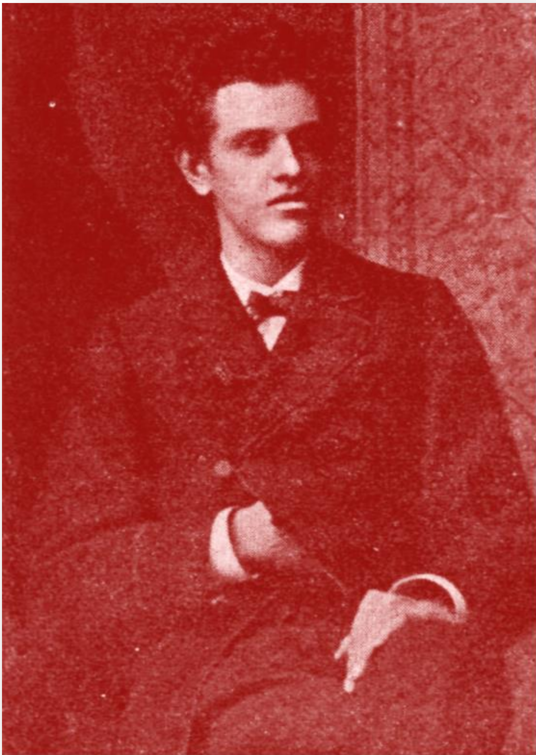
ion drăguşanul

CIPRIAN PORUMBESCU

TOTUL DESPRE UN GENIU

Volumul I

Închinaţi pocalul dulce
Geniului nemuritor
Să ne dea curaj la toate,
Să ne dea la lucru spor;
Daţi-vă, deci, mâna dreaptă
Sub un sacru jurământ
Că-n unire şi-n frăţie
Veţi trăi pân' la mormânt!

Porumbescu, Ciprian, Hora,

în Muzeul Judeţean Suceava,
Ciprian Porumbescu (1853-1883),
Suceava 1893, p. 46

„Nu lăsaţi să moară munca mea!”

În istoria unui neam ca al nostru, pentru care tradiţia „sfinţilor populari” se manifestă pătimaş cale de veacuri, începând cu sihastrul cu viaţă neştiută Daniil şi continuând, astăzi, cu enigmaticul Arsenie Boca, era firesc să fie înfăşuraţi în aura aceleiaşi sacralităţi obşteşti şi câţiva dintre iluminătorii lui, aleşi dintre cei ai căror creaţie s-a durat pe dragoste şi suferinţă, pe un martiriu al făptuirii aproape cristic, prin care iluminătorul se îndreptăţeşte la mister şi la mitic, asigurându-şi astfel accesul în legendă. Şi poate că nu întâmplător, alături de Mihai Eminescu, şi Ciprian Porumbescu a dobândit o astfel de aură, pe deplin cuvenită, deşi „sfinţirea populară” nu se bazează, în mod tradiţional, pe adevăruri, ci pe legendări depuse sârguincios la temelia speranţei, drept concretizare ideală a nevoii de demnitate umană şi, mai mult decât atât, de demnitate existenţială. Un astfel de cult se bazează, desigur, şi pe scrieri repetate despre acelaşi mit, dar şi pe o uriaşă vâlvătaie a trăirilor obşteşti, care se cristalizează, prin încredinţarea din generaţie în generaţie, într-un tainic soare pământesc, dar la fel de vibrant ca şi cel din mistica astrală a neîntreruptului şir de vremuiri. „Sfântul popular”, fie că e vorba de Daniil Sihastrul, fie Ciprian Porumbescu, înseamnă o pecete identitară asumată de obşte, prin care aceasta se caută şi se descoperă pe sine. Iar dacă în opera muzicală a lui Ciprian Porum-

bescu neamul românesc era înfăţişat aşa cum creatorul şi-ar fi dorit să fie, iată că neamul acesta al nostru nu doar că a priceput mesajul, ci a şi păşit, prin exponenţii conştienţi ai generaţiilor, spre tulburătoarea proiecţie în vizionar, în care mulţi dintre ei şi-au aflat locul. Iar dincolo de egolatriile specific româneşti, de genul „eu şi Ştefan cel Mare", „eu şi Eminescu" sau „eu şi Ciprian", care justifică şi poate că şi motivează ignoranţa, uitarea şi conştiinţa întregului, stă o superficialitatea ciudată, care include necunoaşterea, ba chiar şi sfidarea creaţiei, toate părăsite pe cale aidoma unor cenuşi inutile ale mitului. Aşa se explică de ce operele cu adevărat durabile ale lui Ciprian Porumbescu, aflate în mare vogă în Japonia de astăzi, au rămas aproape necunoscute în rândurile românimii de pretutindeni, parcă spulberând definitiv speranţele viitorului cel dintâi patriarh al României, Miron Cristea, care, în 1908, era sigur că „Porumbescu n-a putut să moară, căci el a ştiut să atingă cele mai fine şi cele mai ascunse coarde ale inimii întregului neam, şi, prin aceasta, să producă astfel de acorduri, uneori dulci şi duioase, altădată puternice şi maiestoase, care în veci vor însoţi şi călăuzi neamul românesc, ca un vuiet tainic de codru, ca un murmur neadormit de izvoare, insuflându-i, şi-n împrejurările cele mai grele, mângâiere, curaj şi însufleţire"[1].

---

[1] Din discursul ţinut, cu prilejul serbărilor organizate de Soc. de cântăreţi din Sibiu, în Mai 1908, al cărei preşedinte era actualul patriarh, Dr. Elie Miron Cristea, asesor consistorial. / Tot cu această ocazie, prof. Timotei Popovici a conferenţiat despre opera şi viaţa marelui dispărut. / Vezi: Anuarul reuniunii din Sibiu pe anul 1907-1908, pag. 31 şi 38

Despre Ciprian Porumbescu au scris mulţi cărturari români, inclusiv doi dintre contemporanii şi prietenii săi, arboroseanul Constantin Morariu şi braşoveanul Nicolae Petra Petrescu, acesta din urmă fiind, în fapt cel dintâi care pune temeliile mitului, prin lucrarea lui, „Ciprian Porumbescu, compozitor român", scrisă în 1883 şi publicată în Calendarul „Amicul poporului" pe anul 1884, conturează nu doar primele repere ale vieţii şi operei lui Ciprian Porumbescu, dar schiţează şi un portret vorbit al compozitorului, care, de altfel, îi pusese poezia „Fulgo" pe muzică pentru o voce cu acompaniament de pian. Exista, totuşi, un portret anterior, din 19 martie 1882, care avea să fie desluşit abia după publicarea scriesorilor lui Ciprian Porumbescu, portretul transmis viitorimii chiar de Ciprian: „De câteva ori, (doctorului Szerlecki, din Alsacia) i s-au umplut ochii de lacrimi şi nu găsea destule cuvinte pentru a mă lăuda pe mine şi caracterul meu. El este de părere că am o latură copilărească, pe care să caut să o păstrez, căci această însuşire mă va ajuta să trec peste toate greutăţile vieţii. Felul meu de a cânta la vioară este aidoma muzicii de silfide, întovărăşită de miresme aromate şi zefiri seducători, care pătrund adânc în inimă, ridicând omul mult deasupra mizerabilului său hoit şi făcându-l o fiinţă adevărat omenească".

Celelalte portrete conţin, în esenţă, aceleaşi trăsături, în care frumuseţea fizică a creatorului este identică cu cea a creaţiei sale, Nicolae Petra-Petrescu, precizând, înainte de toate, că Ciprian Porumbescu „doi idoli avea în viaţă: muzica şi naţiunea"[2]. „El era de statură foarte înal-

[2] Petra-Petrescu, Nicolae, *Ciprian Porumbescu. Compozitor român*, în Calendarul *Amicul poporului pe 1884,* Sibiu 1883, p. 61

tă (cel mai înalt bărbat din Braşov), zvelt, păr castaniu. Deja atunci, precum se şi vede pe fotografia din fruntea acestui calendar, se putea observa, pe faţa lui, imprimată expresiunea suferinţelor fizice şi a cugetării profunde. Era de un temperament vesel, glumeţ, avea o conversare simpatică şi prea bun la inimă. Se zice că, fiind student, foarte adesea îşi împărţea veşminte la colegi mai săraci, ducând apoi singur lipsă de ele. Aceste frumoase calităţi îl făcură plăcut pretutindenea. El nu ar fi putut urî pe nimeni, dar nici nu avea un singur inamic personal”[3].

Portretul acesta, în sinteze inspirate, avea să fie redesenat, uneori cu tuşe scriitoriceşti desăvârşite, din care „se desprinde încet figura lui blajină, cu un aer copilăresc în toate mişcările şi faptele lui, iar din nemuritoarele lui cântece, în care vibrează bucuria şi jalea neamului meu, îi simt sufletul nobil, de o bunătate iară seamăn” (Ion Grămadă), Ciprian fiind „bun ca soarele, frumos, inteligent, spiritual, vesel, de o corectitudine proverbială, sensibil până la lacrimi pentru tot ce este frumos şi nobil, capabil de intense trăiri sufleteşti, între care, lucind ca o nestemată, cea mai înaripată iubire – de patrie”[4].

La fel de convingător este şi portretul făcut de Constantin Morariu, prietenul său arborosean, care, pe lângă trei elegii pe care i le închina, mărturiseşte vremurilor: „Cu chipul său falnic şi cu firea sa foarte simpatică. Ciprian îl magnetiza pe oricine, astfel încât puterii lui

[3] Petra-Petrescu, Nicolae, *Ciprian Porumbescu. Compozitor român*, în Calendarul *Amicul poporului pe 1884*, Sibiu 1883, p. 66
[4] Cionca, Nina, în Porumbescu, Ciprian, *Puneţi un pahar cu vin şi pentru mine*, Suceava 2003, p

atractive nu-i putea rezista nimeni. Pe dânsul îl caracteriza cu deosebire simţirea adâncă şi dragostea fierbinte pentru tot ce e bine, frumos şi nobil. Era blând, plăcut la vorbă, foarte onest, de o rară bunătate de inimă, duios chiar, şi atunci când părea a fi revoltat, mai pe scurt abunda de aşa o nobleţe sufletească, încât te pătrundea un fel de jale când gândeai că un om ca acesta e osândit să trăiască în lumea aceasta. Nu e dar mirare că Ciprian răspândea în jurul său, ca floarea cea mai plăcut mirositoare, numai parfumul binelui, frumosului şi a tot ce e măreţ şi nobil. Nu e mirare că în orice societate el era matca, pe lângă care se adunau toţi şi toate ca albinele. Puterea aceasta de cucerire o recunosc şi mărturisesc toţi particularii români şi străini, cu care el a venit în atingere; o mărturisesc membrii societăţilor studenţeşti Arboroasa, Junimea şi România Jună, al căror membru a fost; o mărturisesc Braşovenii, care l-au cunoscut pe când era la ei profesor, o mărturisesc îndeobşte toţi cei ce l-au întâlnit pe undeva, la felurite prilejuri. Cine l-a cunoscut pe Ciprian şi i-a auzit cântecele din vioară, prin care vrând nevrând îţi storcea lacrimi ; cine-şi mai aminteşte cum el înveselea viaţa tuturor celor dimprejurul său, acela cu bună samă nu-i poate uita niciodată şi îşi simte sufletul legat de fiinţa lui ca de ceva sfânt. Şi dacă mai adaog că Ciprian era şi poet, şi avea mare plăcere şi pentru haz, compunând versuri hazlii, împreună cu melodiile lor, cum sunt, bunăoară, *Cisla*, dar mai ales *Că-i domn cu guler şi cu frac* şi *Bate fieru' pân' ce-i cald*, la auzul cărora nici omul cel mai serios nu-şi poate stăpâni veselia, atunci cred că am spus tot ce trebuie, pentru ca firea

măiestrului nostru să fie cunoscută în toată deplinătatea ei”[5].

Elegiile lui Constantin Morariu, prelinse din pleoapa tragicului an 1883 şi reizbucnite năvalnic în mulţi dintre anii de după aceea cu cifra 3 în final înseamnă şi ele mărturii demne de toată atenţia, iar acesta reprezintă argumentul care mă obligă să le reproduc:

„**Neuitatului şi mult regretatului**
Ciprian Porumbescu

Amară e moartea când omul e june
Şi ziua-i frumoasă şi traiul e lin;
Când pasărea cântă, când floarea ne spune
Că viaţa e dulce şi m-are suspin!”

D. Bolintineanu

Când focul izbucneşte şi-n clipă mistuieşte
Averea adunată prin muncă-ndelungată,
Când ape mari inundă pământul şi cufundă
Pe mii de mii fiinţe-n amare suferinţe;
Cutremure, războaie, pe om când îl despoaie
De tot ce lui i-a fost al vieţii adăpost,

[5] Morariu, Constantin, *Între viaţă şi moarte. Caracterul lui Ciprian Porumbescu şi suferinţele lui*, în *Junimea Literară*, Anul 14, Nr. 11-12, Cernăuţi 1925, p. 387

Atuncea, trist, pe gânduri, stă omul, disperează,
Prietena speranţă-i tot îl mai consolează.

Dar moartea nemiloasă, când taie cu-a ei coasă
Cele mai trainice fire, ce leagă cu iubire,
Şi-a dorului dulceaţă pe-un suflet de viaţă,
Atunci speranţe, visuri de-odată se scufund
În marea disperării, atuncea fără fund,
În care unic ceriul mai poate revărsa
A mângâierii rază prin sfântă legea sa.

În marea disperării, în noaptea ei pustia,
O, frate Cipriane, împinsu-au urgia
A morţii tale gheare pe scumpul tău părinte,
Pe draga-ţi surioară, ce o iubeai fierbinte,
Pe bunii tăi prieteni lăsatu-i-ai în jale
Plângând ei mângâierea prieteniei tale;
În doliu şi-ntristare lăsat-ai ţara ta
Ce cântecele-ţi mândre cu drag le asculta,
Căci tu privighetoarea cea mai iubită-ai fost
În crângul Bucovinei, cu al vioarei rost.

Cu inima-nfocată, cu dragostea fiască,
Ai început iubite,-n grădina românească
S-arunci sămânţa artei, culeasă-n obosire,
Prin zeci de ani de muncă, cu mare irosire,
Dar, ah!, abia gustat-am din fructele ei rar
Şi de la pragul vieţii, o, scumpe grădinar,
Ni te răpeşte moartea, lipsind de-a tale flori
Biserica, naţiunea – iubitele-ţi surori!

Biserica, naţiunea te plâng, deci, împreună

Cu ţara ta, Braşovul şi România Jună,
Şi toate vin să-ţi pună pe tristul tău mormânt
Cununa neuitării drept sacru monument,
Că le-ai iubit, o, scumpe, nu cu cuvinte seci,
Ci cu-a iubirii fapte, ce dau viaţă-n veci!

Constantin MORARIU”[6].

„**Umbrei scumpului meu amic**
Ciprian Porumbescu

De acorduri plângătoare
A destinului duşman
Plin e valsul tău „Fantome”,
Scump amice Ciprian!
Ton cu ton vestesc durerea,
Presimţirea ta arată
De a sorţii hotărâre
Ce te-ajunse-aşa îndată.

Greu lovitul tău părinte
Pe mormânt ţi-a pus o liră
Cu cuvinte ce storc lacrimi
Şi din inimi, jale, milă,
Căci „tu-n groapă-ai dus cu tine
O comoară de-armonii”[7],

---

[6] *Amicul Familiei,* Anul VII, Nr. 16, 1/13 septembrie 1883, p. 140
[7] Aşa zice laureatul nostru Vasile Alecsandri, în epistola de condoleanţe, trimisă preotului paroh Iraclie Porumbescu, tatăl răposatului Ciprian.

Şi spre-apusul vieţii tale
Ai cântat în elegii[8]
Ce şi inime de piatră
Ar fi-n stare să le-nmoaie.

O fantomă-ai fost, iubite,
Răspândind tot fericire,
Dară valsul tău „Fantome”
Împle inimi de mâhnire
Şi-a vesti viitorimii
Are inima de jale
A lui Ciprian, în tristul
Capăt al vieţii sale[9].

Constantin MORARIU”[10].

---

[8] Jalnice de tot sunt valsul „Fantome” şi „Hora Prahovei”.
[9] Mormântul profesorului Ciprian se află în curtea bisericii din Stupca, încins cu un grilaj ce înconjură mormintele familiei Porumbescu. Crucea, ridicată pe mormântul lui Ciprian, e de piatră şi poartă, în faţă, inscripţiunea, cu litere aurite, săpate în o tablă de metal: „*La revedere, iubite fiule, la revedere, frăţioare*!”. Pe frontispiciul piedestalului, se află o liră de metal aurit, cuprinsă în o cunună de lauri, înfăşiată de o panglică de metal aurită, cu epigrama: „*Armoniele tale, lacrimele noastre*”. Sub liră se află o tablă de metal, cu inscripţiunea aurită: „*Ciprianu Porumbescu, nasc 2. Oct. 1854, rep. 25 Maiu 1883”. Pe piatra orizontală a crucii e pus, de-a curmezişul, un frumos tricolor românesc de metal, pe rouş căruia se află cuvintele: „Iar când, fraţilor, m-oi duce de la voi şi-o fi să mor*”; pe galben: „*Pe mormânt atunci să-mi puneţi*”; pe albastru: „*Mândrul nostru tricolor*”, care cuvinte formează strofa ultimă din „Cântecul tricolorului”, textul şi muzica de răposatul Ciprian. În 24 Mai a. c. (1884 – n. n.), s-a sfinţit acest monument de cinci preoţi şi s-a celebrat şi parastasul după un an.
[10] *Amicul Familiei*, Anul VIII, Nr. 14, 15/27 iulie 18

„**Lui Ciprian Porumbescu**

Plâng coardele unei vioare
De-un cântec al tău jalnic
Şi mi te amintesc aievea
Cu chipu-ţi nalt şi falnic,

Cu faţa pururea duioasă,
Cu arcul tău divin,
Ce picura atâta balsam
Din tristul neamului suspin,

Şi cântă veşnic nou,
Precum tu veşnic suveran
Vei fi şi din mormântul tău
„Crai-Nou" al nostru, Ciprian!

Preotul ***Constantin Morariu***"[11].

Exista, în zestrea genetică a Porumbeştilor, o indiscutabilă vocaţie literară, care s-a manifestat cu realizări notabile mai ales în proză, dar şi în conturarea unei linii de expresie a poeziei româneşti, pe atunci încorsetată de o dezordine ortografică năucitoare, alta de la o gazetă la alta, dar Porumbeştii, ambii beneficiari ai unei educaţii germane, au izbutit să se exprime şi în limba identităţii lor lăuntrice nestrămutate, cea de român. Iar dacă ştiu şi

[11] *Junimea Literară,* Anul 12, Nr. 6-7, Cernăuţi 1923, p. 176

alţii că Ciprian îşi asumase deschis educaţia germană (în 17 Martie 1880, scria în jurnal: „**eu, care am primit o creştere mai mult germană**, iubesc, aşadar, sinceritatea şi, cum zice germanul, „Das Gemutliche” (confortul)”, mărturia despre abilităţile de exprimare în limba germană ale lui Iraclie Porumbescu vine, indirect, de la Richard Strauss, care, vorbindu-i fiului despre o scrisoare a tatălui, care-i fusese adresată, sublinia că stilul narativ al lui Iraclie Porumbescu, în germană, înseamnă pentru el o plăcere, pe care Strauss simţea nevoia să o omagieze, dându-i lui Ciprian „cărţi libere la concertele sale”[12].

Chiar dacă intenţia premeditată a acestei cărţi este doar aceea de a aduna ceea ce s-a risipit prin paginile vechilor publicaţii româneşti drept omagieri ale lui Ciprian Porumbescu, va trebui să insist, totuşi, şi pe mărunţişuri care arareori au fost cât de cât sintetizate. Şi o să încep cu personalitatea scriitoricească a tatălui, pentru a continua, apoi, şi cu cea a fiului, care, din punctul meu de vedere, dincolo de statutul de geniu muzical, nu era doar un simplu „stihuitor” sau „versificator”, cum l-au catalogat porumbescologi care nu au scris sau compus nimic, dar nu au probat sâmbure de aptitudine creatoare, dar au ciuntit discret, ori de câte ori au avut ocazia, personalitatea copleşitoare a lui Ciprian Porumbescu.

---

[12] 1 Martie 1880: „Cu ocaziunea când am fost la Strauss, după bal, de mi-am luat partitura, el nu a putut afla destule cuvinte spre a-şi exprima bucuria sa asupra epistolei Matale. Sălta şwăbucul ca un ţap, pe lângă clavir: „O, ce frumos, o adevărată surpriză, prezintă din partea mea, tatălui, cele mai bune gânduri, o amintire statornică; aşadar, la dv. se vorbeşte nemţeşte... un preot... acest stil este pentru mine o plăcere...” / Şi aşa s-a continuat. Mi-a dat cărţi libere la concertele sale”.

Octombrie 1848. Un bărbat „înalt, îmbrăcat într-un burnuz cafeniu, îmbumbat până la gât, cu o pălărie cu streşini late şi în toată înfăţişarea sa o figură ofilită“, bate discret, în prag de seară, la uşa unei chilioare a Seminarului greco-ortodox din Cernăuţi. „Părul lui, cam de mult netuns, şi barba nerasă crescuseră neregulat şi-i dădeau un aspect ce-ţi deştepta compătimirea!“. Abia intrat în chilioară, bărbatul acesta ostenit şi bolnav şopteşte: „Sum Arune Pumnul“.

În seara aceea de început de octombrie, în odăiţa cernăuţeană în care tânărul seminarist, un vlăjgan lung şi subţire, pe nume Iraclie Porumbescu, tocmai notase, în capătul foii, cu litere mari, latineşti, „Către Zimbrul Moldovei“, începe istoria reală a scrisului bucovinean.

Aron Pumnul s-a născut în Ardeal, la Cuciulata, lângă Făgăraş. Din cauza bolilor care i-au măcinat copilăria, a început să frecventeze şcoala normală din Odorhei târziu, în 1832, când deja împlinise 14 ani, apoi a trecut la gimnaziul din Blaj (1836-1841), tot la Blaj urmând şi anul întâi al cursului de filosofie. În 1843, a fost trimis de Episcopia Blajului la Institutul „Sfânta Varvara“ din Viena pentru a urma cursurile de teologie (1843-1846).

La Viena, Pumnul s-a numărat printre întemeietorii Societăţii de lectură a teologilor români, a studiat istoria, limbi şi literaturi naţionale, apoi a tradus două cărţi de filosofie, cartea „De l‘etat present et de l‘avenir des principautes de Moldavie et de Valachie“, de Felice Colson (Paris, 1839), precum şi „Fizica“ lui Baumeister,

dar toate au ars, în 1848, la Blaj, unde revenise, din 1847, ca profesor de filosofie la liceu.

În 1848, Pumnul a scris „Prochiemarea“ pentru participarea la Adunarea Poporului la Blaj din 30 aprilie 1848, agitând tineretul şi atrăgând nemulţumirea episcopului, dar şi ura ungurilor, aşa că, imediat după încheierea Adunării, pentru că făcuse parte din Comitetul Dirigent al Adunării de la Blaj, alături de Timotei Cipariu, August Treboniu Laurian, D. Boeriu, Al. Bătrânceanu, Nicolae Bălăşescu şi Constantin Roman, pentru a se salva (în 28 septembrie, ungurii nu vor ezita să-l asasineze pe contele Lamberg, generalisimul împărătesc), a trecut munţii, în Valahia, şi a mărşăluit până la Bucureşti, unde, îmbolnăvindu-se de holeră şi zăcând sub un gard, a fost la un pas de moarte. După ce a biruit, cât de cât, holera, Pumnul a plecat, tot pe jos, spre Moldova. La Focşani, a fost arestat şi dus sub escortă la Iaşi. În cele din urmă, mereu megieş cu moartea, Arune Pumnul izbuteşte să intre în Bucovina, pe la Mamorniţa, şi să ajungă la Cernăuţi, unde-l va căuta pe Iraclie Porumbescu, singurul bucovinean despre care auzise la Iaşi că l-ar putea ajuta.

În anii următori, când Pumnul încă trăia, măcinat de boli şi de grija îndatoririlor asumate, care trebuiau duse până la capăt. Iraclie Porumbescu, aflat în veşnic război cu ierarhii locului, cărora nu le scria decât cu litere latine, fusese surghiunit la Şipote, „în munţii huţăneşti“, apoi la Boian, şi se rupsese de viaţa culturală bucovineană, dar nu şi de Arune Pumnul, cu care susţinea o corespondenţă bogată şi la care trăgea de fiecare dată când venea prin Cernăuţi, mai ales că Emilian, unul din cei

nouă copii ai lui Iraclie Porumbescu, locuise în gazdă la Pumnul, împreună cu fraţii Şerban, Nicolai, Gheorghe şi Ilie Eminovici, după cum rezultă din scrisoarea lui Pumnul din 28 octombrie 1858, scrisoare în care este menţionat, pentru prima dată, numele „frăţiorului Ciprianell“, la care Emilian Porumbescu ţinea foarte mult.

Iraclie Porumbescu, primul poet şi prozator adevărat al Bucovinei, dispăru, pentru vreo două decenii, din viaţa publică, consacrându-se misiunii sale preoţeşti şi vieţii de familie, după ce strălucise în vremea gazetei „Bucovinei“ paşoptiste, se închisese în sine, abandonându-şi vocaţia literară şi refuzând, cu indignare, chiar şi primirea gratuită a gazetei fraţilor Bumbac, „Aurora Română“, care se va înfiinţa în 1881, îşi vindecă rănile greu, apoi reapare în viaţa culturală, dar abia după 1885, odată cu apariţia „Revistei Politice“ a lui Matei Lupu şi Simion Florea Marian. O face nu pentru sine, ci pentru Ciprian, o face din datoria de a nu lăsa să se piardă munca lui Ciprian, ignorându-şi harul poetic cu încrâncenarea cu care s-ar fi abandonat pe sine.

Iraclie Porumbescu fusese primul poet bucovinean prin care încă mai vibra „glasul de trubadur al vechii generaţii“ (Constantin Loghin), „obişnuinţa literară a trecutului“ (Traian Cantemir).

În tinereţe, Iraclie scrisese şi publicase poezii de inspiraţie folclorică, poezii ale românismului care tânjea după identitate şi demnitate: „Fata de Roman“ („România, ţara mea, / Dulce-i mult şi dragă, / Mai frumoşi voinici ca-n ea / Nu-s în lumea-ntreagă“), „Aratrul (plugul)

la anul nou“ 1850 („Scumpa noastră ţară / De năcaz scăpară / Ţara românească / Dulce străbunească / ... / De-acum româneşte / De-acum străbuneşte / Haideţi să arăm / Şi să semănăm“), „Lui Iancu“ („Cine e acela care pentru ţară / Limbă şi naţiune se aruncă-n foc / Sângele şi-l varsă în luptă amară / Pentru libertate, al patriei noroc? / O! Românul este cel de toţi uitat / Ce spre viaţă astăzi iar s-a deşteptat“), „Cătră Zimbrul Moldovei“ („Scoală, Zimbrule Măreţe! / Nalţă-ţi fruntea neînvinsă / A Românilor Nobleţe / Nu în veci rămâie stinsă!“), „Ieremia Moghilă şi Săhastrul“ („Fie-ţi milă, Doamne sfinte, / Fie-ţi milă de Români! / Nu lăsa ca crude ginte / Să-mpileze pe creştini! / Nu lăsa ca-n biata ţară / Pe-al Moldovei scump pământ / Să se-nalţe în ocară / Al sclăviei monumânt!“), „Aniţa – Baladă din Bucovina“ („Fie-ţi milă, Doamne sfinte, / De-acest cuget drept roman / Şi-n minutul ăst fierbinte / Nu-l lăsa-n mâni de duşmani!“), „Stâna“ („Căci aşa se trage legea din acel timp strămoşesc, / Când Romanii, moşii noştri, serbau festul păstoresc“), „Imnul Şcoalei“ („Hai, deci, fraţi, hai surioare, / Hai la şcoală să umblăm: / Cu-a-nvăţării scumpi odoare / Mintea să ne-o înzestrăm“), „Prolog“ („Nepăsare-aduce-osândă, moarte, de sine pierzare; / Hărnicia-aduce viaţă, trai de om, îmbelşugare. // Aste vremuri, aste ispite eu anume vi le-am dat; / Dar din braţe-vă, din piepturi, darul meu nu v-am luat. // Viteji, măreţe fapte săvârşit-aţi în trecut, / Astăzi, munca, hărnicia facă-vă neamul ştiut!“). Şi, desigur, fabula „Buchia şi Litera“, pe care am reprodus-o integral în capitol dedicat revistei „Bucovina“.

Iraclie Porumbescu, al doilea fiu al lui Atanasie şi Varvara Golembiovschi din Suceviţa, şi-a petrecut copilăria la mănăstirea Suceviţa, ca fiu de suflet al egumenului Ghenadie Platenchi (doar atât?). A făcut şcoala primară la Karlsberg, o colonie germană din apropiere, Voivodeasa de astăzi, apoi la Suceava, continuându-şi studiile la Cernăuţi şi Lemberg, unde începe studii universitare de filosofie, continuate, vreme de doi ani, la Cernăuţi. Şi tot la Cernăuţi urmează, din 1847, Seminarul diocezan ortodox. În 1841, vizitându-l pe unchiul său, Icon sau Ioan Golembiovschi din Breaza, s-a îndrăgostit de fata vornicului Mihalachi Macovei, dar idila se curmă brusc, fiind rememorată duios în povestirea „Încă însurat nu fusesem". În 1850, Iraclie termină studiile teologice, se căsătoreşte cu Emilia, fiica brigadierului silvic Ştefan Clodniţchi din Voivodeasa, iar căsătoria se oficiază, la 20 august 1850, în biserica din Volovăţ. Ciprian, al doilea copil, după Emilian, se naşte la Izvoarele Sucevei, „în munţii huţăneşti", în care Iraclie Porumbescu fusese „aruncat" de către ierarhul român al Bucovinei pentru că ţinea morţiş la identitatea inconfundabilă a limbii române. În 1857, familia se mută la Boian, dar revine la Şipote în 1859 şi, până în 1864, îl are oaspete, în fiecare vară, pe compozitorul Carol Mikuli, care culege cântece populare româneşti şi îl învaţă pe Ciprian notele muzicale.

În 1865, familia Porumbescu se mută la Stupca, de unde Iraclie Porumbescu va cere să fie mutat, în 1884, după ce-l ostenise singurătatea, la Frătăuţii Noi. În acelaşi an, Ciprian Porumbescu a fost comemorat la Braşov (9 iunie), unde „Crai Nou" încă se mai juca, dar şi la

Oraviţa (1888), Lugoj (1891), unde s-a pus în scenă aceeaşi fermecătoare operetă.

Iraclie Porumbescu s-a stins, în 13 februarie 1896, la Frătăuţii Noi, unde a şi fost înmormântat, fără să mai apuce să-şi exercite autoritatea de egumen al Putnei, şi fără să mai asiste la un spectacol bucovinean cu muzica fiului său, „Crai Nou" jucându-se la Cernăuţi, prin străd1uinţa Societăţii „Armonia", abia în 1898 (24 aprilie), an în care, sub îngrijirea rădăuţeanului Leonida Bodnărescu, apare şi volumul „Scrierile lui Iraclie Porumbescu adunate şi însoţite de o schiţă biografică" (Cernăuţi, Editura lui L. Bodnărescu, 1898). De-a lungul vieţii sale, Iraclie Porumbescu şi-a publicat scrierile (multe pierdute în uitare) în „Albina" (Budapesta), „Albina românească" (Iaşi), „Almanahul Moldovei" (Iaşi), „Bucovina" (Cernăuţi), „Candela" (Cernăuţi), „Concordia" (Budapesta), „Fântâna Blanduziei" (Bucureşti), „Federaţiunea" (Budapesta), „Foaia pentru minte, inimă şi literatură" (Braşov), „Gazeta Transilvaniei" (Braşov), „L'Etoile de Danube" (Iaşi), „România liberă" (Bucureşti), „Românul" (Bucureşti), „Telegraful român" (Sibiu), Tribuna (Sibiu), „Unirea" (Bucureşti", dar şi în „Revista Politică" (Suceava), în „Deşteptarea" şi în calendarele bucovinene.

„Iraclie Porumbescu (1823-1896) e nu numai un vajnic cronicar memorialist, un autentic şi plastic informator asupra descinderii vizionarului pribeag din 1848, Aron Pumnul, în Bucovina (schiţa „Cum a venit Pumnul în Bucovina") şi asupra petrecerii lui Vasile Alecsandri, împreună cu ceilalţi patruzecioptişti în Bucovina („Amintiri despre Vasile Alecsandri") sau asupra destrucării, din

1856, a sfintelor oseminte de la Putna („Deshumarea Domnitorilor Moldovei“), precum şi asupra altor fapte istorice („Un episod din 1848“ şi „Vasile Mălinescu, fostul pe urmă Agă al Iaşilor“), ci-i, în acelaşi timp, un pronunţat talent de povestitor, depănându-şi, duios şi cu adânci tresăriri pentru poezia naturii, amintirile sale pline de romantice vânzoleli („Zece zile de haiducie“, „Haiducul Darie“ şi „Moş Matei Bercheşanul“, „Un episod extraordinar din anul 1841“, „Un episod din 1848“, „Pronumele meu străin – mântuitor“, „Pronumele meu străin – fatal“ etc.) şi vârstându-şi scrisul cu pagini de cel mai veritabil umor („Un episod hazliu din Mănăstirea Putna“, „O răzbunare minunată“), întrupare a acelei minunate plăsmuiri din basmul nostru, care râde dintr-un ochi şi plânge din celălalt, întocmai cum, în viaţă şi-n operă, avea să fie şi marele său fiu, Ciprian Porumbescu, pururi vibrator între o lacrimă şi între un zâmbet.

Ba Iraclie Porumbescu e un atât de hotărât talent, încât, biruind calapoadele cărţii pe care a avut neşansa s-o înveţe şi biruindu-şi întreaga ambianţă, ştie să gângurească nu numai hibrida limbă a şcolirii sale, împănată cu pumnulisme şi fojgăind de germanisme, ci nimereşte cu adevărat un neaoş grai de precursor al lui Ion Creangă. Ai zice că pe tăinuitele poteci ce le colindă haiducul Iraclie, fiul lui badea Tănase Golembiovschi (Porumbescu) din Suceviţa, bate un înviorător vânt de codru verde, risipind tot mucegaiul cărţii şi al şcolii şi readucând întregi alaiuri din miresmele plaiurilor strămoşeşti.

Să-l auzim!

Pildă de neaoş grai strămoşesc: „... mă îndosii după un moş de brad, în partea poienii din preajmătul vântului... şi-mi gătii puşca... cu un plumb dinainte grijit din ciocan, şi apoi stătui... cu ochii strună spre poiană... Stam stâncă, cu cucoşul tras şi aşteptam să-mi vină boul (cerbul masculin – nota lui Leca Morariu) ceva mai aproape, ori măcar să iasă dincolo de ciută, care mi-l îndosia“ („Zece zile de haiducie“, Ediţia Bodnărescu 62).

Profundă vibrare pentru poezia firii: „Cântau sturzii, cântau mierlele pe-ntrecute şi din depărtatele măguri sunau acum, în revărsatul zorilor, buciumele stânelor de ţi se părea că te leagănă îngerii şi te ridică la cer, şi că nu linul vântuleţ de dimineaţă, ci mândreţea acelor glasuri de bucium mişcă aleanul vârfurilor uriaşilor brazi şi molizi“ (ibidem 66). Şi: „Când înseră, şi soarele... se uita încă numai cu un ochi înapoi spre lume...“ (ibidem 76).

Langaj măiestru adecvat interlocutorilor: „Apoi, cum văd, tu aşa tânăr, şi acum şi vânător şi puşcaş prin codrii afunzi?! Bun! Hai cu mine, te fac eu vânător de altă hiară, nu de asta proastă, ce-o aştepţi tu aicea ca băieţii boiştele cu undiţa la pârâu...“ (ibidem 63). Sau: „Ziua umblă numai bicisnicii, cari nu văd noaptea! Voinicii, măi copile, voinicii ca noi şi cum vei fi şi tu nu-şi împleticesc picioarele ziua ca cei numai cu o bucăţică de suflet! Ia aşa, noaptea, care-i ziua voinicului!“ (ibidem 64). Sau: „... se uită la mine – păcatele mele, eram aşiş în acea vârstă, de statură cam măşcată – şi zise ca pentru dânsul singur: – Cam abia înţărcat, da‘ s-a face! – Face-v-ar Dumnezeu gânj şi ghem! – gândeam eu – pe voi, da‘ nu pe mine bun ca voi!“ (ibidem 65). Şi următorul fel de

a vorbi „în pildă“, cu adevărat ţărăneşte şi cu adevărat ermetic-haiduceşte: „Nişte nori groşi se arătară pe cer din partea despre apus. Darii, văzându-l, zise:

– Mă tem, măi, că om mai lăsa coasa, să nu fie lucrul degeaba; cum gândiţi?

– Cam aşa seamănă – ziseră unul la altul. Se mai porni şi un vânt care mâna norii cei întunecaţi mai cu grăbire.

– Cum stăm cu merindea? – întreabă Darii.

– Cam pe sfârşite – răspunde Iacob.

– Andrei, Toadere – zise Darii – mergeţi la stâna Mutului şi aduceţi ce trebuie; vă dă baciul, poate că va trebui să mai şedem pe-acasă. – Andrei şi Toader se duseră la deal, spre Poiana Mărului, iar Darii mai zise:

– Mihalache, Niţă, ian mai duceţi-vă unul spre plai, altul spre bâtcă, mai trageţi cu ochiul şi cu urechea, nu seamănă ceva, ştiţi voi, şi a alţi nori?“ (ibidem 68-69). Nici eroii lui Sadoveanu nu ştiu mai autentic glăsui!

Şi iat-o şi minunata putere evocativă a scriitorului Iraclie Porumbescu: „Întunecase tare şi noi mergeam greu peste butuci de copaci doborâţi de vânt prin desişul pădurii. Deodată auzim un pocnet de pistol în partea despre culme şi sunetul puşcăturii se aşternu peste întreaga pădure“ (ibidem 71). E un sunet nu numai acustic, ci aproape vizual acesta care se aşterne prelung peste întreaga încremenire a codrului!... Sau, adevărată încondeiere de măiestru, când scriitorul nostru fulgerător ni-l înfăţişează, dintr-o singură trăsătură, pe căpitanul de

haiduci Darii, într-o clipă de colcăitoare mânie: „Fruntea-i lată îi era încreţită ca nişte brazde pe ogor“ (ibidem 68) – comparaţie de gravă amploare, sugestionând şi întunericul acestei aprige încruntări, dar şi elementara ei forţă telurică...

Şi – chiar şi nota umoristică! „M-a fi văzut părintele că mă năcăjesc cu desnodarea încuietoarei porţii, şi-mi veni înainte. Era numa-n cămaşă, dar cam lungă, deşi nu cam de ieri, de alaltăieri schimbată; descins, desculţ, cu neexprimabilele suflecate până la meridianul pulpelor şi cu capul gol, – părul şi barba, ţinută republicană...

– Stăi! – zise el către mine – ţi-oi deschide eu! – Îmi deznodă încuietoarea şi eu, intrând pe poartă, senţelege îi sărutai – nu ştiu, dreapta sau stânga, dar aceea simţii, că trebuie să fie un econom raţional, carele începe îmbunătăţirea ogorului de la grijirea chiar cu propriile-i mâni, o condiţiune principală aceasta, care face pământul mai productiv“ („O răzbunare minunată“ 164).

... prin „Imnul lui Iancu“ (lui Avram Iancu), imn care, pe de-a-ntregul (şi-n text, şi-n melodie) e al lui Iraclie Porumbescu, Porumbescu-tatăl izbuteşte să-l anticipeze, oarecum, pe marele său fiu, Ciprian, imnul acesta, închinat „Lui Iancu“ putând deveni atât de popular, încât, atunci când (la 1921) Al. Al. Ciurea dă „Povestirea pe scurt a vieţii lui Avram Iancu“ (Cluj), la pag. 68 Ciurea publică o variantă a acestui „Imn“ drept cântec popular! Pentru o şi mai largă popularitate, Ciprian Porumbescu avea să cânte, apoi, „Cântecul treicolorului“ şi cântecul

de biruinţă al României Mari, „Pe-al nostru steag e scris unire".

Iraclie Porumbescu e, deci, nu „numai" tatăl marelui Ciprian!"[13].

Iraclie Porumbescu a fost un mărturisitor. Fiecare pagină pe care ne-a lăsat-o moştenire mărturiseşte istorie, mărturiseşte spiritualitate, mărturiseşte o epocă zbuciumată din istoria Bucovinei, pe care o şi zugrăveşte în culorile specifice neamului său asumat, cuvintele lui, în firească desfăşurare, întregesc icoana sufletului, după cum îndemnase, cândva, şi Arune Pumnul. În fond, literatura bucovineană doar icoană a sufletului românesc a fost şi va fi întotdeauna. Cinstindu-i vocaţia mărturisitoare, simt nevoia să-i reproduc o lucrare aproape necunoscută:

Iraclie Porumbescu: Înmormântarea lui Ştefan Nosievici

„Suceava, 16 noiembrie 1869. Ieri am petrecut la groapă pe un bărbat pe cât de erudit şi înzestrat cu multă scânteie literară şi clasică, pe atât de onest şi integru la caracterul său – şi acel bărbat e Ştefan Nosievici, profesor de matematică, geometrie, limba şi literatura germană şi cântarea corală la Gimnaziul plenar, aşa-zis „naţional-românesc" de aici. Bravul şi stimatul acest profesor repauză într-o vârstă abia de 35 de ani, fiind încă

[13] Leca Morariu, *Revista Bucovinei*, nr. 4/1943, pp. 153-157

holtei, răpus de un morb îndelungat de piept, pe care şi-l atrase prin zelul către studii şi litere, în mare parte şi către cântarea clasică. Era, la timpul din urmă, şi prin unele profunde supărări, ce şi le-a atras fără altă a sa vină decât că era, cum ziserăm, de un caracter ferm şi nedependent de capriciile şi arbitrariul altora, fie măcar ca aceştia să fi fost chiar şi superiorii lui.

Profesorul Nosievici era de origine slavon, însă el era totodată şi un exact filoromân, cum sunt toţi bucovinenii de altă gintă decât română, când ei posedă oareşicare cultură şi ştiu şi pricep reclamaţiunile fireşti şi istorice ale Bucovinei. Dovadă despre expresul şi căldurosul filo-românism al repausatului profesor Şt. Nosievici este frumoasa şi pătrunzătoarea dizertaţiune analitică a renumitului cântec naţional „Măi Tătare!”, publicat în numărul din noiembrie anul trecut al „Foii Societăţii pentru cultura română din Bucovina”. Iar pe cine stima junimea studioasă, profesorii şi toţi cetăţenii inteligenţi ai Sucevei, ba şi toată împrejurimea acestui oraş în persoana repausatului Şt. Nosievici se văzu ieri, la înmormântarea lui, care, cu toate că era timpul cam nefavorabil şi calea, spre a putea veni, de la ţară (din Stupca – n. n.), la oraş, numai greu practicabilă, fu una din cele mai pompoase, din câte văzu Suceava în timpii din urmă, şi la care înmormântare luară parte, afara de vreo 16 preoţi, cu mult demnul şi venerabilul protosingel al Sucevii. Georgie Gregorovici în frunte, toţi profesorii, toţi studinţii (inclusiv Ciprian Porumbescu – n. n.) şi mai întreaga onorabilitate a Sucevei şi de primprejur, de toate confesiunile şi naţionalităţile.

Cuvinte funebrale se ţinură patru. Unul, în biserica română orăşenească „Sfântul Dimitrie”, de parohul respectiv şi catihetul supl. gimnasial G. Grigoroviţa; altul, la groapă, de profesorul de teologie C. Andrievici (Morariu – n. n.), care anume veni din Cernăuţi, spre ultima petrecere a fostului său coleg şi amic; al treilea, îl ţinu un amic şi coleg al repausatului, profesorul supl. Marian Nagl, în limba germană, şi tot la groapă (în cimitirul bisericii mănăstirii Sfântului Ioan, dar mormântul lui Nosievici nu mai există, cimitirul vechi fiind ras de pe suprafaţa pământului, pentru a face loc, în spiritul memoriei tradiţionale româneşti, unei livezi cu fânaţ – n. n.); iar al patrulea cuvânt funebral îl ţinu, la sfârşitul întregii ceremonii, tot un coleg şi amic al repausatului, profesorul supl. gimnazial Ieronim Munteanu. Toate cuvintele au fost frumoase, bine cugetate şi compuse, şi foarte potrivit rostite.

Corul studinţilor gimnasiali cântă, foarte armonios, toate melodiile de înmormântare, pe care repausatul singur pe iubiţii săi învăţăcei îi înălţase, iar „Reuniunea cantorală a Sucevei” (prima societate muzicală românească din istoria Sucevei – n. n.), pe care repausatul Nosievici a întemeiat-o şi o conducea artistic, fiindu-i magistrul coral, până la moartea sa, reuniunea cantorală zic, atât damele, cât şi domnii, executară două imne duioase şi foarte pătrunzătoare, drept semn de onoare şi recunoştinţă „demnului şi neuitaverului” (se folosea „lătinismul”, pe care eu, copiind textul, l-am evitat, ca să şi puteţi citi – n. n.) sau magistru (dirijor – n. n.) de artă cantorală, pe care îl pierdură în repausatul.

Nu putem să finim, fără a pomeni aicea şi nobila şi drept romana faptă a cetăţeanului sucevean, a Dlui Vasilică Popoviciu, care, fără de nici un interes material, l-a adăpostit pe repausatul profesor Nosievici, în întreg timpul morbului său, în casa sa, asigurându-i, prin aceasta, în mare parte greaua-i şi îndelungata-i pătimire, fiindcă repausatul, ca un bărbat neaspirator la cele materiale, şi pe lângă aceea şi sprijinitor al bătrânei sale mame şi al unei surori văduve, în ultimele timpuri devenise în neînstare a-şi procura, din mijloacele sale proprii, necesităţile îndemânatice pentru unu morb greu şi duratoriu de mai bine de 8 săptămâni.

Toţi amicii şi cunoscuţii repausatului îi sunt Dumisale, dlui Vasilică Popoviciu, pentru frumoasa-i filantropie şi umanitate, mulţămitori!

Nu putem, în urmă, să nu pomenim, cu mulţumire, şi de renumitul viorar al Sucevei, Chir Grigore, care, cu societatea sa muzicală îl petrecu pe profesorul Nosievici, până la groapă, cu doine de cele mai duioase şi mai străbătătoare de inimi; aşa încât, trecând conductul, prin poartă, în cimitir, unde în fine se postă, Chir Grigore, cu con-soţii săi „doisprezece", şi „lăcrima" repausatului încă o ultimă „de gele", cu lacrimi de acorduri, şi încă de acordurile cele mai apucătoare de inimi, cum sunt ele în doinele noastre, şi încă în doinele cântate de Chiru Grigore; mai că nu vedeai în întregul public alta, decât ochi plini de lacrimi!

Fie-i „gelitului" Ştefan Nosievici ţărâna uşoară şi memoria-i eternă! / **I. P.**"[14].

Veşnic neglijată de porumbescologi, mama lui Ciprian, Emilia, născută Klodniczki (Clodnicki, Clodniţchi), înseamnă o conştiinţă românească vibrantă, în ciuda rădăcinilor poloneze, ea afirmându-se ca atare, în spaţiul românesc al Transilvaniei, cu patru ani „înainte de naşterea acestuia, la 10 Decembrie 1850, răspundea, din Şipot, la apelul publicat de „Reuniunea femeilor române din Braşov", în Gazeta Transilvaniei (nr. 29), de a veni în ajutorul orfanelor rămase pe urma revoluţiei din 1848-49.

„Trebuie să dăm dovezi la lume – spuneau femeile de aici, în Apelul lor – că bărbaţii noştri, care au făcut atâtea jertfe pentru naţiune, au de-a dreapta lor soţii demne de mărinimitatea lor. Să dăm dovezi naţiunilor străine că clasa cea mai cultivată a damelor române cunoaşte şi simte dimpreună cu bărbaţii lor trebuinţele naţiunii".

Şi mama lui Porumbescu n-a întârziat să dea această dovadă. „Doresc, aşadar – scrie ea Comitetului Reuniunii – cu toată fervoarea, ca să mă pot şi eu mângâia cu Voi, Prea-Venerandelor, dimpreună cu putincioasa-mi con-făptuire spre lăudabila ţintă care vi-o prefipseţi Voi, conlucrătoarelor ale frumoasei societăţi a „Reuniunii Femeilor Române, doresc adică, să fiu şi să conlucru şi eu, ca „membră" a societăţii voastre, după cât mă va ierta starea şi împrejurările mele cele modeste. Spre acest sfârşit rog prea-venerandul comitet ca să-mi

[14] *Albina,* IV, nr. 96, miercuri 1 decembrie / 19 noiembrie 1869, pp. 2, 3

împărtăşească statutele şi condiţiunile sub care-aş putea intra în lăudabila-vă societate".

Cu aceeaşi ocazie, trimite şi 3 florini argint, rugându-se să fie primiţi ca „cei doi bani ai văduvei" şi exprimându-şi speranţa „că consurorile Bucovinene de starea mea nu numai îmi vor urma marii mele bunăvoinţe, însă debilei mele fapte, ci şi mă vor ruşina într-o cauză care, după cum zisei, nu e numai demnă de toată lauda, ci şi de toată mulţumirea şi respectarea"[15].

Peste ani, când după o grea suferinţă, Emilia Porumbescu închidea ochii pentru totdeauna, spaţiul publicistic românesc al Transilvaniei avea să-i aducă un pios omagiu: **„**În prima săptămână a acestei luni (5 august – n. n.), repauză mult stimata şi neuitata soţie a parohului gr. or. rom. din Stupca, în Bucovina, **Emilia Golembiovschi**. Nenumăratele binefaceri, amicabila ei purtare plină de blândeţe şi umanitate, nemăsurata bunătate a inimii, care le manifestă defuncta la toată ocaziunea, atât prin sfat, cât şi în faptă, prin un decurs de 12 ani, i-a câştigat în comuna aceasta o veneraţiune şi dragoste adâncă, o amintire eternă şi a făcut-o drept model de preoteasă, în înţelesul adevărat al cuvântului. Întreaga comună deplânge cu durere pierderea acestei femei măreţe din mijlocul nostru. – Fie-i ţărâna uşoară şi memoria eternă!**"**[16]**.**

---

[15] Banciu, Ax., *Familia Porumbescu şi Braşovul,* în *Ţara Bârsei,* Anul V, No. 5, Braşov 1933, p. 400
[16] *Albina*, Anul XI, Nr. 77, Budapesta, duminică 15/27 aug. 1876, p. 3

Ciprian Porumbescu, moştenind de la ambii părinţi această afecţiune faţă de spaţiul cultural al românilor transilvăneni, avea să debuteze ca poet în „Familia” lui Iosif Vulcan, în primăvara anului 1875, cu un omagiu afectuos adus „miresei” lui („consoţia”, în scrierea latinistă a vremii), vioara:

La vioara mea

Când a sorţii crudă lovire
Inima-mi sfâşie fără cruţat
Şi al meu suflet, plin de zdrobire,
Făr’ de speranţei e închinat,

Ah, atunci tu, voce zeiască,
Unica limbă a lăuntrului meu,
Tu, iubită, scumpă vioară,
Vii de mă mângâi cu sunetul tău.

Ţie suferinţele mele,
Ţie durerile-mi mărturisesc
Şi-n surâsul corzilor tale
Aflu balsamul ce-l caut, ce-l doresc,

Iar când, după-o ceaţă de jale,
Se-nseninează în inima mea,
Cui să-i spun, atunci, că-s ferice?
Ah, numai ţie, mireasa mea!

Tu-n dureri îmi eşti mângâiere,
Tu-n ferice cu mine petreci;
Fii cu mine şi după moarte,
Fii dar cu mine până în veci!

C. GOLEMBIOVSCHI”[17].

Probabil că mai există şi alte texte lirice, abandonate prin gazetele vechi ale Ardealului, semnate cu iniţialele sau cu pseudonimul „Longinus”, pe care îl folosea mai ales pentru elaborate, inclusiv polemici, de parcă s-ar fi despovărat printr-un zâmbet autoironic înspre urieşeasca lui statură pământească. Probabil că şi o parte dintre textele pieselor sale şi ale altora au fost scrise de Ciprian, muzicologii preferând să le atribuie, doar după titluri, unor poeţi străvezii ale acelor vremuri în care era aproape imposibil să te exprimi într-o limbă care, deşi formată mlădios de veacuri înainte, încă nu beneficia de reguli clare şi unitare ale scrisului. Căutând prin vechile publicaţii, aveam să întâlnesc şi un imn festiv, deci o odă ţâşnită din „onoarea lui de creştin şi de român” (formulare axiomatică, datând din 4 Ianuarie 1883) şi publicată de „Predicatorul săteanului român”, în anul 1877. Cred în sinceritatea frânturii de suflet porumbescian pe care o reprezintă această odă, luând în calcul faptul că mitropolitul Teofil Blajevici fusese, înainte de a fi ajuns înalt ierarh al Bucovinei, un cărturar redutabil, care şi-a însemnat parcursul vieţii cu scrieri însemnate şi, desigur, cu poezii.

[17] *Familia*, Anul XI, 1875, nr. 14 din 6/18 aprilie, p. 158

Teoctist Blajevici , fiul preotului din Tişăuţii Sucevei, născut în 23 Faur 1807, preot din anul 1832, profesor la şcoala de cântăreţi bisericeşti a seminarului din Cernăuţi, din 1837, a scris şi publicat, sub pseudonimul Teoctist Şoimul, câteva poezioare, inclusiv „*Iordania 1841 în Cernăuţi*“, care începe cu versurile. „A aramei cântătoare aud glasul răsunând / Şi la prăznuirea sfântă pre norod înbiind“, o gramatică românească, scrisă în germană „*Theoretisch-praktische Grammatik der dacoromanischen Sprache, noch ganz neuen Grundsatzen und einer leichtlasilichen Methode*“, Lemberg şi la Cernăuţi, 1844, Viena, 1853;1855; 1866; apoi a mai publicat „*Istoria vieţii lui Iisus Hristos, cu multe aplecăciuni folositoare pentru întrebuinţarea candidaţilor de dăscălie*“ (Viena, 1865, 120 pagini), „*Istoria biblică a aşezământului celui vechiu, spre folosul şcoalelor de dăscălie* (Viena, 1865, 148 pagini), „*Creştinească învăţătură a năravurilor, sau moralul creştinesc, spre întrebuinţarea candidaţilor de dăscălie*“ (Viena, 1865, 89 pagini) şi un „*Tipicon*“, care a rămas netipărit. Acestor învredniciri cred eu că li se închină, La moartea lui Teoctist Blajevici-Şoimul nestăvilitul sentimental Ciprian Porumbescu:

Imn festiv / pentru primirea solemnă
a Înalt Prea Sfinției Sale Domnului Arhiepiscop
și Mitropolit Teoctist Blajevici
la sosirea Î. P. S. Sale în Eparhia Bucovinei

Pe ceriul Bucovinei, o zare azi apare,
O zare luminoasă, de-un mândru viitor,

Și rugi de bucurie se-nalță la altare,
Se-nalță către Domnul Atoatețiitor.

E zi de bucurie, e zi de veselire,
Ce farmecă poporul de bine mult dorit;
Căci Domnul prea puternic, în nalta Sa mărire,
Să fericească țara azi bine a voit.

Bisericii creștine transmis-a azi lumina,
Lumina pentru viața și scopul ei prea sfânt,
Protector nalt și tare, ce-n inima-i îmbină
Dreptate ne-ndoită c-un spirit bun și blând.

Deci saltă Bucovina de multă bucurie,
Iar tu, biserică sfântă, depune doliul tău,
Îmbracă-te-n veșinte de luci și veselie,
Căci unsul se apropie, ocupă tronul tău.

Iar noi, stând cu credință, virtute și constanță
La orice ocaziune și greu neprevestit,
În Teoctist Blajevici avem ferma speranță
De-un viitor ilustru, de-un timp prea fericit!

Și clerul țării noastre, toți frații drepți în Crist,
Exclamă cu o voce: Trăiască-al nost părinte!
Trăiască nou sfințitul! Trăiască Teoctist!

Ciprian Golembiovschi”[18].

---

[18] *Predicatorul săteanului român*, Cursul III, Nr. 7, Anul 1877, p. 221

La vreme potrivită, am adunat textele lirice ale lui Ciprian Porumbescu, despre care aveam atunci ştiinţă, şi, după ce toate au fost traduse în engleză de *Ioana B. CARP*, s-a publicat cartea „*Inimă de român / Heart of a Romanian*”, de Ciprian Porumbescu, în cadrul antologiilor Festivalului european de poezie „Naţiunea Poeţilor”. Cu paginile acelea voi încheia primul volum al acestei cărţi, începută în ziua 2/14 octombrie 2022, frântură din ziua veşnic repetabilelor naşteri ale lui Ciprian Porumbescu.

În posteritatea lui Ciprian Porumbescu, viaţa, trăirile şi, uneori chiar operele i-au fost falsificate, lucrările tipărite conţinând intruziuni nepotrivite, săvârşite de pianişti îndoielnici, care îi puneau la îndoială cunoaşterea tehnicii contrapunctului. Ciprian compusese dintr-un răsuflet, prins în vârtejul unor sonorităţi astrale, iar orice frângere a firescului curgerii înseamnă o înstrăinare, ba chiar o păgubire a creatorului de propria sa genialitate. Pe de altă parte, lucrări care îi erau nespus de dragi lui Ciprian, cerându-i Mărioarei să i le cânte şi când se afla pe papul de moarte au fost considerate ca fiind minore de către indivizi care nu au compus nimic niciodată, dar se pricepeau teribil cum ar fi trebuit să scrie geniul de la Stupca – pe ăştia i-am ignorat cu totul, în documentarea acestei cărţi. Şi tot ăştia îi inventau un antisemitism al bolnăvicioasei lor fiinţe necreatoare, pe care jurnalul lui Ciprian Porumbescu îl contrazice la fiecare prilej. Astfel, joi, 8 februarie 1883, după ce cântase cu pianistul vienez Weissmandl, ultimul lui prieten adevărat, notează în jurnal: „Aflu că Weissmandl este evreu. Ştiu asta, dar n-are nici o importanţă!”.

Jurnalul lui Porumbescu şi scrisorile lui, cu excepţia câtorva prin care o provoca pe Mărioara să se exprime în limba română, au fost scrise doar în limba germană, sub titlul „*Tagebuch der wichtigsten Ereignisse, Erlebnisse u. sonstiger allotria, auf gezeichnet seit dem 18 Jänner 1879 von Golembiowski*”[19] („Jurnal al celor mai importante evenimente, experiențe și alte alotrii, înregistrate de Golembiowski din 18 ianuarie 1879”), iar comunicarea, în majoritatea timpului, inclusiv în mediul studenţesc, o făcea tot în germană. Numai că sufletul şi năzuinţele îi erau în totalitate şi profund româneşti. Nu a făcut niciodată caz de eroismul real, manifestat în cadrul procesului „Arboroasa”, instrumentat nu din ordinul „speriatului” guvern austriac, ci din cel al slugarnicului judecător de instrucţie român Zotta. O singură dată, în tot cuprinsul jurnalului său, Ciprian avea să-şi amintească de ceva refuzat de întreaga sa fiinţă: „3 Faur 1879. Astăzi e anul de când am fost achitat la procesul „Arboroasei”. **Amintiri sinistre**”.

Pe întâmplarea acestor „amintiri sinistre” şi în general pe mitul lui Ciprian Porumbescu avea să se inventeze, ulterior, un unionism şi un patriotism românesc obştesc în Bucovina. În 1871, de pildă, când Ciprian simţea că ar fi cântat, la Putna, „Daciei întregi”, în umbră se repeta punerea în scenă a probei de obedienţă românească de tip „Arboroasa”. Pentru că, în 15/27 august 1871, când Societatea „România Jună“ din Viena a organizat „jubileul“ mănăstirii Putna, adică prima manifestare de amploare a conştientizării demnităţii naţionale**, I. G.**

---

[19] Morariu, Leca, *Pagini inedite din Ciprian Porumbescu*, în *Cetatea Moldovei,* Anul 4, Nr. 4, 1943, p. 5

Sbiera a fost singurul fruntaş bucovinean care şi-a asumat riscurile cinstirii „unuia dintre cei mai mari şi mai glorioşi eroi ai neamului românesc“. Şi tot Sbiera a fost cel care l-a îmbunat pe **Mihail Kogălniceanu**, care, „observând el lipsa la serbare a politicienilor noştri marcanţi din ţară (Bucovina – n.r.), mi-a exprimat părerea sa de rău, zicând că astfel de abţinere nejustificată are s-o biciuiască amarnic prin foile politice din România. Abia după ce i-am expus motivele absentării lor şi după ce, cu lacrimi în ochi, l-am rugat ca să-i cruţe cu tăioasele sale critici, căci ei şi aşa sunt amărâţi în sufletul lor din causa luptelor ce le susţin zilnic în activitatea lor politică, s-a mulcomit şi mi-a promis că va tace“[20].

Despre „avântul patriotic” al românilor bucovineni, în vara anului 1871, povesteşte şi **Ioan Slavici**:

„Fruntaşii românilor din Bucovina, oameni cumpăniţi şi preocupaţi de interese locale şi actuale, nu erau accesibili pentru vederile noastre, se temeau că-i vom compromite prin agitaţiile pornite în vederea serbării şi erau hotărâţi să nu ia parte la serbare. Îndeosebi Alecu Hurmuzachi, cel mai cu trecere dintre dânşii, stăruia să renunţăm la executarea hotărârii luate, în o clipă de avânt juvenil, ori, cel puţin, să ne mărginim a depune urna pe mormânt, fără de steaguri naţionale, fără de discursuri, fără de portic şi arcuri de triumf. Ce puteam să fac eu? Ce trebuia să fac!?...

---

[20] Sbiera, I, G, *Familia Sbiera. Amintiri din viaţa autorului*, Cernăuţi, 1899, p. 259

Eram convins că tocmai pentru românii din Bucovina serbarea are să fie punctul de plecare al unei noi epoci culturale; fără bucovineni, însă, ba chiar **în contra voinţei lor, nu putea face serbarea** şi colegii noştri din Bucovina nu îndrăzneau să între în comitet. Dacă ar fi existat, dar, un comitet, l-aş fi convocat, aş fi obţinut, de la el hotărârea de amânare şi aş fi scăpat şi de răspunderea grea, ce mă apăsa, şi de munca incalculabilă, ce mă aştepta; eram, însă, eu, singur, şi nu puteam decât să fac tot ceea ce e cu putinţă ca programul, stabilit de comitetul central, să fie executat în toate amănuntele lui. Am vestit, deci, atât pe public, cât şi pe celelalte comitete, că comitetul s-a stabilit la Cernăuţi şi nu mi-a rămas, de astă dată, decât să subscriu ca preşedinte, luând pe Elie Luţă ca secretar. Mi s-a cerut, acum, să nu fac nici o pregătire, mai înainte de a mă fi încredinţat că guvernul provincial nu va opri serbarea. Voiam şi eu să fac aceasta, dar, mai multe zile, de-a rândul, m-am plimbat, zbătându-mă, pe uliţele Cernăuţilor şi discutând cu Pamfilie Dan, care mă primise în gazdă, şi, în cele din urmă, m-am dumirit şi am luat hotărârea de a pleca, şi singur, la Putna, dacă nu va fi voind nimeni să mă însoţească.

Ştiam prea bine că întrunirea nu se va putea face decât cu voia autorităţii locale şi în prezenţa unul comisar: nu aveam, însă, să fac arătare decât în termin de trei zile, iar până la 15/27 august mai erau câteva săptămâni, şi pentru facerea pregătirilor nu aveam nevoie decât de învoirea egumenului, care mă aştepta cu nerăbdare. Ar fi fost o indirectă mărturisire că stau la îndoială asupra dreptului nostru de a face serbarea, dacă aş fi cerut voie chiar de pe acum. Nu aveam nici o daraveră cu guvernul

Bucovinei: nu eu aveam să mă duc, să-i dau, ci el avea să vină să-mi ceară explicaţii, dacă avea nevoie de ele. Acest fel de a vedea lucrurile era neobişnuit în Bucovina şi a încălzit pe mulţi dintre bucovineni şi, mai ales, pe întru fericire pomenitul Samuil Andrievici-Morariu, atunci preot şi membru în consistoriu, suspendat, în urma conflictelor pe care le avuse cu mitropolitul Hacman.

Sub ocrotirea lui, am ajuns, în cele din urmă, să constituim comitetul, în care au întrat mai mulţi dintre colegii noştri din Bucovina, între care, cei mai zeloşi, Pamfilie Dan, Vasile Morariu, fiul mentorului nostru, Ilie Luţă, Gribovschi şi Cocinschi. De aici, înainte, am răsuflat şi eu mai uşor, căci acum nu mai vorbeam în numele unul comitet care nu exista, şi nu mal purtam eu singur răspunderea"[21].

„Părintele Arhimandrit Arcadie Ciupercovici, egumenul mănăstirii Putna, era unul dintre cei mai călduroşi sprijinitori ai noştri şi, astfel, şi povăţuitorul nostru firesc, în executarea lucrărilor de pregătire. În situaţia în care ne aflam, nu ne rămânea decât să executăm, în toate amănuntele lui, programul stabilit de comitetul central, la Viena, deci fără ca să-şi fi putut da seamă despre greutăţile ce se vor fi ivind la faţa locului…

În mijlocul acestei lucrări febrile, ne-am pomenit cu o ceată de jandarmi, al cărei comandant ne-a invitat să încetăm lucrările. Acum era rândul băieţilor să se risipească prin pădurile dimprejur"[22].

---

[21] *Tribuna Poporului*, Anul VIII, Nr. 112, 13/26 iunie 1904
[22] *Tribuna Poporului*, Anul VIII, Nr. 113, 15/28 iunie 1904

„Deoarece jandarmii primiseră ordinul de a sta, în permanenţă, la Putna şi de a aresta pe orişicine care ar fi voind să lucreze mai departe, nu ne-a rămas decât să întrerupem lucrările şi eu am plecat la Rădăuţi, ca să rog pe căpitanul districtului să dea ordin pentru retragerea jandarmilor, căci ziua de serbare se apropia şi trebuia să grăbim cu pregătirile. Căpitanul, dl Renei (Orest de Renny, ctitorul gimnaziului din Rădăuţi – n. n.), român şi el, ţinea, cu toată sinceritatea, să nu ne facă greutăţi, dar avea ordine şi se plângea că-i facem noi greutăţi, prin împotrivirea noastră. Nu mi-a fost greu să-l liniştesc. I-am declarat că primesc răspunderea pentru cele ce se vor mai face, am luat angajamentul că voi înceta cu lucrările şi-i voi trimite pe băieţi acasă, îndată ce voi fi primit o nouă invitaţie în acest sens, şi jandarmii au fost retraşi, iar noi am urmat lucrările, cu zel îndoit, dar şi cu inima îndoită.

Peste câteva zile, a apărut, în „Czernowitzer. Zeitung", organul oficios al guvernului, o notiţă binevoitoare despre pregătirile ce se făceau pentru serbare, notiţă care a fost reproduse în coloanele celor mai multe dintre ziarele române, între care şi „Românul". Nu voi face încercarea de a descrie manifestările de bucurie, cu care băieţii au primit notiţa aceasta. Plângeau unii, chiuiau alţii, iar alţii se adunaseră ca să cânte, în cor, „Gott erhalte", şi nimeni nu mai era în stare să lucreze. Era, acum, mai presus de toată îndoiala că vom putea să ne adunăm la mormântul lui Ştefan cel Mare şi să ne manifestăm, în toată libertatea, simţămintele de pietate, şi eu mă simţeam nemângâiat că unii dintre fruntaşii fraţilor mei din Bucovina stăruiau, şi acum, în hotărârea lor de a nu lua parte la serbare. Nu are hotar lipsa de încredere a omului.

Pe când noi luam bunăvoinţa aceasta drept dovadă de înţelepciune politică, ei ziceau că guvernul ne dă voie să aranjăm serbarea, numai pentru ca să-i pună pe dânşii la încercare. Dar noi, tinerii, nu mai scrutam intenţiile, ci ne bucuram de faptele neîndoioase”[23].

A urmat, apoi, rechizitoriul. Cum ai îndrăznit dumneata, domnule, să abuzezi de încrederea noastră şi să pui în primejdie existenţa societăţii „România Jură”, subscriind, ca secretar, un apel către public, când ştiai că societatea nu a luat, niciodată, hotărârea de a face un asemenea apel? Cine te-a autorizat, mă rog, să te faci preşedinte al unui comitet, pe care nimeni nu l-a ales, să faci agitaţii, în numele nostru şi să emoţionezi întreaga naţiune, pentru satisfacerea ambiţiei dumitale nesăţioase? Cum ai îndrăznit să te pui în conflict cu fruntaşii Bucovinei, să compromiţi, prin atitudinea dumitale, interesele acestei mici ţărişoare şi să insulţi, astfel, memoria marelui erou? N-ai văzut că Vasile Alecsandri, el însuşi, te-a dezarmat, lipsind de la serbare? De unde ai luat tupeul de a da, în timpul mesei festive, la o parte pe Mihail Kogălniceanu, marele om de stat, ca să prezidezi dumneata şi să te poţi insinua, prin toastul pe care l-ai rostit şi prin serviciile de poliţist, pe care le-ai făcut, cenzurând pe oameni sinceri? Cine ţi-a votat cheltuielile de zeci de mii, pe care le-ai făcut, şi cum ai ajuns să faci călătorii de plăcere şi să te înţoleşti din bani adunaţi pentru scopuri naţionale? Unde e, mă rog, procesul verbal, încheiat în toată regula şi subscris de toţi cei ce au luat parte la congres, actul fundamental, în virtutea căruia dumneata şi

---

[23] *Tribuna Poporului*, Anul VIII, Nr. 114, 16/29 iunie 1904

cei prostiţi de dumneata vă pretindeţi birou permanent al congresului?”[24].

Marea Horă, la care ar fi cântat taraful lui Grigore Vindereu nu este menţionată în presa vremii decât tangen-ţial şi superficial, partea artistică fiind asigurată de „corul teologilor români (care) intonă acest *Imn religios,* compus anume de domnul Vasile Alecsandri, muzica de domnul A. Flechtenmacher” şi, ceva mai târziu, „*Imnul Iui Ştefan cel Mare*, făcut anume de domnul Vasile Alecsandri, muzica de domnul A. Flechtenmacher” . În schimb, ca şi „Familia”, multe gazete din provinciile româneşti aveau să sublinieze că „**Boierimea Bucovinei**, din cauze mai înalte, politice, **excelă prin absenţa sa admirabilă**”[25].

Dar, deşi „una dintre dificultăţile cu care mai avea să se lupte comitetul conducător fu reaua voinţă şi panica sătenilor din comună, care, la ivirea primului stindard, începură a se îngrozi şi a răspândi vorba că Putna va fi teatrul unui sângeros război. Se zice că nişte intrigi, provenite de la cei ce voiau ca serbarea să cadă, agitaseră, de mai înainte, spiritele din Bucovina”, în cele din urmă, după ospăţul festiv şi toastările obişnuite, „cu toată bura de ploaie, ce udase pământul, hore vesele se întinseră pe câmpia de la dreapta porticului, la poalele muntelui, înnegrit de umbrele serii, animate şi întreţinute de sunetul muzicii”, iar „ţăranul bucovinean, de un secol izolat de ceilalţi fraţi ai săi, se vedea alături, într-o horă de unire, cu aceia pe care, uitând că-i sunt egali, se siliseră până

[24] *Tribuna Poporului*, Anul VIII, Nr. 120, 24 iunie / 7 iulie 1904
[25] *Familia*, Anul VII, nr. 35, 29 august / 10 septembrie 1871

aici, mai mult, a-l respecta, decât a-l iubi. Şi unde, până aici, se temea de serbare ca de un ce funest, acum putneanul se grăbea a întreba: „Când o să se mai facă d-alde astea? Bătrânii noştri nu ne-au spus să fi mai văzut o asemenea pomenire!”[26].

Toate aceste mărturii nu exclud realitatea momentului Vindereu-Porumbescu din legenda încetăţenită, dar nici nu există vreo mărturie care s-o confirme. Cu excepţia unei mărturii indirecte sau mai curând a unei presupuneri logice, care porneşte de la titlul horei pe care lăutarii lui Grigori Vindereu şi-o însuşiseră şi pe care taraful ar fi putut-o cânta, chiar şi cu Ciprian primaş, în cadrul îmbrâncit şi sfâşiat de bură, de sub poala pădurii Putnei. Lăutarul Ionică Batalan, care a cântat în taraful lui Vindereu, la Putna, avea să execute ulterior, pentru Calistrat Şotropa, care o nota, şi „Hora lui Traian”, Batalan mărturisind că auzise „de la micul Ciprian Porumbescu”[27], iar presupunerea că Ciprian ar fi cântat, la Putna, pe vioara lui Vindereu, „Hora lui Traian” pare plauzibilă, acum, când ştim că, datorită lui Ionică Batalan, hora aceea nu s-a pierdut, aşa cum s-au pierdut alte transcrieri, ba chiar şi creaţii ale lui Ciprian Porumbescu.

Şi ar mai exista un argument în favoarea credibilităţii replicii lui Ciprian („am cântat Daciei întregi”): porticul realizat, împreună cu tot decorul de la Putna, de Epaminonda Bucevschi, portic împodobit cu simbolurile tuturor provinciilor de pe cuprinsul vechii Dacii, portic prin care au trecut delegaţiile studenţeşti ale acelor pro-

[26] *Albina,* Anul VI, Nr. 73, joi 9/21 septembrie 1871
[27] Şotropa, Calistrat, *Muza Română*, Cernăuţi, Piesa 64

vincii, sugerându-i tânărului muzician o adevărată reînviere a Daciei, pe care avea să o omagieze prin cântec. Din perspectiva firii sensibile a lui Ciprian, replica, deşi nemărturisită de nici un participant la serbarea junimii universitare româneşti la Putna, nu poate fi decât adevărată, iar răspândirea ei se datorează lui Iraclie Porumbescu, om integru, care nu ar fi putut minţi nici măcar din duioşie. Dar potenţarea ulterioară a replicii lui Ciprian şi a serbării de la Putna, în care suflarea bucovineană nu s-a implicat, ca şi în procesul „Arboroasei", decât cu indiferenţa dusă până la ostilitate şi cu o obedienţă ghicitoare chiar şi de gânduri nemărturisite şi chiar inexistente faţă de stăpânirea, reprezintă trufia ulterioară bucovineană, prin care generaţiile îşi spală oscilările de nevrednicie ale unor generaţii.

Serbarea de la Putna, din 1871, **nu înseamnă un eveniment bucovinean, ci unul petrecut în Bucovina**. Tot aşa, procesul „Arboroasei" nu înseamnă prima expressie a unei conştiinţe româneşti în Bucovina, ci doar experienţa „sinistră" a unor tineri, chinuiţi pe nedrept de către aceiaşi obedienţi administratori români din Bucovina, care se simţeau datori cu un exces de zel antiromânesc, fiind ei, vorba lui Sbiera, „amărâţi în sufletul lor din causa luptelor ce le susţin zilnic în activitatea lor politică", întrecându-se în slugărnicie cu liderii celorlalte naţionalităţi din Bucovina vremii.

Procesul „Arboroasa" aminteşte, până în amănunt, de rechizitoriile de intenţie, făcut lui Slavici în 1871, iar Ciprian Porumbescu, şi în scrisori, şi în jurnalul său, s-a sfiit să vorbească despre „Arboroasa" şi despre prigoana

la care l-a supus carieristul judecător de instrucţie român, Zotta. Deci, nu austriecii, ci un „Ritter" român. Iar situaţia aceasta l-a determinat să-i scrie tatălui său, în 28 septembrie 1882, că în Bucovina „nu mai e scăpare. Putrejunea a crescut prea mult, încât s-ar mai putea cura ceva şi numai un eveniment elementar i-ar mai putea scuti pe românii noştri de pieire totală".

Mitul „Arboroasei" a apărut târziu, şi numai drept lustruială a „bandiţilor de sub Tricolor" – cum spunea Zaharia Stancu, deşi se ştie că, în epocă, poate că şi datorită războiului de independenţă, procesul nu a însemnat decât o ştire banală, de regulă înglobată în rubrica „Societăţi şi Institute", fără atitudine, fără zvâcnet naţional, pe vremea aceea fiind sacră expresia „noi, românii austriaci" şi în Transilvania, şi în Bucovina.

În mod surprinzător pentru mine, unii dintre cei care au scris despre Ciprian Porumbescu nu au uitat să precizeze că „el **este de origine polonă**"[28], deşi geneticul nu prea are importanţă în acest caz de românism autentic, vibrând prin inimile unei întregi familii. Am văzut că, încă din 1850, mama lui Ciprian aderase la principiile Societăţii Doamnelor Române din Braşov, iar Iraclie, care admitea că neamul Gloembiowski din Suceviţa are rădăcini poloneze, dar că este în totalitate românizat, de vreo două generaţii, nu a bănuit niciodată că el nu era, în realitate, copilul soţilor Golembiovschi – ceea ce ar fi constituit, de altfel, un adevărat certificat nobiliar, pentru că în Polonia acelor vremuri dobândeau faimă de muzi-

[28] Marian, Liviu, *Ciprian Porumbescu*, în *Universul Literar*, An XLI, Nr. 28, Bucureşti 1925, p. 12

cieni **Joseph Golembiowski**, muzicianul capelei prinţului lituanian Druçki-Lubeçki, care, de copil, cânta la toate instrumentele; **Luc Golembiowski**, fiu de muzician, literat, dar şi un excelent muzician, bibliotecar la Poryçk, afirmat între anii 1818-1849; **E. Golembiowski**, care a compus numeroase lucrări pentru pian[29].

Talentul pentru muzică şi al lui Iraclie, şi al copiilor săi, fulgerat cosmic prin Ciprian, ar putea îndreptăţi ipoteza originii Porumbeştilor dintr-un trunchi comun cu deja celebrii muzicieni polonezi. Numai că Iraclie nu era fiul natural al soţilor Tănase şi Varvara Golembiovschi, Tănase fiind, în 1823 pălimar al bisericii din sat, şi nu vornic, care avea grijă şi de casa parohială, în care trăia singură o călugăriţă, cea care avea să-l „cumpere", împreună cu stareţul mănăstirii de călugări Suceviţa, pe pruncuţul Iraclie, ca să-l apere de molime şi de boli. Tradiţia aceasta a „vânzării pe fereastră" încă se mai practică prin unele sate din Bucovina, dar „vânzarea pe fereastră" nu-l îndepărtează pe făt de mama lui naturală, căreia îi este redat, fără plată, pe uşă.

Iraclie Porumbescu, însă este luat de stareţul Ghenadie Platenchie, descendent al neamului Plăcintă din Vicovu de Sus, care-l ia cu el la Putna, când este strămutat stareţ al acestei obşti mănăstireşti, aşa cum o ia şi pe călugăriţa din casa parohială, iar grija „părintească" pe care amândoi o poartă lui Iraclie, manifestată prin suportarea tuturor cheltuielilor de şcolarizare, se curmă brusc, odată cu moartea stareţului. La Suceviţa, Tănase şi Var-

[29] Sowiński, Albert, *Les musiciens polonais et slaves, anciens et modernes*, Paris 1857, p. 219, 220

vara Golembiovschi, care aveau un fiu, mai mare cu doi ani decât Iraclie (deci încă un argument că Iraclie nu avea de ce să fie „vândut pe fereastră"), şi care nu se interesase de Iraclie, niciodată, până ce nu s-a trezit cu el plocon pe cap, după moartea lui Platenchie, nu avea nici măcar veşminte, cu care să-i înlocuiască „flendrele nemţeşti", aşa că „îmi aduse hainele frăţâne-meu, mai mare cu doi ani decât mine şi încă holtei", straiele lui George, pe care le îmbrăca Iraclie, însemnând „cămaşa de in cu mâneci largi, pieptarul nou cu primuri de jderi, brâu în ciubuce, sumanul negru de miţe pe umeri, pălăria cu flori, cu păuni şi cu gherdane-n cap, iar în picioare ciubote cu turetci lungi, încreţite la încheietură"[30].

Şi Constantin Morariu, în necrologul lui Iraclie Porumbescu, pe care îl publicase într-o gazetă transilvană, sugera discret această posibilă filiaţie, care nu contează decât pentru puriştii naţionali, „inima de Român" a Porumbeştilor fiind mai presus de orice îndoială sau întinare: „Ca român, în piept nutresc / Simţul nobil românesc, / Pentru patrie şi naţiune / Şi virtuţile străbune"[31].

În inima de Român a lui Ciprian Porumbescu, trinitatea iubirii (artă, neam, mireasă) căpătase contururi reale, într-o întrupare îngerească, menită să-i chinuie şi să-i vindece sufletul. Petru Ciprian, Bertha era o proiecţie îndepărtată, deşi atât de intens lăuntrică, a neasemuitei lui viori. Gândurile mărturisite doar filelor de jurnal şi, une-

---

[30] Porumbescu, Iraclie, *Încă însurat nu fusesem*, în „Scrierile lui Iraclie Porumbescu", Cernăuţi 1898, p. 146

[31] Muzeul Judeţean Suceava, *Ciprian Porumbescu (1853-1883),* Suceava 1983, p. 45

ori, scrisorilor către Mărioara, angrenează, întru aceiaşi dumnezeiască trăire, pe toţi cei care au iubit pe cineva aidoma lui Ciprian, sau măcar aproape, pentru că apogeul închinător al iubirii lui zeifică definitiv nu doar o făptură, ci şi o întreagă lume patriarhală, în care se desfăşoară, doar între pământ şi cer, o astfel de dragoste. Semnalez, cu doar câteva frânturi, epopeea iubirii, pe care o puteţi întâlni şi în proza (jurnalul), dar şi în muzica lui Ciprian Porumbescu:

Sâmbătă, 22 Februarie 1879 : „Mă gândesc mereu la Bertha. O iubesc doară atât de mult".

Vineri, 23 Mai 1879: „Întreaga mea existenţă, toate strădaniile mele, prezentul şi viitorul meu încerc eu veşnic să le leg de acel paradis şi de divinul înger care-l domină; şi mai visez, apoi, aşa de fericit în blândul gând al realizării acestor planuri şi dorinţi ale mele – stau sub vraja unui cor din lumea transcendentală – atât de dulce, de suav, de duios răsună cântul lor – şi-n diafan licărit al zorilor, cu beteală de petale trandafirii, coboară adorata mea din văzduhul înmiresmat de viorele şi, iarăşi, într-alt avânt se aşează în cristalinu-i tron de smaragd, îmbiindumă pe mine, în toată uimirea mea, înspre picioruşele ei cu aurite încălţări – şi visez, şi mereu visez, tot înainte".

Miercuri, 4 iunie 1879: „Tot drumul până la Cernăuţi, m-am gândit la ea, la această scumpă fiinţă, care mă însoţeşte pas cu pas. / Ajuns la Cernăuţi, mi se făcu nespus de jale; sufeream de dor de casă şi de dorul iubirii".

Duminică, 6 Iulie 1879: „Va fi bătător la ochi că amintesc, acum, atât de puţin de Bertha. Din 6 Iunie, n-am mai amintit de dânsa. E adevărat. Şi cred că am dreptate. **Începe a-mi fi tot mai lămurit că frumoasele mele vise de aur vor rămâne baltă**. Şi astăzi, la împrospătarea acelor fericite amintiri, mi-i tot sufletul cald-alintat, ca şi când mii de îngeri mi s-ar fi furişat în inimă, îngânând o muzică divină. După multă vreme, iarăşi mi-i atât de jale, de dureros şi, totuşi, atât de dulce... / S-o lăsăm în seama Celui de Sus şi voii Sale !”.

Duminică, 13 Iulie 1879: „Cât despre cea mai tainică şi adâncă chestiune de inimă a mea, nu mi-o pot ascunde că mereu m-am gândit la Bertheluţa şi, dacă în inima mea a licărit o scânteie de iubire, dânsa a fost pentru Bertha. Oricum, însă acest sentiment nu mai e aşa de puternic şi aşa de intensiv ca la începutul acestui an. Şi de ce? Dacă-i iei plantei lumina – dânsa piere; dacă lampa n-o umpli din nou cu ulei, ea se stinge. / Dacă mândruţa mea nu mă vrea, chiar şi dacă eu o iubesc încă peatâta, trebuie să abandonez, în cele din urmă, toată speranţa; singura-mi consolare rămânându-mi, deci, numai gândul la ea...”.

Joi, 10 Martie 1881: „Mă apucă jalea, când mă gândesc la viitorul meu, care, fără fiinţa aceasta dragă, se scufundă în neant”.

Joi, 10 Martie 1881: „scumpa mea Bertha, care îmi apare, întotdeauna, ca un înger vestitor de bucurii”.

Luni, 14 martie 1881: „Că te iubesc, scumpă domnişoară, permite-mi pentru prima şi ultima oară acest cuvânt, desigur că nu ţi-a scăpat – eu am ştiut atât de rău să tăinuiesc aceasta. Numai un lucru vreau să adaug: că te iubesc infinit de mult, că te ador, că eşti viaţa mea, tot ce am pe lume. Vai, şi iarăşi îmi lipsesc cuvintele şi, pentru ca să nu te supăr în mod nemeritat, mă voi mărgini să scurtez ceea ce voiam să spun. De când te-am văzut, m-a cuprins acel sentiment de fericire, căruia i-am dat amprenta sublimului, fără să ştii. Dumneata ai devenit idealul gândurilor, dorinţelor şi speranţelor mele şi, cuprins de adâncă sfinţenie, mă apropii timid şi şovăind de Dumneata ca să te întreb dacă voieşti să-l realizezi şi sămi fii soţie”.

Instinctual, Ciprian iubea şi imposibila iubire, fiind conştient, mereu şi mereu, că odată şi odată va veni şi sentinţa inevitabilă, ţâşnită de sub peniţa mamei Berthei, Adamina Gorgon, care îi scria, Luni, 14 martie 1881: „Nu ne putem da copila unui preot ortodox, deoarece ştim că ea, atunci, ar trebui să nu mai creadă în ceea ce avem noi mai sfânt… / **aruncă-te în braţele celei dea doua iubite, caută-ţi mângâierea în muzică**… / Ne desparte numai abisul pe care-l recunoşti şi Dumneata şi nu vedem nici o punte peste care l-am putea trece”.

Vorba lui Ciprian, din 17 Martie 1881: „Aşa e dat în lume, există oameni care nu sunt făcuţi decât să aibă mai multe ghinioane şi necazuri!”. Dar, în ciuda opreliştilor şi a conştientizării zădărniciei, el a iubit-o pe Bertha până pe patul de moarte, când a compus ultimul său cântec, „Tempi passati” („A trecut timpul”). Încă din

Duminica zilei de 25 Mai 1879, Ciprian, care avea să trăiască aproape cinci ani în prezenţa cinică a morţii, scria: „**Nu mă tem de moarte, doar de murit**; şi, apoi, n-aş vrea să mor chiar acuma. / Oleacă de voie bună şi oleacă de bucurie am de la viaţă – când, însă, voi deveni ţeapăn şi rece şi voi fi scufundat în pământul umed, desigur nu voi mai avea nici o bucurie”.

Dar nici de murit nu avea să se teamă, atunci când, „încet, a adormit ca un sfânt”, rămânând să veşnicească în tradiţia unui neam pentru care „sfinţii populari” înseamnă cea mai durabilă legătură a lui cu dumnezeirea (**I. D.**).

Nina Cionca:

Cronologie

1798. S-a născut la, Suceviţa, Atanasie Golembiovski, tatăl lui Iraclie Porumbescu.

1823. S-a născut, la Suceviţa, Iraclie, al doilea copil a lui Atanasie şi al Varvarei. Botezat de egumenul mănăstirii Suceviţa, Ghenadie Platenchi, este luat de acesta la mănăstire, de mic copil. Când Ghenadie Platenchi e numit egumen la Putna, ia şi copilul cu el. Şcoala primară o face la Carlsberg, o colonie germană din apropiere, apoi la Suceava. După moartea binefăcătorului său, Iraclie continuă studiile la Cernăuţi şi Lemberg, cu mari greutăţi.

1843. La Lemberg, în anul întâi de filozofie, locuind cu un revoluţionar polon, Iraclie a fost arestat şi ţinut în temniţă şase săptămâni. După eliberare, pleacă acasă, fără a-şi putea lua examenele.

1847. Termină cele două clase filozofice la Cernăuţi. În acelaşi an, se înscrie la seminarul diecezan ortodox din Cernăuţi.

1848. Ajunge secretar al foii „Bucovina”, a fraţilor Hurmuzachi.

1850. Termină studiile teologice şi, în toamna acestui an, este numit preot la Şipotele Sucevei.

1850. 20 august – se căsătoreşte cu Emilia, fiica brigadierului silvic Ştefan Clodniţchi din Voivodeasa. Căsătoria se oficiază în biserica din Volovăţ.

1853. 2/14 octombrie, s-a născut Ciprian, al doiea copil al lui Iraclie şi al Emiliei, la Şipotele Sucevei.

1857. Familia se mută la Boian, unde Iraclie Porumbescu e transferat, ca să împiedice trecerea românilor la biserica greco-catolică.

1859. Reîntoarcerea la Şipote. Ciprian dă primele semne ale talentului său muzical deosebit.

1859-1864. Compozitorul Carol Miculi îşi petrece verile la Şipote, în casa lui Iraclie, pentru a culege cântece populare româneşti. De la Carol Miculi a învăţat Ciprian notele muzicale.

1860. Ciprian este trimis la Ilişeşti, la bunicul dinspre mamă, pentru a face şcoala primară în limba română, la Şipote fiind numai şcoală ruteană. Ia lecţii de vioară de la învăţătorul Simon Mayer.

1863. Ciprian dă examenul de clasa a patra primară şi e înscris la gimnaziul din Suceava. În timpul liceu-

lui, Ciprian îşi continuă studiul viorii, cu organistul Anton Valentin şi cu violonistul C. Schlotzer, ajutor de judecător, dar numai câteva luni, căci acesta moare de tuberculoză. La liceu, Ştefan Nosievici îi este profesor de muzică şi matematică, până în clasa a şasea.

1865. Aprilie. Familia se mută la Stupea.

1866. Ciprian dă audiţii muzicale la Suceava, cu mica sa orchestră. Se împrieteneşte cu Grigore Vindereu, celebrul lăutar al Buconinei. Mutarea la Stupea îi oferă lui Ciprian alt izvor de îndrumare muzicală – cântecul lăutarilor vestiţi, care locuiau în acest sat. Tot în acest an, Iraclie cumpără vioara, pe care o trimite la Lemberg, să se repare. Lutierul Martin Richter oferă 100 de florini pentru vioară. Iraclie refuză să o vândă. Instrumentul era un Amati.

1869. Noiembrie, moare Ştefan Nosievici, în vârstă de 39 de ani, răpus de tuberculoză. A avut o mare influenţă asupra elevului său preferat.

1870. În semestrul al doilea, Ciprian este luat acasă, din cauza „sănătăţii afectate”, cum se specifică în catalog. Va repeta clasa a şaptea.

1871. Ciprian termină clasa a şaptea, calificat printre primii cinci elevi.

1871. 15 august. Marea serbare, închinată memoriei lui Ştefan cel Mare şi Sfânt, celor 400 de ani de la întemeierea ctitoriei de la Putna şi primul Congres stu-

denţesc român. Iniţiată şi condusă de către Societatea academică „România Jună” din Vicna, cu Mihai Eminescu şi Ioan Slavici ca animatori de frunte, festivitatea se transformă în preludiul unităţii noastre naţionale. Moment crucial în formarea personalităţii sale, în apropierea mormântului Marelui Erou, Ciprian Porumbescu are viziunea Daciei întregite.

1873. Termină liceul la Suceava şi, în toamnă, se înscrie la seminarul teologic din Cernăuţi. În acest an, publică prima sa compoziţie „O dorinţă”, pe versurile poetesei Matilda Cluger.

1874. 10 februarie. Ciprian Porumbescu se adresează lui Gheorghe Bariţiu, la Braşov, rugându-l să-i înlesnească obţinerea unei burse pentru studiul muzicii.

1874. 22 octombrie. Ciprian Porumbescu se adresează Societăţii pentru cultură şi literatura poporului român din Bucovina, solicitând alocarea unei burse pentru studiul muzicii în Viena.

1874.13 noiembrie. Ciprian Porumbescu primeşte răspuns negativ la această cerere. În acest an, îl preocupă studiul pianului. Lucrează singur. Compune mult pentru corul teologilor, pe care-l conduce, sub îndrumarea profesorului Isidor Vorobchievici, autor al primului manual de armonie în limba română, apărut la Cernăuţi, în 1869.

1875. Octombrie. Înfiinţarea universităţii cernăuţene, cu trei facultăţi: teologie, filozofie şi drept.

1875. 10 decembrie. Înfiinţarea Societăţii academice române „Arboroasa”. La deschidere, studenţii români intonează „Imnul Arboroasei”, compus de Ciprian Porumbescu, pe versuri de Tudor Stefanelli. E primul imn patriotic scris de compozitor.

1876. An de activitate componistică pentru corul „Arboroasei”, pe care-l conducea Ciprian. Lucrări mai importante: „Cântec de primăvară” (pe versuri de Vasile Bumbac), „Patria română” (pe versuri de Eugen Albu), piese umoristice.

1876. 5 august. Decesul mamei sale. Dulcea mamă a închis ochii în braţele fiului ei, Ciprian.

1877. Ciprian Porumbescu, student în anul IV, este ales preşedintele „Arboroasei”. Este anul cel mai bogat în „conveniri” (petreceri studenţeşti) pentru întreaga societate românească din Cernăuţi. Şedinţele sociale ale studenţilor devin adevărate concerte, cum observa revista „Familia”. Porumbescu compune lucrări de valoare, între care: „Tabăra română”, cantată pentru cor bărbătesc, pe versuri de Vasile Alecsandri, „Altarul mănăstirii Putna”, cantată pentru cor bărbătesc, pe versurile aceluiaşi mare poet, cu acompaniament de orchestră. „Cisla”, scenetă umoristică, pe versuri proprii. Ca animator al vieţii studenţeşti, Ciprian Porumbescu iniţiază un apel, publicat în „Familia”, nr.16, pentru un recensământ al tuturor studenţilor români din toate universităţile, „că numai aşa vom şti de ce puteri să dispunem în această luptă pentru existenţă”.

1877. 18/30 iulie. Absolvă studiile teologice, cu calificative bune şi foarte bune. Din acelaşi an, datează certificatul dat de Isidor Vorobchevici, profesor de muzică la facultatea teologică, certificat ce subliniază talentul şi muzicalitatea excepţională a lui Ciprian Porumbescu.

1877. Iulie. Românii din Bucovina urmăresc, cu emoţie, evenimentele Războiului de Independenţă.

1877. 12 octombrie. Mari serbări la Cernăuţi, cu ocazia dezvelirii monumentului Mariei Tereza şi a celor 100 de ani de dominaţie austriacă asupra Bucovinei. La Iaşi, se comemorează 100 de ani de la decapitarea, de către turci, a voievodului Grigore Ghica. Conducerea „Arboroasei" trimite o telegramă de condoleanţe primăriei din Iaşi.

1877. 15 noiembrie. Arestarea conducătorilor arboroseni, la Cernăuţi.

1877. 18 noiembrie. Arestarea lui Ciprian Porumbescu, la Stupca.

1878. 1 februarie. Ziua procesului, după 11 săptămâni de detenţiune; dezbaterile durează trei zile. Este primul proces politic al Bucovinei. Acuzaţii sunt puşi în libertate. Ciprian Porumbescu pierde şansa unei burse şi, ce este mai grav, în închisoare a avut prima vărsare de sânge. Întors acasă, pentru refacerea sănătăţii, devine învăţător la şcoala din Stupca şi la cea din Ilişeşti.

1878. 21 iulie. Ziua în care a cunoscut-o pe Bertha.

1878. Octombrie. Este student, în anul II la filozofie (studiile anterioare echivalate cu un an), secretar al Societăţii „Junimea”, noua societate studenţească română, după desfiinţarea „Arboroasei”.

1879. 29 ianuarie. Ciprian face cunoştinţă cu Eusebie Mandicevschi, care îi corectează unele compoziţii.

1879. 11 februarie. Ciprian trimite lucrări în Transilvania. În anul acesta, îl preocupă istoria muzicii. Scrie o lucrare, „Muzica antică a romanilor”, pe care o citeşte la o şedinţă a „Junimii” (12 iunie).

1879. Vacanţa de vară îl apropie de Bertha. Apar compoziţii inspirate de marea lui iubire: „Du bist wie eine Blume” (versuri dc Heine), „Nocturna”, lucrare pentru pian.

1879. 8 octombrie. Ciprian pleacă la Viena, pe cheltuiala tatălui său. Se înscrie la Conservatorul de muzică de la Viena. Urmează cursul de armonie, cu Anton Brukner, pian, cu Landeskorn, cor şi exerciţii de cor, cu Faistenberger. Se înscrie, în anul III, la facultatea de filozofie. Imediat după sosire, Ciprian Porumbescu ia contact cu studenţii români de la „România Jună”, unde-şi formează un cor şi o mică orchestră.

1879. 14 noiembrie. Aflăm dintr-o scrisoare că interpretează, la o şezătoare, compoziţii proprii, între care

„Fata de la munte”, pentru vioară, cu acompaniament de orchestră.

1880. La Revelionul „României June”, Eduart Strauss, cu orchestra sa, interpretează valsul „Camelii”, de Ciprian Porumbescu.

1880. Februarie. Apare „Colecţia dc cântece pentru studenţii români”, compuse şi dedicate junimii academice române de Ciprian Golembiovschi-Porumbescu, candidat de profesor şi elev al Conservatorului din Viena. Între cele 20 de cântece din Colecţie, apar „Tricolorul” şi „Imnul Unirii”. Primul fusese compus la Stupca, în 1878, al doilea, pe versurile lui Andrei Bârseanu, la Viena, ca „Imn al României June”. În luna martie, înfiorat de emoţie, audiază „Tetralogia” lui Wagner.

1880. 19 iulie. Cu certificatul de absolvire al unui an de conservator, cu licenţa de filozofie, Ciprian se întoarce la Stupca. Vară şi toamnă bogate în compoziţii de valoare: „Balada”, „Dorul”, „Reveria” şi multe altele.

1880. Noiembrie. Scrisoarea de cerere în căsătorie a Berthei.

1880. 20 noiembrie. Răspunsul negativ al părinţilor Bertei.

1881.19 februarie. „Pe malurile Prutului”, cor cu acompaniament de pian. Cu o bursă alocată de Mitropolitul Silvestru Morariu, Ciprian Porumbescu pleacă, din nou, la Viena. În anul acesta, ia ore particulare de la Sul-

zer, compozitor şi teoretician, de la Mandicevschi şi de la Franz Kernn, profesor de armonie la Conservator, dirijor al corului bisericii Sf. Mihail. Ca şi în anul precedent, studiază lucrările marilor compozitori, apoi le audiază, cu partitura în mână. Conduce, adesea, corul bisericii Sf. Mihail.

1881. August. Cu un certificat de profesor de muzică şi cu un atestat că a condus corul bisericii Sf. Mihail, Ciprian se întoarce la Stupca.

1881. 1 septembrie. „Gavota de concert”, Stupca.

1881. 10 septembrie. Anunţ privind concursul pentru ocuparea postului de dirijor al corului bisericii Sf. Nicolae din Scheii Braşovului.

1881. 25 octombrie. „Cântec sicilian”, pe text de V. Alecsandri.

1881. 7-10 noiembrie. Ciprian se află la Viena.

1881. 12-13 noiembrie. Ciprian soseşte la Braşov.

1881. 14 noiembrie. Cererea lui Ciprian Porumbescu pentru a fi dirijor al corului bisericii Sf. Nicolae din Schei. În aceste zile, îşi începe munca de profesor de muzică la „Şcolile centrale române”. În scurt timp, preia postul de dirijor secund al „Reuniunii de gimnastică şi cântări”.

1882. 6 ianuarie. Producţie a elevilor liceului român, sub conducerea compozitorului.

1882. 27 februarie. Premierea operetei „Crai Nou”, text de Vasilc Alecsandri.

1882. 28 februarie. A doua reprezentaţie.

1882. 3 martie. Cronica elogioasă din „Kronstadter Zeitung”.

1882. 5 martie. Cronica din „Gazeta Transilvaniei”, al cărei ton l-a revoltat pe Porumbescu.

1882. 14 martie. Scrisoare deschisă, scrisă de Ciprian, publicată în „Gazeta Transilvaniei”.

1882. 26 martie. A treia reprezentaţie a operetei „Crai Nou”.

1882. 18 aprilie. Oferta lui Ciprian Porumbescu, adresată Eforiei Bisericii Sf. Nicolae din Schei, prin care se angajează să formeze un cor puternic din popor.

1882. 10 iunie. Întoarcerea la Stupca.

1882. 31 august. Ciprian se reîntoarce la Braşov.

1882. 8/20 septembrie. Serbarea de la Chizătău.

1882. 17/29 septembrie. Ciprian Porumbescu publică, în „Gazeta Transilvaniei”, un Foileton cu descrierea entuziastă a „Serbării de la Chizătău”.

1882. 27 octombrie. Concertul Porumbescu, în sala „Reduta”, sub conducerea compozitorului.

1882. 2 noiembrie. Articol elogios, în „Gazeta Transilvaniei”, referitor la concertul Porumbescu.

1882. 15 noiembrie. Plecarea lui Ciprian în Italia, pentru refacerea sănătăţii.

1882. 22 noiembrie. Sosirea la Nervi, staţiune la sud de Genova.

1882. 26 noiembrie. Ciprian scrie prietenului său, Nastasi, din Braşov, să-i trimită vioara.

1882. 12 decembrie. Sosirea viorii. Concerte cu pianistul vienez Weissmandl, în holul hotelului. Compoziţii: „Nocturna”, „Souvenir de Nervi”, „Valsul Fantome”, „Horă de salon”, „Gavotă”.

1883. 23 ianuarie. Porumbescu face cunoştinţă cu compozitorul Marco Sala.

1883.31 ianuarie – 9 februarie. Călătoria la Florenţa, Pisa şi Roma.

1883. 13 februarie. Moartea lui Wagner. Ciprian notează, în jurnalul său „o lovitură colosală”.

1883. 22 februarie. Cunoaşte pe Arrigo Boito.

1883. 25-26 februarie. Întoarcerea în patrie.

1883.6 iunie (stil nou). La ora două, noaptea, Ciprian îşi dă sufletul, la Stupca.

1883. 9 iunie. înmormântarea lui Ciprian Porumbescu, la Stupca.

1883. 15 august. A patra reprezentare a operetei „Crai Nou", la Braşov.

1884. Iraclie Porumbescu se mută la Frătăuţiul Nou.

1884. 9 iunie. Comemorarea lui Ciprian Porumbescu, la Braşov. Andrei Bârseanu evocă personalitatea artistică a compozitorului, creatorul operetei româneşti.

1888. „Crai Nou", la Oraviţa.

1891. „Crai Nou", la Lugoj

1896. 13 februarie. Moare Iraclie Porumbescu, la Frătăuţi.

1898. Apare volumul „Scrierile lui Ieraclie Porumbescu", sub îngrijirea lui Leonida Bodnărescu.

1898. 24 aprilie. Societatea „Armonia" din Cernăuţi prezintă opereta „Crai Nou".

1903. 16 iulie. Înfiinţarea „Reuniunii muzicale-dramatice Ciprian Porumbescu” din Suceava.

1908. Comemorarea compozitorului la Suceava, concert festiv cu compoziţii porumbescicne: „Balada”, „O seară la stână”, „Tabăra română”, „Serenada”, „Rapsodia română”.

1908. 7 iunie. în aceeaşi zi, s-a comemorat amintirea compozitorului la Bârlad, Bucureşti, Oradea-Mare, Braşov, Sibiu, Turnu Severin.

1908. Decembrie. Reuniunea primeşte, de la Mărioara Raţiu-Porumbescu, un bogat material de scrisori şi documente.

1909. 7-8 iunie. Două reprezentaţii cu „Crai Nou”, la Cernăuţi.

1909. 30 iunie. Liviu Raţiu predă „Reuniunii” un mare număr de manuscrise, pentru a fi publicate, în acelaşi an fiind publicată prima Fascicolă.

1910-1911. Reuniunea tipăreşte 9 Fascicole (2-10) din comopziţiile lui Ciprian Porumbescu.

1912-1913. Fascicolul 11. „Altarul Mănăstirii Putna”.

1922. „Crai Nou”, la Cernăuţi.

1927, 11 octombrie. Opera Română din Cluj îşi va deschide stagiunea cu „Crai Nou”.

1928. Inaugurarea Muzeului „Ciprian Porumbescu” din Cernăuţi.

1931. 15 februarie. „Crai Nou” la Bucureşti.

1932. Festival „Ciprian Porumbescu”, la Braşov, cu „Crai Nou”.

1933. Dezvelirea bustului lui Ciprian Porumbescu, la Suceava.

1943. Întreitul Jubileu Porumbescu, la Suceava, cu concerte festive.

1952. „Crai Nou”, la Caransebeş.

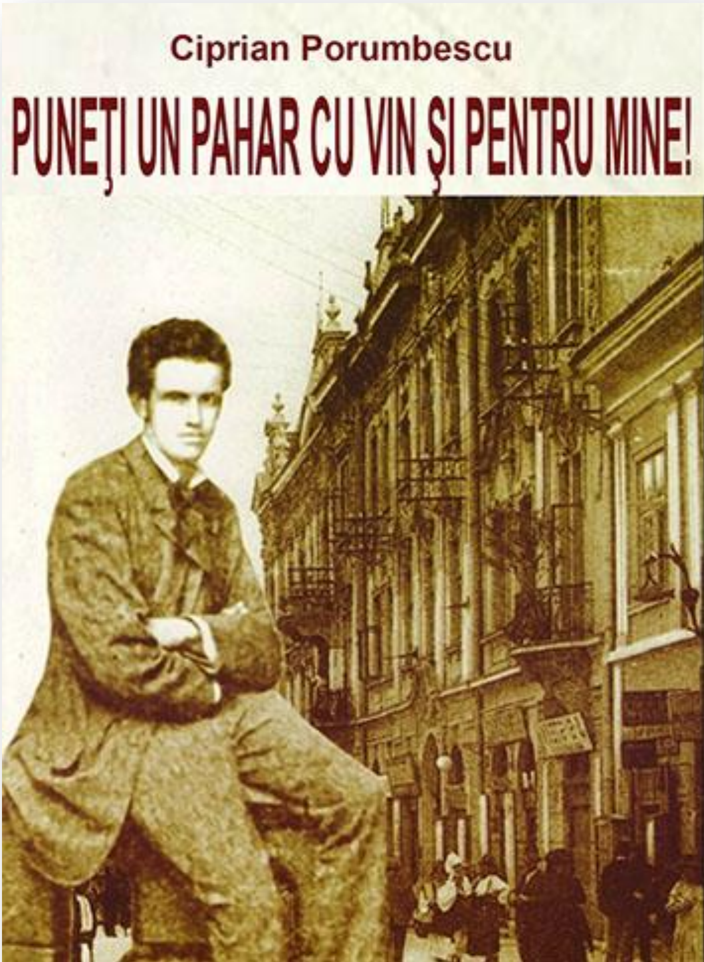
1953. Înfiinţarea Ansamblului de cântece şi dansuri „Ciprian Porumbescu”, la Suceava.

1954. „Crai Nou”, la Sibiu.

1956. 15 decembrie. Festival „Porumbescu”, la Timişoara[32].

---

[32] Cionca, Nina, în Porumbescu, Ciprian, *Puneţi un pahar cu vin şi pentru mine*, Suceava 2003, pp. 332-339

Ciprian Porumbescu
PUNEŢI UN PAHAR CU VIN ŞI PENTRU MINE!

Carnet zilnic
al celor mai importante evenimente,
incidente şi alte alotrii (blestemăţii),
înregistrate de la 18 ianuarie 1879
de Ciprian Porumbescu.

Titlul real al jurnalului, deci al „carnetului său de însemnări zilnice, redactate (ca de atâtea ori scrisul lui intim) nemţeşte" se numea „Tagebuch der wichtigsten Ereignisse, Erlebnisse u. sonstiger allotria, auf gezeichnet seit dem 18 Jänner 1879 von Golembiowski"[33] („Jurnal al celor mai importante evenimente, experiențe și alte alotrii, înregistrate de Golembiowski din 18 ianuarie 1879").

[33] Morariu, Leca, *Pagini inedite din Ciprian Porumbescu*, în *Cetatea Moldovei,* Anul 4, Nr. 4, 1943, p. 5

Împlini-se-va oare cândva acest vis?...

17 ianuarie 1879. Cernăuţi. Locuiesc la unchiul Sause şi studiez filozofia. Camera mea este destul de plăcut şi confortabil aranjată, dar sunt cam însingurat, de aceea colegul meu Karl Schorsch îmi vine ca chemat, în seara de 17, când, la un cordial taifas cu ceai şi ţigări, punem la cale ca Schorsch să se mute la mine...

Ioji, care până atunci a locuit cu mine, pleacă la Suceava, ca să treacă, acolo, bacalaureatul. Seara încă, eu...

În dimineaţa zilei următoare nu mă mai putui scula...

După-amiază, veni la mine Dr.Flinker şi prescrise medicamentele necesare. Seara, era o Vinere, s-a mutat la mine, cu tot calabalâcul său, Schorsch. Prezenţa lui îmi face bine, ştiu că am lângă mine un amic.

Zilele următoare trecură în linişte, eu fiind ocupat numai cu boala mea. Zilele acestea Schorsch a avut ocazia ca, împreună cu Miklau, să benchetuiască şi benchetuiala asta s-a terminat cu un finale de tot dramatic.

După noaptea tocată, se duseră adecă ambii, Schorsch şi Miklau, la un evreu, unde Miklau voia să-şi scoată ceasul amanetat acolo. Evreul are o evreică şi evreica o soră. Schorsch joacă rolul de medic, fiindcă evreica... se plânge de... Şi sora evreicei e bolnavă. Amândouă sunt căutate doftoriceşte (?) de Schorsch (la care ocazie, fireşte, nu lipsiră diverse nu prea neintenţionate alunecări pe la bourei şi şolduri, etc.) şi dânsul le prescrie o reţetă în care „Cuprum sulfuricum" figurează ca ingredient principal – sub care dânsul mai scrise, în slove greceşti, „Brause-Pulver". Ori de evreica a comandat reţeta nu ştim, dar Schorsch şi-a jucat rolul bine, drept care rămână lucrul aice, ca bine izbutită ispravă studenţească.

Mie mi-i mereu mai bine. Primesc vizitele ale diverşilor colegi. Patak, cum nu se duce la cursuri, vine la mine. Schorsch face ceaiul şi astfel sporovăim pe-ndelete.

Schorsch umblă adesea la patinat, pentru „patinare şi ciupire de curte".

I s-au cam aprins călcâiele după o anumită Salter, fată de altfel frumuşică şi, pe deasupra, bună cântăreaţă, care, şi ea, dacă i-i prea cald, iese la dansat pe patinoar. Uraaa!

Acasă, se hârjonea cu puştanca Fanny. Codană dolofană, zdravăn încalată, care-i place mult, mai ales lui Patak.

*

La **25** curent, am căpătat de la tata un cam dârzan bobârnac pentru scrisul uşuratec din scrisorile mele... ca urmare a purtării mele cam lipsită de etichetă, pe care o manifestez şi când sunt acasă, faţă de dânsul şi soră-mea. Mă tem însă că dânsul ţinteşte, în scrisoarea sa, într-altă parte...

*

În **27**, noi încă zăcem în pat, când vine un curier de la judecătorie şi-mi dă o pâră de cambie din partea lui Katz. Trist. E o Luni şi Schorsch încă zice:

– Măi, săptămâna începe bine...

Şi prea curând era să recunosc cu amărăciune adevărul spusei sale.

*

28 Ianuarie 1879. Marţi. Sunt acum atât de restabilit, că pot părăsi patul. Mă scol, mă îmbrac şi trec dincolo, la Tanti, ca să-i mulţumesc pentru grijulia ei căutare din timpul bolirii mele.

Ies, apoi, cu Schorsch. Mă duela Dr. Hom (avocat) cu pâra mea cambială. Dânsul îmi promite că va întreprinde cele necesare. De acolo mă dusei la Unchiul. E ceva suferind, stă, de aceea, acasă.

După amiază am fost la Flinker, dar nu l-am aflat; mă dusei în oraş şi cumpărai acest caiet – omnibus pentru carnetul nostru. Vin acasă şi trec dincolo. Mă hârjonesc acolo cu Ietty.

Deodată, îşi fac apariţia doi de la judecătorie, care mă caută. Mă duc cu dânşii în camera mea; dânşii îmi predau o decizie a judecătoriei prin care unul dintre ei e autorizat ca să mă amaneteze, în urma acţiunii lui Klauczenko, pentru 23 florini, pe care îi datoresc ca garant pe fotografii luate în primire.

Trec peste întreaga scenă, aceasta fiindu-mi mult prea penibilă ca s-o păstrez amintirilor.

Prin intervenţia bunului Karl, chestiunea fu, momentan, aplanată.

Societate mare. Pitei-enii, consilierul guvernamental Strasser, M-me Constantinovici, tinerii Pauli şi Dworski. Petrec cu Sofia Pitei, copilă foarte simpatică şi spirituală.

Cea mai mică are ceva de servitoare şi, iertare de cuvânt prost, trăsături idioate. Apoi am jucat cu bătrânul Dvorski şi Paul „Preferance”, eu pierzând 30 creutzeri.

După cină, m-am dus acasă. Schorsch era acum acasă şi se trudea degeaba să gătească ceai cu o bucată de lemn care abia mai licărea.

Obosit şi slab, mă culcai la 10 şi 1/2. Schorsch trebui prea curând să recunoască insuccesul strădaniei sale, căci, de data aceasta, renunţă la plăcerea de a bea ceai şi se culcă şi el.

*

Miercuri 29 Ianuarie. Mă trezesc la ora 6 şi 1/2, observ cruntul ger şi un miros nedefinibil a... şi fum de tutun. Îi spun că tocmai adineaori am clătit oliţa şi, pentru a alunga pestilenţialul miros, mi-am aprins o ţigară. Îmi amintesc de incidentul de ieri şi sunt foarte mâhnit. Tăifăsuim pe-ndelete, mai ales despre Gorgon-eni, până la ora 7 şi 1/2.

Fani aduce cafeaua, face focul. Mă scol, scriu scrisori. Schorsch îşi fierbe ceaiul, dejunează şi se duce la patinat. Se întoarce, însă, curând, fiind o vreme posomo-râtă, rece.

Eu n-am fost la patinoar, pentru că abia am ieşit afară şi mi-a îngheţat vârful nasului. Mă aşez, acolo, şi scriu în carnet, de la început şi până aici.

Schorsch a plecat. 11 şi 1/2. Am fost la Beringer, care tocmai se rădea, de l-am invitat la cneipa noastră, care are loc astăzi; mi-a promis că vine. în cuşca noastră e un frig siberian.

(**Scrisul lui Schorsch**: Ciprian stă la sobă şi încearcă zadarnic să se încălzească, tropăind din picioare, de parcă ar dansa o mazurcă; nu strică. Acuşi plec acasă

pentru că mă aşteaptă o serbare în familie. Ciprian îmi citeşte anecdote din cărţuliile factorilor poştali şi nu mă lasă să plec. Flinker a fost la mine interesându-se foarte îndeaproape de... apoi dânsul făcu reflexiunea:

– La bătrâni, dinapoi e vârtos şi dinainte e moale, la tineri invers.

La ce am, cei câţiva peri în faţă, pentru ca Ciprian, râzând, să-mi administreze o tăietură, de care sângerai aproape la fel ca porcul care, astăzi, a fost tăiat la soră-mea - odihnească-se în pace!).

Iar am tras chiulul lui Loscrth; la 5, mă dusei la Hotelul Russie ca să văd noul nostru local de cneipe (petreceri studenţeşti), în care benchetuim astăzi; am dat de duşcă o bere şi, la 6 fără un sfert, m-am dus acasă.

Astăzi, prima dată de la boala mea, am fost la cursuri. Apoi, am fost cu Schorsch la Societatea de cântare.

Acolo, făcui cunoştinţă personală cu muzicianul Mandicevschi.

După repetiţia de cântare, m-am dus la cneipa (petrecerea – n. n.) Clubului studenţilor germani din Hotelul Russie.

Sunt membru al Societăţii academice „Junimea”. Junimenii sunt în foarte amicale relaţii cu Clubiştii. Bairamul a fost foarte amical şi animat.

Dintre diversele bancuri debitate, cele mai reuşite fură ale profesorului Strobl.

Cneipa oficială o conduse studentul în drept senior Koler, cea neoficială – Dr. Strobl, şi epilogul – Dr. Dornbaum.

După ce ne-am mai fost dus într-o cafenea, venirăm, la ora 2 noaptea, acasă.

*

Joi, 30 Ianuarie 1879. Mă scol la 8 şi jumătate, cu teribilă durere de cap. Mă îmbrac şi merg la o şedinţă, în vederea Constituirii unui comitet, pentru organizarea unei serbări, din incidentul jubileului de 25 de ani a căsătoriei împăratului. E 9 şi jumătate. Schorsch mai doarme.

E ora 10; m-am sculat şi merg cu durerea mea de cap la patinaj, poate că o zvântur sau poate că evoluează într-o mahmureală...

Am fost la patinaj; de acolo m-am dus la masă; la 12 şi jumătate, am venit acasă. Durerea mea de cap s-a zvânturat.

Beringer e un porc de câine, pentru că n-a fost la cneipa noastră . Eu, desigur, nu-l mai invit.

(**Scrisul lui Schorsch**: La 2 fără un sfert, am mers la Kohler. Ciprian doarme. Am venit acasă la 5, făcut foc, culcat, dormit până la 8).

După şedinţă, am dejunat, puţin, cu Patak, Kohler şi Iaworski, apoi m-am dus acasă şi, având nebune dureri de cap, mă culc fără să mănânc amiaza. Dorm până la 3. Durerea de cap – dusă! Mănânc şi mă duc la Mandicevschi, unde, cu Patak, făcurăm muzică până la 5 şi jumătae.

A fost, acolo, şi Filia Popovici, şi Domnişoara Ţurcanovici. De acolo, mă dusei la Unchiul şi petrecui foarte bine cu o guvernantă de la Doamna Catargi.

La 9 şi jumătate, mă dusei acasă. Schorsch bea ceai. Iau şi eu unul.

(**Scrisul lui Schorsch**: La 8 şi jumătate, Ciprian încă nefiind acasă, m-am dus la repetiţie, în speranţa de a-l afla acolo, dar nu l-am aflat; mă dusei acasă şi-mi fierbsei ceai. La 9 şi jumătate, veni Ciprian acasă şi, la 10 şi jumătate, ne culcarăm. Astăzi, a fost vreme posomorâtă; 8 grade de frig. Domnişoara Ana Voronca e la Cernăuţi.).

*

Vineri, 31 Ianuarie 1879. Mă trezesc la ora 6, cu ochii umezi, lăcrămaţi.

Ah! am avut un vis minunat! Se făcea că eram acasă, la Stupca, şi anume cu Bertha, singuri într-o odaie. Eu îi zâmbeam. Dânsa zicea:

– Dar Dumneata mă râzi!

– Nu Domnişoară Bertha, răspund eu, cum aş putea râde de Dumneata, când te iubesc atât de mult!

Dânsa mă privi adânc şi melancolic; o cuprinsei şi o întreb:

– Scumpă Bertha, mă iubeşti Tu, vrei să fii soţia mea? Dânsa se înfiora în braţele mele – un prelung sărut fu răspunsul...

Puţin în urmă, trebuia să plec la Cernăuţi. Îmi luam vremelnicul bun-rămas şi nu mă puteam despărţi de scumpa fiinţă. Plângeam amândoi. Până ce dânsa se smulse şi zise plângând:

– Scumpe Ciprian, nu te voi uita nicicând...

Mă trezii. Dumnezeule!, împlinise-va oare cândva acest vis?... Mă scol, pentru că mai am de lucru. Schorsch s-a trezit, acum, şi cântă. Afară ninge şi viscoleşte.

Schorsch se duce la Patak şi vine cu dânsul; ieşim tustrei. Eu, la farmacie, ca să-mi cumpăr benzină, cu care, acasă, îmi curăţ hainele pentru serata muzicală.

(**Scrisul lui Schorsch**: După amiază, mersei la patinat, unde am petrecut, până la 5 şi jumătate, foarte bine. Domnişoara A. a fost şi dânsa la gheaţă.

La 5 şi jumătate, venii acasă. Ciprian nu-i acasă; probabil că-i la cursuri, pe care eu, astăzi, le-am făcut huciu-marginea).

Da! ticăloşelule: La cursuri!, acesta-i drumul prea spinos pentru alde dumneata!

Vin de la curs, mă duc la unchiul să-l întreb de n-ar veni la Societatea de cântare. Nu poate veni. Bătrânul Pauli e foarte slab.

Eu şi Schorsch mergem la societatea de cântare; cântăm, până la 8 şi jumătate şi ne ducem la sindrofia noastră, la „Junimea”, care e aranjată, astăzi, în onoarea plecării lui Buliga.

Sindrofia s-a desfăşurat foarte plăcut. Cântarăm şi petrecurăm foarte bine. Partea neoficială şi epilogul le-a prezidat Şerban.

După ce ne mai dusesem la o cafenea, ajungem, la 2 fără un sfert, acasă şi ne culcarăm.

*

1 Faur 1879. Mă trezesc la ora 8, iau cafeaua şi merg la cursuri. Schorsch mai doarme.

Onciul îmi plăteşte un dejun, după care, cu el împreună, merg la profesorul Ştefanovici pentru a încasa bursele noastre. Primesc 20 florini.

După amiazi, mă dusei la Neunteufel şi făcui muzică, de la 7-12 şi jumătate, până după miezul nopţii, cu Franzl. În drum spre casă, văd puternic-iluminată clădirea Musikverein-ului. E sindrofie muzicală, astăzi lumea dinlăuntru petrece cu muzică şi dans, uitând orice grijă şi necaz; câte inimi tinere nu zbotocesc acolo mai vioi, în melodicul vârtej al unui vals, câte arzătoare priviri ale iubirii nu se întâlnesc şi-n câte fragede inimioare nu se furişează hoţeasca săgeată a lui Amor, pentru a le răpi, pentru o bucată de vreme, voia bună şi liniştea; dar şi prefăcătoria, şi perfidia, lunecă, acolo, pe lustruitul parchet, sub masca fracului şi a pantofilor de lac, ademenind, fascinând, seducând şi, tăcut, cufundat în gânduri mohorâte, înot mai departe prin zăpadă, cu vioara mea la subsuoară, meditând asupra divinului Mozart, cu care am petrecut adineauri, dar şi dânsul a fost numai un om, din pulbere născut, care, ca oricare altul, a trebuit să se scufunde în bezna lui Orcus.

Mozart. Musafirii acestei sindrofii muzicale. Totul:

„Părere numai şi vis,
şi val, şi spumă, şi-abis!
Doar Fapta. Da! Fapta cea bună
Etern de te-ncunună!”.

Schorsch e la sindrofia muzicală. La 1 şi jumătate, mă culc.

– Noapte bună, scumpă Bertha!...

(**Scrisul lui Schorsch**: M-am trezit la ora 11, mă sculai şi mă dusei acasă; mâncai... şi mă dusei la grădinar, unde am făcut două buchete pentru Zosia şi Tanda, pe care le-am prezentat; apoi, mersei cu Ciprian la cafenea, de aici la cursuri, apoi, cu Bucher, la berăria Mayer, unde rămăsei până la 6 şi jumătate. Sosit acasă, mă aruncai în frac şi mă dusei la sindrofia muzicală unde, poate aş fi petrecut mai bine, dacă aş fi dansat. Am venit acasă la 3 şi jumătate. Domnişoara A. V. a fost şi dânsa.

*

2 Faur. Mă trezesc la 8 şi un sfert, mă scol, îmi găsesc un ceai şi, la 10 şi jumătate, mă duc acasă. Ciprian mai stă încă în pat).

Apoi, mă sculai şi mersei în oraş, în treburile mele. La Kratochwil, întâlnii mulţime de membri ai societăţii de cântare, la o gustărică de dezmeticire.

După amiazi, fusei cu Patak la Kohler. Seara, la unchiul, am jucat „Preference”; la 9 şi jumătate, ne-am culcat amândoi.

*

3 Faur 1879. Astăzi e anul de când am fost achitat la procesul „Arboroasei”. Amintiri sinistre.

Schorsch e la gheaţă. Capăt o scrisoare de la Mărioara. Afurisit! Sunt în dispoziţie extrem de deprimată, cel mai bine mi-aş trânti prin cap un glonte.

Tata nu-mi răspunde nimic în chestiunea pârii (pentru datorie la fotograf) şi Ferlievici – tot nimic.

Ce să fac, dacă nu vine un ajutor?

După amiazi, îi răspund lui Marica, trimiţându-i o săgeată. Schorsch încă nu a sosit acasă. Mă aşez la lucru. Un băiat vine de la Schorsch, cu un bilet în care dânsul mă roagă să-l vizitez, dânsul fiind bolnav. Mă duc încolo, Schorsch zace în spital. O fi răcit aseară, la serbarea de pe patinoar, la care a fost.

Vin acasă, lucrez mai departe, cinez şi meditez asupra tristei mele soarte. Îmi par foarte însingurat, de toată lumea părăsit. Mă gândesc la Bertha şi mă culc la 9 şi jumătate.

*

4 Faur 1879. Marţi. Aşadar, noaptea asta am dormit singur. Visat felurite prostii. La 8, mă scol şi lucrez până la 10, când mă duc la cursuri.

Am fost la Seminar, unde mi-am luat ceva cărţi din biblioteca teologică. După amiazi, am lucrat până la 3, când m-am dus la Mandicevschi şi, cu dânsul, la Domnişoara Filia (Popovici); am cântat până la 7.

Mandicevschi mi-a revizuit şi câteva compoziţii de-ale mele. Din toate observaţiile lui, văd că eu ştiu încă foarte puţin. Schorsch e încă mereu bolnav.

Sunt, în general, foarte trist şi indispus; mereu, nici bani şi nici posibilitatea unei ieşiri.

*

5 Faur 1879. Miercuri. Mă scol devreme şi lucrez până la 10 şi ju,ătate, când m-am dus la bibliotecă.

Vecinul meu de cameră, Popp, pare s-o ducă foarte bine, căci dânsul demise, astăzi, la 6 dimineaţa, din camera sa, o Dulcinee şi-o mai şi ţocăi supt uşă, la despărţire, atât de aprig de s-a auzit până la noi. L-am mai văzut eu pe acest odor, ziua, la dumnealui; pasabilă numai Dulcineea cam de anticariat şi prea stătută şi uzată. Dar ce să-i pese unui hai-hui de ogar ca Popp de frumuseţe şi de lustru; în scăfârlia lui ogărească, el doar atâta socoteală-şi face: „Scopul sfinţeşte mijloacele".

După amiazi, mersei la cursuri, unde am făcut, la Zieglaurer, o interpretare. Seara, am fost la unchiul şi am jucat „Preference"; iar, la 8 – acasă, de-am lucrat până la 1, după miezul nopţii.

Schorsch, mereu bolnav, şi eu încă tot n-am bani.

*

6 Faur. Joi. M-am sculat la ora 9, mi-am măturat odaia şi m-am dat în continuare lucrării mele.

În cameră e frig; din păcate, n-am lemne şi n-am bani, ca să-mi fac foc. Acasă pare să mă fi uitat şi gata.

(**Scrisul lui Schorsch**: Astăzi, am venit în fine la vechiul meu sălaş; în timpul bolii mele, m-am gândit, nu odată la A. V., ba voiam să-i scriu o scrisoare de dragoste, şi am citit un an întreg din ilustr. Volkszeitung. De altfel, sunt foarte vesel că mă aflu, iarăşi, la Ciprianul meu. 2 fără un sfert, merg la cursuri).

Schorsch e, în fine, aici; pretinde că a scuipat sânge. Nu pot să i-o cred, nefiindu-mi posibil să admit c-ar fi o copilă care, în fiecare lună, trebuie să suporte curăţenia sângelui.

După amiazi, la cursuri. Seara, la Unchiul; apoi acasă, la lucru, până la 10 şi jumătate. Ne luăm, iarăşi, ceiucul nostru, sărbătorindu-ne vesela noastră revedere, nu fără reciproce fanaberi (jeluiri). Şi încă tot fără bani.

*

7 Faur. Afară cald, dezgheţ; mergem la bibliotecă, apoi la Lesehalle; de aici, la un dejun, la Przybilski. (**Scrisul lui Schorsch**: Eu mersei, apoi, la mâncare, unde rămăsei până la ora 2. Am fost la Mihalcescul, la care m-am interesat de Rudolf. Fuserăm, astăzi, şi la Hofmann; o duce rău. Şi Lagler a fost acolo. Seara, am fost, până la ora 8, la repetiţie, apoi mă dusei acasă şi mă culcai.

Ciprian a fost la unchiul său; a lucrat până la ora 1 la o recenzie).

*

Sâmbătă 8 Faur. (Scrisul lui Schorsch: Mă trezesc ora 8. Şi Ciprian; dânsul se duce la cursuri, pe când cu trândăvesc până la 10 şi jumătate, apoi tăndălesc prin oraş până la 12, apoi la masă şi-n fine la gheaţă, unde, până la 5, am petrecut destul de bine. Până la 6, am fost la Kohler, apoi acasă, la Nr.l şi 2. La ora 8, mersei la cneipa Societăţii academice „Lesehalle”).

Sindrofia la care am participat şi eu s-a desfăşurat destul de bine, numai că a fost puţin frecventată. Partea neoficială a prezentat-o Dr. Riess.

*

Duminică, 9 Faur. Dimineaţă, a fost la noi Popp, aducând o duşcă de vin, apoi mersei cu Schorsch la Tabacar. Tăifăsuim, acolo, cu Popovici şi Topala. Mersei, apoi, în oraş şi-l întâlnii pe (Vasile) Morariu, cu care mă dusei la un dejun, la Paczinski. După amiazi, la cafenea; partide de ecarte cu Kesler. Seara, la Unchiul.

*

Luni, 10 Faur. Dimineaţa, la cursuri, la Supan; de acolo, mersei la Morariu. Era şi Pridie acolo; luarăm prânzul la Morariu. La masă, ni s-a adus vin, de-am chilit (pilit, chefuit) şi petrecut până la 6 şi jumătate, seara. De

acolo, merserăm tustrei la Kronprinz, fiindcă l-am comandat încolo pe Grigori (Vindereu), care, din întâmplare, petrecea la Cernăuţi. La Prinţul clironom ne întrolocarăm o mulţime. Grigori (Vindereu) cânta de pierit, iar noi chilirăm cât ce-a încăput! La ora 5, ne împrăştiarăm.

*

Marţi, 11 Faur 1879. Am o cumplită mahmureală; ies în oraş, dejunez cu Onciul, la Augustinovici; merg acasă, dorm niţel. După amiază, merg la Mandicevschi. Facem muzică, cu Filia, până la ora 6.

Astăzi e „Mare-Serată” la Grigoruţă Hacman; şi eu era să merg încolo, dar n-am frac; deci, la culcat!

*

Miercuri 12 Faur. Aseară am primit de la Ştefan (fratele lui Ciprian) o scrisoare, în care-mi scrie că s-a logodit... Trist! Nu vreau să scriu nimic despre aceasta şi zic numai: Trist!

Scriu răvaş acasă şi note, pe care le-am trimis în Ardeal. După amiazi, facem muzică la Mandicevschi.

Seara, mă duc la Concertul „Musikverein”-ului (Societatea de muzică). Se execută „Paradisul şi Peri”, de Schumann. Operă grandioasă pentru cor mixt şi orchestră. A reuşit destul de bine, în afară de prostul cânt al Doamnei Gerlacz, care avea un solo şi a disonat cumplit.

A fost şi Morariu la Concert; chefuirăm, apoi, cu Hrimaly, Duzinkiewicz, Patak etc. etc., până la 4 dimineaţa.

*

Joi, 13 Faur 1879. Onciul vine dimineaţa la mine şi punem unele la cale.

Mă duc la Lesehalle şi, de acolo, la (Vasile) Morariu. Pridie e acolo. Apoi, vine lunganul de Griboschi şi aduce ştirea că s-a logodit, astăzi dimineaţă, cu Domnişoara Ilasievici. Uraa!... Plec cu dânsul.

După amiazi, iarăşi muzică la Mandicevschi. Apoi, merg la Unchiul, stau acolo ca 2 ore, vin acasă şi prind a gândi de n-ar fi bine să urmez dreptul.

Teribil! Şi, totuşi, acesta ar fi singurul studiu care mi-ar fi cel mai de folos. Morariu şi Pridie mi-au lămurit lucrul complet, îndemnându-mă să mai schimb odată macazul.

Ce-o să zică lumea? O să-1 întreb mâine pe unchiul.

Astăzi, e nunta lui Luţia. Şi acesta – un om de compătimit, dar nu în aceeaşi măsură ca mine.

*

Vineri 14 Faur. Nu! Utopie să mai depeni înainte gândul de ieri! Că doar nu m-oi canoni 7-8 ani, fără nici o leţcaie salar, până să ajung un jerpelit de Adjunct; pentru una ca asta sunt prea bătrâior şi, apoi, cu atâta, sper, s-ar şi încheia cariera mea juridică. Afară de asta, nu-mi pot atât de bine valorifica cunoştinţele mele teologice şi muzicale. Rămâne, deci, cum a fost. Devii profesor şi poate mai ai şi norocul de-a fi pe placul unei copile şi de a o lua de nevastă, mai încolo; la bătrâneţe.

Uraaa!... Trăiască filozofia!...

Pe la 11, ies niţel în oraş. Apoi, m-a vizitat Mandicevchi & Patak, am ieşit, iarăşi, niţel la plimbare; sporovăii cu Mandicevschi despre diverse chestiuni muzicale.

După masă, ieşii cu Patak în oraş, pentru a vedea funeraliile generalului Uraca. Un foarte frumos cortegiu. Mulţime de armată, fanfara militară de la Lemberg şi, îndărătul carului funebru, călare, un cavaler în chiurasă de oţel. Sus, pe cal, dânsul îmi păru a fi ca un Don Quijote pe Rosinanta sa. Apoi, merserăm la Mandicevschi şi cântarăm până la 8 seara. Şi cu Boopis.

Seara, concertează la Mayer muzica militară. Schorsch e acolo; m-aş duce şi eu, dar n-am... „mărunţele”. Astăzi, am primit o scrisoare drăguţă de la Marica. Dânşii vor neapărat ca să vin acasă de vacanţele mici. Încă nu ştiu ce-oi să fac.

*

Vineri, 15 Faur 1879. Dimineaţa, îmi spune Sause că trebuie să mă mut, pentru că dânsul vrea să refacă locuinţa. Fie!, eu şi aşa plec, în 18 sau 19, acasă. Merg la cursuri, unde-mi citesc, la Loserth, lucrarea mea de seminar. Am fost, apoi, olecuţă, la Unchiul, la Iulco; după amiazi, mi s-a făcut lene şi m-am culcat; dulce visând, am adormit. Sub seară, mi-a venit Onciul.

M-am dus cu dânsul la Societate; de acolo, mă întorsei acasă, îmi luai vioara şi m-am dus la Franzl, unde am făcut muzică până la 11 şi jumătate.

Da! Să nu uit! Astăzi, am fost la Piczak, în cancelarie. Schorsch e la serata gimnaştilor. E ora 12; mă duc la culcat. Noapte bună, Bertha!...

*

Duminică, 16 Faur. Schorsch doarme până târziu. Mă scol, scriu o scrisoare acasă şi una lui Morariu. Apoi, mă duc în oraş, îl întâlnesc pe vechiul camarad de temniţă Orest Popescul, merg niţel la Seminar, la Tit (Constantinovici) şi Voevidca, apoi pornesc cu Ilarion Onciul în căutarea cuiva care ne-ar plăti un rachiu. Trudă zadarnică. În fine, Ilarion se decide şi plăteşte, la Augusti, o gustărică pe datorie. Vin acasă şi „tresaltă, întristate sufletele”! Le avem părăluţele! Bani de călătorie acasă!

Dar toată treaba asta, cu stăruirea tatei şi a Mariei ca să plec neapărat acasă, nu-mi prea pare lucru curat. Mă tem că, acasă, nu mă aşteaptă treabă bună.

După amiazi, mă duc la Cafeneaua „l’Europe” şi joc un „Preferance”.

De acolo, merg la Onciul, crezând că voi afla pe Orest, dar dânsul nu-i acolo; mă duc, acasă, şi mă culc.

*

Luni, 17 Faur 1879. Schorsch n-a dormit la mine. Mă scol şi mă apuc de lucrarea mea austriacă de seminar. Lucrez toată înainte-de-amiaza şi, la ora 2 după-amiazi, sunt gata! De-o fi bună?! Destul pentru Zieglauer; am făcut-o pe 6 coale. La 2 şi jumătate, vine Patak; ne ducem la Mandicevschi; pe urmă, eu, niţel, la Unchiul. Acolo, iarăşi toţi întristaţi. La 7 şi jumătate, acasă. Veni, apoi, H. la mine şi ramaserăm până la ora 4; a mas la mine.

*

Marţi, 18 Faur. Dimineaţa, compun un lied, la care textul de Baltinester mi l-a dat Mandicevschi. Cântecul a reuşit destul de bine. Apoi mă duc la Universitate şi acolo îl întâlnesc pe Pridie, care-mi plăteşte, la Paczenschi, o gustărică, trăgănată până la ora 3. În timpul acesta, dânsul îmi povesti multe; între altele, mă sfătuia s-o iau în căsătorie pe Boopis!

După amiazi, la cafenea, apoi la cursuri. În cameră la mine – cumplit de pustiu şi de gol. Evreul şi-a ridicat, acum, mobila. Plec, Joi.

*

Miercuri, 19 Faur 1879. Mă scol de timpuriu şi merg la Patak după o carte, de care am nevoie la referatul pe care am să-l ţin, după amiazi, la Zieglauer. Dânsul vrea să compună o *Cantată* pentru nunta de argint a împăratului. Apoi, Herzog, apoi, Universitate, apoi, la Marty, pentru testarea cursurilor, apoi, la Franzl, care-mi execută *Lied*-ul, apoi, acasă, mâncat amiazi, scris note, făcut disertaţia mea, în un sfert de oră, şi învăţat pe dinafară. Apoi, mers la Flinker, neaflat acasă; apoi, la Patak, cu acesta, la Wolan, care mi-a prescris nu'ş'ce; apoi, amândoi, la Herzog; nu l-am aflat; la Universitate; acolo, îmi ţin disertaţia; Patak mă aşteaptă; mă duc acasă, beau cafeaua; merg la Patak; cântăm câteva duste; pe urmă mă duc la Unchiul; acolo era Tarasievici de la Turca, un prostan bogat şi rudă a bătrânului Pauli, cu soţia sa; rămăsei la cină, pe urmă îmi luai rămas-bun de la bietul Unchiul, şi Tanti, şi Pauli, fiindcă mâine plec acasă. Pe când scriu pe divan, pe care-i şi aşternutul, căci „zadarnic ochiu-mi împrejur tot caută”. Mobilier, p-aici, nu! Parcă, niciodată!

Schorsch şi-a cărat catrafusele sale, iar lucrurile şi hârţoagele mele zac în cea mai oribilă răvăşire. E ultima seară pe care o petrec la Sauseni şi, totodată, ultima seară pe care, înainte de semestrul al doilea, o petrec la Cernăuţi; şi dacă arunc, acum, o privire asupra timpului trecut, de la 17 Octomvrie, intrarea mea la Sauseni şi la filosofie, atunci ajung la următorul rezultat: Am îndurat, în timpul acesta, mult bine şi mult rău; avut-am, adese,

lipsuri şi mâhniri şi supărări, dar am fost şi sunt fericit ţi, pe cât m-ajută Sfântul, voi fi şi de-acuma fericit.

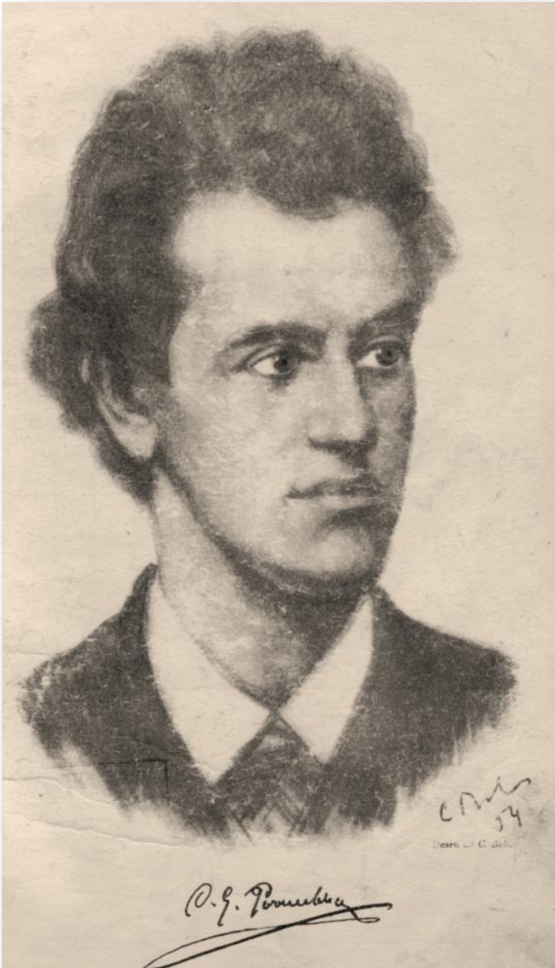
La Bertha m-am gândit adesea şi mult. M-am gândit la ea atât de duios cum te gândeşti la o scumpă fiinţă iubită.

Cu studiul meu e bine, progresează mereu; în muzică am lucrat mult în ce priveşte executarea; teorie, însă, am făcut puţină şi puţin am compus.

Mă supără că n-am bani ca să-mi închiriez o odaie mai mare şi să-mi împrumut un pian pentru studiu. Cât despre gazdele mele, am multe a le mulţumi. Abstracţie făcând de ursuza privire a lui Karl şi de flecăreala prea mirositoare a materialism din partea bătrânului Sause, lumea a fost cu mine foarte drăguţă: m-au îngrijit în timpul maladiilor mele, m-au ajutat la nevoie; Tanti, mai ales, mi-a făcut mult bine şi-mi pare că dânşii credeau în oarecari intenţii ale mele faţă de Adela... Din păcate, nu merge.

Mă bucur de călătoria de mâine. Şi, cum totdeauna, la scrisul carnetului meu, m-am gândit la tine, fiinţă scumpă, aşa fii şi acum, la încheierea primului semestru, de mii de ori salutat, Copil drăguţ, şi să ajungi a gusta, în cea mai senină dispoziţie, tot ce ţi-ar hărăzi, cu cea mai largă munificenţă, nesecatul izvor al Fericirilor. Sunt din toată inima al tău, dorind atât de mult ca şi tu să fii la fel pentru mine...

Rămâi cu bine, odăiţă; mâine trebuie să ne despărţim, Adio! adio!

Am căutat să aflu lumina Berthei...

Cernăuţi, **19 Faur** ora 10 seara 1879.

Am căutat să aflu lumina Berthei...

*

20 Faur 1879, Joi. Le scriu acestea, acum, acasă, la Stupca, în dragul meu cuibuleţ.

Azi dimineaţă, mi-am făcut bagajul la Cernăuţi, mi-am luat rămas bun de la Sauseni şi am pornit, la ora 1, la gară. Am călătorit cu acceleratul, în acelaşi compartiment cu mine erau şi studentul sucevean D. Rosenfeld, şi teologii Isopescul şi Cocinschi. Ajuns la Iţcani, m-am aşezat în harabaua care m-aştepta şi-am plecat în oraş; acolo l-am debarcat şi plecai, cu Markali, la Stupca.

Acasă, i-am aflat pe toţi sănătoşi şi nu s-a întâmplat nimic excepţional. Am tăifăsuit cu tata şi Maria şi m-am culcat, fiind obosit.

*

21 Faur, Vineri. Mă scol la 8 şi jumătate; am dormit foarte bine şi ciudat c-am visat de Bertha.

Făcui muzică cu Marica, apoi puţină lectură, dejunai; tăndălesc prin casă şi pe-afară; iau masa. După masă, tăifăsuim; şi iar citesc ceva, vreau să aţipesc, dar Maria m-a sâcâit şi nu m-a lăsat să dorm; ba mă întreba de ce unul dintre cei 2 ducaţi, pe care îi ţinea în mână, e mai greu decât celălalt, ba îmi zbătăcea atenţia asupra unei jucărioare nu'ş'ce, căreia îi zicea, „jabca" şi care o distra mult; destul că n-am putut dormi.

Citesc puţin, facem muzică, apoi vrea să mergem la plimbare; dar nu se alege nimica. După cafea, tăifăsuim; apoi eu citesc. Maria scrie o scrisoare către Gorgoneni (Astăzi i-am scris lui Ştefan). Cinăm; apoi eu scriu acestea şi mă culc, la ora 9. Maria mai scrie. Tata doarme în camera de-alături.

*

Sâmbătă, 22 Februarie 1879. Mă scol la 8 şi jumătate. Marica e sculată. Tata, la biserică. Facem niţică muzică, apoi scriu, pentru Piczak, „Polca" şi tăifăsuiesc cu Marica.

După amiazi, trimitem la Ilişeşti. Scriu, iarăşi, piese muzicale. De la Ilişeşti, băietanul aduce scrisori şi ziare, între care o scrisoare de la Schorsch şi una de la Şiria.

Şi Bertha a scris şi a trimis cărţi.

După cafea, tăifăsuim. Apoi, i-am scris lui Piczak şi cinai. La 8 şi jumătate, m-am culcat. Tata e, acum, culcat. Maria mai citeşte. Şi eu citesc, în pat.

Mă gândesc mereu la Bertha. O iubesc doară atât de mult. Aflu, de la Maria, că servitorul nostru, Dumitru, e vorba s-o ia pe Mali. Bravo!

*

Duminică, 23 Faur. Compun o liturghie pentru post, pe care le-o trimit seminariştilor. Astăzi, e la noi lăsatul secului. Ăl aşteptăm pe Kramer şi Corjiu. După amiazi, veniră, în adevăr, bine încizmuiţi. A fost şi Ciornei.

Petrecurăm foarte bine şi cordial. Kramer mi-e foarte drag. Jucarăm „Preference” şi mâncarăm minunate gogoşi. Apoi, jucarăm „Kauflabet”. Kramer e hazliu; şi râdem mult. După cină, mai jucarăm „Douăzeci-şi-unu” şi ne culcarăm. Cei doi voiau să plece acasă, dar i-am oprit, fiind foarte întuneric.

*

Luni, 24 Faur 1879. Mă trezesc; afară toarnă! Ştiu că frumos drum au dumnealor la Ilişeşti. Le deterăm umbrele şi se cam duseră...

Peste zi, se face cald şi plăcut. Postim, astăzi, fiind prima zi de post din postul mare. Facem răsadniţa;

bucuria tatei că iarăşi are ocupaţie la grădină. Eu scriu piese muzicale (Liturghia). Facem puţină muzică; tăifăsuiesc cu Marica şi tata ş.a.m.d.

*

Marţi, 25 Faur. Plecăm la Humor, eu, Marica şi bucătăreasa noastră. Drumul prin pădure e foarte rău. La unchiul (Josef) Mally, îi aflarăm pe toţi sănătoşi şi voioşi. Tăifăsuim, râdem. Irma (fata lui Mally) e foarte drăguţă. Îi acordez, lui tanti, pianul.

După amiazi, Marica se duce, cu Irma, la Cerniavscheni. Apoi, se întorc cu domnişoarele Olga şi Minţia Cernniavschi. Olga pare a fi îndrăgostită de mine, căci îmi aruncă priviri teribil de arzătoare. După cafea, plecăm. În drum, Marica mai intră la oarecare Dezalak, unde dă ceva de cusut şi de cârpit. Apoi, plecăm. Drumul e plăcut, numai cam răcoare şi eu am durere de cap. Când trecurăm prin Ilişeşti, am căutat să aflu, dintre multele luminiţe care licăreau din cele case în întunericul nopţii, lumina Berthei... dar în zadar. Mi se pare că e să n-o aflu şi că nu trebuie s-o aflu. O privire către cer mă convinse, totuşi, că speranţa e un dar al zeilor pentru om. Şi, deci, sunt un om şi sper.

Ajunşi acasă, îl aflarăm în pat pe tata, care era foarte îngrijorat de noi. Ne-a povestit c-am avut musafiri – pe medicul judeţean Kluczenco şi pe profesorul gimnazial Dr. Ştefan (Dracinschi). Şi mai povestea dânsul cum nu ştia s-o scoată la capăt fără bucătăreasă şi

fără de Marica. Dar totul a decurs bine. Mai luarăm un ceai şi ne culcarăm.

*

Miercuri, 26 Faur 1879. Sunt bine. Afară e frumos, soare. Simţiri primăvăratice înfioară pieptul... Câtu-i de frumos la ţară! Marica îl cântă pe Seckadet, iar eu scriu acestea; tocmai execută pasajul.

Cânt şi eu, apoi, cu dânsa. Scriu lui Patek o carte poştală. Ziua trece cu taifas şi lectură.

*

Joi, 27 Faur. Astăzi e o zi splendidă. M-aş duce cu drag la Ilişeşti, dar un inconştient ceva mă opreşte. Dar pleacă tata, fiindcă trebuie să-i caute lui Ştefan, care-i transferat acolo, o gazdă. Înainte de amiazi, mă tot hârjonesc cu Marica. După amiazi, ieşim la plimbare, în preajma tatei.

Înainte de plecare, Catrina aduce o scrisoare de la Mali; s-o ia naiba! I-o trimit înapoi. Scrie că să-i declar dacă vreau s-o subvenţionez sau ba, pentru că vrea să pârască.

Mergem la plimbare, e frumos dar vânt.

Mergem vorbind, glumind, râzând, până la Markali. Maria e foarte caraghioasă; vântul îi zburleşte părul,

pălăria şi vălul în toate părţile. Nu se mai poate descurca. Să mor de râs, nu alta!

La Markali, am cunoscut-o pe fiica lui, o fiinţă superlativ de pravoslavnică şi bohodeioasă. Markali se plânge de necazul său că trebuie să plece. Luarăm cafeaua. În fine, după ce în zadar l-am aşteptat pe Tata, pornirăm. Se făcu cam răcoare. Totuşi, glumeam şi ne amintirăm atât de plăcut de vara trecută, pe care o petrecurăm atât de frumos şi, totuşi, şi atât de dureros.

Ajunşi acasă, începurăm a ne bucura de drăguţa noastră de odăiţă şi Marica zise:

– Parcă tot mai plăcut e acăsucă decât oriunde...

I-am făcut ceva lectură; în fine, Tata sosi de la Ilişeşti, aducând ştiri de la Gorgoneni. Miţi a fost niţel bolnavă şi arată rău. Bertha şi M. sunt bine.

Tata o trimise la poştă cu o scrisoare. Bravo! B. e poştăriţă? Bine. Adorata, scumpa mea Berthă!

După amiazi, altă tăifăsuire, citire de ziare şi scrisori, apoi ne culcarăm, pentru ca fiecare dintre noi să viseze despre ceea ce-i umple inima. Maria va visa, desigur, de ţigani, fiindcă, în plimbarea noastră, am văzut 2 puradei de ţigani, goluţi, care i-au plăcut foarte mult.

*

Vineri, 28 Faur 1879. Mă scol şi scriu piese muzicale. Astăzi postim, cu tot răzvrătitul şi protestul meu. Trăiască! Scriu piese muzicale. Se decide ca mâine să plecăm la Pojorâta. După-amiază, înscriu felurite femei care plătesc sărindare şi râd cu Maria, care, înaintea femeilor, face o faţă atât de gravă, de parcă ar fi o ditai mamă preoteasă bătrână...

Trimitem şi la Ilişeşti. Marica le scrie copilelor câteva rânduri; scriu şi eu ceva. Trimisul veni de la poştă cu scrisori şi gazete. Şi Mina ne-a scris o foarte drăguţă şi glumeaţă scrisoare. Bertha n-a scris, n-a avut răgaz, fiindcă cocea gogoşi.

*

Sâmbătă, 1 Martie. Mă scol la ora 4 şi pornesc la Pojorâta. Maria voia să plece şi dânsa, dar, afirmându-se felurite răzgândiri, dânsa rămâne acasă. Plec singur.

În Humor, descind la unchiul; termin diverse comisioane şi plec mai departe. La Vama, poposesc la ratuş (rateş, han). La continuarea călătoriei prin sat, îi întâlnesc pe Albu, Cobjanschi şi Sebi. Acesta din urmă mai avu neruşinarea de-a mi se adresa mie. La ora 3, ajung în Câmpulung şi descind la Ciupercovici. Voievidca e acasă; a trecut, în fine, examenul. Petrecem cordial, apoi plec mai departe şi, la ora 6, ajung la Pojorâta.

Pe Ştefan nu-l aflai acasă; fireşte, era la mireasa lui! În fine, vine. Tăifăsuim; dânsul nu poate pleca împreună cu mine acasă, ceea ce mă indispune destul, fiindcă

mai ales de asta am venit pân-aice. Mai scriu o scrisoare acasă şi mă culc de timpuriu, fiind foarte trudit. Ştefan se mai duce la Usturoienii săi.

*

Duminică, 2 Martie. Mă scol, dejunez, vine Zielenecki. La administratorul silvic voiam să mergem; dar dânsul a plecat adineaori la Poiana Dornei. Ne ducem la un vinişor şi, la 11 şi jumătate, merg cu Ştefan la mireasa lui. O aflarăm scriind. O copilă foarte drăguţă, plăcută şi bine crescută. Bătrâna e şi dânsa o doamnă foarte inteligentă şi încă frumoasă. Discutăm una-alta, eu am un teribil rol secundar. Apoi, veni bătrânul Hanel, bunicul copilei; cu dânsul conversez latineşte, beau rachiu şi iau acolo masa. Oamenii ăştia îmi plac foarte mult şi-l invidiez pe Ştefan pentru partie (partidă). Petrecurăm bine, mai ales că bătrânul mi-a fost pe plac. La ora 4, mă duc la Ştefan şi, la ora 5, pornesc, zicându-i posomorâtului, mohorâtului, înzăpezitului munte, sănătate. Am întâlnit nurlii fete Ţipţăreşti, de le-am dat bună-ziua, gândindumă: Şi-n munţii aceştia locuieşte fericirea şi iubirea, şi aici oamenii ştiu ce-i durerea şi bucuria, simţindu-le chiar prea aproape profund şi necurmat.

*

Ajunsei la Câmpulung şi masei la Ciupercovici. A doua zi, la **3 Martie**, călătorii mai departe, până la Vama. Aici poposii la învăţătorul Albu, luai masa şi porni la ora 1. La ora 3, ajunsei la Humor, descinsei la unchiul, mă opri acolo, o oră, şi pornii, în fine, acasă, unde ajunsei

seara, bucuros de-a fi isprăvit în fine această grea şi lungă călătorie. Acasă, aflai pe toţi bine şi scrisori pentru mine.

Dworaki şi Onciul îmi scriu că mi-au aflat o lecţie de 20 florini; să vin imediat la Cernăuţi şi s-o iau în primire. Tata a fost cam nemulţumit şi, mai ales, pe Ştefan supărat. Va trebui, aşadar, să plec în curând la Cernăuţi. Şi Schorsch mi-a scris. De la Şiria, primesc 5 florini.

*

Marţi, 4 Martie. Mă sfătuiesc cu Tata, ca dânsul să plece la Stroieşti şi să discute cu proprietara-mare, poate că mi-ar ceda o cameră la Cernăuţi. Tata plecă la Stroieşti, iar eu rămân cu Maria, la gospodărie. Deodată, vine un băiat de la şcoală, cu un bilet de vizită, prin care inspectorul Drogli şi medicul judeţean Dr. Kluczenco se invită la noi! Tot de bine, Moş Marine! În fine, dumnealor sosesc în adevăr. Maria serveşte un aperitiv, apoi amiaza şi, la ora 3, pleacă dumnealor. Dr. Kluczenco e un om foarte deştept, numai că are o purtare cam respingătoare şi foarte rezervată. Drogli e un viţel, ca de obicei. Între altele ni se plânge la masă că dânsul cumpără, zilnic, 2 ocale de lapte şi nu ştie ce face nevasta sa (sora lui Eminescu – n. n.) cu laptele. Mâine, plec la Cernăuţi, dar, mai întâi, aş vrea să trec pe la Bertha. Că doară, de când sunt acasă, nu am văzut-o. Sunt foarte intrigat ce fel de răspuns aduce Tata de la Stroieşti.

În fine, Tata veni cu ştiri rele. Doamna nu-mi poate da o cameră. Tata a mai relatat multe. Ciornei a fost şi pe la noi. La ora 11, ne culcarăm.

*

Miercuri, 5 Martie 1879. Ziua trecu cu preparativele pentru plecarea mea. Mă gândeam să mai plec după amiazi, la 11, şi apoi, seara, la Iţcani, dar de asta nu se alege nimic, neputând afla cai.

Am cântat cu Maria.

Ciprian Porumbescu
Compositor român.

În catedrală,
o Liturghie compusă de mine

Joi, la 6. Plecai, în fine, dimineaţa, cu inima întristată. Îmi era jale foarte. Trecui prin Ilişeşti şi-i mai trimesei lui Bertha mii de salutări în gând. După amiazi, ajunsei la Cernăuţi şi descinsei, deocamdată, la Onciul. Apoi, îl vizitai pe Unchiul şi pe Dworski.

*

A doua zi, **Vineri, 7 martie**, mersei să-mi iau în primire lecţia. Doamna mă amână pe după-amiazi; pusei totul la cale; lunea viitoare e vorba să încep. M-am dus la Patak şi, cu dânsul, la Mandicevschi. Cântarăm până târziu. Azi, mi-am căutat o gazdă şi aflai o cameră destul de cilibie, la un bătrân, Ilasievici, unde a locuit Bucher.

*

A doua zi, **Sâmbătă, 8 Martie**, am intrat în cvartirul meu. După amiazi, am fost la Seminar şi la Procopovici. Seara, am fost la Iulco şi jucarăm niţel „Kauflabet”. Mă duc acasă, fac puţină rânduială în camera mea; dar deja nu mi-i bine; durerile devin tot mai mari.

*

Duminică, 9 Martie. Nu mă pot scula. Nenorocul mă persecută sistematic. Am, iarăşi, o teribilă durere, dar cu 100 procente mai rea decât cea de mai înainte. Oh, sărmanul de mine! Ce să fac acum? Trimit după Wolan! Nu-i!

*

Luni, 10. Vine Mayer la mine. Prescrie comprese cu gheaţă şi medicamentele necesare. Şi, tot aşa-nainte, până-n... 16 Martie.

*

16 Martie 1879. Am îndurat cele mai grozave dureri. Diverşi colegi mă vizitară, mijlocind, astfel, legătura mea cu lumea exterioară. Stăpânul casei şi o doamnă, locatară a lui, o anumită Erl, mă îngrijiră şi-mi deteră ceva de mâncare. În urmă, mi se făcu mai bine. Inflamaţia a cedat; numai tumoarea mai stăruie. Dar merge vizibil mai bine şi ca în 4-5 zile să mă pot scula.

*

Luni, 17. Iulo a fost la mine de-a primit câteva comisioane şi dispoziţii. Ah, Doamne, Doamne, azi e ziua natală a Bertei! Am expediat, ieri, o ilustrată. O! desigur că-i doresc numai binele.

Marţi, 18. Capăt, de acasă, o scrisoare care, în izolarea mea şi-n trista situaţie, îmi face mare bucurie. Mayer m-a vizitat, constatând ameliorare; în câteva zile, mă voi scula. Fac, cu doamna mea de casă, decontarea. M-au vizitat Hurtig şi Iulo. Trimit Unchiului Mally şi Iuziei cărţi poştale cu felicitări.

Bătrânul Ilasievici, ca de obicei mă asurzeşte cu vorbăria lui.

*

Miercuri, 19. Mă vizitează ambii Onciuleni. Apoi, capăt bani de acasă, o chetă pentru „Junimea”, 25 florini. După amiazi, mi-a fost foarte jale. Mă simţeam atât de singur şi părăsit.

*

Joi, 20. Mă vizitează Iulio şi Onciul. Abia mâncasem dejunul, cineva bate la uşă; cine-i? Nu-mi vine a crede ochilor: Bunul unchi Michas, care, în plimbarea-i, m-a vizitat şi pe mine. A stat la mine peste o jumătate de oră; m-am bucurat foarte. L-am felicitat, astăzi, şi pe Tata. Mâine e onomastica lui. Seara, a fost pe la mine Gulovschi şi mi se plânse de nenorocul lui, că n-are lecţii. Bietul om. Voiam apoi să dorm, dar mult timp n-am putut dormi.

*

Vineri, 21. Mă trezesc cu dureri de cap. Astăzi, e onomastica bunului, scumpului meu Tată. Afară-i timp posomorât, mohorât. Mi se face foarte a jale şi tristeţe. Iulio vine la mine. Îmi cumpăr o ulcicuţă de smântână acră. După amiazi, dormii oleacă, apoi mă scol – prima dată; sunt foarte slab; mă îmbrac, fac rânduială şi-i scriu lui Marica o scrisoare hăt lungă. Şi Hurtig a fost la mine. Mă culc timpuriu, fiind foarte debil.

*

Sâmbătă, 22. Stau culcat până după-amiazi; când mă scol, mă îmbrac, trec puţin dincolo, la vecinul meu de cameră, Andronic. Apoi merg, prima dată, la Unchiul. Acolo e un eveniment îmbucurător: are un fecioraş. Uraa! Apoi vin acasă. Onciul vine la mine; apoi merg la dânsul, la Societate; apoi viu acasă şi mă culc.

*

Duminică, 23. Mă scol şi merg, pe-o clipă, la Iulco; vin, apoi, acasă. Vin la mine Onciul, Cocinschi, Bujor. Ţinem o şedinţă a comitetului.

*

Luni, 24. Mă duc la lecţia mea, la Flondor. După-amiazi, am fost la Universitate. Aşa decurse toată săptămâna, până la 1 Prier. De la 8 la 10, sunt mereu la lecţie, pe urmă sau la Universitate, sau acasă. După-amiazi, cafenea. Săptămâna aceasta, am stat aproape prea

mult în cafenea, de-am jucat acolo „Preference” şi „Ecar-te”. Masa, amiaza, şi cina o iau la „Prinţul de coroană”.

*

Sâmbătă, în 29. A murit Chestorul şi amicul meu Hofmann. Luni, a fost înmormântarea lui. Toţi studenţii participară la aceasta. În Piaţa Unirii, s-a iscat, în timpul înmormântării, un scandal cumplit; popa adică nu voia să fie dus la biserică, pentru că dânsul, înainte de moarte, refuzase să accepte Sfintele Taine. Noi demonstrarăm. Popa trebui să cedeze. Noi intrarăm în biserică. La mormânt, studentul în filozofie Rump ţinu o cuvântare foarte frumoasă, la care am făcut reflecţiunea c-a fost prima auzită de mine, în care nu s-a amintit nimica de Dumnezeu şi de-un Dincolo.

*

Duminică, în 30, s-a executat, în catedrală, o Liturghie compusă de mine.

*

Luni, 1 Prier 1879. M-am înscris, abia astăzi, căci, din cauza bolii, n-am putut face aceasta mai curând şi a trebuit să solicit permisiunea ulterioară. După amiazi, la cafenea, apoi la cursuri. De acolo, plecai cu Iulo, care se mută la mine. În piaţa-făinii, luarăm o hardughie de fiacru Sadaghirean şi, cu zgomotoasă hălăcăială, plecarăm la vechea gazdă a lui Iulo, pentru a transporta lucrurile. După ce şi asta fu isprăvită cu destule glose şi

glume proaste, ne aranjarăm camera şi merserăm ambii la cină. Sosiţi acasă, ne culcarăm.

*

Miercuri, 2 Aprilie. Ne trezim; ambii am dormit rău; eu am visat pe Bertha.

Îngrijitoarea veni; ne curăţă hainele şi ghetele. Iulo îmi citi din *Ahnfrau* a lui Grillparzer. Apoi ne culcarăm, aşteptând zadarnic o cafea sau alt dejun, ceva. Dar ne decidem să înlocuim lipsa actuală cu un înzecit dejunel, în timpul vacanţelor. Cu stomacurile hămesite, ne-am dus la treburile noastre. Am primit o scrisoare de la Marica. După-amiazi, ne duserăm amândoi la cafenea şi, de acolo, la cursuri. Apoi, mă dusei la Unchiul, până la cină, şi jucai „Preferance”.

*

Joi, 3 Prier. Mă duc la lecţie. Elevul meu e mereu bolnav. Sosit acasă, aflu o scrisoare de la Marica, în care-mi scrie că bietul Fritz a murit. Aflu aceasta şi de la Lichengerger, pe care îl întâlnesc întâmplător în oraş. Peste zi n-a fost nimic deosebit.

*

Vineri, 4 aprilie. Elevul meu e la pat. Mă duc la Domnul şi la judecătorie, unde am de terminat ceva. Apoi, la Universitate. După-amiazi, la cafenea. Până scara, la cursuri. Sosiţi acasă, aflăm o teribilă harababură.

Am avut un incendiu. Uşile erau încuiate şi a trebuit ca uşile să fie sparte, pentru a se putea stinge canapeaua care ardea în flăcări. În cameră, era o cumplită duhoare. Şi, a doua zi, ne-am sculat cu dureri de cap.

*

Sâmbătă, 5 Prier. Mă duc la Iulo, la Universitate. După-amiazi, ne duserăm la cafenea. La ora 5, mă dusei la Unchiul, apoi la o cneipă a „Clubului”...

*

Duminică, 6 Prier 1879. Iulo iese, eu rămân, căci aveam şedinţă a comitetului. După-amiazi, mă duc la cafenea. Jucarăm „Preferance” şi eu câştigai mulţime de parale.

*

Luni, 7 Prier. Mă duc la lecţie, apoi la Universitate ş.a.m.d. Astăzi, nu s-a întâmplat nimica important. Seara, fusei la Unchiul.

*

Marţi, 8 Prier. Azi, la Unchiul e botez. Merg acolo. Mititelul se numeşte Octavian. După amiazi, mă duc la cafenea şi, la 5, la hotelul „Russie”, unde avem Conventul.

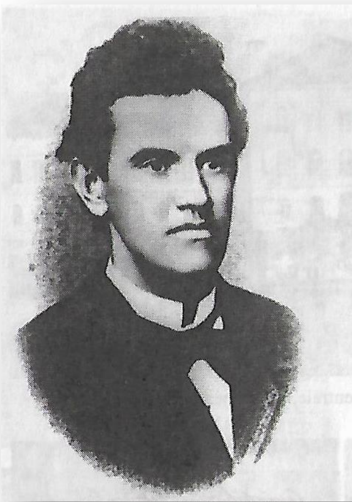
Au venit toţi studenţii români şi s-au înfrăţit în chip foarte cordial. Apoi merg la cină, pe urmă, cu Iulo, pe promenada sirenelor.

*

Miercuri, 9 April. Primesc de la Marica o scrisoare în care-mi scrie că Miţi (una din fetele pastorului Gorgon) e bolnavă de moarte.

Mă duc la lecţie şi, având dureri de pântece, a trebuit să întrerup repede şi să fug acasă.

Capăt bani de acasă; fac niscai cumpărături etc. Merg, după amiazi, la cafenea.

Mărioara, la Braşov

Cu ochii înecaţi în lacrimi, am şovăit spre uşă...

Joi, 10 April. Plec, azi, acasă. E, nu-i vorbă, vreme foarte rea, dar eu mă bucur, totuşi, nespus de călătorie. Îmi aranjez afacerile: Mă duc la masă, îi las lui Iulo bani de drum, ca să vină sâmbătă şi el la noi, şi plec cu acceleratul. Plecai cu Cărăuş, într-un compartiment, până la Adâncata (Hliboca – n. n.). De acolo, singur. La Iţcani, mă aşteaptă căruţa. În Suceava, îl luai cu mine pe Ioji şi-o văzui, cu această ocazie, pe bătrâna Domnişoară Boller.

Plecarăm mai departe. Ploua groaznic şi un vânt rece ne îngheaţă toate încheieturile. În Ilişeşti, a trebuit să descindem la cârciumă, ca să hem un pahar de vin şi, totodată, să întrebăm de sănătatea bunei Miţi.

Intrarăm în odăiţa cârciumii; senzaţii dulci mă învăluiesc şi, pe nevrute, îmi amintesc de frumoasele zile trecute. Apoi, întrebai pe secretarul comunal Naumann, care sta la o masă, cum o duce Miţi.

– O duce bine – făcu dânsul – fiind dusă pe ceea lume...

Încremenit de spaimă, mă uitam la el, neputându-mi crede urechilor. Totuşi, era să fie adevărat!

Plecarăm imediat în sus, la Gorgoneni, intrarăm în cameră şi-i aflarăm, în jurul unei mese, pe bătrânul Pastor, Decker, Kraner, Minuţa, Bertheluţa şi Lola, foarte întristaţi. După un scurt salut, la care îmi părea că-mi pierd firea, rugai să mi se arate decedata Miţi.

Copilele luară o lumânare şi mă conduseră în camera cea mare. În cameră era întuneric. Mina aprinsese câteva lumânări – şi iat-o zăcând buna, scumpa Miţi – palidă şi moartă, cu ochii scufundaţi şi obrajii palizi, iat-o zăcând credincioasa surioară, amica mea bună, cu care de atâtea ori m-am jucat, cu care, în ore senine, de atâtea ori m-am hârţăit.

Buna, scumpa Melania, nu mai este!

În hăinuţă albă şi cu un văl alb îmbrăcată, cu cununa de mirtă pe frunte, visează de trecutele ei zile ale copilăriei, visează la nunta ei, de fericirea ei. Sărmana, sărmănică Miţi! Acum, îţi zic Miţi. De câte ori îmi interziceai să-ţi zic aşa, accentuând mereu că te cheamă Melania şi nu Miţi!...

O, vrere-aş să zac, acolo, în locul tău! Ţie-ţi zâmbea viaţa încă atât de trandafirie! Trebuia să mai trăieşti, să fii fericită! Cu asemenea gânduri mă uitam la fiinţa moartă – şi cu mii de lanţuri îmi era inima sugrumată; îmi părea că mă prăbuşesc şi, cu ochii înecaţi în lacrimi, am şovăit spre uşă...

Am vorbit numai foarte puţin cu copilele; ni s-a servit şuncă şi vin. Bertheluţa arată foarte rău. Bătrâna Păstoriţă a plecat la Frasin, neputând îndura durerea acasă. Bietele copile sunt de tot deprimate; la fel Bătrânul, totuşi, foarte stăpânit.

Am mai zăbovit puţin şi am plecat acasă. Acasă, dormeau cu toţii. I-am trezit pe toţi, am despachetat lucrurile aduse, sfătuirăm, luarăm câte un ceai şi ne culcarăm. E şi Ştefan acasă. Mult timp n-am putut dormi, gândindu-mă, mereu, la sărmana, nefericita fiinţă.

*

Vineri, 11 Prier. Ne sculărăm – primul meu gând e la sărmana Miţi. Luăm cafeaua; am cântat, apoi, puţin cu Marica. Ştefan a plecat la Ilişeşti. Restul zilei îl petrec trist. Taifas, când de una, când de alta, cu Marica şi Ioji. De ieşit afară – imposibil, timpul fiind foarte mizerabil.

*

Sâmbătă, 12 April. Dimineaţa, mă duc la Curte (Curtea boierului Popovici, actualul Muzeu „Ciprian Porumbescu" din Stupca) ca să comand o cunună pentru Miţi. Din păcate, nu l-am aflat acasă şi m-am supărat aproape de moarte.

Trimisul de la Ilişeşti veni şi ne spuse să plecăm imediat fiindcă înmormântarea lui Miţi are loc dimineaţa. Plecarăm eu şi Marica; ajunserăm când sicriul fusese,

acum, scufundat în groapă. Stăturăm la mormânt şi era să murim de plâns pentru această tânără, scumpă fiinţă.

Aşadar, au luat-o de pe faţa pământului şi-au astrucat-o în această groapă rece! Odihneşte lin, scumpă mică, şi la curândă revedere!....

De la cimitir, plecarăm la Păstoreni. Rămăseserăm acolo două ore şi plecarăm, apoi, acasă.

Acasă, îl aflarăm pe Iulco, care venise de la Stroieşti, pe vremea asta oribilă, pe jos. Calul n-a putut răzbi.

Serbarăm vacanţele Paştelor foarte plăcut, dar, în general, trist. Ştefan a plecat la munte, la mireasa sa.

Abia s-a răzbunat vremea şi ne duserăm cu toţii la pădure, bucurându-ne cu paserile şi cu floricelele de apropierea primăverii.

*

Miercuri, 16 Aprilie. Dimineaţa, ne duserăm la pădure. Ajunşi acasă, luăm masa şi ne gătarăm de plecare. După-amiazi, la ora 5, plecarăm.

În Ilişeşti, coborârăm la cârciumă. Iulo şi Ioji se duseră să le facă Păstoriţelor promenadă. Iulo încă nu le văzuse pe copile. În adevăr, dânsele erau pe-afară şi nemernicii avură norocul să le vadă. Eu eram cumplit de supărat că nu mă dusesem cu ei. În fine, după ce băurăm un pahar în sănătatea Berthei, plecarăm mai departe. Mă

cuprinse aşa o tristeţe când mă despărţii de Ilişeşti – îmi aduse aminte, cu atâta durere, că una dintre aceste scumpe fiinţe nu mai este.

La Suceava, îl debarcarăm pe Ioji, şi eu, şi Iulo, plecarăm mai departe. În Iţcani, coborârăm la Lichtenbergeni. Mai două ore petrecurăm cu aceşti oameni cumsecade; plecarăm, apoi, în fine, la gară şi la Cernăuţi.

Clasa a treia fiind prea aglomerată, călătorirăm cu clasa a doua, deşi biletele erau luate pentru a 3-a.

Trec repede peste celelalte zile, fiindcă nu se întâmplase nimic extraordinar, în afară de festivităţile jubileului nunţii de argint a Majestăţilor.

*

În 22, a sărbătorit Universitatea această festivitate ş. a.: La ora 12, alai festiv, în trăsuri, la Rectorul magnific şi la Preşedintele Ţării. Seara, Comers (întâlnire de mare ţinută, o adevărată petrecere elitistă) la „Pajura neagră”.

*

În 23, Epilogul-spolocanie, care îndură până la ora 4; bătrânul Mayer făcu cinste 2 poloboace de bere. Zilele următoare decurseră, iarăşi, fără importanţă. Am un teribil catar şi tuşesc de tot parşiv.

Nu mă tem de moarte, doar de murit

Luni, 28 Aprilie. Mi-i, acum, ceva mai bine. Eu şi Iulo ne căutăm gazdă, căci, de la 1 Mai, trebuie să ne mutăm. La amiazi, mă întâlnesc cu Hostiuc din Camena şi chilesc cu dânsul până-n seară, când voiam să plec cu dânsul la Camena, dar, pe drum, aproape de Mihalcea, mă răzgândii şi nu călătorii mai departe, ci mă întorsei, pe jos, la Cernăuţi.

*

Marţi, 29. Încă nici acum nu am gazdă. Iau bani de la Flondor pentru a achita plăţi urgente. De la Marica, primesc o scrisoare, în care-mi scrie că Tata şi Ştefan sunt bolnavi. Sunt foarte mâhnit.

*

Miercuri, 30. În fine, am aflat gazdă la Dr. Kiseler, în strada Carolinei. O cameră foarte frumoasă; plătim 12 florini. Mâine intrăm.

*

Joi, 1 Mai. Ne mutăm din vechea locuinţă în cea nouă. Sunt încă mereu foarte suferind şi tuşesc grozav. Şirele acestea le scriu, acum, la noua gazdă. E foarte plăcut. O zdravănă codană ne-a făcut curăţenie şi aspectul e de tot convenabil. Iulo e la lecţie. Elevul meu e iarăşi nu'ş'ce bolnav.

*

De la 1, până-n 13, n-am înregistrat nimica. Sunt cum se cade bolnav, tuşesc teribil şi am dureri în piept. Bunul Mayer mă tratează. Din 11 Mai, beau apă minerală.

*

În 10 Mai, Clubul a avut o cneipă. Am asistat şi eu. Ştiri de acasă am destule, dar nu prea vesele. Tata a fost bolnav. Ştefan e bolnav. Singură, Marica se mai ţine. Tante Fany a fost, pe câteva zile, aici. Azi, la 13, am visat toată noaptea pe Bertha.

O duc, iarăşi, rău; n-am haine şi n-am parale.

*

Miercuri, 14. E o vreme groaznică. Mare nenorocire m-a lovit, iarăşi. Era timpuriu, dimineaţa . Eu şi Iulo, încă în pat, când doi ticăloşi intrară şi mă presară pentru afurisitul de Katz. Noroc că croitorul Maţner a chezăşuit pentru mine şi ridicarea lucrurilor s-a amânat

pe 10 zile. Sunt disperat de tot. Cum o să mă descurc acu?! Mi-aş răpune capul.

*

Joi, 15 Mai. Mi-i rău jale. Seara, avem bairam; cânt şi trag la bere ca un condamnat la moarte. Cneipa a reuşit foarte bine. Partea neoficială a condus-o Morariu. La ora 2 ne duserăm acasă.

*

Vineri, 16. Am niţică mahmureală. Plec cu Iavorschi, şi dânsul plăteşte o gustărică. După-amiazi, la cafenea; apoi, la cursuri. Pe urmă, vin acasă şi dorm un cesuleţ. După cină, cu Iulco, acasă, şi ne hârjonirăm cu pocoiovele (fetele) din casă.

*

Sâmbătă, 17. De mult n-am primit scrisoare de acasă. Mi-i sufletul foarte mohorât. Sper să capăt bani de la „Junimea”. Dimineaţa, cursuri. Apoi îl întâlnii pe Procopovici de la Cerepcăuţi, care-mi cinsti un aperitiv.

După masă, avurăm o şedinţă extraordinară. Seara, fuserăm niţel, după cină, la Maycr, unde se întâlniseră mai mulţi Clubişti. Apoi, venirăm acasă.

Eu scriu astea, iar Iulo, în pat, citeşte despre trecerea lui Hanibal peste Alpi.

Noapte bună, Marica! Noapte bună, Bertha! Noapte bună, Miţi!

*

Duminică, 18. Mă duc, dimineaţa, la Voitec şi scrimez cu el. După-amiazi, făcurăm mai mulţi inşi o excursie la Sadagura, care fu foarte animată şi hazlie. Acolo, traserăm la vin şi ne întoarserăm toţi inspiraţi, cu fiacru Sadagurean, la ora 11 noaptea, la Cernăuţi.

*

Luni, 19. La amiazi, îl întâlnesc pe vechiul coleg Tomovici. A venit la mine; pe urmă, merserăm la Kratschwill şi, apoi, la Gobl şi băurăm bere.

*

Marţi, 20. Nu s-a întâmplat nimic extraordinar. Am scris, azi, o cogeamite scrisoare acasă.

*

Miercuri, 21. Capăt, de la Societate („Junimea"), 20 florini şi-i achit 18 florini lui Katz. Seara, fuserăm cu gazdele noastre la „Balena de la Askalon" şi jucarăm popice. Sunt în duşi foarte buni, numai mereu bolnav.

*

Joi, 22. Azi, e Înălţarea Domnului. Zi frumoasă. Mă duc la Universitate, apoi la plimbare. După-amiazi, a fost adunare plenară la Societatea academică „Lesehalle" („Cabinetul de lectură" – n. n.). Fui, iarăşi, ales în comitet. Apoi, merserăm puţin la Gobl. După cină, acasă.

*

Vineri, 23. Am căpătat ceva parale de acasă. Sunt încă bolnav. Da! Cu mine merge treaba rău! Cu Schorsch, beau câteva beri.

Trimit două bile de popice acasă, pe urmă merg la Seminar, având ceva de exersat cu cei de acolo. Seara, merg de timpuriu acasă şi mă culc îndată. Tuşesc tare şi mă doare pieptul. În pat, mă gândesc şi răs-gândesc ce rău îmi merge iarăşi.

Astăzi, am avut să primesc bani de la Flondor şi, mâine, voiam să-mi comand haine. Dar Flondor a plecat în Basarabia şi vine abia în 14 zile.

M-am păcălit! De bolnav, sunt bolnav.

Zilele acestea aş vrea să ţin un colocviu (examen semestrial).

Sâmbătă, aş vrea să plec, de Rusalii, acasă. Dumnezeu ştie! Dar când mă gândesc la scumpa noastră căsuţă şi la scumpul Ilişeşti, atuncea mi-i atât de uşor, de bine – uit de boala mea, de mâhnirea mea şi de multele mele griji...

Şi, totuşi, nu-s decât iluzii şi palate aeriene, pe care un aprig vânt de toamnă le va spulbera, cândva; fantome ale ceţurilor cari se volatilizează în neant – sunt inconştiente năluciri fără nici un temei. Şi, totuşi, mi-s atât de dulci!

Întreaga mea existenţă, toate strădaniile mele, prezentul şi viitorul meu încerc eu veşnic să le leg de acel paradis şi de divinul înger care-l domină; şi mai visez, apoi, aşa de fericit în blândul gând al realizării acestor planuri şi dorinţi ale mele – stau sub vraja unui cor din lumea transcendentală – atât de dulce, de suav, de duios răsună cântul lor – şi-n diafan licărit al zorilor, cu beteală de petale trandafirii, coboară adorata mea din văzduhul înmiresmat de viorele şi, iarăşi, într-alt avânt se aşează în cristalinu-i tron de smaragd, îmbiindu-mă pe mine, în toată uimirea mea, înspre picioruşele ei cu aurite încălţări – şi visez, şi mereu visez, tot înainte.

*

Duminică, 25. Sunt tot slab. Mă scol şi merg la biserică. Cântarea a mers destul de bine. După liturghie, mă duc cu Pridie şi Topalla la un păhărel de vin. După-amiazi, dorm niţel, pe urmă merg la medic. Dânsul nu mă află aşa rău, dar eu ştiu cum e cu mine. Îmi prescrie drageuri şi 10 sticle cu apă Sczawnicer. Apoi, merg Ia Unchiul. Iau, acolo, cafeaua şi mă car acasă...

Mi-i foarte urât. Aş pleca aşa de cu drag la ţară, pe câtva timp, şi, totuşi, nu se poate. Poate o să mi se facă mai bine.

Nu mă tem de moarte, doar de murit; şi, apoi, n-aş vrea să mor chiar acuma.

Oleacă de voie bună şi oleacă de bucurie am de la viaţă – când, însă, voi deveni ţeapăn şi rece şi voi fi scufundat în pământul umed, desigur nu voi mai avea nici o bucurie.

După cină merg la popicărie.

*

Luni, 26. Dimineaţa, merg la meditaţie şi-o rog pe Doamna Flondor de bani; dânsa-mi promite să mi-i dea mâine. Apoi, mă duc la plimbare.

După-amiazi, mă întâlnii cu Doboş şi m-am bucurat foarte cu dânsul. El îmi spune că bătrânul Bacinschi i-a povestit c-aş fi logodit cu Bertha. După cursuri, venirăm acasă şi eu cotrobăii printre hârtiile mele şi aflai o scrisoare de la Bertha, în care erau câteva şire şi de la biata Miţi.

Jale-mi cuprinse inima, de a trebuit să plâng.

Seara, fusei la popicărie.

*

Marţi, 27. Mă scol de timpuriu, îmi beau apa (Sczawnicer) şi merg la plimbare. Plec, aşadar, de Rusalii, acasă, şi anume pleacă şi Waldberg Max cu mine. Mă bucur foarte, de pe acum, de călătoria noastră. Astăzi, scriu acasă o scrisoare, căci am primit una de la Ştefan şi Marica.

*

Miercuri, 28. Mă scol, merg la plimbare, la lecţie şi, apoi, la Ietti. Mă cert cu ea jumătate de oră; apoi, la Lesehalle. La amiazi, acasă.

Dorm puţin. Vine Kohler; ne ducem la Kratschwill; acolo, îl aflu pe Krutzl; tăifăsuiesc cu dânsul despre Gorgoneni. Merg, apoi, la cursuri; apoi, la Unchiul. Iau, acolo, cafeaua; merg la plimbare, cina; popicărie; culcarea.

*

Joi, 29. Nimic extraordinar. Îmi fac, dimineaţa, plimbarea obligatorie. După-amiazi, somnişorul meu; pe urmă, merg la cursuri.

*

Vineri, 30.Tot aşa. Mă gătesc de plecare. Sub seară, mai merg încă puţin la Unchiul. Seara, mă întâlnesc cu Waldberg şi, noaptea, plecăm.

Am avut un vis de tot bizar

Sâmbătă, 31 Mai, până Miercuri, 4 Iunie. Timpul acesta l-am petrecut, acasă, în chipul cel mai agreabil şi mai frumos. Am jucat popice, ne-am plimbat prin pădure şi câmpie, am jucat jocuri de societate – într-un cuvânt, ne-am amuzat foarte bine. Berariu – cu soţia sa, Unchiul Mally, Olga, Korciu au fost la noi.

*

Luni, în 2 Iunie 1879, am fost eu, Max şi Ştefan, pe jos, la Ilişeşti. Am fost la Korciu, apoi merserăm la cârciumă, băurăm câteva pahare de bere, apoi am fost la Drumeriţa şi pornirăm cu toţi acasă. Gorgonenii n-au fost acasă, ci, toţi, la Rădăuţi.

Miercuri, plecarăm. În Suceava, am descins la Ioji, am mers la cafenea şi, apoi, plecarăm la gară. Şi, la Lichtengergeni, pe cine am văzut în fereastră?

Ah, Dumnezeule, pe scumpa mea Bertha! Am perindat toate culorile şi, de aş fi fost singur, aş fi intrat.

Bertha s-a uitat, mereu, după noi şi eu, şezând cu faţa îndărăt, ne-am privit mereu – mi sc făcu aşa de jale, de greu; inima mi se făcu boţ.

Bertha arăta foarte palidă. Sărman copil! Eu devenii atât de palid, că chiar Waldberg se sperie.

Tot drumul până la Cernăuţi, m-am gândit la ea, la această scumpă fiinţă, care mă însoţeşte pas cu pas.

Ajuns la Cernăuţi, mi se făcu nespus de jale; sufeream de dor de casă şi de dorul iubirii.

*

Joi, 5 iunie. Trezindu-mă, îmi deapăn în gând toate întâmplările de-acasă şi din călătorie, amintindu-mi cu durere de orele plăcut petrecute, înainte de amiazi, m-am dus la lecţie, apoi venii acasă şi luai o gustare, la Kratschwill, cu Iulo şi cu Voicu.

După amiazi, Iulo îşi vinde o pereche de galoşi vechi şi merserăm la o bere. Apoi, mă culcai şi dormii până la ora 7, când mersei la Macuski şi-mi comandai haine.

Seara, am mai fost cu Max la vin, la evreul şontorog, şi, apoi, venii acasă.

*

Vineri, 6 Iunie. Am avut un vis de tot bizar. Toată noaptea am visat de Bertha, dar într-un fel şi chip atât de obscen, că mă-ncrâncen s-o scriu aice. După-amiazi, mă dusei la Lagler, de-l făcui să-mi povestească una-alta despre călătoria rădăuţeană a cântăreţilor. Dânsu-mi spuse c-a văzut-o pe Miţi şi pe Bertha şi c-a vorbit cu dânsele, şi că i-au plăcut foarte mult.

Caut, iarăşi, bani pentru hainele mele şi nu pot afla. Pe Vasilică Morariu l-am văzut şi i-am vorbit. Har Domnului, Topală mi-a împrumutat 5 florini!

Seara, am fost la el şi, pe-o clipă, la pictorul Ianovici.

*

Sâmbătă, 7 Iunie. Dimineaţa, am fost cu Max de-am băut ambii lapte acru; apoi, am venit acasă şi-am stat cordial de sfat. Max îmi povesti năzdrăvănii de pe la Teplitz.

După amiazi, ne duserăm cu Max şi Iulo, pe ploaie şi noroi, la Gobl.

*

Duminică, 8. Primesc o scrisoare de la Ştefan şi un colet (albituri) de la Marica. Apoi, vine la mine Onciul; învăţăm niţel. După-amiazi, la Gobl şi la plimbare.

Luni, 9. Am scris o scrisoare acasă şi am învăţat cu Onciul. După-amiazi, la cursuri. Apoi, acasă, am scuipat, de câteva ori, sânge – oribil, o să se isprăvească în curând.

Toată seara, am fost în dispoziţie foarte rea şi m-am culcat de timpuriu.

*

Marţi, 10. Plouă şi-i o vreme oribilă. De astăzi înainte, beau lapte proaspăt muls, aice, în casă. înainte de amiazi, mă duc, cu Max, la lapte bătut.

După amiazi, m-am dus la medic. Dânsul nu mă află chiar aşa grav. Apoi, la curs. Vin acasă; scriu una-alta şi merg la cină, fiind foarte flămând. După cină, mai mersei, cu Max, destul de mult la plimbare; pe urmă, la culcat.

*

Miercuri, 11. Capăt hainele mele cele noi; îmi stau foarte bine şi mă bucur de ele. Înainte de masă, am fost puţin la Unchiul. Când să vin acasă, am scuipat, iarăşi, cu sânge...

După-amiazi, îi scrisei lui Marica o scrisoare în care o rog de 1 florin, pentru lapte proaspăt muls, pe care-l beau zilnic. Peste zi, sunt foarte trist şi am şi plâns mult.

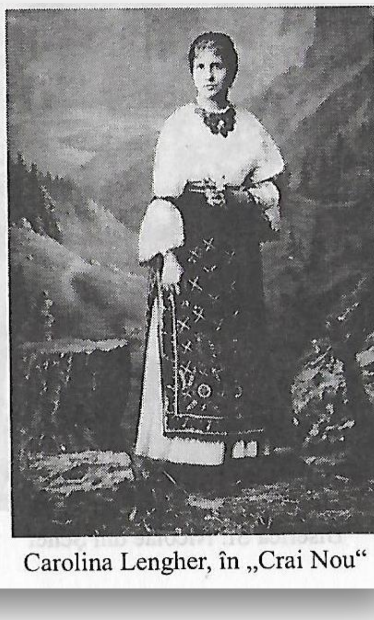
Joi, 12. Mă scol timpuriu şi merg la plimbare în Grădina publică. E minunat – frumoşii, umbroşii, marii copaci, splendidele alei, lumea care se promenează încoacece şi încolo, cu păhărelele de apă minerală, făcându-ţi impresia că te-ai afla într-o staţiune balneară.

Sosit acasă, simt foame mare... Dar...

Pe urmă, merg la o şedinţă literară, la noi, unde eu ţin o disertaţie despre „Muzica la Romani”, care s-a bucurat de destul de multiplă aprobare.

Mărioara, cu două interprete

Carolina Lengher, în „Crai Nou“

Muzica antică a Romanilor

„Între popoarele vechi ale peninsulei italice, înainte de ridicarea Romei la influenţa-i puternică, stau – pe lângă Iapigi, Osci, Samniţi şi Catini, Etruscii, în rândul prim.

Etruscii, un popor deosebit, pe atât de misterios în descendenţa sa, pe atât de însemnat prin monumentalitatea calităţilor sale artistice, e, fără îndoială, primul popor de cultură al Italiei.

Pe lângă productele sale tehnice, industriale şi artistice, cultiva vechiul popor al Etruscilor şi muzica; deşi nu era aceasta într-un grad deosebit perfecţionată.

Instrumentul principal al muzicii lor era „flautul dublu”, care, adeseori, era în formă de obce sau de fluier scurt; adeseori, avea şi o capsulă, ori, cum se numeşte ea, şi pe monumentele etrusciene vechi, Minerva era protectoarea muzicii de flaut.

Flautul dublu se întrebuinţa în toate cazurile. Pe când mortul, gata pentru înmormântare, sta culcat jos, acoperit cu covoare, şedea la picioarele lui un flautist care cântarea sa o îmbina cu bocetele şi cânturile funebre

ale femeilor. Prin tot decursul ospeţelor funebre, acompaniau flaute duble jocul aspru şi al săltătorilor, şi punerea darurilor în mormânt. La sacrificii şi conducte festive, nu lipseau flautele. Aşa se vede pe o vază de argint, aflată lângă Clusium, un flautist cu un flaut dublu, mergând înaintea unui tren (alai) festiv, dinapoia lui săltând un jucăuş de arme (tripudians), iar pe partea inferioară a vazei sc delectează un păscător de porci de cântarea flautului dublu.

Picturi pe morminte, la Tarquinii, arată jocuri bachice cu femei şi băieţi cari cântă în flaute.

Lyra apare rar la Etrusci şi seamănă să fie introdusă prin Greci precum arată picturile mai târzii.

Trâmbiţa era un instrument tirhenic. Într-un mormânt lângă Vudu, s-a aflat, la anul 832, o trâmbiţă etrurică. Ea constă dint-o ţeava lungă, care, la capăt, se lărgeşte şi se cam strâmbă.

Romanii au adoptat, fără-ndoială, multe din muzica etrurică. Înaintea Romei puternice, dispăru viaţa şi fiinţa etrurică şi se dizolva într-însa. Romanii nu erau un popor cu capacităţi artistice proprii însemnate, deşi aveau mult sens pentru arte. Dacă Elinul năzuia într-acolo ca toată existenţa sa să parcurgă în umanitate liberă şi frumoasă, atunci grija cea mai mare a Romanului era „ne quid detrimenti res publica capiat” („să nu se facă vreun prejudiciu treburilor publice”). De aceea, se cultivă în Grecia arta şi filosofia, iar la Roma, din contra, juridia şi artele de război; Grecia avea oratori – Roma avocaţi;

Grecii zideau palate de marmură zeilor lor – Romanii ridicau poduri, apeducte, drumuri etc. Atât în arta edificatoare, cât şi în cea formatoare, era Roma dependentă, la început, de Etruria şi, la urmă, de Grecia.

Dionisie din Halicarnas zice că literele, muzica, lyra ş. a. au venit din Arcadia la Italia, unde se întrebuinţau, înainte, numai buciume păstoreşti. Cu toate aceste, se naşte întrebarea cât adevăr e în referatele scriitorilor mai târzii despre istoria culturii antice, deşi narează Pausanias despre o colonizare a Italiei din partea Arcadiei, prin Oenotras, fiul lui Lycanon.

De însemnat este că fluierul (tibia) era instrumentul principal al muzicii romane, şi că flautul dublu al Etruscilor s-a observat şi la dânşii, împărţind-o în *tibias dextras* şi *sinistras* (ţeava din dreapta şi din stânga). Ei aveau şi cântece străvechi la sacrificii, precum misteriosul imn al lui Marco; la înmormântarea unui cetăţean, cânta o muiere, ce-i era neam, un cântec funebru (nenia), cu acompaniament de flaute; la ospeţe, lăudau băieţii, în cântece cu sau fără acompaniament de flaute, faptele strămoşilor. Trâmbiţa (tuba) chema, prin signalul de luptă, la război; cu buciumul (buccina) şi cu cornul (lituns) încă se dădeau semnale.

Astfel stă muzica la romani, prin anul 353 î. Ch., şi criteriile ei cele mai însemnate le aflăm chiar în timpurile cele mai târzii prourmate.

Pe timpul republicii, vedem muzica romană tot pe acelaşi punct ca şi în vechime – ca parte a serviciilor la

sacrificii sau spre desfătare la festivităţi şi ospeţe. Romanii, un popor serios, practic, oţelit, n-au venit nicicând cu muzica lor la acel grad spre care să o priceapă, în sensul înalt, ca Platon, sau în sensul de un element spiritual cultivator, ca Aristotel. Lor le plăcea s-o asculte şi să-şi desfete urechile – mai mult nu cereau.

Mai târziu, pe timpul corupţiunii universale, se aflau, mai ales între Domnii cei mari, unii cunoscători de muzică, diletanţi entuziasmaţi, un cult deosebit de jucăuşe şi cântăreţi, coruri imorale de fete voluptoase, ce cântau în flaute, chitaroezi şi corişti, ce-şi făceau norocul lor la damele cele mari, cântăreţi precum Marcus Tigellius Hermogenes, a căror aroganţă întrecea toate şarlataniile Baenkelsaenferilor moderni. Scriitori de muzică avea Roma foarte puţini, şi, mai târziu, de-abia a scris Apulejus din Mandaura (în secol 2 după Chr.) o carte despre muzică, dar care însă s-a pierdut.

În secolul al 5-lea d. Chr., se iviră unii autori mai însemnaţi: Macrobius (Ambrosius, Aurelius, Theodosie, Martianus Capella şi Boethius), dintre care cel dintâi a scris un comentariu la cartea lui Cicero, „Somnium Scipionis" („Visul lui Scipio"), şi cu ocazia aceasta se exprimă, în sens pithagoric, despre muzică, iar al doilea dedică o carte întreagă muzicii; în urmă, Boethius a scris un op, în cinci cărţi, despre muzică şi, prin acesta, devenise la mare onoare la toţi scriitorii evului mediu, care îl şi întrebuinţară pentru deducerea şi construirea teoriilor lor.

Magnus Aurelius Cassiodorus, însuşi scriitor muzical, laudă mult cartea muzicală a lui Albin, pe care a întrebuinţat-o el singur cu mult folos.

Marc avânt luase muzica romană prin înfiinţarea teatrului. Prima reprezentaţiune teatrală o văzură Romanii la anul 364 î. Ch., sub Consulatul lui C. Sulpitius Peticus şi Caius Lic. Stolo.

În genere, recitau actorii dialogurile lor, melodia însă şi cântarea pentru acţiunea lor le executa altcareva. Mai târziu de-abia se îmbină acţiunea cu cântarea, aşa că actorul îşi cânta singur rolul său.

Romanii aveau o dramă şi *vaudeville*. Diomed distinge, la vaudeville, *Diverbiul*, *Cantilena* şi *Corul*, adică dialogul, cântarea de o voce şi cântarea în cor. Partea muzicală e foarte importantă, că mai totdeauna se numea şi compozitorul vaudevillului, un oarecare Flaccus, un libertin de-a lui Claudius, pare să fi făcut muzica pentru vaudevillele lui Terenţiu, şi anume cu acompaniere de tibii. Dar noi avem ştiri mai ales de la Donatus despre *overture*, muzică introducătoare, şi despre muzică între singurele acte ale pieselor dramatice.

Unele drame aveau chiar muzica lor proprie. Cel puţin, zice Cicero: „Cu începutul muzicii cunoscătorul îndată va putea zice ce se va juca”.

Ce fel de caracter avea muzica aceasta a Romanilor – nu putem şti: dar, precum între toate, de la 146 î. Chr., prevalează cultura grecească, iar poeţii romani

dramele lor le construiau după cele greceşti, apoi şi muzica romană trebuie să se fi acomodat în cea mai marc parte celei greceşti, care, de regulă, era vioaie şi variată – totodată şi dulce, şi lină, cu puţină melancolie, şi, astfel, rămase ca în timpul împăraţilor de tot.

Despre muzica la sacrificii ştim că şi aice tibiile predominau. Tibiciniştii formau un colegiu deosebit. Afară de aceste, se cânta, la sacrificii în cor, şi, schimbiş de băieţi şi copile, precum vedem aceasta la Horaţiu, în „Carmen seculare” şi „Oda XXI”:

„Dianam tenerae dicite virgines
Intonsum pueri dicite Cynthium”[34] ş.m.d.

Mai târziu, sub timpul demoralizat al împăraţilor, pierdu muzica, la sacrificii, caracterul acela frumos şi, prin introducerea ceremoniilor egiptene şi orientale, decăzu ea numai la un mijloc spre a aţâţa femeile voluptoase la corupţiunea cea mai nebună.

Şi la ospeţe nu lipseau tibiile. Specia principală la masă, *caput coena-fercula* (primele în farfurii), se punea pe masă cu cântare de flaute. La toate acestea, muzica era numai *luxuria ministra* (slujitor al luxului). Cântăreţele gaditane erau foarte bine plăcute la lumea elegantă.

Marţial ţine de semn principal al unui fanfaron dacă ştia a şuiera melodii gaditane: „Cantica qui Nili, qui Gaditana susurrat” („Cântecele pe care Nilul le șoptește,

[34] „Invocaţi-o pe delicata Diana, fecioare, / Invocaţi-l pe Cynhius, băiatul circumcis”.

acea Gaditana") – aşa ca şi la noi, bunăoară, cu melodiile operelor moderne. Şi un fel de concerte aveau Romanii, însă şi aceste aveau numai cu scopul de a delecta şi a gâdili urechile.

Diletanţi erau o mulţime de Romani; niciunul, însă, nu l-a întrecut pe Nero. În momentele ultime, în vila lui Phao, nu se poate el destul mângâia ce artist mare se pierde cu dânsul: „qualia tifel pered".

Pe timpul incendiului celui mare în Roma, sta el pe aşa-numitul turn al lui Maecenas, în costum teatral, şi cânta devastarea Troiei. Însă ridicul deveni încoronatul comediant, dacă citim că el, spre a-şi cruţa vocea sa, nicicând nu vorbea singur către soldaţii săi, ci totdeauna prin alţii, că purta tablă subţire de plumb pe piept spre a-şi păstra frumuseţea vocii sale, că-şi ţinea un maestru de cântare (sphonasens) pe lângă sine, care-l făcea luător aminte dacă vorbea prea tare ş. a. de aceste.

Mândrul tiran află, între împăraţii următori, un imitator excelent, şi anume Heliogabalus, care, după mărturiile lui Lampidius, era un geniu ca şi Nero, căci cânta, sălta, recita cu acompaniament de flaute, sufla în tubă, cânta pandura şi organele: „Apse cantavit, saltavit ad tibias dixit, tuba cecinit, pandurizavit, organo modulatus est. (Lamp. în Hel. XXIII).

Supt astfel de împrejurări şi cu decăderea Romei, decăzu şi muzica antică; ea decăzu în aceeaşi măsură ca şi viaţa antică. Iuvenal, care, în mania sa morală, ne prezintă lucrurile aşa cum erau într-adevăr, descrie în „Saty-

ra a VI-a", purtarea damelor celor mari la reprezentaţiile pantomimice ale jucătorului Bathyllus, într-un mod din care conchide gradul corupţiunii, care-l ajunseră astfel de reprezentaţii. Şi aşa înţelegem noi de ce părinţii bisericeşti şi scriitorii creştini se opuneau atât de aprig în contra muzicii păgâne şi de ce zice Sf. Ieronim: „O virgină creştină nici nu ştie măcar ce e o liră sau un flaut şi spre ce scop sunt ele: tibia, lyra, cithera".

Furtuna migraţiunii popoarelor răsturnă toate; învingătorii sălbatici năvăleau asupra ţărilor mănoase; înaintea vuietului armelor, amuţiră şi fugiră artele.

Cu lumea antică pieri şi muzica antică. Însă o moştenire avută rămase timpurilor noi. Tezaurii spirituali, ce-i adunară poeţii şi artiştii lumii antice, erau în stare să înveţe chiar lumea nouă, ce e frumos, măreţ şi însemnat. Mormântul muzicii antice, deveni leagănul celei creştine. / **Golembiowschi**".

Stupca, pictură de Ana Constantin

Dintr-odată, am devenit aşa un boier că singur nu mă mai recunosc

Apoi, merg la plimbare; privesc parada, astăzi fiind Procesiunea cu Corpul Domnului – şi merg la masă.

După amiazi, dorm un cesuleţ. Mă simt mai bine, ba şi dispoziţia e mai bună. În fine, mă decid să ies, dar încotro? Trebuie să chibzuieşti bine unde poţi căpăta cea mai bună gustărică. Patru drumuri îmi stau deschise: 1) La Sause – cafea proastă cu plictiseală colosală; 2) Unchiul Mihas – ceai cu pâine cu unt şi conduită strunită; 3) La colegul Kieseler, care tocmai mă invită la sine – cafea cu o plictisitoare citanie din lucrarea sa de seminar; în fine 4) La Zobl = nu-s parale. Deci, mă decid să merg la Sause.

Vin de acolo. Adela şi Tanti sunt acasă; mă plictisesc la ne-moarte. În fine, soseşte bătrâna Wieser cu domnişoara-i fiică. Mă plictisesc şi mai tare – dar ce nu face omul de dragul unei cafeluţe! Din păcate, haina soartă avea să-mi joace o farsă teribilă. Deodată, dumnealor spun că se duc la Gobl. Treabă afurisită! Mă cărăbănesc la timp, pretextând afaceri importante şi c-am

venit numai ca să le întreb de sănătate, mă car şi harţug la Unchiul.

Acolo iau un ceai şi mulţumesc, în taină, lui Dumnezeu că am sosit acolo la timp. După gustare, ieşim cu toţii la plimbare în Grădina Publică. După cină, mă plimb cu Max, până către ora 12; până şi-n Roşia am fost.

*

Vineri, 13. Dimineaţa, am fost la Grădina Publică; l-am întâlnit, acolo, pe Unchiul şi m-am primblat cu dânsul. Mă simt mult mai bine şi nici n-am expectorat cu sânge. Şi nici nu mai fumez de 3 zile. După-amiazi, voiam să dorm, dar n-a mers, căci veniră Kohler, Eyweling & Max şi făcurăm zgomot. În fine, plecăm. Scriu un bilet de felicitare bunului Kramer. Astăzi e Anton – deci onomastica lui. Toată după-amiaza stau acasă. Îmi aranjez totul cât mai plăcut; mă plimb prin grădină, citesc ziarul, cânt etc. Am fost şi la Mayer. Nu-mi mai prescrise nimic; abia când plec acasă iau cu mine 10 sticle Selters. După cină, mă dusei cu Max la plimbare în Grădina Publică.

A fost aşa de plăcut! Aşa de întuneric în sumbrele alei şi te cuprindea aşa un dor de-o mândruţă, pentru ca, alături de dânsa, să rătăceşti în ispititoarea umbră a nopţii!...

*

Sâmbătă, 14 Iunie 1879. Dimineaţa, în Grădina Publică; întâlnit pe Unchiul. Peste zi, nici un eveniment deosebit. După-amiazi, avurăm, la noi, un Convent. Seara, am fost în biserica romano-catolică, unde un vestit Iezuit, Klinkowstrom, predica minunat. Şi Unchiul a fost la predică. Mă dusei, apoi, la Unchiul, unde-mi luai rămas bun de la bătrânul Pauli, căci pleacă la Lăpuşna, mâine.

*

Duminică, 15. Plouă. La 9 şi jumătate şi la 11 şi jumătate, merg, iarăşi, la piedică. După-amiazi, sunt la Unchiul. Aici, tăifăsui cu Unchiul despre bunele timpuri de altădată. Cum a fost la noi, la Şipot.

Ne amintirăm de buna, scumpa mamă, de Tanti Terezia, de bunici, în scurt – de toţi ai noştri şi ni se făcu aşa de jale că ne curseră lacrimi pe bătrânii noştri obraji. Seara, mai mersei puţin la plimbare, la Weiss, unde petrecui bine cu Voiuţchi.

*

Luni, 16. Ieri, mi-am vândut pantalonii cei vechi şi, astăzi, dejunez o cafea bună la Tesacz, care-mi prii excelent.

Şi-un al doilea dejun am luat, astăzi, adică un gulaş şi-un pahar de bere. După-amiazi, veni la mine Max şi scriserăm, la Marica şi Olga, fel de fel de ghidu-

şii. Seara, fusei, iarăşi, la predică. După cină, primblat şi acasă.

*

Marţi, 17. Mă scol devreme şi ies la primblare, după ce l-am mai trezit şi pe Max şi luat cu mine. La 11, iarăşi la predică; dar iezuitul ista predică excelent.

După-amiazi, fusei foarte rău dispus, pentru că, la amiazi, mâncasem puţin şi mă chinuia foamea. Mersei cu Max la primblare; ne cumpărarăm vişine, apoi mersei la Unchiul, unde căpătai o cafea bună. Seara, fusei, iarăşi, la predică; dar aşa de plin, că numai afară, la uşă, am putut sta. La cină, am mâncat raci.

*

Miercuri, 18. Dimineaţa, plimbare – lecţie – acasă – predică. Masa – acasă – citesc – dorm – mă duc la Iulo, la o bere – cursuri – acasă-meditez – scriu – Societate de cântare – cină – plouă.

*

Joi & Vineri, nu s-a întâmplat nimic deosebit. Sâmbătă, am avut o cneipă comună cu clubiştii, la Gobl. Duminică, am fost la Unchiul, la cafea, iar, apoi, merserăm la primblare; la fel Luni, Marţi şi Miercuri.

*

Miercuri, 25 Iunie. Dimineaţa, capăt, de la Marica, o scrisoare care-mi făcu mare bucurie. I-am trimis şi câteva piese muzicale. După amiazi, am fost la Unchiul şi, în urmă, merserăm cu toţii la Gobl; după cină mersei acasă.

*

Joi, 26. Dimineaţa, cu Unchiul şi Max, în Grădina Publică, apoi – la lecţie. Acasă, citit, dormit. După amiazi, citit, după care – la Unchiul; cafeaua, şi Tanti a cântat puţin la pian. După cină, am privit cum voluntarii pompierilor au făcut acrobaţii.

*

Vineri, 27. Dimineaţa, nu plimbare, ci învăţat. Trebuie să colocvez (susţină un examen semestrial – n.n.). Apoi, la lecţie. Aici, aflu lucru nou: Doamna şi domnul Flondor, plecând la ţară şi lăsând băiatul aice, mă rugară să locuiesc cu dânsul, unde voi avea şi mâncarea. Am fost deplin de acord; am primit 10 florini şi mâine mă mut, adică numai cu aşternutul.

Merg şi dejunez la Kratschwill, unde stau la sfat cu Hrimaly; apoi scrisei o scrisoare acasă.

La masă, mă decontez cu Schoneich, şi-i dau 5 florini 16 cruceri. Merg cu Iulo la o bere, la Kratschwill, şi, apoi, acasă. Dorm puţin; merg, apoi, la Universitate şi, apoi, la poştă, de unde îmi ridic un colet. Mi s-au trimis, de acasă, hainele mele preoţeşti. Marica a adăugat şi 27

creiţari, un colac şi 2 covrigaşi. Mi-a făcut mare bucurie. Apoi, merg la Unchiul, drăngănesc puţin la pian şi plec imediat, pentru că nu e nimeni acasă. Mă rad şi mă frizez, îmi dau pantofii la reparat şi mă târâi acasă.

Acum, şed singur în cameră şi scriu acestea. Iulo nu-i acasă. O pocovoiuţă (Chita) cată-năuntru, pe fereastră – o fată foarte de treabă; dânsa îmi aducea zilnic laptele; e foarte mâhnită că mă mut, acum, de aice.

După cină, mă duc la popicărie, la care ocazie eu îl trăsnesc pe Max în nas în aşa fel că sângerează amar-nic.

*

Sâmbătă, 28. Dimineaţa, la lecţie, apoi la curs; apoi, cu Iaworschi, la lapte bătut. Abia seara m-am dus la Flondor. La 5, am avut Convent. Cinez, acum, la Flondor. Îmi aduc lucrurile şi mă duc, apoi, la cneipa Clubiştilor. La ora 12, vin la locuinţa mea şi mă culc.

*

Duminică, 29. Mă trezesc, mă îmbrac şi fac reflexiuni cât de frumos şi elegant locuiesc şi aşa fără grijă. Lucru splendid ! Dintr-odată, am devenit aşa un boier că singur nu mă mai recunosc. Acum nu trebuie să mă mai plâng că n-am ce dejuna – fiindcă, la 7 şi jumătate, se serveşte cafeaua. Iau, cu Otto, cafeaua. Apoi, veni Dworschi de-ţi ţinu lecţia – pe când eu scrisei o scrisoare acasă. Apoi, mă duc la Iulo, îmi iau cămeşi albe

şi vin cu dânsul la mine, de-i arăt minunăţiile mele. Dânsul pleacă şi eu am mai cântat pentru mine la vioară.

Otto s-a dus la plimbare, în Grădina Publică. Am 2 elegante saloane deosebite şi locuiesc ca un principe. Mănânc, amiaza, minunat. Ne vizitează Leon Goian.

După-amiazi, merg la Unchiul; stau până la 7. Pe urmă, plecăm la Dworscheni. Scara, sunt acasă; mai dau fuguţa pân-la locuinţa veche, o sărut, cum se cade, pe Kristl şi mă culc în bună dispoziţie.

*

Luni, 30. Mă scol devreme; mă pun pe carte. După-amiazi, merg la unchiul; mă concediez, căci mâine pleacă la Şcevice. Vin acasă şi merg, apoi, la curs. La 6, vin acasă cu Waldberg. Mâncăm vişine. Şi-n vechea locuinţă am fost, pe-o clipă. Mă culc devreme.

*

Marţi, 1 Iulie. Am visat-o, astă noapte, pe buna mamă şi pe Theresa. M-am sculat devreme şi am învăţat. La ora 10, m-am dus la poştă şi-am trimis acasă ziare. Şi-n vechea locuinţă am fost, pe-o clipă. După-amiazi, la curs şi acasă. A venit Flondor şi-a mas aice.

*

Miercuri, 2 Iulie. Mă scol timpuriu şi studiez. Flondor pleacă la Basarabia. Stau toată ziua acasă. Capăt

şi o scrisoare de acasă, care-mi face mare bucurie. La ora 6, m-am dus la Tanti Hermine, care-i singurică acasă. Era şi Romalţia. Apoi mersei pe-o clipă la Iulo şi făcui puţină hârjoană cu fetele. Seara, îmi vizitai vechea Pocuiuţă. La ora 11, m-am culcat.

*

Joi, 3 iulie. Dimineaţa, studiez; apoi, mâncat vişine. După-amiazi, dorm până la 4. Dworschi vine, îşi ţine lecţia; eu merg la curs. Îl întâlnesc pe Iliuţ şi Vasile Dasch. Ne ducem la Kratschwill, apoi la Augustineanca, unde ne întâlnim cu mai mulţi popi, între care Tarnavschi din Lucavăţ, cu fiu-su, cu fostul şef al jandarmeriei din Ilişeşti. Chilim cu aceştia în diverse bodeguţe de vin, până la 1 şi jumătate, miezul nopţii.

*

Vineri, 4 Iulie. Mă scol cu mahmureală, dar nu trădez cu nimica înaintea lui Otto. Ies în oraş pentru a-mi isprăvi somnul la Iulo, îl întâlnesc pe Bogdan... care, din fericire, plăteşte o gustărică. Merg la Iulo după cămeşi curate şi vin acasă restabilit. După-amiazi dorm; pe urmă merg, pe-o clipă, la Tanti Hermine. Seara, m-am dus cu Otto la primblare.

*

Sâmbătă, 5 Iulie. Dimineaţa, studiez; merg, apoi, la curs. Iulo a ţinut o conferinţă copiată. După-amiazi, avurăm o şedinţă a comitetului, la Lesehalle, după care

m-am dus la Iulo şi-am rămas acolo mai mult. Plecând spre casă, dau de Bogdanini, pe care-l iau cu mine, la vişine. După cină, merg la primblare şi dau de Iulo, Lagler şi Hurtig, bem câte un păhăruţ de vin, la „Raţa dolofană”. La 10 şi jumătate, m-am târât acasă şi a trebuit să sar peste portiţă.

*

Duminică, 6 Iulie. Mă scol târziu, fiindcă plouă. Noaptea asta am avut vise cumplite: Mama moartă, după care plângeam aşa de teribil, că m-am trezit. Apoi, decedata Tanti Frosina, care se mai mişca pe catafalc, cu ochii deschişi, pe când eu discutam cu Unchiul cât de grozavă e moartea.

Şi pe Tata l-am visat; o mulţime de popi catolici, care veniseră la înmormântare.

În fine, urma ca noi, mai mulţi, să ieşim, în mare ţinută, la îngropăciune. Curios că eu mergeam cu Bertha şi Miţi, într-un rând. Atât de aievea îmi apăru dânsa înaintea ochilor, că toate frumoasele amintiri de mai-nainte reapărură, deodată, iarăşi cu toată covârşirea. Va fi bătător la ochi că amintesc, acum, atât de puţin de Bertha. Din 6 Iunie, n-am mai amintit de dânsa. E adevărat. Şi cred că am dreptate. Începe a-mi fi tot mai lămurit că frumoasele mele vise de aur vor rămâne baltă. Şi astăzi, la împrospătarea acelor fericite amintiri, mi-i tot sufletul cald-alintat, ca şi când mii de îngeri mi s-ar fi furişat în inimă, îngânând o muzică divină. După multă vreme,

iarăşi mi-i atât de jale, de dureros şi, totuşi, atât de dulce...

S-o lăsăm în seama Celui-de Sus şi voii Sale!

Capăt de la Ştefan o scrisoare, pe lângă încă un florin. Îi şi scriu înapoi şi mă apuc de studiu, având, mâine, de colocvat din istoria romană.

După-amiazi, vine Iulo la mine. Mergem la cafenea şi, pe urmă, cu Waldberg, la o bere, la Kratschwill.

De acolo, la Musikverein. Acolo, e examenul semestrial al elevilor, întâi, a venit violina, apoi, canto şi, la fine, pianul. Violoniştii cântară destul de binişor, mai ales un oarecare Rettig Blaukopf şi Rottenburg. Între cântăreţe, realizară prestaţii destul de remarcabile domnişoara Deker, din Ilişeşti, care a cântat *Aufenthalt*-ul („Vizita") lui Schubert, apoi domnişoarele Gobl, Salter şi Dornbaum. Cel mai bina a cântat Salter; cel mai mizerabil a ieşit un duo executat de domnişoarele Weise şi Negruş. Urmară pianistele – nenumărate. Cel mai bine cântară domnişoara Statkewicz, şi încă una, şi micul Rottenburg. Piciul ăsta îmi cuceri admiraţia cântând, la fel de minunat, la vioară ca şi la pian. La fine, s-a executat Wagnerianul „Marş imperial" pentru 8 mâni şi 2 piane. A fost mult public, dar ceea ce-am observat şi-i foarte semnificativ pentru timpul nostru şi spiritul timpului nostru fu că, atât între executanţi, cât şi-n public, covârşitoarea majoritate, aş putea zice 9/10, au fost evreii. Între elevi şi eleve, poate 25 la număr, 4 au fost creştini – toţi ceilalţi, evrei. Iar în auditoriu am văzut abia 5-6 familii creştine.

În parter, am zărit chiar vreo câţiva evrei în caftan şi cu perciuni. Pretutindeni, se-ndeasă această seminţie semitică, apucându-se, acum, şi de muzică, de artă, care, pân-aci, numai cu foarte puţine excepţii, era oarecum un monopol al creştinilor. Şi cu ce scop? Au doară pentru a exercita şi cultiva arta ca artă? Pentru a culege şi a gusta roadele artei de dragul artei? Nu – ci din arogantă înfumurare şi răţoire evreiască sau pentru a face din artă un „gheşeft”, pentru a dobândi pricopseli materiale, pentru a face din muzică un articol de comerţ şi de meserie. În chipul acesta, muzica ajunge în nevrednice mâini profane şi barbare şi, stânjenită în înaltul şi sublimul ei rost, îşi pierde divinul ei nimb. Muzica, în haina semitului, muzica, în mâna evreului, este, faţă de divinele vibrări ale lui Beethoven, Mozart şi Haydn, numai de caricaturală paiaţerie.

Şi, câtă vreme acest neam nu-şi va modela abjectul său intelect, ahtiat numai de câştig şi speculă materială, şi aş zice, cât timp acest neam nu s-a fi modernizat întrucâtva, atâta timp şi muzica, în mâinile lui, nu va fi artă, ci numai evreiască muzicasterie.

Şi aceasta e o Filarmonică în care preşedintele e un Român!

*

Luni, 7 Iulie. Mă scol timpuriu şi studiez. Dupăamiazi, la curs şi, fiindcă Loserth n-are timp să mă asculte, colocviul se amână pe mâine. La cină, mănânc, cu Otto, tocană de raci, care ne-a gustat de minune...

Seara, plimbat şi acasă, mai învăţat niţel şi culcat.

*

Marţi, 8 Iulie. Dimineaţa, la Universitate şi colocvat. Har Domnului: mi-a căzut o piatră de la inimă! Mă simt atât de liber şi nelegat ca de mult nu. La ora 12, avem şedinţă a Comitetului. După-amiazi, dormit şi la curs. Mai scriu, înainte de aceasta, câteva invitaţii, căci mâine avem cneipa aceasta de încheiere. Dar, foarte probabil, nu s-a alege nimica din aceasta, pentru că mitropolitul e pe patul de moarte şi până mâne va muri, drept care noi nu vom chefui. Predau şi o cerere către Societate pentru subvenţionarea mea. Seara, ieşim puţin la primblare, apoi acasă şi dormit.

Dar, să nu uit! Căpătai, de la Marica, o scrisoare în care scrie că Bertha şi M. au fost la noi, cu Doamna Gorgon şi doamna Gorgon a citit o scrisoare franţuzească, pe care o scrisei lui Marica, în care eu ziceam copilelor Ilişeştene îngeri... Păstoriţa deveni, la citire, de tot perplexă.

Îi şi răspund lui Marica imediat.

*

Miercuri, 9 Iulie. Dimineaţa timpuriu, mă scol şi merg la Bucher, căci studiez cu dânsul pentru colocviul meu austriac. Apoi, dânsul vine la mine; eu dejunez şi studiem mai departe până la 12. După amiazi, îl întâlnii

pe Tamasco Procopovici, care-mi dete 6 florini; nu ştiu: dăruiţi sau împrumutaţi. Îi achit lui Iulo 3 florini pentru locuinţă: beau cu dânsul câteva beri şi merg cu el la Universitate. Acolo, aflu că bietul Mitropolit Teoctist Blajevici a murit la 3 şi un sfert după miezul nopţii. Eterna lui amintire!...

Aşadar, astăzi nu avem nici o şedinţă socială. La 6 avem şedinţă literară, ultima în acest semestru. Apoi, mergem, mai mulţi, la Reşedinţă ,,şi ne uităm la catafalc. Seara, ne întâlnim mai mulţi inşi, adică Onciul, Voronca, Bujor, Comoroşan, Iulo şi Luţa, şi chilim până la 3 dimineaţa. **A** doua zi, Joi, merg la Bucher, la studiat, pe urmă, la ora 12, mergem la Gobl, unde Clubul are spolocania de des-mahmureală. După-amiazi, dorm puţin, apoi merg la locuinţa-mi veche. Aice, mă hârjonesc cu Chiţia şi merg acasă. Seara, am fost la cneipa festivă a Clubului. Dânsa a avut loc în Hotelul „Moldavie”. Totul a fost cum se cade – numai grozav de plictisitor. Poate de aceea, c-a fost rectorul. Apoi, chiar prin împletirea de cântece, în cele colocvii, apoi prin admiterea unor palavre proaste, plictisitoare, nepotrivite (Lobl, Lewy etc.), înşişi Clubiştii i-au luat serbării caracterul festiv. Dornbaum a prezidat partea neoficială, cu obişnuitu-i umor şi spirit. La ora 2, plecai acasă.

*

Vineri, 11 Iulie. Mă scol şi merg la Bucher, la studiat. La ora 12, merg la Clubişti, la gustărica de mahmureală. Dar aceasta a reuşit pocitanie. După-amiazi, la Bucher, la studiat – adică mai întâi cu Otto, la Reşe-

dinţă, pentru a-l vedea pe Mitropolit. Acesta era, acum, în sicriu şi de tot închis. Flori frumoase şi cununi cu eşarfe erau culcate pe sicriu. Societatea şi Seminarul au dat cununi. La ora 9, începu cortegiul – foarte frumos, enorm de multă lume, corporaţii, asociaţii, etc., etc., alai fără capăt. Toţi funcţionarii, toate instituţiile erau reprezentate. Alumnii cântară. Îl transportară la Catedrală, unde rămâne până mâine. Mâine e înmormântarea. Studiez cu Bucher, până-n seară; pe urmă, merg acasă.

*

Sâmbătă, 12. Dimineaţa, la Bucher, pentru a studia. Apoi, mă duc la vechea mea locuinţă, mă îmbrac cu hainele mele preoţeşti şi merg la Catedrală, unde sunt şi eu. Coca şi Tomovici au fost şi ei la cor. S-a cântat şi-al meu „Tatăl-nostru” şi „Adusu-mi-am aminte”. Dar, la ora 10, a trebuit să plec pentru a studia mai departe. La ora 1, cortegiul funebru plecă la cimitir, iarăşi foarte frumos. Mersei şi eu o bucată, cântând împreună.

După-amiazi, studiem şi, la 4 şi jumătate, mergem la colocvat. A şi reuşit destul de bine. Seara, merg la Gobl. Astăzi e, adică, onomastica lui Lagler i şi dânsul cinsteşte un polobocel de bere. Am petrecut foarte cordial. La ora 12, ne duserăm la Cafeneaua Viena. Acolo, o muzică de cabaret. O cântăreaţă-diseuză, în tricou, cântă cântece populare.

Aici, veni şi o întreagă societate de români, Onciul, Macovei, Iancu Cocinschi, Emil Isopescu, Tarnoveanu, Şerban etc., şi ramaserăm până la ora 2.

Duminică, 13. Mă scol la ora 9. Onciul vine la mine. Mergem la Societate şi aranjăm una-alta. Bursa mea o primesc, din păcate, abia în câteva zile. Mă învârt, apoi, prin oraş şi pe cine-o văd? Buna, draga Lenca, împreună cu o doamnă mai vârstnică, mie necunoscută. După-amiazi, dorm niţeluş. Iulo vine la mine. Merg la poştă, de-mi ridic de acolo banii de călătorie, 5 florini. Mergem la o bere; apoi merg acasă şi cu Otto, pe-o clipă, la Tanti Hermina. Apoi, rămân, până seara, acasă.

Seara, când eram, acum, în pat, sosi domnul Flondor. Marţi, pleacă Otto. Şi eu plec Marţi. N-o mai pot aştepta ziua. Mi-ar cam trebui parale, pentru a achita, aice, câteva datorii urgente, dar nu le am.

Semestrul ăsta a decurs în general bine. Până la boala mea de 6 săptămâni, catarul de plămâni şi expectorarea cu sânge, a decurs totul destul de bine. Cât despre luxul meu, nu l-am făcut, din contra am dus-o foarte precar şi mizerabil, dar am fost mulţumit şi vesel. Lecţia la Flondor mi-a ajutat mult.

De studiat, am studiat destul. Am colocvat din istoria romană, română şi austriacă. Cu muzica m-am ocupat, în afară de câteva cântece studenţeşti, puţin. Cât despre cea mai tainică şi adâncă chestiune de inimă a mea, nu mi-o pot ascunde că mereu m-am gândit la Bertheluţa şi, dacă în inima mea a licărit o scânteie de iubire, dânsa a fost pentru Bertha. Oricum, însă acest sentiment nu mai e aşa de puternic şi aşa de intensiv ca la începutul acestui an. Şi de ce? Dacă-i iei plantei lumina – dânsa piere; dacă lampa n-o umpli din nou cu ulei, ea se

stinge. Dacă mândruţa mea nu mă vrea, chiar şi dacă eu o iubesc încă pe-atâta, trebuie să abandonez, în cele din urmă, toată speranţa; singura-mi consolare rămânându-mi, deci, numai gândul la ea...

*

Luni, 14. Ies de timpuriu şi-mi aranjez lucrurile. La ora 11, mă duc la Augustinovici, unde dau de Nestor Vorobchievici., Isidor, Dr. Lupu, Charinovici; dânşii fac cinste cu vin şi, la ora 3, merserăm cu toţii la Isidor şi chilirăm până la ora 11 noaptea. Grozăvie!

N-am putut fugi. Nestor era complet beat; la fel şi Isidor. M-am dus la vechea locuinţă şi-am dormit până la ora 7.

*

Marţi, 15. Mă duc la Flondor. Aici, mai iau cafeaua, îmi împachetez calabalâcul şi-mi iau rămas bun de la Otto şi Flondor. Mă duc la masă, la Kronprinz. După-amiazi, sunt mereu cu Waldberg; îmi aranjez lucrurile, îmi şi cumpăr una-alta, la iarmarocul lui Sân-Chetru. Mă mai duc la Tanti Hermina, de-mi iau ziua bună, şi cinez la Kronprinz, apoi merserăm la vechea locuinţă, ne făcurăm bagajul, cu Iulo, împreună. Sosesc şi Prosh, şi Ili, căci dânşii pleacă cu noi. La Kratschwill ne duserăm niţel; ne luarăm tandru rămas-bun de la vechile noastre pocoivuţe, mai merserăm la Cafeneaua Wien şi plecarăm, în fine, la gară. Aici, aflarăm mai mulţi cunoscuţi, care şi

ei pleacă la noapte. Trec, sumar, peste călătoria cu trenul. Ili rămâne la Dorneşti şi noi ajunserăm cu bine la Iţcani.

Iraclie cu cei doi fii

Pornirăm înspre draga, frumoasa Stupca

Miercuri, 16. Ne aşteaptă trăsura, dar a trebuit să mai iau un fiacru pentru multul meu bagaj. Mă simt în foarte bună dispoziţie.

În Suceava, ne oprim ceva mai mult. Mă duc la Ioji; nu-i acasă. În schimb e Tuncic, care pleacă la Stupca, cu noi. Eu, Porsh & Iulo gustăm numai cevaşilea la Gewolb, Iulo îşi aranjează treburile; pe urmă, plecăm la Tuncic, pentru a-l lua cu noi. Aici o revăd, după mult timp, pe Zobţia. În fine, ne urcarăm şi via!, o pornirăm înspre draga, frumoasa Stupca. La crâşma Şcheiei, lângă rohatcă, ne oprirăm şi intrarăm în crâşmă, şi băurăm mult Grog, şi mâncarăm ouă. Toţi eram niţel chercheliţi de noaptea nedormită şi de multul Grog. Plecăm peste Ilişeşti. La Laur, ne-a prins o ploaie zdravănă care, până-n Ilişeşti, ne-a tăcut leoarcă, încât a trebuit să ne adăpostim în crâşmă. Tuncic face grozave nebunii. E beat cum se cade. Şi Prosh a prins prepeliţa de coadă. Aici, mai băurăm o mulţime de beri. Doamna Vorobchievici, a lui Isidor, a fost şi dânsa aici, cu familia, căci pleacă la Pojorâta.

În fine, ne adunarăm bujenchiţele şi plecarăm. Ploua şi eram leoarcă, dar mai mult chercheliţi ne inaugurăm intrarea în Stupca. M-am bucurat foarte, văzându-mă acum acasă.

Tata era însă, fireşte, foarte indignat că eram afumaţi. Cei patru mai jucară un taroc. Ne-am culcat de timpuriu.

*

Joi, 17. Ne scularăm târziu; am dormit cu Prosh, într-o odaie. Am împlinit somnişorul. După dejun, am acordat puţin pianul; am cântat cu Maria; şi ceilalţi jucară taroc. Eu şi Maria ieşirăm în curte, după păltinele, şi la moaşa, Măriuca, după brânză. După-amiazi, jucarăm popice; cu am făcut toate 9, dintr-o aruncătură; la fel Tuncic. După cafea, ne duserăm la primblare în pădure. A fost aşa de frumos, de cordial; şi, din depărtare, mi-l salutai pe scumpul meu Ili, pe care, ieri, l-am văzut numai prin vălul ceţurilor.

Mă culcai devreme, pe când ceilalţi mai jucară, până târziu, taroc (şi Comoroşan din Comăneşti a fost, pe câteva clipe, la noi).

*

Vineri, 18. Mă scol timpuriu. Toţi, afară de Tata, mai dorm. Mă plimb prin grădină; în fine, sc scoală şi ceilalţi. Reparăm popicăria, şi după-amiazi, jucăm, dar nu prea mult, căci ploaia ne alungă. Am cântat cu Marica

multişor: şi înainte de prânz am cântat, pe când ceilalţi joacă taroc. După cafea, ne scriem eu şi Marica Tagcbuchurile (jurnalele). Şi-un roi am prins, astăzi.

Acasă, e foarte plăcut şi foarte frumos; numai Tata e cam morocănos şi-n dispoziţie mohorâtă.

Iraclie Porumbescu (1823-1896) Emilia Porumbescu (1826-1876)

O, aici, la Viena este minunat!

„Viena, **13/10, 879**

Scumpe tată! dragii mei fraţi!

Propriu-zis, n-am nimic deosebit de important de scris, fiind, însă, în timp ce scriu, cu gândul la voi, acasă, o fac cu mare plăcere şi cred că are să vă intereseze, dacă scriu de una şi de alta.

Vreau să vă comunic că locuiesc foarte elegant. Bucevschi este foarte bine aranjat, are mobilă frumoasă şi o mulţime de bibelouri luxoase şi tablouri frumoase, abia aici constaţi ce talent mare posedă omul acesta, în colţuri, se află o mulţime de modele – între altele, o figură în mărime naturală, învelită în pânză, căreia poţi să-i dai poziţiile cele mai variate şi de care mă sperii, totdeauna, când trec pe lângă ea. Ieri, a venit la domnişoara Josefina o cusătoreasă, care serveşte de model, atât la Academie, cât şi lui Epaminonda. Am avut ocazia să admir figura admirabilă ce posedă această fată. Ea este o slovacă, originară din Hardiş-ul unguresc. Terminând, ieri, scrisoarea mea, foarte târziu, astăzi am ieşit, abia la ora prânzului. Ştiu eu, cu oarecare frică am făcut primul pas în oraş, neavând pe nimeni care să mă călăuzească. După ce am expediat scrisoarea, am căutat un restaurant şi am

mâncat, la prânz, o supă, o friptură de viţel şi am băut un pahar de bere, toate cu 40 cruceri. Ce am văzut, în drum, nu se poate descrie aşa de uşor. Am văzut palate şi construcţii minunate, de diferite feluri, un edificiu mai frumos decât celălalt, cum sunt Palatul Politehnicei, biserica Sfanţului Carol, cu cele două rumuri uriaşe, acoperite cu figuri în basorelief. Apoi, edificiul Filarmonicii, unde se află şi Conservatorul, ce strălucesc toate în aur şi splendoare. Palatul artiştilor, Academia artelor plastice, frumoasa biserică a Sfintei Elisabeta, Opera, pe urmă construcţiile cele noi, încă neterminate. Muzeele curţii imperiale sunt minunate, Palatul Justiţiei, Palatul parlamentului, primăria cea nouă, Universitatea cea nouă, după aceea, trecând prin piaţa Palatului imperial, am văzut cele două statui frumoase: a arhiducelui Carol şi a prinţului Eugen. Ele sunt de bronz şi de o mărime uriaşă, şi foarte frumoase. Prima, reprezentând pe arhiducele Carol călare, poartă, pe o latură, inscripţia: „Conducătorul eroic al armatelor Austriei”, şi pe cealaltă: „Luptătorului perseverent pentru onoarea Germaniei”, şi pe a treia: „Împăratul Francisc Josef arhiducelui Carol al Austriei 1859”.

Pe monumentul prinţului Eugen (tot călare): 1. „Prinţul Eugen cavalerul distins”; 2. „ridicat de împăratul Francisc Josef 1861”; 3. „Gloriosului învingător al inamicilor Austriei”; 4. „Sfetnicului înţelept a trei împă-raţi”.

Când priveam monumentul, soarele de seară arunca razele sale aurii pe acesta, ce strălucea într-o lumină magică şi m-a cuprins o stare sufletească cu totul

deosebită şi, fără să vreau, mă vedeam transpus în zilele luptelor de la Belgrad şi Timişoara şi aşa mai departe.

Am trecut prin curţile Palatului imperial, o construcţie veche, gigantică, pe lângă Teatrul curţii imperiale, acolo am văzut, la ora 4 şi jumătate, după masă, oameni aşezaţi la coadă pentru intrare; apoi, am ajuns la Piaţa Sfântului Ştefan.

Catedrala Sfanţului Ştefan este minunată şi turnul ei arc o înălţime uriaşă. Am intrat în catedrală, ardeau câteva lămpi de gaz aerian, cu toate acestea era foarte întuneric. Picturile de pe vitraliile bisericii sunt extraordinar de frumoase. Întâmplător, s-a oficiat o vecernie şi am ascultat sunetele puternice ale orgii uriaşe. După aceea, am ieşit în stradă şi, în căutarea Universităţii, am ajuns pe Graben şi am văzut frumosul Palat al lui Haas, apoi Schullerstrasse, unde sunt atât de multe redacţii de ziare, şi, după aceea, am intrat într-un labirint de străzi, încât nu mai puteam să mă orientez.

Rătăcind, am ajuns pe cheiul Francisc Josef, am văzut celebrul Hotel Metropol, unde a descins Bismark, Baia Diana, Canalul Dunării şi aşa mai departe.

Între timp, s-a făcut seară şi trebuia să mă duc acasă. Însă, încotro? Şi cum? Puteţi să vă imaginaţi cât am rătăcit. Două ore întregi m-am plimbat până, în fine, fără să întreb pe cineva, am ajuns acasă, fireşte foarte obosit. Astăzi, am căutat pe Fritz Kipper, însă nu l-am găsit acasă; erau numai Braun şi Mohr, care locuiesc tot acolo. După aceea, m-am dus cu Mohr la universitate,

prin parcul orăşenesc. Acolo, înotau într-un eleşteu lebede, gâşte, raţe de toate felurile; cocostârcii stau pe mal. Toate aceste păsări sunt atât de blânde, aşa că lumea aduce câte ceva şi le hrăneşte. Nici vrăbiile nu se sperie de oameni.

În fine, am ajuns la universitate. Acolo, mişunau studenţi cu panglici de diferite culori – de toate naţionalităţile; se aude vorbind în germană, ungară, cehă, română, franceză, croată, etc., etc.

Primul cunoscut pe care l-am văzut a fost un oarecare Nachtingall, din Cernăuţi. Apoi, pe Filipovici şi pe Verenca. Mi-am cumpărat o broşură, cuprinzând cursurile universitare, şi am plecat.

Ajuns, iarăşi, acasă, a trebuit să mă culc, fiind foarte obosit. La întoarcere, am trecut prin Karntnerstrasse, desigur cea mai frumoasă stradă a Vienei, cel puţin aci sunt cele mai frumoase vitrine. Au geamuri, nu mint, de o înălţime de 10-15 stânjeni, într-un cuvânt o splendoare, care nu se poate descrie.

După masă, cine credeţi că m-a vizitat? Jozi, Franin şi Gyula. Ce mare bucurie mi-au pricinuit! Jozi a sosit astă noapte. Ne-am dus, împreună, la o bere, ne-am istorisit reciproc diferite lucruri, între altele am vorbit cu Franin despre cursul meu de ofiţeri. El este de părere să-l fac, fiindcă voi trece examenul foarte uşor şi voi fi şi uşor transferat”.

*

„Viena, **21.10.79**

Dragă surioară,
Scumpul meu Ştefan,

Observ cu groază că mi s-a terminat hârtia de scris, şi, totuşi, aş vrea să vă scriu. Deci, mulţumeşte-te şi cu prezenta, căci nu trebuie să fie chiar aşa de curată şi netedă ca o scrisoare de dragoste.

Deci – diii!

Drace! Asta zic şi eu hăituială! Trei zile am alergat, înnebunit, prin toată Viena să caut gazdă. No, a fost să te omori, nu alta. Sapristi! – mi-am zis – am să mă ofticesc alergând. Dintr-o uliţă, în alta, mereu în zig-zag, de la o poartă la alta, oriunde vedeam o hârtiuţă afişată, o citeam, şi dacă cumva era vreun cabineţel de închiriat, alergam ca apucat cele 50 de mii de trepte, până la etajul 4 ori 5, ca să le cobor, apoi, cu nasul în pământ, încet şi cu treaba nerezolvată. Camerele erau ba prea întunecoa-se, ba prea scumpe, ba prea mici, până, în sfârşit, ieri, după masă, acolo în Muhlgasse, tu ştii unde este, acolo, imediat lângă podul Leopold, lângă str. Schikander, auf der Wieden nr. 5, la etajul II, uşa nr. 23 – ei, ştii acum? Ha? ei vezi –; şi acolo locuieşte un domn cu soţia lui; domnul se cheamă Her Riedmayer şi doamna se cheamă Frau Riedmayer, el este un fel de agent de cărţi şi doam-na – ea este soţia lui – anume soţia dlui Riedmayer; copii n-au şi, probabil, nici nu vor avea, căci sunt bătrâni.

...Vă mulţumesc din inimă, scumpii mei, pentru urările voastre dragi. Să vă ocrotească şi pe voi Cel de Sus şi să vă îndrumeze la ce-i mai bun!

Cât de modestă eşti tu, Marica, îmi zici că „acest puţin" este dorinţa ta. O, este foarte mult, Dumnezeu să Ţi-o răsplătească de o mie de ori!

Şi tu, Ştefan, un „prosit" din inimă, pentru versuleţele tale, cam şchioape, însă nu mai puţin drăgălaşe. Într-adevăr, reuşite.

În momentul acesta, o flaşnetă de jos îmi cârâie în urechi.

Afară, este cea mai detestabilă vreme de pe lume. Din cauza asta nu merg azi la Operă – Hm! Hm!

La hofburg, se joacă azi „Regele Lear", iar la Operă este „Norma". Cu tramvaiul n-am fost încă. Însă un telefon am văzut.

Acesta este aşa: Deci, jos, în casa respectivă, unde sunt telefoane, este un cadru cu numere: la fiecare număr, este un buton şi, lângă buton, este numele locatarului. Sub cadru, sunt pâlniile telefoanelor. Acum, de exemplu, am nevoie de unul de la cel indicat cu nr. 7, iar respectivul locuieşte, de exemplu, la etajul V. Deci, de ce să alerg până la etajul V? Eu apăs pe butonul nr. 7. El aude şi răspunde, şi tot aşa mai departe.

Este foarte practic.

La „România Jună” este o astfel de instalaţie.

O, aici, la Viena este minunat! Palate splendide, prăvălii extrem de frumoase, de toate felurile. Parcă te trage ceva să intri. În special confecţiunile de damă, seara, strălucesc toate în lumina cea mai briliantă! Şi oamenii! Ca furnicile, şi toţi aleargă ca apucaţi şi alungaţi.

Şi vieneza, ceea ce o auzi vorbind – de peste tot – şi peste tot; la autorităţi, este o înghesuială! De exemplu, la poştă, unde a trebuit să ridic 10 florini; asta se face cu o mulţime de formalităţi; a trebuit să aştept o jumătate de oră şi să merg de la un ghişeu la altul. Tot aşa, la primărie, unde m-am anunţat.

Sunt foarte multe fete frumoase aici, însă cele mai multe sunt morocănoase şi reci.

Vă sărută cu dragoste al vostru

Ciprian”.

*

„Viena, **14/11.879**

Prea iubitul meu părinte!

Cu stomacul plin, mi-a revenit umorul şi curajul vechi. Epistola cea de ieri era de tot lamentoasă – dar numai adevărul. Astăzi, înainte de ce căpătasem pachetul, am luat de la doamna de casă o cafea, şi o capăt în toată ziua una. Plătesc numai câte 10 cruceri pe zi. Nu vă

puteţi închipui ce binefacere e aceea dacă poţi bea, dimineaţa, o cafea cu o franzelă. De abia acum cunosc diferenţa între o dimineaţă cu dejun şi una fără dejun.

Astăzi, parcă-s cu totul alt om, voios şi plin de dragoste pentru ocupaţiile mele obişnuite, pe când, în celelalte zile, umblu trist şi supărat, că nimica nu-l descurajează pe om aşa ca foamea. Până la sfârşitul lunii acesteia, voi avea să-i plătesc, pentru dejun, 1 florin 70.

Vă rog, nu uitaţi de Heimatsschein şi testimoniu de pauperitate, asemene şi de cei 12 florini pentru conservator, şi 5 florini pentru pianină – care îmi trebuiesc numaidecât, cât de curând. Tare mi-a părea bine dacă mi-aţi stiliza o petiţie, că eu nu ştiu cum se face. Condiţiile sunt: 1). Să fiu bucovinean; 2). Atestate de colocviu şi de seminar (care le am din Cernăuţi); 3). Pauperitatea.

Petiţiile se adresează către Landeaauschuss. Tare îmi pare bine că vă conveniţi, iarăşi, cu familia Perper, că mai are şi biata Marică puţină societate.

De sâmbătă, într-o săptămână, e o şedinţă a Societatea „România Jună”; execut, cu băieţii, vreo câteva coruri şi unele piese muzicale, ce le-am compus, şi o orchestră mică. Între altele, se va executa o piesă de mine, „Fata de la munte”, cu variaţiuni pentru o violină, cu acompaniere de orchestră.

Vă sărut mâinile

Cyprian

Dar ce e asta – ce mai e şi asta?
Cremă de ghete – hai s-o pun la loc.
O, crema ! – de ce a mai îngreunat lădiţa?
Prostănacule, nu ştii – asta-i drept desert,
Vezi, cârcotaşule, vezi, gură cască,
Totul are un scop – chiar şi crema de ghete?
A propos, încă ceva nu trebuie să uit
Şi să-ţi exprim mulţumiri pentru asta
Căci aşa cum se bucură Bodenstedt cu ulciorul de bere,
Tot aşa mă bucur şi eu cu atâtea lumânări trimise.

Acum pot şi eu, seara, tur şi retur,
Să fac exerciţii de game – wur – wur – wur.

Doamne Iisuse! Drăcia dracului!
Era cât pe ce să uit untul,
Care e aşa de proaspăt, de bun şi de frumos
Încât ţi se scurg ochii.
Atât pentru unt cât şi pentru cremă
Îţi fac cele mai elegante reverenţe.

Acum, la sfârşit, iubită surioară, nu pot
Să nu-ţi dau a înţelege, în mod delicat,
Cât de mult voi şti să preţuiesc cadoul tău,
Mâncându-l cu tot ambalajul şi cu ştampilele de pe el.
În afară de asta, mai pot să te asigur – dar să nu
Chicoteşti când citeşti asta –
Că mă va bucura nesfârşit de mult
Dacă îmi vei mai trimite aşa ceva.
Prin urmare, pentru toate astea,
Care mi-au făcut atâta bucurie,
Îţi strig din toată inima un puternic: „Să trăieşti!”.

Te salută şi sărută pe gură şi pe bărbie

Lunganul de frate din îndepărtata Vienă”.

*

„Viena, **20/11.1879**

Scumpă Marica!

Este 8 şi jumătate, chiar acum m-am întors, mort de obosit, acasă, după ce ieşisem la 10 dimineaţa! Încontinuu, am fost ocupat şi vrem să-ţi redau o mică imagine a ocupaţiilor mele de azi:

La 7 sularea, la 7 şi jumătate, iau cafeaua – ştii tu, o cafea „soarbe fără grijă, e subţire, dar multă”, dar m-am obişnuit cu ea şi-mi place excelent; şi, ceea ce e bine, mi se dă o oală întreagă din această băutură divină, cu o „Schusterlaibe! (un fel de franzelă mai mărişoară), astfel că mănânc pe săturate. După cafea, urmează cântatul la pian. Am ajuns la gamele în terţe şi cânt, pe lângă sonatinele de Clementi şi Studiile de Bertini.

Asta a fost până la 9 şi jumătate, apoi a venit factorul şi a adus o scrisoare de la tata, cu adeverinţa mea de primire. Scrisoarea era, însă, pe jumătate deschisă şi se vedea că a fost deschisă şi, apoi, din nou sigilată la un colţ. Cum se poate asta? Stai! – acum trebuie să execut o muşcătură, căci, pe când scriu, iau şi cina, dar în mod nobil, „pani”, friptura de gâscă – fără glumă! Dumnezeu să-ţi dea sănătate!

Ce-am vrut să spun? (scrisoarea continuă aproape până la sfârşit în dialect vienez, pentru a-i da un ton hazliu):

Ei, drace, afară ninge să-ţi salte inima de bucurie, dar nu la toţi, căci în cabinetul meu este, cum s-ar spune, puţin cam umbră, căci gazdele mele s-au culcat, iar singur nu pot să-mi fac foc, căci n-am surcele şi blestemaţii de cărbuni nu vor să ardă aşa, cu una, cu două!

Stai aşa, acum am terminat cu gâsculiţa mea! îmi vine sa râd – o gâsculiţă din Stupca la Viena, desigur că n-a visat că va ajunge, vreodată, la Viena!

Deci, la 9 şi jumătate, abia m-am dus la Conservator şi am plătit, cu amar, acolo, 12 florini, apoi m-am dus la Universitate, am stat până la 12 şi, apoi, am alergat iar la Conservator, unde am avut lecţie până la 2.

Să-ţi spun despre Conservator. Când ajungi la etajul 2, în coridor, tot aranjamentul este foarte elegant, cu covoare, ca să nu se facă zgomot, deci, când ajungi sus, ai impresia că eşti în altă lume; aici, auzi un pian, dincolo – viori, colo – canto, aici – trompete, aici – trilurile unei fete, dincolo – gânguritul unui tenor îndrăgostit, cineva trage cu arcuşul sunete atât de dulci şi, deodată, intervine o trâmbiţă atât de disperată, ca şi cum ar suna pentru judecata cea din urmă; apoi, zdrăngănit la pian, în toate colţurile; îţi spun – te simţi înnebunit!

Dar şi cum cântă toţi! Dacă te pui, la o uşă, şi asculţi, e ceva splendid; peste tot – concerte, peste tot –

muzică desăvârşită! Apoi, spre ora 12 şi jumătate, ies o mulţime de fete, printre care multe frumoase, toate vesele, râzând zburdalnice şi îndrăzneţe. Ele cred că sunt viitoarele artiste, pot renunţa la modestia caracteristică fetelor. Multe au şi ele curs, până la ora 2, şi, atunci, mănâncă în coridor – fiecare scoate o franzelă sau cozonac, pâine cu unt sau altceva, şi se plimbă, astfel, pe coridor; noi, desigur, cu ele – fac glume proaste despre noi, noi despre ele, până la întoarcerea în săli, unde începe din nou muzicăreala.

La 2, ieşi flămând ca un câine şi bucuros că poţi merge, undeva, sa mănânci.

În secţia mea, mai sunt 2 studenţi la Universitate, ceilalţi sunt un fel de amestecătură, printre care şi tânărul Hellmerberger, violoncelist, însă nimic altceva, prost ca gardul; apoi, mai sunt doi fagotişti, tot astfel de tipi. în total, suntem 11.

La ora 2, deci, am plecat la masă, am condus-o, din nou, pe Mina Harder a mea până la podul Elisabeta, i-am dorit „poftă bună" şi ne-am despărţit cu „la revedere". Aceasta este o fată din clasa de pian şi canto, care cântă minunat la pian şi din gură şi nu este deloc urâtă. Mie îmi place, pentru că poartă părul împletit în două cozi, e zveltă, blondă şi sinceră. Încolo, nu-i nimic de ea. Tu trebuie să ştii – şi asta este o condiţie ca să mă înţelegi – că, la conservator, faci uşor cunoştinţe şi prietenii, căci toţi urmăresc acelaşi scop, anume însuşirea culturii muzicale – şi muzica nivelează toate diferenţele, ea îndepărtează barierele impuse de etichetă; se creează anumite

relaţii colegiale, care şterg până şi deosebirile de sex. Cu Mina, de exemplu, am fost, azi, abia pentru a doua oară, împreună, însă sunt cu ea familiar ca şi cu tine, discutăm în mod absolut degajat între noi; bineînţeles, numai despre muzică; facem glume proaste despre profesorii noştri etc., însă nici nu ne-a trecut prin cap să ne facem gânduri în urma faptului că ea e fată şi eu băiat; sau poate să ne întrebăm de nume – asta nu există.

Numele ei l-am aflat de la un coleg, ea pe al meu nu-l cunoaşte încă. De ce o conduc, mereu, până la podul Elisabeta – dar acesta este la o distanţă de conservator ca de la casa noastră până în ogradă – de ce, n-aş putea să-ţi spun. Când m-am despărţit de ea, la pod, m-a întrebat:

– Unde mergeţi?
– La masă

– Da? Unde mâncaţi?
– În str. Wolzeile.

– A, în acest caz drumurile noastre se despart, eu merg spre Josefstadt, adio, vă doresc poftă bună.
– Adio!, i-am întins mâna şi cu asta s-a terminat.

Vezi, ăsta e romanul meu cu Mina Hauber, simplu cum nu se mai poate; deci, nu trebuie să fi îngrijorată cu privire la frăţiorul tău!

Masa mea a durat până la ora trei şi a constat într-o supă şi un rostbeef cu cartofi. La 3, din nou, la conservator până la 4 – zdrăngănit la pian; la ora 4, la univer-

sitate, până la 5, la Zeusberg – istorie, şi de la 5 la 6 – istoria muzicii, la Hanslik, acel critic muzical celebru, de care poate ai auzit, un omuleţ mic, gras, insignifiant, semănând, la faţă, puţin cu Mikuli. Predă plictisitor, căci îşi citeşte cursurile şi, când spune ceva fără să se uite pe hârtii, se poticneşte, de obicei, şi nu face o frază cum se cade. Astăzi, a vorbit despre Weber, cum a compus *Euryante, Preciosa* şi *Freischutz.*

La 6, am plecat la „România Jună”, deoarece avem, acolo, repetiţie de canto şi orchestră; aceasta a durat până la ora 8. Bucăţile merg destul de bine şi, duminică, la adunarea generală, care va fi la „Hotel de France”, în subsol, va merge destul de bine. Pe urmă, am căutat să ajung cât mai repede acasă. Şi, deci, iată-mă scriindu-ţi ţie scrisoarea.

Acum, stai să-mi umplu o pipă!....

Deci, nici mai mult, nici mai puţin de 7 ore, m-am ocupat, azi, de muzică. îmi zbârnâie capul de sunete şi armonii. Pentru 2-3 ore, mai merge, dar şapte ore! – mult prea mult! Chiar şi muzicianul cel mai extremist devine apatic chiar faţă de cea mai frumoasă simfonie, cântată chiar şi de Hauber – ha, ha, mă apucă râsul; însă, dacă ar câta-o altcineva, cine ştie, poate tot aş asculta-o... vreau să zic, dacă ai cânta-o tu – fără gânduri ascunse!

„Da, la noi ninge „cum se cade”, dar crezi tu că oamenii lasă zăpada în pace ca să se facă un drum bun de sanie, ca să te poţi „săniuţa” puţin?

Da de unde! Se curăţă tot, până la ultimul fulg, şi se aruncă în Viena (pârâu) şi în canalul Dunării. Au nişte pluguri de zăpadă, pe un suport mare – vreo 20-30 lopăţele, în 2 rânduri; la aceasta, înhamă 4 cai, zăpada se adună în grămezi, pe care le cară, apoi, căruţe imense. Şi aceasta se întâmplă concomitent în toate străzile mai mari; îţi închipui de câte căruţe şi cai este nevoie şi câţi bani costă toată treaba asta! Afară de aceasta, mai lucrează sute de oameni, care adună cu lopata şi care mătură caldarâmul şi fiecare are câte 60-80 creiţari zilnic! Toate acestea le execută Societatea de transport. Costă mii de florini şi biata comună trebuie să suporte cheltuiala – de fapt proprietarii de case, căci se înglobează în taxe.

Amuzantă este treaba asta la tramvaie. Îndată ce ninge, doi (oameni) merg de-a lungul şinelor şi unul are o roabă plină cu sare; sare amestecată cu grafit, ca să nu fie comestibilă. Celălalt presară mereu pe şine şi imediat se topeşte zăpada şi se topeşte atâta cât ninge. Acum, gândeşte-te câte şine aleargă prin oraş şi peste tot se toarnă sare – cât costă asta! Dacă nu s-ar turna, ar trebui să se întrerupă comunicaţia, deoarece şinele s-ar astupa cu zăpadă şi vagoanele s-ar împotmoli. Îţi spun, aici zăpada nu-i o binefacere, ca la noi, pentru semănăturile de iarnă.

Şi oamenii s-au îmbrăcat ca pentru iarnă. Doamnele poartă pălăriile cele mai exorbitante, apoi au nişte mantale rotunde, în care se învelesc întocmai ca îngrijitorii noştri de porci într-un ţol. Unora le şade bine...

Şi, acum, să-ţi mai spun cum se poartă, acum, mâinile. Anul trecut, la Cernăuţi, se purta o mână în bu-

zunar şi una în sân, acum se poartă amândouă împreunate, în faţă, pe burtă. Să le porţi şi tu aşa, este destul de drăguţ, serios! Nu chiar pe burtă, dar aşa între piept şi burtă, împreunate, cum le ţine, câteodată, soţia pastorului. Dar, pentru că am ajuns să vorbim de pastor, eu l-am felicitat pe Gorgon, însă am expediat carta abia pe 11, aşa că va fi ajuns pe 14. A, am avut grijă să fiu atent faţă de el. Pe bunul şi bătrânul Gorgon nu-l uit, de altfel nu-i nimic dacă l-a felicitat tata şi din partea mea. Eu am făcut însă o greşeală, anume am scris pe cartă: „de ziua numelui" şi era ziua de naştere! Desigur că el s-a uitat, repede, în calendar să vadă dacă nu cumva este, din întâmplare, şi ziua numelui lui în acea zi, apoi va ajunge la convingerea că nu corespunde calendarul din Viena cu cel din Bucovina.

El doreşte să ştie cum se predă, acum, contrapunctul. Pe cât ştiu, în mod diferit. Nottebohm începe cu imitaţia, trece la fuga simplă şi, apoi, abia la contrapunct, anume la fraza cu mai multe subiecte.

La conservator, dimpotrivă, se începe cu invenţiile şi fraza cu patru voci şi cu figuraţiile libere, ceea ce, de fapt, se predă şi la cursul de armonie, şi se repetă, şi se predă, mai pe larg, la cursul de contrapunct; apoi se trece la contrapunctul simplu al octavei, la imitaţie, fuga simplă, apoi contrapunct triplu şi cvadruplu, fuga cu mai multe subiecte şi canon.

La compoziţie, se începe cu studiul formelor muzicale, analiza lucrărilor clasice, compoziţii practice pentru pian, orgă, instrumente cu coarde, canto solo şi cor,

apoi, la sfârşit abia, instrumentaţia, compoziţia practică pentru orchestră şi interpretarea partiturilor. Când ştii toate astea – şi pentru aceasta îţi trebuie cel puţin 3-4 ani – eşti un compozitor complet şi nu-ţi mai trebuie nici teologie, nici filosofic. Ai înţeles? Căci, zicând cu Spendling: „Asta abia pricep, şi după tine”. Deci, la prima ocazie, când te întâlneşti cu domnul Gorgon, poţi să-i spui cum se face treaba la noi. Dintre manuale, nu se recomandă niciunul, deoarece fiecare are metoda lui. Doar „Contrapunctul”, de Cherubini, şi „Studiul instrumentaţiei”, de Berlioz – pe care domnul Gorgon, probabil, le cunoaşte.

Azi, l-am felicitat şi pe Meşeder pentru noul său post – o să aibă şi ăsta o bucurie.

Am fost, azi, şi la Dr. Bardach – un dentist celebru – pentru toţi dinţii. Acesta m-a chemat, pe mâine, la 10, deoarece azi a trebuit să explice unor persoane că aurul se poate întrebuinţa nu numai pentru bijuterii, ci şi pentru a astupa dinţi stricaţi, făcându-se plombe. Desigur, eu trebuie să joc, în faţa lui Bardach, rolul unui pacient, ca şi cum aş avea dureri de dinţi! Mâine, voi trimite, deci, reţeta. Aş putea să-i trimit şi eu medicamentul, căci costă mai nimica, dar cred că taxa de porto poştal ar fi mai mare decât valoarea medicamentului. Dar, dacă vrea să-mi facă plombe, ce mă fac? Na, de stricat nu poate să-mi strice. Te pomeneşti că-mi dă chiar câteva plombe pe gratis – atunci scot aurul şi-l vând.

Chiar în ziua când am primit lada, m-am apucat să scriu, într-o doară, lui Jozi, să mă viziteze. Şi, într-ade-

văr, a venit şi m-a aşteptat 2 ore, lăsându-mi un bilet ultra-revoltat. De, eu nu sunt de vină, a trebuit să merg la Oficiul vamal şi am întârziat acolo. De altfel, aceasta este o pedeapsă pentru el, deoarece nu mi-a comunicat nimic despre schimbarea locuinţei sale. Zilele acestea mă voi duce să-l vizitez. Ştiutul meu domn Heyberg şi-a împachetat băiatul şi s-a mutat cu el la Olmutz şi eu am rămas în pagubă. Iar am pierdut o speranţă. Azi, nici n-am avut timp să predau cererea, apoi mai aştept, poate îmi va trimite tata un formular, deoarece l-am rugat în penultima scrisoare. Mai este timp pentru predare, până la 30 curent.

Nici Piczak nu-mi mai scrie nimic despre viorile pe care dorea să le cumpere. Probabil nu are bani. Nici unchiul nu mi-a scris nimic.

Joia viitoare, va juca, aici, câteva bucăţi o mică trupă românească, cine ştie de unde, într-o tavernă. Directorul acestei companii depravate are un nume german, mi se pare Grumberg sau asemănător, şi încă doi sunt acolo, una cu nume unguresc. Faină gaşcă! Proprietarul tavernei a trimis o invitaţie la „România Jună" pentru a participa la această reprezentaţie. Ce prostie!

E foarte trist faptul că muza românească trebuie să-şi găsească adăpost în astfel de localuri, ca a lui Hornik, care este unul din cele mai rău famate stabilimente ale Vienei. Pe oamenii aceştia i-aş frige de vii!

Ei, şi ce mai faci tu, Marica? Sper că ţi-a trecut dispoziţia tristă, ai? Să nu se mai întâmple altădată, că, de

altfel, te lasă cel cu ochii saşii, vezi că probabil nu prea i-ai plăcut, de nici măcar nu te-a invitat la nuntă.

Tu nu şti cum să te porţi cu domnii teologi, tu nu trebuie să asculţi ce spune soţia pastorului că: „Ce cred aceşti domni, că pentru asta sunt făcute fetele, să facă curte domnilor?”. Da, aşa este, şi eu, ca teolog, am aşteptat să mi se facă curte şi, zău, mi s-a făcut!

Da, au fost timpuri fericite – acum nu se mai uită la mine nici lăptăreasa măcar!

Da, o tempora, o mores! Dar nimic nu-i veşnic şi toate au un capăt, deşi se spune că cârnatul are două, dar nu-i adevărat, căci carnaţii pe care mi i-ai trimis tu s-au terminat în ambele capete”.

*

„Viena, **14.XII.1879**

Sora mea, cea mai scumpă şi mai dragă!

Au fost, într-adevăr, două zile de sărbătoare, ieri şi azi, cârnaţi cu varză acră – delicios!

Dumnezeu să-ţi dea sănătate, surioară, şi cârnaţi de două ori mai lungi, şi o tobă mare cât pustiul Saharei. Gazda mea a fost atât de amabilă să mi-i prăjească şi mi-a dat şi o farfurie de varză, îţi închipui ce trai a fost pe mine.

Şi pentru buchet îţi mulţumesc. Mă vei crede, dacă îţi spun, că mai am şi buchetul precedent în pahar şi că este încă destul de frumos? Bietele floricele se ţin cât pot, ca şi cum ar şti cât mi-e de dor de casă, şi-mi povestesc, zilnic, despre frumuseţea satului nostru, de splendoarea grădinii noastre şi de draga noastră casă; cu duioşie mă uit la ele, le miros şi le sărut şi trimit o mie de sărutări celor dragi.

Am primit şi scrisoarea de la tata. Îţi mulţumesc, dragă soră, foarte mult pentru cele trimise, şi nu uita, nici de Crăciun, cu ceva bun.

Cred că ai primit ultima mea scrisoare, lungă, dacă nu cumva s-a pierdut. Ţi-a făcut plăcere?

După cum vezi, îţi trimit din nou rufele murdare – şi cu ele mi-am greşit puţin socotelile, căci am crezut că mai am o cămaşă curată, însă am îmbrăcat, azi, ultima. Te rog, deci, să-mi trimiţi rufele cât mai curând, deoarece am urgentă nevoie de ele. Cu multă plăcere aş mai fi pus ceva pentru tine în pachet, dar îmi merge ca şi vouă – adică prost şi „nima Groscha” (ruteană: „nu-s bani”).

De ce nu mi-ai trimis „Rapsodia” şi „Cântecul Gintei latine”, de Marchetti? Trimite-mi-le imediat, şi piesa aceea de mine, „Două Perle din poeziile lui D. Petrino”. Am nevoie de ele.

Merg, adesea, la Hofcapelle (Capela Curţii), adică în fiecare sâmbătă; acolo, poţi auzi muzică minunată. Este atât de hazliu să asculţi, în biserică, viori, trompete,

tobe etc. Ei cântă, însă, splendid – să te minunezi nu altceva, coruri mixte cu voci de băieţi şi de bărbaţi. Şi, apoi, poţi vedea, câteodată, pe cineva de la Curte în lojile cu sticlă. Astăzi, de exemplu, după serviciu divin, am pândit, pe scări, afară, atâta timp, până ce a apărut o tânără şi frumoasă arhiducesă şi s-a urcat într-o trăsurii a curţii, cu care ocazie am zărit un picioruş arhiducal.

Aseară, am avut, din nou, o şedinţă socială (la „România Jună” – n.n.); a fost foarte frumos.

Am compus un vals românesc frumos, „Florile Dalbe”, pe care-l va cânta Ziehrer, la balul românesc; el va fi dedicat patroanelor balului; poate că, apoi, comitetul îl va tipări.

Ţi l-aş trimite acuma, dar am numai un singur exemplar, pentru pian, şi am nevoie de el, să-l dau lui Ziehrer, să-l studieze. Mai târziu, ţi-l trimit şi ţie.

Dar ce zici de vestea cea bună ce am comunicat-o Tatii? Aş vrea să cunosc, în special, şi părerea ta. Scrie-mi; eu cred că ar fi bine, şi aşa n-am nimic mai bun de aşteptat, căci, ca profesor, n-am mai mult. Şi situaţia liberă pe care voi avea-o la Năsăud n-aş putea s-o am nici ca profesor de liceu în Bucovina, neţinând seama şi de faptul că mi-ar trebui cel puţin încă 2 ani să dau examenele.

Încolo, sunt sănătos. Merg adesea la Ep. (Epaminonda Bucevschi) şi beau cafea la el.

Aseară, l-am văzut pe prinţul moştenitor, în civil, cu joben şi cu un general, pe când cobora la operă.

Rămâi cu bine, dragă soră. Te sărut pe tine şi pe Ştefan, cu drag

Ciprian”.

*

„Viena, **14.XII.1879**

Dragă Mărioară,

Este ora 12 şi trebuie să mă grăbesc, să mai pot expedia scrisoarea şi să merg la masă. Îţi mulţumesc, scumpă soră, pentru toate bunătăţile ce mi le-ai trimis – şi acuma mă mai înfrupt din ele şi mă gândesc numai la buna mea Marioara – acolo, departe, departe, în Ţara verde a Fagilor.

Iată şi fotografia pe care ai dorit-o demult. Priveşte-l, deci, pe „Ciprian ochelariat”. Port, acum, la sfatul medicului, un „Zwicker” (pince-nez), deoarece am un început de miopie. Data viitoare, îţi mai lrimit două, pentru domnişoarele Mina şi Bertha. Na – scrisoarea Bertei, cu bezele spaniole (prăjituri), asta, într-adevăr, n-are pereche! Dacă ar şti domnişoara Bertha că sărutările şi salutările pe care le-a suflat peste zaharicale, pentru tine, au ajuns până la Viena, la mine, şi că eu – deoarece am consumat din aceste zaharicale, în consecinţă logică –

am avut parte şi de sărutările şi salutările ei – şi cât de bune au fost – adică, am fost puţin guturaiat.

Acum, să-ţi spun, l-am văzut pe împărat, într-o trăsură de aia, închisă, Eu am fost, din întâmplare, pe Burgplatz, cam pe la ora unu, şi, atunci, el a ieşit cu adjutantul la plimbare. El este înalt, aşa cam ca bătrânul Gorgon, frumos vlăjgan, cam cărunt şi, îţi spun, când a trecut pe lângă mine, atunci s-a întâmplat ceva curios, m-a cuprins un fel de respect şi l-nm salutat până la pământ. Au fost mulţi oameni pe Piaţă şi toţi salutau cu atâta respect, încât îţi venea poftă să fii şi tu un astfel de împărat.

Cu Adolf nu m-am întâlnit demult. Am primit scrisorile tale lungi; îmi pare rău că, momentan, nu pot scrie şi eu câteva coli ca acelea.

Deci, vă trambalaţi, veseli, cu sania? Salută-mi căluţul şi spune-i că vin şi eu, în curând, şi, atunci, să mă poarte şi pe mine, încolo şi încoace.

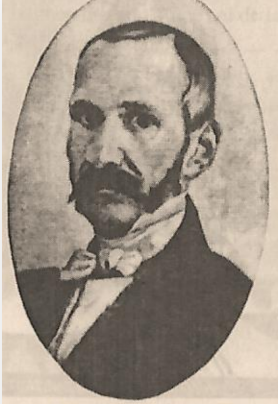
Aici, carnavalul e în toi, baluri, mascarade, ceaiuri etc., zilnic muzică, dans – o viaţă şi forfoteală continuă, că nu-ţi mai vezi capul în târgul Vienei. Poate merg şi eu, odată, la un astfel de bal mascat – când o să am bani – aşa, mascat ca un prinţ spaniol, cum mi-ar plăcea mie; şi, atunci, se îndrăgosteşte o prinţesă de mine, şi, atunci de atunci, o să fiu mândru şi îngâmfat, de n-o să mă mai recunoaşteţi.

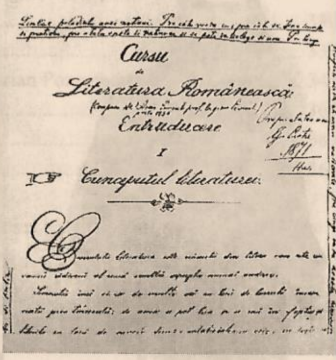
Adio, dragă surioară!

Te sărută cu dragoste fratele tău

Ciprian

E bună pălăria lui Ştefan?”.

Cursu

Literatura Românească

Entroducere

Aron Pumnul (1818-1866) şi cursul lui de Literatură românească

Costache Negri

Carol Miculi

Aş putea să capăt un post de profesor de muzică

„Viena, **februarie 1880**

Prea onorate Domnule!

Exprimându-ţi mulţumita-mi cea mai sinceră pentru strădania cu care te interesezi de cauza mea, adunându-mi un număr atât de însemnai de abonaţi, îmi iau libertatea a-ţi comunica că colecţiunea menţionată deabia în 14 zile va ieşi de sub presă, întârziindu-se treaba la tipografie. Atunci de abia, voi fi în stare să-ţi trimit numărul comandat de exemplare.

Până atunci, poate că-mi vei scrie, cu pozitivă deciziune, câte exemplare şi în ce mod vi le trimit.

Pentru amabilitatea-ţi nobilă de a nu pretinde rabat, primeşte adâncă mulţumire. Pentru „Cisla”, numai atunci accept onorar, dacă se va executa, şi anume cu succes bun. Almintrelea, nu.

Sperând pe cele deja reuşite, rezultat şi mai favorabil, am onoarea a mă subsemna cu tot respectul.

Al D-voastră devotat

C. G. Porumbescu

IV Mulgasse 5”.

*

„Viena, în **19 februarie 1880**

Prea onorate domn!

Nu ştiu dacă nu am greşit, trimiţându-ţi exemplarele comandate cu ramburs; mă rog, atunci, scuză-mă. Din restul de 40, Te rog, să iei 10 pentru d-ta, dispunând asupra lor după plăcere, de nu pentru folosul propriu, împarte-le între studenţii mai săraci, gratis.

Restul de 30, mi-ar părea bine să le vinzi. De este vreun librar cinstit în Braşov, daţi-i lui vreo 10 exemplare în comision, asigurându-i un rabat de 10 %, adică vânzând el exemplarul cu 50 cruceri, din care 5 cruceri sunt ai lui.

Îţi mulţumesc, încă o dată, prea stimate Domnule, pentru interesul ce-l manifeşti în chestia mea.

Ce soartă a aflat biata „Cisla” mea?

Încă o întrebare. Eu sunt teolog greco-ortodox, absolvent cu examen de stat (cu excelenţă); în anul aces-

ta, termin filosofia (cu absolutoriu); pe lângă noţiunile mele muzicale, nu aş putea să capăt un post de profesor de muzică la Braşov? De mi s-ar oferi un angajament convenabil, mai că l-aş primi.

Rugându-vă a-mi păstra şi mai departe amabila simpatie, am onoarea a mă subsemna cu tot respectul. Al D-tale devotat

C. G. Porumbescu".

*

„Viena, în **17 martie 1880**

Prea stimate Domnule,

Am primit cu plăcere epistola D-tale, în care-mi daţi desluşirile necesare despre postul de profesor de muzică din Braşov. Vă mulţumesc sincer.

Nu ştiu dacă-l voi putea ocupa în acel mod, cum mi-l descrii D-ta. Neştiind eu atâta clavir ca să pot da ore, venitul, în această privinţă, e aşadar nul. Ce priveşte conducerea „Reuniunii de cântare", încă nu ştiu dacă voi putea lua asupra mea, auzind că publicul braşovean este foarte pretenţios şi îngâmfat, şi eu, care am primit o creştere mai mult germană, iubesc, aşadar, sinceritatea şi, cum zice germanul, „Das Gemutliche" (confortul), adeseori mă voi afla în conflict cu domnii şi doamnele din Reuniune. La acest venit, aşadar, iară nu pot reflecta.

Doar catedra la Gimnaziu aş putea-o ocupa. Nu ştiu dacă exista un cor seminarial, pe care l-aş putea conduce. Dar am auzit că braşovenii au pe unul oarecare Dima, pe care-l aşteaptă ca pe un Dumnezeu; ce o să fie cu mine, dacă vine acela? Mi-ar da „absolutoriu" şi-apoi să mă tot duc.

Nu ştiu cum cugeţi D-ta despre aceasta, mi-ar părea foarte bine dacă aş mai putea auzi ceva.

Mi s-a făcut propunerea să mă duc la Năsăud, ca profesor do muzică, asemenea cu 700 florini, numai la gimnaziu. Nu credeţi că ar fi mai bine, trăind eu mai uşor cu 700 florini în Năsăud decât în Braşov? Şi ce se atinge de societate, aceea şi-o formează omul singur, dacă numai persoanele îi vin oarecum jumătate înainte.

Afară de aceasta, cu cât mai uşor mi-ar fi serviciul la Năsăud, având numai cu gimnaziul de lucru, pe când, la Braşov, cu o mulţime de instituţii, care nu mi-ar lăsa timp nici să răsuflu. Şi nu e ocupaţiune mai grea decât învăţământul de muzică.

Vedeţi, aşadar, prea stimate Domnule, că nu sunt încă decis ce o să fac, în tot cazul, mă voi informa atât despre una, cât şi despre alta, mai bine; apoi, voi vedea ce voi face.

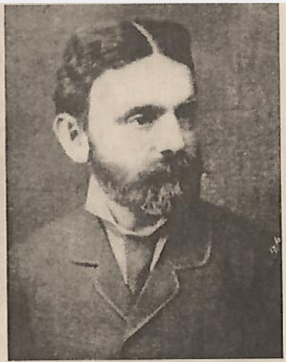
Mai plăcut mi-ar fi să capăt un stipendiu şi să mai rămân, un an-doi, pe aici, perfecţionându-mă pe deplin în muzică. Atunci, m-aş duce bucuros la Braşov.

Salutându-vă cu frăţietate adevărată, am onoarea a mă subsemna cu tot respectul,

C. G. Porumbescu”.

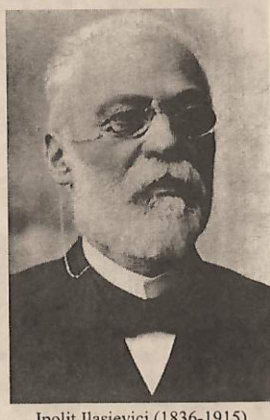
Cel mai fidel prieten
Lazăr Nastasi (1845-1902)

Ioan Lengher

Andrei Bârseanu (1858-1922)

Ipolit Ilasievici (1836-1915)

Beethoven n-a fost blond

„Viena,în **1 Martie 1880**

Scumpul meu părinte,

Am primit ultima-vă epistolă, într-un moment în care deplorabila noastră stare, a tuturora, şi amărăciunea cuvintelor Matale, au apărut încă pe atâta de îngrozitor înaintea ochilor mei şi mă lovi, cu durere nespusă, până-n adâncul inimii mele.

Era a doua dimineaţă, după balul de la *Albrecht Durer Verein*, la care am participat şi eu. Vă puteţi lesne închipui situaţiunea mea: ici, veselie şi voioşia, iară nici măcar o umbră de tristeţe; dincolo, mizerie şi nefericita noastră soartă; dincoace, încă-mi sună în urechi ariile dansante ale balului petrecut; acolo, mă sfâşiară jalnicele cuvinte ale epistolei Matale; o ironie – un vis prost, ce mă urmăreşte.

Era 10 ore dimineaţa, mă ridicai din pat, după ce dormii 3 ore, şi o apucai, ca nebun, la fugă fără scop, fără ţintă; doream Dunărea să fie în apropiere, să mă arunc în ea.

O, numai Dumnezeu ştie ce o să se aleagă din noi! Nu-i, într-o parte, o rază de mângâiere, nicăierea un punct luminos; – numai tristeţe şi durere, abis şi întuneric. Nu mai zic nimic, sunt disperat de tot şi, cu cât puţin curaj şi voie bună lucram, în studiile mele, până acum, dacă cugetam numai la sacrificiile cele mari, cu care petrec fiecare zi pe aice, acuma şi acela l-am pierdut. Îmi vine să fug de aici – departe, departe peste munţi, peste văi, să mă pierd, să mă sfârşesc. Şi, cu toată seriozitatea, Vă mărturisesc că, de nu se vor schimba treburile, îmi iau catrafusele şi mă duc. Cu cât mai timpuriu, cu atâta mai bine.

La balul menţionat, cu de a sila m-a luat Epaminonda şi părintele Popoviciu. Epaminonda mi-a cumpărat cartea de intrare şi de „table d'hote”, fără să reflecteze la reîntoarcerea paralelor; ce să fi făcut!

Din întâmplare, aveam vreo câţiva florini, strânşi de pe cânticele mele. Îmi făcui un costum şi m-am dus. Drept că m-am petrecut foarte bine, elegant şi frumos, deşi cugetam la proverbul rusesc: „huljai duşu bez contuşu” – şi, apoi, încă a doua zi, epistola Matale – ca un duş de gheaţă; am blestemat şi balul şi tot.

Vă sărut mâinile pentru alăturaţii 7 florini, deşi nu ştiu pentru ce-s; doară pentru 10 exemplare de cântece? Atunci, sunteţi muşteriu bun, că le plătiţi scump. Vă adaug, însă, şi o pereche de nădragi, care erau meniţi pentru costumul meu şi, din greşeală, mi le-a cumpărat domnişoara Iosefina, în loc de *tricots*, şi, nevrând neguţătorul să-i primească îndărăpt, a trebuit să-i iau şi

să-mi cumpăr alţii, cu 2 florini. Pentru Mata or fi buni, mai ales dacă a face Marica, jos, *strupfen.*

Cu ocaziunea când am fost la Strauss, după bal, de mi-am luat partitura, el nu a putut afla destule cuvinte spre a-şi exprima bucuria sa asupra epistolei Matale. Sălta şwăbucul ca un ţap, pe lângă clavir: „O, ce frumos, o adevărată surpriză, prezintă din partea mea, tatălui, cele mai bune gânduri, o amintire statornică; aşadar, la dv. se vorbeşte nemţeşte... un preot... acest stil este pentru mine o plăcere...”.

Şi aşa s-a continuat. Mi-a dat cărţi libere la concertele sale. Încă un profit.

Nu-mi iartă timpul de a scrie, momentan, mai mult, deşi am scris Marichii o mulţime, mai ales despre balul la *Albrecht Durer Verein* şi multe altele.

Trimit lui Ştefaniţă două cravate cadou. Pentru Marica, alta, ceva mai târziu.

Societatea a plătit 30 florini, la cântecele mele – sunt aparte. Polka şi valsul meu se tipăresc pe spesele societăţii. Eu capăt 100 florini! Valsul e dedicat unei dame de *banquier*, Eduard Kanitz, care era şi patroană. Aştept şi de la dânsa un *present*.

Sărutându-vă mâinile rămân al

D-voastră devotat fiu Cyprian”.

„Viena, **22 martie 1880**

Scumpă soră!

Cu puţine cuvinte, vreau să te felicit de ziua ta de naştere. Dumnezeu să-ţi dea sănătate şi mulţumire neîntreruptă, încă mulţi, foarte mulţi ani, şi să-ţi dăruiască acea fericire pe care o doreşti în adâncul inimii tale şi care să-ţi facă dulce şi plăcută viaţa ta! Aceasta este dorinţa mea cea mai arzătoare, tot atât de adevărată cum te iubesc sincer, din toată inima şi dulce, şi astfel te voi iubi până la sfârşitul vieţii mele. Îţi închin afecţiunea mea de frate, nespus de mare, fără nici o rezervă sau şovăire, ce este destinată surorii mele, care este mândria mea.

Îţi trimit câteva nimicuri, ce am găsit cu mijloacele mele reduse, şi mă voi bucura dacă au să-ţi facă plăcere, însă nu trebuie să-mi mulţumeşti.

Mi-am propus să-ţi scriu, astăzi, foarte mult, însă nu ştiu dacă va fi posibil, după cum ai să constaţi din scrisul meu.

În casă, este foarte frig, afară ninge şi degetele melc au îngheţat de tot. Cărbunii mei şi ai gazdei s-au terminat, noi nu ne-am gândit că mai poate reînvia iarna. Cu apariţia violetelor, am uitat de iarnă şi de cărbuni, şi cărbunii costă o sumedenie de bani. Prefer violetele şi tu, probabil, la fel. Astfel, sunt cam ameţit, n-am dormit deajuns.

Ieri, am vizitat, cu Epaminonda, pe părintele Sava, care a serbat jubileul de treizeci de ani de preoţie; în ziua celor 40 de mucenici, el a citit prima liturghie. Eu am aflat de acest lucru abia ieri, de altfel i-aş fi scris lui tata despre aceasta; cu toate acestea, l-am felicitat şi în numele tatei, şi tata poate să-i scrie mai târziu. Ne-am distrat foarte bine, am fost numai cinci persoane. Domnul bătrân a fost foarte bine dispus şi a istorisit multe din trecutul lui.

Ah, se încălzeşte! Bătrânul Hondrek a adus cărbuni şi m-a întrebat, în dialectul său nespus de plăcut:

– No, Domnule Cyprian (căci Golembiovschi nu poate pronunţa), doriţi să vă încălziţi?
– Fireşte, domnule Riedmayer, am de scris surorii mele şi nu pot din cauza frigului.

– Ce anume scrieţi?
– O felicit de ziua ei de naştere.

– Atunci, să-i doriţi cele bune şi din partea mea şi a bătrânei mele.
– Bine, mulţumesc frumos.

Vreau să-ţi scriu ceva despre teatru, căci despre mode nu voi putea să-ţi istorisesc multe, deoarece nu mă pricep la ele. Deci, acum opt zile, am fost la o reprezentaţie excepţională, după-masă, la teatrul de operă. S-a dat „Fantasia” şi o piesă, „Din patria noastră”. Despre balet, nu pot să-ţi scriu mult, un balet feeric, căci trebuie să-l vezi şi nu să-l citeşti. Decoruri de teatru, maşini mecanice

de teatru, efecte de lumină – vrăjitorii, dansuri care te ameţesc.

Într-o pădure miraculos de frumoasă, îşi face apariţia un cavaler, din care ţâşnesc – dar Dumnezeu ştie prin ce mijloace –, din toate părţile, scântei! Deodată, dansează arborii, tufele, florile, până şi fiecare firicel de iarbă, în aşa încât te înfioară. Între ei, se amestecă sute de spiriduşi, zâne şi drăcuşori de toate felurile, care apar, deodată, şi tot aşa şi dispar etc., etc.

Piesa „Din patria noastră” este admirabil de frumoasă. Se produc scene din toate provinciile Austriei. Mai întâi, Tirolul, Stiria, Salsburg, apoi Croaţia, Slovenia, Dalmaţia, (Sârbii şi Muntenegrenii). Viaţa poporului, prin muzică, dans şi costume naţionale, este foarte frumos reprezentată. Mai ales Sârbii au fost foarte bine, ei au dansat Kolo şi hora. Apoi a venit, pe scenă, o orchestră cehă, de minieri din Boemia, care au cântat cântecele lor cu viori şi clarinete; apoi au dansat fetele şi flăcăii, de s-a cutremurat sala. După ei, au urmat Slovenii, apoi Polonezii, în costumele lor naţionale, şi au dansat o mazurca foarte frumoasă. Apoi, Rutenii, care au jucat o kolomeică. După aceea, Ungurii. Au dansat ceardaş. Însă nu au fost numai unguri, ci şi Saşi, şi Români. Însă toţi trebuiau să danseze ceardaş. Românii au fost foarte drăguţi: flăcăi viguroşi, cu cizme înalte, cămăşi, cureluşe, pieptar, cuşmă ţurcănească; fetele cu zadii şi aşa mai departe, aşa cum trebuie.

Reprezentaţia a fost foarte frumoasă, s-au văzut toţi locuitorii Austriei, în costumele lor, cu dansul şi muzica lor naţională.

De trei ori am fost la teatrul „An der Wien”, la una şi aceeaşi piesă, „Die Naherin” („Croitoreasa”). Am vrut să scriu despre aceasta, fiindcă mi-a plăcut foarte mult, însă nu dispun de timp, fiindcă mă grăbesc cu pachetul, să plece încă astăzi acasă.

Scrisoarea ta am primit-o. E adevărat că Fritz n-a reuşit, el trece iarăşi printr-o perioadă de rea melancolie.

De Sfântul Iosif, am fost la Epaminonda; atunci, am serbat onomastica domnişoarei Josefina. Notele mele muzicale, polca şi valsul, sunt deja tipărite. Am terminat deja şi a doua corectură. Coperta pentru polca a făcut-o, foarte frumos, Epaminonda (dar cu 10 florini). Când vor fi gata, ţi le trimit contra ramburs, căci, deocamdată, încă nu-mi aparţin, până ce n-am acoperit toate cheltuielile tiparului. Poate, diseară, îţi scriu mai mult.

Ce se întâmplă cu Jozi? Cu înscrierea lui la Universitate? De data aceasta, rămâi cu bine, surioară scumpă şi distrează-te bine de ziua ta de naştere.

Te sărut cu toată inima, fratele tău sincer

Cyprian”.

*

„Viena la **29 martie 1880**

Dragă surioară,

E ora 8 seara. Cei ai casei dorm duşi; pentru ei sărbătorile par făcute numai ca să poată dormi mai mult ca de obicei.

Am sosit, chiar acum, de la Epaminonda şi stau să-ţi ticluiesc o scrisorică mai măricică. Aş avea atâtea să-ţi comunic, după atâtea văzute şi trăite; să-ţi scriu că nici coale întregi nu mi-ar ajunge şi, poate, că nici răbdarea. Ar trebui să încep chiar de la „Cusătoreasa". Teatrul „An der Wien" aflându-mă chiar în apropiere; apoi să trec la operă şi, la dreapta, peste Ring, unde trec, în valuri, miile de inşi pentru a-şi etala toaletele de primăvară; apoi, peste Podul Aspeorn, pentru a-ţi descrie vapoarele care trec canalul Dunării; apoi, prin strada Praterului, să intru la teatrul Karl, ca să-ţi prezint cea mai nouă operetă a lui Suppe, „Dona Juanitta", şi ca să-ţi prezint că l-am văzut pe însuşi Suppe, dirijându-şi opereta, şi că omuleţul acesta mititel a luat în primire cununi uriaşe, spectacolul dându-se tocmai în beneficiul lui; apoi, peste Piaţa Praterului, ajuns în Parcul Praterului, ar trebui să ţi-o povestesc cum, zilnic, mica Arhiducesă Valerie, însoţită de o doamnă de onoare şi de profesorul ei – un preot –, culege floricele, ţopăind ca un copil zbenguitor al oricărui şi bucurându-se de florile aflate; cum, apoi, prin nesfârşitele şi nenumăratele alei, defilează, nesfârşit, nenumărat de multe şiruri de oameni, echipaje de tot soiul, cu unul, cu doi, cu trei sau patru cai, călăreţi, călăreţe cu şi fără trabanţi, pe minunatele şei şi

pe mai minunaţi bidivii, de mai că te apucă ameţelile; cum, în Praterul „mititeilor”, tânăr şi bătrân se bucură de galopantele caruseluri, de teatrul de păpuşi, tiruri, panorame, hipodrom, etc., etc. – la infinit ar trebui să-mi lungesc poveştile, pentru a-ţi oferi doar o palidă imagine a vieţii care se desfăşoară la Viena, sub ochii mei. Dar, cum ziceam, material şi răbdare n-ar ajunge. De aceea, la cer şi la soare, la zare şi la orizont, la tihnă şi la linişte, departe în zările albastre, la ţară şi la libertate! Soare, mai mult soare!

Negură şi fum apasă, ca plumbul, peste străzi şi acoperişuri. Cu mare greu, străbat suriile raze ale soarelui prin ferestruica mea. Mă scol plin de voie bună, vioi, vesel, voios: mă îmbrac. Cineva bate la uşă. „Entrez!”. Amicul Codru, medicinist în anul 3. „Ah, bonjur, frate Codru! Iartă-mă că-s gata să mergem!”.

Îmi beau cafeaua şi mergem la Raţiu, student la politehnică în ultimul an. Îl luăm cu noi şi – la gara de sud. O garnitură stă tocmai să pornească. Sunt aşa-zise trenuri locale; cam pleacă la fiecare jumătate de oră. Luăm bilete până la Modling şi, veseli, o pornim la drum.

La dreapta – fumuria, nesfârşita Vienă, în stânga – vastă câmpie, presărată cu diverse localităţi. Ceaţa se destramă, nici urmă de fum; o proaspătă, înviorătoare dimineaţă de primăvară. Soarele străbate, în plină strălucire, prin ferestrele deschise ale compartimentului. Pasagerii se întind în locşoarele lor. Eu, unul, cu ochii mari scrutez zările, noile privelişti, căutând doritele sătuleţe, mult aşteptata ţară. Dar încă nimic de văzut.

Abia 4 minute de călătorie – Modling! Mulţime de lume urcă, gata! Şi locomotiva iar se năpusteşte înainte. Deodată, în dreapta, un tren trece fulger înainte; altul, deodată, la stânga! La naiba, ce-o mai fi asta? Da, trei linii alături!

Hotzendorf! Peisagiul devine mai rustic. La dreapta, în fund, castelul şi parcul de la Schonbrunn. Abia te-ai întors – Atzgersdorf! Şi aici, o oprire de numai 20-25 secunde, la fiecare haltă. Cât ai clipi, s-au urcat o sută de inşi şi altă sută a coborât.

Nici un conductor, nimeni n-are grija pasagerilor. Biletele se marchează chiar la staţia respectivă şi se înapoiază la staţiunea de destinaţie. Iată-l tot controlul.

Ţara, unde-i ţara? Nima! Fabrici şi iar fabrici, şi coşuri, şi hornuri înalte, care, chiar şi astăzi, în Duminica Pastelor, îşi pufăiesc negrele rotocoale de fum în cerul senin.

Liesing! Ah! în sfârşit, apar dealuri şi păduri, acolo, departe, departe...

Porchtoldsorf – Brunn. Frumos, minune de frumos. Totul scânteie în raze aurii. Începe şi ţarina; conacuri... şi ar fi şi mai şi, dacă ar dispare îngrămădeala asta de fabrici.

Modling. Aşadar, am scăpat! Mi-i atât de aromit tot sufletul. Parcă visez. Te simţi atât de străin, de singur, departe, în ţară străină, între oameni necunoscuţi. Nimeni

nu se uită la tine, nimeni nu se sinchiseşte de noi. Raţiu e călăuzul nostru, ca unul care a mai fost în partea locului.

Modling e frumos, foarte frumos. Orăşel, cam ca Humorul nostru de mare şi ca Cernăuţul de arătos. Strada largă, frumoasă, trotuar, becuri cu gaz aerian, amenajări de capitală; dar atât de paşnic şi liniştit. Abia ici-acolo, câte un om pe stradă. Ce deosebire faţă de Viena! Ici, Strada Mare, No.79, – căci, pe aice, până şi în comunele rurale, străzile au nume şi casele sunt numerotate – o casă străveche, încă din veacul trecut. Sus, o placă comemorativă:

„**În această casă, în vara anului 1818, 1819, 1820, a trăit Beethoven**”.

Aşadar, aici şi-a compus marele maestru sonatele. Mi-aş scoate pălăria în faţa acestei case, când un căpuşor bălăior se uită din fereastră.

Beethoven n-a fost blond, bălăioara asta se vede că n-are nimic a face cu numele Beethoven. Dar iată şi muzică răsunând de sus: un pian... Poate o sonată... Nici urmă! Valsul din Bocacio! Deci, iară la drum! Şi tot la drum, până la Vorderbruhl, adică între Vorderbruhl şi Hinterbruhl.

Descindem la un han şi luăm masa. Apoi, contemplăm peisagiul: jur-împrejur, stânci, laziţe (larice, zad) şi pini, din care răsar ruine de vechi castele, scări artificiale, chioşcuri, puzderie de vile minunate, grădini pitoreşti,

căsuţe în stil elveţian – destulă privelişte superbă. De aici, ţi-am scris carta poştală, nu ştiu de-ai primit-o.

După masă, la picior înainte, în sus, la „Templul Husarilor”. Sus, în vârf de deal – panoramă magnifică. Apoi, pe „Hundskogal”, o ruină, peste Hintsrbrul, peste podgorii, câmpii şi ţarină, la Giesshubel, localitate mică, şi, apoi, peste deal, în curmeziş, la Porchtoldsdorf – târg mititel, cât Ilişeşti de mare şi frumos ca Rădăuţul, dacă anume Rădăuţul ar fi cu 50 % mai frumos de cum este.

Suntem morţi de oboseală, trecem, apoi, prin faţa casei lui Dr. Hirtl – vestitul Hirtl, care s-a retras aice; traversând piaţa, trecem, prin strada Glogauer, în strada Vienei, nr. 23, la ospătăria „Cununa verde”. Ne adăpostim, aici, veseli şi gălăgioşi. Raţiu îl cunoaşte pe birtaş, de mai înainte. Mâncăm pâine cu unt şi cvarghel, ridichi, carne afumată şi tragem câte o bere, care aice costă 6 cruceri litrul.

La ora 7, e învierea; la 8 şi jumătate trebuie să fim la gară, în Liesing, pentru a ne înapoia, încă astăzi. Acum e 6 şi jumătate; se pare că nu mai plecăm. Ne ştergem ghetele, ne curăţăm hainele, ne aranjăm cravatele, suntem doar studenţi vienezi şi trebuie să le impunem Parchtoldsdorf-ilor acestora. La mine şi la Codru, treaba merge lesne; Raţiu, însă, avea pantalonii cu desăvârşire rupţi şi, pe jos, complet destrămaţi, încât trebui să-i suflece, ca la noroi. Pe braţ, purta, cochet, un pardesiu rupt; pălăria veche, găurită, barbă ţepoasă, o bâtă de salcâm în mână – cui naiba să-i impună?

Intrăm, deci, în biserică, – o veche, străveche, uriaşă biserică. Procesiunea iese din biserică, afară.

Har Domnului, Christos îi gata înviat! Deodată, ce aud? Muzică! Imediat după prapori, păşeşte un taraf format din cetăţeni; numai alămuri. Fără să vreau, mi-aduc aminte de muzica lui Timinger din Clit. Că, zău, nu era mai bună! Bieţii oameni nu ştiau, se vede, ori poate că aşa e aici obiceiul – ca să-i trâmbiţeze înviatului Christos, în toiul procesiunii, şi, fiindcă, probabil, nici nu prea ştiau altceva, îi trăgeau, pur şi simplu, o polcă veselă, într-un tempo ceva mai lent, dar cu o nepăsare care mă făcea să mă prind de pântece. Şi nici c-o uit! Merge aşa... aşa... şi încă o parte, dar tot cam aşa, în trecere, ca o cârjobatură şi un helicon şi o hodorogitură de bombardon hodorogit; cântă consecvent şi, în loc de do, si, la în loc de sol! Cornii şi trompeţii făceau obligatul secund, cu ham-tra-ta-ra-ta, de-ţi venea mai curând să dansezi, decât să fii pios.

Iată-1, apoi, şi „baldachinul”. În frunte, trei fetişcane în alb, cu rochiţe scurte şi pulpe groase cât doniţele, pe braţe cu pernuţe, pe care se vedeau sculele Sfântului Ion; cununa de spini, piroane, ciocane etc.

Sub baldachin, veneau 4 ţârcovnici, cu 16 clopotele şi 3 popi, cu Sfânta Sfintelor. Pe dreapta şi stânga, în spalier, tineri cavaleri din Perchtoldsdorf. Cu haine negre, cu înflorate cravate albăstrui, mănuşi galbene şi albe, cu lumânări de milly şi cilindri în mâini. Pe urmă, norodul, Dumnezeu ştie ce cânta, de vreme ce,

când unul, când altul, ba începea, ba isprăvea litania, ori ce-o mai fi fost aia...

De la Modling, trebuie că priveliştea procesiunii ăsteia să se fi văzut frumoasă. De aproape, însă, om să fi fost ca să o suporţi. Dinainte – muzică, în dos – cântec! Să mori, nu alta! În sfârşit, ocolind toată piaţa, casele şi piaţa erau iluminate, intrară în biserică. Ne urcarăm pe cor, unde se înfiinţase, acum, şi Societatea de cântare şi Filarmonica Perchtoldsdorf-adeză, reprezentată prin: 1 tenor prim, un al doilea tenor, 1 bas doi – basul prim lipsind, 2 clarinete, 1 corn, 2 violine şi 2 timpane. Primul tenor era, din întâmplare, un cunoscut al lui Raţiu; îi fui prezentat ca „expert" şi suplinii baritonul. Deci, îi dădurăm drumul! Cântarăm ce mai ştiu eu ce imn, „Din Slava Ta, o, Doamne", etc. Primul tenor stătea în mijloc, pe-un scăunel, şi dădea măsura în trei pătrimi – piesa fiind în 4/4!

30/3, ora 7 dim.

Cântarea a fost groaznică; cei doi tenori distonau cumplit, basul doi nu se auzea deloc, nici nu ştiu ori de cânta cu noi. Noroc că orga şi timpanele înăbuşeau totul. Timpanistul bubuia atât de furios – fusese soldat şi făcuse campania din Italia – de parcă s-ar fi fost aflat în toiul unei bătălii. O cârâială şi o miorlăitură, de parcă toţi strigoii s-ar fi fost năpustit prin văzduhuri. Violinele tălăiau ca nişte pui de vrabie, cornul zbârnâia ca o drâmbă stricată, clarinetele ţârâiau ca nişte lilieci, dar nimeni nu se sinchisea de nimica! Aşa au tot dus-o până la sfârşit. În cele din urmă, mi-au mulţumit pentru binevoi-

toarea colaborare şi, când ajunserăm la critica fiecărui cântăreţ, atunci primul tenor îmi spune, aşa, de tot confidenţial (prieteneşte), că-n cutare loc aş fi greşit, dar lucrul nu s-a observat, fiindcă orga a acoperit totul cu al ei „forte”. Asta-mi fu mulţumită!...

Intrarăm într-o ospătărie, cinarăm, mai făcusem cunoştinţa unui bărbier – adevărat bărbier de la ţară. Sas din Mediaş, care vorbea foarte bine româneşte, şi ne duserăm la culcat, în camera destinată pentru noi – o enormă sală de dans. Noaptea fu rece, odaia neîncălzită, pilota îngustă şi scurtă, dârdâii de frig ca un pui de bogdaproste. În sfârşit, adormii. La o bucată de vreme, mă trezesc. O făptură ca acolo.

– Care-i acolo?

În bătaia lunii, zăresc o arătare albă. Raţiu!

– Da, eu îs, frate...
– Dar ce faci?

– Da, caut nişte chibrituri!...
– Dar ce dracu' ţi-s bune chibriturile?

– Apoi, să aprind o lumină, că mă sfârşesc ploşniţele.

În adevăr, aprindem o lumină şi dăm iama prin ploşniţărie. Pe mine, din întâmplare, nu erau aşa de multe, la cei doi, însă, plin! Ce te faci acum?

Raţiu îşi luă pardesiul şi pantalonii, şi-i aşternu pe o masă şi dormi, aici, mai departe; eu rămăsei în pat. Codru ieşi afară, în curte, şi se culcă, acolo, într-un omnibus.

Dimineaţa, ne plătim gazda şi-o luăm înainte. Raţiu scuipa foc, blestemând, oasele şi încheieturile îi erau zdrobite. Era, însă, o dimineaţă senină şi înviorătoare şi, astfel, le uitarăm toate.

Cântând voioşi, descinserăm în berăria Liesingului. Dejunarăm aici, ne urcarăm (agăţarăm), apoi, pe un deal cu o minunat de frumoasă privelişte. E o regiune încântătoare. Departe-n întinsul ţării, se vede apeductul care vine din Schneeberg, de le aduce vienezilor apa izvoarelor de munte; pretutindeni, semne ale hărniciei şi strădaniei omeneşti, ale străduitorului talent, ale binecuvântatei culturi. Lumea, aici, pretutindeni, e atât de prietenoasă, de parcă ne-am cunoaşte de cine ştie când. Ne credeau, fiindcă, între noi, vorbeam mereu româneşte, în general unguri. Unul, care se socotea mai deştept, îşi dădu cu părerea că am fi „Talieni”. Şi, când le spuserăm că suntem români, încremeniră şi nu izbuteau să-şi închidă gurile căscate, de parcă am fi fost provenind din fundul Asiei.

În Liesing, luarăm trenul şi plecarăm la Laxenburg, loc de viligeatură a împăratului, localitate mică, alcătuită, mai ales, din clădiri ale Curţii, care toate-s zidite în stil de vile. Cel mai frumos e parcul şi castelul. Acesta, clădit în stil vechi german, încununat de crene-

luri, turnuri, portaluri şi diferite metereze şi cu un lac cu lebede, raţe, gâşte etc.

Parcul e o minune. Mulţime de pârâiaşe se strecoară printre plantaţiuni, cele mai fantastice poduri se arcuiesc peste atâtea pârâiaşe. Ici – un bazin, colo – o colonie artificială de plante, ici – imitaţia unei grote, colo – un foarte pitoresc chioşc, un iaz mic cu crapi enormi, arbori şi arbuşti de toate varietăţile, totul conferind parcului un timbru de măreţie.

Aspectul impozantului şi sublimului.

La ora 5, pornirăm. La 6, am fost la Viena. De la Laxenburg la Viena e tot atât ca de la Suceava la Humor.

Sosit acasă, aflai scrisoarea tatei şi acest număr din „Familia", pe care nu ştiu cine l-o fi adus".

*

„**7 aprilie 1880**

Onorate Domnule Redactor!

La nr. 22 al stimabilului ziar al d-voastre, a apărut o corespondenţă din Viena ce mă priveşte pe mine şi prin care publicul cititor se induce în eroare despre societatea „România Jună". În interesul adevărului şi al prestigiului societăţii, al cărui membru sunt, îmi permit a Vă trimite următoarea rectificare, rugându-vă a o da publicităţii.

Dl corespondent, făcând menţiune despre publicaţiunile mele muzicale mai recente, zice că societatea „România Jună” mi-ar fi refuzat, în urma propunerii unei comisii cenzurătoare, editarea „Colecţiunii de cântece pentru studenţii români”, care a apărut, deja, sub propria mea editură. Relativ la această opiniune greşită, trebuie să declar că Societatea nici n-a votat despre editura în chestiune, căci eu mi-am retras cererea însumi, nefiind dispus a admite o discuţiune publică despre lucrarea mea, după ce am aflat că comisiunea însărcinată cu revederea colecţiunii a decis a nu recomanda Societăţii editorul.

Trebuie să recunosc, însă, cu gratitudine, că Societatea mi-a oferit, cu bunăvoinţă, sprijinul său la această întreprindere şi-mi permit a observa că termenii duri, adresaţi în acea corespondenţă Societăţii „România Jună”, sunt nedrepţi.

Ce atinge polca compusă de mine, „Zâna Dunării” („La Nimphe du Danube”), despre care dl corespondent zice că este dedicată dnei Kanitz, voi să observ că această piesă, ce a apărut, deja, în editura Societăţii „România Jună”, este dedicată tuturor patroanelor balului române.

C. G. Porumbescu.

Viena,7 aprilie 1880”

(Acesta ştire a fost publicată în revista „Familia”, nr. 26, pag. 164 din 1880).

Dintr-odată, am simţit nevoia să plec

JURNAL, Fascicola II: Drumul la Viena şi Viena, 20 Faur – 20 Martie 1881

Duminică, **20 februarie 1881**. Plec cu Marica şi Pruncul de acasă, mă urc, la Storojineţ, în tren, îi las acolo, şi călăresc singur mai departe, spre Coştina. Rămân aici până la trenul de noapte, după care o pornesc spre Viena.

Am călătorit mizerabil, într-un compartiment plin cu evrei, printre aceştia, şi Bauer de la Solca.

În Cernăuţi, s-a urcat şi altă lume, printre care un tânăr vânzător de tablouri din Viena, un vienez pursânge, precum şi o fetişcană cu ochi albaştri, plăcută, care călătoreşte până la Lemberg – pe nume Maria – şi care spune că locuieşte în Grodecka-ulica. Datorită acestei fete, care, cu toată timiditatea şi rigiditatea ei, e deosebit de gentilă şi graţie unui plutonier, Diaconovici din Varencianca, care se ducea în acelaşi oraş, călătoria până la Lemberg mi-a fost foarte plăcută, în ciuda vagonului ticsit de evrei antipatici.

Acest Diaconovici s-a simţit dator, după ce l-am sfătuit să intre la Cadastru după terminarea serviciului

militar, să-mi ofere, ca amintire, un fes turcesc, pe care l-am şi primit cu toată gratitudinea.

Ajuns la Lemberg, am fost fericit că mă pot da jos, pentru a ieşi, în sfârşit, din societatea blestemată a porcovanilor aceştia de evrei. Pe peron, mă şi aştepta deja bunul meu Abl, care îmi vârî în mână un bilet redus până la Cracovia, rugându-mă, în acelaşi timp – speculaţie de polonez – să-l vizitez atât pe el cât, şi familia lui. Am fost de acord, gândindu-mă că voi putea vedea, cu această ocazie, şi oraşul Lemberg. Am călătorit cu carul cu boi, am vrut să zic tramvai, până în oraş, care mi-a făcut o impresie oribilă. Un cuib de evrei împuţit, strâmt şi murdar, lipsit cu totul de gust şi plin de dughene de cămătari a la „Lagler”. Nu exista o stradă frumoasă, nici o piaţă frumoasă, nici o casă frumoasă. Numai evrei – mă înfior şi acum când îmi amintesc de acele caftane bălăgănindu-se, vezi Doamne, după anumită manieră de oraş mare.

În locuinţa lui Abl, am dat de multe lucruri interesante. Întâi, de un „mariage de raison” – sau, mai bine zis, fără „raison" –, deşi trăiesc bine împreună... când nu se văd. Rubedenii plicticoase de moarte, alcătuite dintr-o Xantipă-de-străbunică, respectiv soacră, o verişoară care făcea pe super-modesta şi nepretenţioasa, împreună cu un verişor – un studenţel eu aere a la Poniatovschi, doi copii cât se poate de urâţi, iar, pe deasupra, un ceai rece fără rom şi o caricatură de prăjitură în stilul unei bucătărese, fată în casă, „frailană” şi poate şi closetărească în acelaşi timp.

Cina a decurs în genul formalismului obligatoriu dulceag polonez, care produce crampe la stomac şi plictiseală. Să nu mai vorbim!

Am vizitat pe Otto şi pe mătuşa Marişka. Otto a cântat, mediocru, două „Fugi”, de Bach, şi, destul de bine, prima „Baladă”, de Chopin, şi nu avea decât vorbe de ocară la adresa muzicii care se face la Lemberg. Cât priveşte cunoscuta verişoară, aceasta nu se prezenta chiar aşa de rău; este o fată nu prea tânără, zveltă, vorbeşte prost nemţeşte, dar – printre toţi – este cea mai comestibilă. Cântă destul de gentil la pian. Le-am scârţâit şi eu ceva la vioară, ceva româneşte, care cred că li s-a părut cam „spanioleşte”, deoarece am băgat de seamă că le cam căzuse până la buric prea-onoratele născioare poloneze, ceea ce i-a dispensat de a face vreo graţioasă observaţie. Singurul Abl – pentru a-şi exprima sentimentele sale – mi-a dăruit o frumuşică pipă de spumă de mare.

Cu simţăminte cam îndoielnice m-am dus la culcare, pentru a visa, cum se cuvine, despre Mickiewicz, Pavovoiteff şi despre luptele de eliberare poloneze.

*

Marţi, 22 februarie. Dis-de-dimineaţă, la ora 3, am fost trezit, mi-am sorbit cafeaua şi am plecat la gară; pe drum, fac neplăcuta constatare că, în Lemberg, este un frig teribil şi că trăsurile de piaţă sunt mizerabile şi scumpe.

Bucuros de a lăsa, în sfârşit, în urma mea nobila reşedinţă poloneză, m-am vârât într-un compartiment al căilor ferate „Carl-Ludwig# şi am purces spre Cracovia. La Przemisl, mi s-a asociat un brav negustor de porci, cu care am călătorit până la Viena.

La Cracovia, am coborât împreună şi am hotărât să facem ruta care ne-a mai rămas cu trenul mixt, iar timpul până la plecare să-l petrecem vizitând vechea şi glorioasa cetate princiară poloneză de altă dată.

O idee nu chiar atât de rea, dacă rinocerul ăsta de negustor de porci n-ar fi fost atât de prins de meseria lui, bănuind în fiecare trecător un concurent de breaslă şi dacă nu s-ar fi oprit, timp de mai multe minute, în faţa tuturor dughenelor de mezeluri, pentru a cerceta dacă carnaţii atârnaţi afară provin din carne de scroafă sau de vier.

Ne-am făcut intrarea în oraşul Cracovia fără nici o pompă sau altă deşertăciune omenească, eu cărându-i boccelele, asemenea unui evreu din Podolia, cu disperată resemnare, până la cel mai apropiat han, pentru a le încredinţa hangiului spre păstrare; apoi, am luat primul drum care ne-a ieşit în cale şi care ne-a dus la o biserică adevărat frumoasă, biserica „do panne Maryi” (Biserica Sfintei Fecioare). Atât ca arhitectură, ornamentică şi stil, cât şi ca amenajare interioară, pictură şi sculptură, biserica este o capodoperă.

Bunul negustor de porci căzu, fără vrere, în genunchi şi, gata-gata, era să-i urmez şi eu pilda, dacă nu

mi-ar fi atras luarea aminte nişte sunete nazale, care veneau dintr-o nişă, în care şedea un pater cu ochelari negri şi care, din când în când, pronunţa nişte formule latineşti cu o nemaipomenită monotonie. O habotnică bătrână ne-a lămurit că acestea sunt rugăciuni care se fac pentru principii polonezi ce odihnesc în această biserică. Deci, aici se odihnesc, de pe vremuri, odraslele familiilor Krapulinski şi Warşlapski, visând despre luptele lor victorioase şi frumoaselor lor muieri!

Dintr-odată, am simţit nevoia să plec şi, cu multă trudă, am putut să-l conving şi pe negustorul de „scroafe”, adâncit în sfântă meditaţie, să mă urmeze; de-abia după multă împotrivire şi făcând mereu cruci şi bătându-se în piept, l-am putut scoate din acest lăcaş al fericirii cereşti.

Am ajuns, în sfârşit, afară şi am mai umblat, cam vreo oră şi jumătate, privind şi minunându-ne, în care timp spiritualul meu tovarăş nu se ostoia să facă observaţii înţelepte cu privire la una sau alta dintre străzi sau la una sau la alta dintre case. Astfel, filozofa el în creieraşul lui – care părea să fi împrumutat multe de la porcii pe care i-a negustorit – spunând că străzii – şi anume Ulica Siemna – i se zice aşa din cauză că, odată, se vede că a crescut mult „siemna” (muştar) pe aici!, iar o casă mare, pe Ryulk, şi pe care o lua neapărat drept reşedinţa mitropolitului de Cracovia, nu era, de fapt, decât o hală, de unde şi-a cumpărat, până la urmă, din simplă pietate pentru sfânta cetate princiară, o mare batistă înflorată roşu-alb-galben.

În tot cazul, Cracovia mi-a făcut o impresie mai bună decât Lemberg şi mi s-a părut destul de plăcută, cu excepţia berii proaste şi a curvelor prea multe care ne întâmpinau cu droaia, presupunând, probabil, că am fi doi grofi bogaţi.

La 6 şi jumătate, seara, ne-a urcat în tren şi, timp de 19 ore, am înaintat cu iuţeala melcului, în adevăratul sens al cuvântului, spre Viena. Din fericire, am petrecut acest timp, desperat de lung, dormind nestingheriţi, datorită faptului că avusesem grijă să răsplătim cu arginţi pe conductori.

*

Miercuri, 23 februarie. La 12 şi jumătate, după masă, am ajuns, în sfârşit, la Viena, în draga şi scumpa mea Vienă.

După ce mi-am luat, cu efuziune, rămas bun de la cinstitul negustor de porci, am pornit, agale, spre oraş, şi anume de-a dreptul la Epaminonda (Bucevschi) acasă. I-am găsit pe toţi, prietenoşi ca întotdeauna şi foarte miraţi de sosirea mea neaşteptată. Toată după-masa, până seara, am rămas acasă. Am scris câteva scrisori.

*

Joi, 24. Dimineaţa, am pornit în căutarea unei locuinţe. Ceea ce nu este lucru uşor. Şi acum, ca şi anul trecut, am fost nevoit să fac această corvoadă îngrozitoare. Mă dureau picioarele aşa de tare că abia le mai

puteam mişca. Mă târâm, din poartă în poartă, ca un biet păcătos, citeam cu lăcomie cartoanele afişate, care se agitau atât de misterios în bătaia vântului, am urcat şi coborât mai bine de o mie de trepte – dar în zadar, ce căutam n-am găsit. Obosit mort, am ajuns la Epaminonda, iar, după-masă, n-am mai ieşit deloc. Dar era să uit principalul. Înainte de amiazi, am fost la Morariu, la hotelul „Zum Oster Hof”, mi-am luat banii depuşi la el şi am discutat împreună felul cum urmează să mi se plătească bursa. Aceasta mi se va trimite, în rate lunare anticipate, de la Cernăuţi, prin mandat poştal. Încolo, n-am nici o obligaţie, pot studia unde vreau şi ce vreau. De asemenea, am libertatea să-mi aranjez vacanţele când vreau. Intenţionez să rămân aci până la sfârşitul lui iulie şi să-mi iau examenul de profesor de muzică; afară de aceasta, să învăţ teoria la Mandiczewski şi unde cred eu de cuviinţă.

Seara, am fost la „Theater an der Wien”. Se dădea „Familia lor”, aranjată pentru Viena de către Berla, cu Gallmeyer în rolul Tiniei. Piesa propriu-zisă nu este cine ştie ce. Un tânăr conte se îndrăgosteşte de o burgheză, care face parte din balet. Sora ei este Tini, o vieneză pur-sânge, care, la rândul ei, iubeşte tot un vienez autentic, pe Strizi Toni (Girardi). Contele se însoară cu burgheza, mama lui nu ştie nimic, află însă despre aceasta şi, în calitatea de nobilă cu sânge albastru în vine, nu vrea să ia notă de mesalianţă. Între timp, contele trebuie să plece în război, în calitate de ofiţer de marină; soseşte ştirea că ar fi căzut; contesa cere copilul fiului său, pentru a-i da titlul de conte; burghezii nici nu vor să audă de aşa-ceva, se despart pentru totdeauna; însă, pe neaşteptate, se întoarce

contele, bucurie şi împăcare generală. Toni o ia pa Tini. O figură reuşită este Friese, în rolul tatălui celor două fete, care este un pasionat jucător de loterie; în orice clipă, el are la îndemână 9 cifre de pus, care vor ieşi, negreşit, dar îi lipsesc mereu banii necesari pentru loz. Gallmeyer a jucat splendid, dar trebuie să mărturisesc că, deocamdată, o prefer pe Geistinger care – după mine – îi este superioară; prima este puţin prea rigidă, iar vocea ei sună, când vorbeşte, nazal şi monoton. „Ascultă, dar eşti tare nostimă”, îi spune un partener pe scenă. „Te cred, şi trebuie să fiu, întrucât asta e pâinea mea de toate zilele”, răspunde ea.

Girardi a cântat două cuplete minunate, din care unul „nur net brummen, wird schon kummen” („Nu mâ-râiţi, totul e posibil”). Una dintre strofe vorbeşte despre rezultatul recensământului de la Viena şi anume că sunt mai mulţi germani decât cehi, dar: „Nur net brummen, wird schon kummen, das mer alle noch so wer’n” („Nu mârâiţi, totul e posibil, vom ajunge şi aici”). Şi, în timpul cât cânta refrenul, se bătea cu pumnul în cap, adică: „ceh încăpăţânat”.

După teatru, m-am dus acasă şi am visat-o pe Bertha.

*

Vineri, 25. Dimineaţa, mă duc cu Epaminonda la cafenea, pentru a mă întâlni, acolo, cu Babeşiu. El se afla deja acolo şi i-am făcut cunoştinţă. Un bărbat foarte înţe-

lept şi sensibil. Îi seamănă puţin lui Andrucievici – la faţă.

A venit şi Rieger, deoarece şi el este bun prieten cu Babeşiu. Aveam un anumit respect faţă de aceşti doi bărbaţi, care ţin cu tărie în mâna lor firele a două naţiuni.

De acolo, am luat-o din nou în căutarea unei locuinţe, dar, din păcate, nici de data aceasta nu am găsit nimic.

După masă, am rugat-o pe Josefina să-mi găsească ea ceva şi chiar a şi găsit. Şi anume o cameră foarte elegant mobilată, în Gumpendorferstrasse nr. 69, parter, uşa 2, cu vedere spre Munzwardeingasse. M-am dus să văd camera, încă în aceeaşi zi, şi am dat arvună.

Seara, am rămas acasă şi i-am cântat puţin lui Epaminonda la vioară.

*

Sâmbătă, 26. Dimineaţa, fac câteva cumpărături pentru noua mea gospodărie, mă mai duc şi la poliţie să mă anunţ – ceea ce s-a dovedit inutil, deoarece sunt numai rezervist teritorial – şi pentru ca să aflu adresa lui Mndycz. Spre amiază, mi-am făcut intrarea în noua mea locuinţă. Am, iarăşi, gazde foarte amabile. El ţine o prăvălie de sticlărie, are o nevastă plăcută şi două fetiţe – nu de sticlă – ci foarte drăguţe şi blonde, pe care, din păcate, nu prea le întâlnesc. După-masă, am scris câte ceva, l-am vizitat pe Epaminonda. Seara, am stat acasă, m-am

culcat devreme în patul bun, şi m-am acoperit cu o dună imensă.

„Când Ciprian a cântat Daciei întregi...“

A.D. Xenopol

Mihai Eminescu

Epaminonda Bucevschi

Ioan Slavici

M-am hotărât să mă înscriu la „Singakademie”

„Viena, la **26 Februarie l881**, orele l, după miezul nopţii.

Dragă Marica,

Poate vei primi cartea mea poştală odată cu scrie-soarea. Desigur că eu n-am dorit aşa, dar e posibil să se întâmple în realitate aşa. Nu face nimic. Principalul e ca tu să primeşti, totuşi, o „mâzgâleală” de la mine şi, deoarece mă doare degetul cel mare de la mână, nu ştiu de ce, scrisul meu va rezulta, într-adevăr, ca o „mâzgăleală”.

Cu mare greutate, după o căutare atât de ostenitoare, cum tu nu poţi nici măcar să ţi-o închipui, în timpul căreia am crezut că-mi pierd picioarele – din cauza multului umblat pe trotuarele aspre de granit – de care mă dezvăţasem, mi-a găsit domnişoara Josefina o locuinţă, şi anume, după cum am spus-o: VI Gumpendorfstrasse 69, parter, uşa 2, în imediata apropiere a lui Epaminonda.

Locuiesc într-o odaie foarte elegantă, nu într-un cabinet, amenajată cu tot confortul posibil – intrare sepa-

rată şi vedere pe Munzwardeingasse –, la nişte oameni bătrâni şi foarte amabili. El are prăvălia în faţă, fiind comerciant în branşa sticlăriei. Au un băiat de vreo 18 ani, cred eu, şi o fată cam tot de aceeaşi vârstă, foarte blondă, nu urâtă, care îmi face, totdeauna, reverenţe pline de respect şi, când trec prin bucătărie, se scoală în picioare, plină de modestie. Am un pat ca Domnul din ceruri, 2 pilote, 2 perini, rulouri, perdele şi obloane la ferestre. O masă de scris, o masă rotundă cu cuvertură, o canapea elegantă, verde, 4 scaune frumoase, o oglindă mare, un lavabou, un şifonier, noptieră, comodă, cuier, tablouri frumoase şi nu mai puţin de 3 ceasuri: o pendulă ca la noi acasă, un ceas de perete mare, frumos şi negru, care bate orele şi sferturile, şi, în sfârşit, un ceas de masă, de argint, foarte drăguţ, sub un cilindru de sticlă. Podeala este cernită, pereţii zugrăviţi frumos, de pe plafon atârnă un lustru frumos – pe scurt, foarte frumos, foarte comod, foarte elegant. Camera costă 15 florini, inclusiv serviciul. Aceasta e locuinţa mea. Acum, să vorbim de altceva.

A doua zi după venirea mea la Viena, m-am dus la Morariu, care m-a primit foarte cordial. Ne-am consultat asupra modului de plată a bursei mele şi s-a hotărât să se dea dispoziţii de achitare anticipat, în rate lunare. El trebuie să refere, mai întâi, despre aceasta preşedintelui ţării, aşa că sper să pot ajunge să primesc „gajul" meu trimestrial, către 15 martie. Vacanţe pot să-mi iau când vreau şi pot să-mi aranjez studiile mele cum îmi convine. Deci, dacă fac o socoteală preliminară, ea ar trebui să arate cam în felul acesta:

Venituri:

Pentru martie, april, mai, iunie, 1/2 iulie...... 175 florini.
De la Oraviţa primesc..................................... 20 florini
Dacă mai fac vreo compoziţie....................... 20 florini
În casă .... 3 florini

Total – 218 florini

Din aceştia, am nevoie lunar câte 40 fl........... 180 florini
Rămane un rest de... 38 florini,
pentru drumul la înapoiere acasă.

Banii pentru zaharniţă a trebuit, spre regretul meu, să-i dau, anticipat, pentru locuinţă, şi voi trimite zaharniţă, după primirea bursei mele. Deci, aşa stau cu finanţele şi, precum vezi, nu stau rău. Dacă, între timp, mai pot „câştiga" ceva sau dacă îmi împrumută cineva un acont asupra bursei mele din cele 2 luni de vacanţă, îmi mai pot procura haine de vară şi ghete.

În ce priveşte studiul meu, mă gândesc, înainte de toate, să dau respectivul examen de muzică pentru şcoli medii şi să învăţ ceva din muzica bisericească orientală la Sulzer şi la dirijorul de la capela grecească.

Dacă mă voi reîntoarce, aici, la toamnă, e discutabil. Mă gândesc să fac o călătorie la Bucureşti şi, apoi, să mă duc la Braşov, până ce va deveni liber postul de la Cernăuţi.

Joi, seară, pe când tu dansai plină de voioşie în sălile de bal ale Sucevei, eu şedeam comod într-un fotoliu, în „Theater an der Wien", şi priveam, mai bine zis

mă delectam privind, pe artista Gallmeyer. Se reprezenta „Familia ei”. Piesa în sine nu e prea valoroasă, fără intrigă, fără acţiune scenică importantă, dar Gallmeyer, Gallmeyer, da! Se pricepe! Ea juca rolul fetiţei vieneze celei mai autentice, cu o vivacitate naturală a limbii şi a mimicii, cum poate să reuşească să-l joace numai o artistă ca Gallmeyer. „Ia, ascultă, dumneata eşti foarte amuzantă!”, îi spune, în cursul reprezentaţiei, un personaj care juca cu ea pe scenă. „Da, eu trebuie să fiu aşa şi sunt chiar aşa, căci din asta doar trăiesc!”, ripostează ea. O furtună de aplauze, care nu se mai sfârşea, făcea să bubuie teatrul. Totuşi, ar trebui să o mai văd o dată, pentru a-mi da bine seama de jocul ei, căci, până acum, tot artista Geisinger e pe primul plan. Vocea celei dintâi e prea răguşită, mişcările prea stângace, ceea ce nu are o adevărată vieneză. Şi limba ei sună niţel cam monoton, fără multe modulări. Girardi a cântat un cuplet îndrăcit: „Numai nu mormăiţi, căci veţi trăi şi asta”, în care se găsea o strofa asupra recensământului, şi anume că trăiesc aşa de mulţi nemţi în Viena şi aşa de puţini cehi, dar „nu mormăiţi, căci veţi trăi şi asta” ca toţi să devenim, arătând cu pumnul la cap, anume „capete tari”, Cehi! O ironie destul de muşcătoare.

Ieri, dimineaţă, am fost, cu Epaminonda, la Cafeneaua Central, unde am făcut cunoştinţă cu Babeş (Vincenţiu, fruntaş bănăţean, părintele lui Victor Babeş). El seamănă foarte mult cu Androchowicz. Dar ce amabil şi deştept e omul acesta! Îţi insuflă un respect teribil. Deodată, veni Rieger – panie Rieger – şi se aşeză lângă el. Rieger e un bărbat de statură mijlocie, corpolent, la care se vede de departe că e un om de stat. Babeş îl salută amabil şi face următoarea observaţie:

– Dar, domnule doctor, aţi început să încărunţiţi!
– Ei, şi cum îţi mai merge, dumitale, domnule Babeş? Şi dumneata eşti încontinuu pe drumuri?

– Da, aşa e, dar eu o fac intenţionat, ca să nu mă găsească moartea acasă, dacă ar fi să vină să mă ia.

Astăzi, sc reprezintă „Freischutz”, cu preţuri moderate. Eu nu ştiu dacă mă voi duce, deoarece, cu cei câţiva creiţari ce-i mai am, trebuie să procedez foarte economicos. Îţi trimit „Gavota – dragoste tainică”, atât de îndrăgită aci, despre care ai fantazat atât de mult, încă de când eram acasă. Nu trebuie chiar să o cânţi cu vocea, dar trebuie să fii foarte atentă la semnele de repetiţie şi să nu o cânţi la pian prea încet.

Scrie-mi cum te-ai distrat la Suceava şi, în special, ce impresie şi-a făcut ţie familia Gorgon şi tu lor.

Închei, sărutând de multe ori mâinile tatei, şi te sărut şi pe tine, din toată inima, de mii de ori.

Încep să insist, de pe acum, ceea ce voi face, dealiminteri, în fiecare scrisoare, să vii neapărat la Viena.

Al tău frate Ciprian

Când scrii adresa mea, să pui, totdeauna, ambele nume, Golem. şi Porumbescu, pentru ca factorii să se poată obişnui cu ele”.

*

Duminică,27. M-am deşteptat plin de bucurie şi fericire din somnul meu cu adevărat dulce. Se spune că visurile pe care le ai într-o casă nouă se îndeplinesc. O, Doamne, dacă ar fi adevărat!

Am avut un vis atât de frumos şi de dulce! Am visat că eram împreună cu Bertha, M. şi Marica. Se făcea că cerusem mâna scumpei mele, iar ea stătea tăcută şi intimidată, fără să-mi dea vreun răspuns. M. o întreabă pe Bertha: „Oare nu vrei să-i fii soţie?"; dulcea fată îmi căzu de gât şi, printre sărutări şi lacrămi, spuse: „Vai, dar cum aş putea să nu vreau?”.

Doamne, Dumnezeule, fă ca visul acesta să se realizeze, să se adeverească aidoma tuturor acestor visuri dintr-o casă nouă!

Cu un sentiment de fericire şi de bună dispoziţie, m-am dat jos din pat, m-am îmbrăcat şi m-am dus la Capela grecească. Am găsit, acolo, pe Morariu, Hurmuzachi, Piteiu cu nasul-în-vânt, pe Petrino, Mitrofanovici şi pe Halipa, pe care m-am bucurat să-l revăd.

După slujbă, m-am dus la Hofkapella (Capela Curţii Imperiale), pentru a mă delecta cu muzica minunată ce se executa acolo. În drum, m-am întâlnit cu Mihailovici, faţă de care am luat atitudine cam artificială, deoarece nu prea vreau să am de-a face cu acest fel de oameni. Halipa a venit şi el la Hofkapelle şi apoi ne-am dus, împreună, la masă.

După-masă, ne-am dus la Epaminonda. Seara, la teatru: piesa – „Spitzentuch der Konigin" („Batista cu dantelă a reginei”) – o operetă, pieptene, perie şi câteva articole cosmetice, pentru care am cheltuit o mulţime de bani.

M-am dus la Ep. Aici, fac cunoştinţa unei fete foarte gentile, drăguţe şi vesele – un model. Nu e prea frumoasă, dar micuţă, graţioasă şi cochetă. Locuieşte la Hernals, Hauptstasse no. 8. et. I, camera 19. O cheamă Therese Muller.

Am rămas, acolo, la prânz şi ne-am amuzat foarte bine cu Theresa. Am stat şi la gustarea de după-amiazi, le-am cântat şi am rămas până după cină. Spre seară, la ora 10, am însoţit-o pe Theresa până acasă la ea, cu tramvaiul. La întoarcere, aş fi trecut cu plăcere pe la Sângiorgiu, mi-a fost însă teamă, fiindcă nu prea ieşi de acolo cu faţa curată. S-au mai trezit şi alte simţăminte în mine, dar le-am stăpânit cu adevărată energie bărbătească şi m-am întors cuminte acasă.

Vineri, 4 Martie, 1881. Dimineaţa, devreme, mă duc la Mandy. Studiem împreună teza mea de candidat. Găseşte, fireşte, o mulţime de greşeli; apoi, a venit Heuberger, un muzician plin de talent. Au trecut în revistă, cu Mandy, câteva lieduri d-ale lui – adevărate capodopere – pe care intenţionează să le tipărească.

Mă uitam la amândoi, aşa cum şedeau, împreună, la pian şi mă gândeam: „Ei, dacă ai şti numai pe jumătate din câte ştiu ăştia doi, ai fi cineva!”.

M-am dus să-l văd pe Onciul. L-am găsit slăbit. Am stat de vorbă mai bine de un ceas; am intrat la Vasile (Morariu), unde am lăsat un bilet şi m-am întors acasă. După-masă, a venit Vasile la mine, ceva mai târziu şi Gilher, lucru de care m-am bucurat foarte mult. Am stat de vorbă, după care Gilher a plecat. După câte ne-am înţeles, a rămas să ne întâlnim mâine, la operă, şi, apoi, să petrecem seara împreună.

M-am dus la Vasile, la Fokes; am băut vin şi, de acolo, la Cafeneaua Vindobona, unde l-am aşteptat pe el (pe Vasile), care, între timp, s-a dus acasă să se schimbe, şi pe Victor. Tot aici, i-am întâlnit pe Stănilă şi pe Aurel Moldovan, care avea un aer îngrozitor de înfometat; am făcut cunoştinţă şi unui student în medicină, Teofil Bogdan. În sfârşit, au sosit Victor şi Vasile şi ne-am dus, împreună, la Ronacher. Un restaurant foarte elegant, la subsol, de pe Schattenring, cu muzică bună.

Aici, am întâlnit şi pe Nachtigal, pe Gafencu şi Wolf. De aici, am trecut la Lafferl. Amintiri vechi – aceeaşi societate agitată – feţe cunoscute şi chiar şi Helen. M-am bucurat să o revăd. Spune că vrea să înveţe vioara şi m-a rugat să trec pe la ea. Spre ora 1, ne-am dus la Foderl. Aici l-am găsit pe Voitcu, în societate foarte veselă. Mai erau şi Andruchovici, David, Potaşă, Ortyaschi etc.

După câtva timp, am plecat, împreună cu Voitcu, la Schonwiesel. Aici servesc „muieri”, îmbrăcate în costume destul de frumoase, unele din ele sunt chiar şic.

Voitcu, care era destul de afumat, s-a legat de un ceh, dar şi el s-a ales cu o pagubă din toată bătaia şi anume cu pălăria făcută ferfeniţă. Şi, aşa, cu jumătate de pălărie, a pornit-o spre casă. M-am despărţit şi cu de ceilalţi şi l-am condus pe Voitcu până la el; pe drum, mi-a povestit că ar fi supărat pe Braun, că ăsta îl ignorează şi, din cauza aceasta, el se simte foarte nefericit. Glumeţ om!

Am sosit la mine, acasă, la 7 dimineaţa, nu fără un oarecare sentiment de jenă faţă de gazda mea. Era, doar, pentru prima dată când îmi făcusem de cap, venind aşa târziu.

*

Sâmbătă, 5 martie. Mă scol pe la ora 12 şi mă duc la Ep. Aici, o întâlnesc pe Theresa. După masă, a venit Vasile la mine. Am stat de vorbă, câtva timp, apoi am ieşit. El – la un randez-vous oarecare, eu – la Ep, unde am rămas până la ora 6, iar de acolo am plecat la operă. Am aşteptat în zadar, în foaier, până la 7 fără un sfert, pe Braun, apoi am urcat la locul meu. Uvertura a fost executată perfect (uvertura Leonora). Opera propriu-zisă a avut un succes colosal.

Distribuţia a fost excelentă:

Eleonore – Materna
Rocco – Reichenberg (din Hanovra)
Pizzano – Beck
Florestan – Walter
Marzeline – .... (indescifrabil)

Jaquino – Hablawitz.

Către sfârşitul celui de al doilea act, îl văd, dintr-odată, pe Braun lângă mine. Slavă Domnului! Întârziase puţin şi el mă căutase peste tot. După spectacol, ne-am dus la cunoscuta bodegă a lui Neuhauser; am petrecut foarte bine; ne-am dus, apoi, şi pe la Schonwiesel, asistând la o bătaie între doi studenţi în medicină – în care unul i-a spart un ou în cap celuilalt şi a fost arestat de un agent; după toate acestea, m-am dus acasă.

*

Duminică, 6 martie. Dimineaţa, devreme, mă duc la Hofkapelle. Se cântă „Mesa în Re minor”, de Haydn. Foarte frumoasă! Aici, m-am întâlnit cu Victor şi Vasile. După aceea, ne ducem la Fokes. Aici, l-am găsit pe scumpul meu Griboscki. El a fost transferat la St. Poltan. îi merge bine, numai că a pierdut-o pe mamă-sa, acum 14 zile.

După-masă, ne ducem la Cafeneaua Vindobona. Afară e vreme urâtă. Plouă şi e o moină îngrozitoare. În jurul Bisericii Votivelor, toate străzile sunt pline de lume şi de poliţişti: trece înmormântarea lui Brestel.

În cafenea, îl găsesc pe Codru şi pe alţii. Codru a fost la Paris, toamna trecută, şi mi-a povestit o mulţime de lucruri de pe acolo. După ce am privit la funeralii, la convoiul cu adevărat impunător, ne-am dus la Vasile (Halipa), unde mâncăm cârnaţ, slănină şi brânză; apoi, m-am întors acasă.

Luni, 7 Martie 1881. Dimineţile sunt foarte plăcute. În cameră e cald, beau o cafea bună şi citesc gazeta.

În sfârşit, primesc o scrisoare de la Marica. Cu toate că m-am bucurat, mi-a spus şi o ştire proastă. Şi anume, când Marica a făcut o vizită familiei Gorgon, Mina, care tocmai sosise din Rădăuţi, cu Bertha Brichtl – Bertha mea a rămas acolo – a primit-o rece şi cam înţepată.

Ce să cred? E îngrozitor. Oare m-am înşelat în privinţa acestei fiinţe atât de dragi sau intenţia familiei este să ne ţină, cu forţa, departe de casa lor, zădărnicind, astfel, o viitoare căsătorie cu scumpa mea fetiţă. Sunt foarte tulburat şi cuprins de tristeţe. Marica mi-a trimis 5 florini. După-masă, îi scriu o scrisoare, de asemenea şi tatei, şi trimit rufele mele şi tablouri ale lui Ep. Acesta se pregăteşte pentru balul „ţărănesc" de diseară, costumat în ţăran olandez.

Spre seară, soseşte şi fratele Vasile Grigorovitza, pe care l-am revăzut cu multă plăcere. El mi-a povestit diferite lucruri, precum şi că Morariu vorbeşte bine despre mine. E frumos din partea lui.

Către ora 9, ne despărţim; eu m-am dus acasă.

Muzică am ascultat îndeajuns

„Viena, **7 martie 1881**

Scumpă Marica!

În sfârşit, o scrisoare de la tine. Eram foarte îngrijorat că n-am primit atâta timp nici una, dar – în sfârşit – iat-o şi-mi pare foarte bine. Pe de altă parte, trebuie să recunosc sincer, m-am supărat de purtarea Minei. Nu m-aş fi aşteptat la aceasta şi, deoarece se pare că chestiunea trebuie să aibă unele dedesubturi, stau la îndoială dacă să mai fac Berthei „cadoul" proiectat. Mi-ar părea bine să cunosc şi părerea ta în această privinţă.

Aşadar ţi-a plăcut Filia (Popovici); asta este bine. Desigur, să o vizitezi, este ea acasă, acuma?

Daşchevici ţi-a făcut observaţii? Na, nu-i nimic, căci el are obiceiul să se complacă în fraze bombastice şi pretenţioase. Îţi mulţumesc din inimă pentru cei 5 florini, mi-au prins foarte bine.

Cred că ai primit şi a doua scrisoare pe care ţi-am trimis-o. Trăiesc la fel ca mai înainte, adică plăcut şi nu prea rău. Ţăran mi-a trimis 20 florini, aşa că, în acest timp, n-am dus lipsuri.

Muzică am ascultat îndeajuns; astfel, am fost la o reluare a piesei „Voalul de dantelă al reginei”, sub conducerea personală a lui Strauss, la o slujbă în biserica Piaristă şi la o reprezentaţie, la operă, a lui „Fidelio”, de Beethoven, după care n-am mai putut dormi toată noaptea, din cauza emoţiei ce m-a cuprins.

Ieri, am luat parte la o minunată liturghie de Haydn, în capela Curţii. M-am întâlnit cu câteva din vechile mele cunoştinţe de anul trecut, printre care Codru, Sângeorzan şi Braun. Codru a fost, toamna trecuta, la Paris. Mi-a povestit multe de acolo. Parisul, în ce priveşte fastul extern al clădirilor şi palatelor, el pretinde că nu e mai frumos – dimpotrivă. Este, însă, mai regulat, mai măreţ, cu o mulţime de pieţe şi bulevarde largi, frumos croite, pe când aici avem numai Burgstrasse cu care se poate compara. Apoi, viaţa, circulaţia pe bulevarde şi străzi, este mult mai vie, colosală – crezi mereu că dai de adunări de oameni, dar, de fapt, masele acelea de oameni nu sunt decât persoane care-şi văd de treburi, în linişte.

Braun m-a vizitat, este acelaşi drăguţ Braun. Despre Kipper n-a putut să-mi povestească nimic, deoarece trăieşte foarte retras, acum.

Ieri, am fost la funeraliile lui Brestl. Cred că ai aflat, din ziare, cât de frumoasă a fost înmormântarea. Am văzut pe Herbert, în timpul când a ţinut cuvântarea pe care a rostit-o la biserica Votiv (Votivkirche).

Astăzi, e înmormântarea bătrânului Kareuss, pe care l-am văzut încă, acasă, aşezat pe catafalc; acum, el s-a dus la locul lui de veşnică odihnă.

Morariu este încă aci, dar va pleca, în decursul acestei săptămâni. Va trebui, în orice caz, să-l mai vizitez, pentru a nu mă uita şi să-mi trimită în curând bursa.

La noi, este o vreme foarte mizerabilă, plouă şi se dezgheaţă, e înspăimântător! Bietele melc cizmuliţe de ţară s-au stricat deja.

Pe Bucevschi îl vizitez aproape zilnic. Astăzi, trebuia să mă duc, cu el, la un bal costumat, dar tricourile mele sunt deja scoase din uz, iar cele noi ar costa 2 guldeni. Eu trebuia să merg deghizat în ţăran olandez şi el dorea să-mi dea acest costum.

Însă, sâmbătă, voi merge, probabil, la o serată a doamnelor din Societatea Albrecht Durer (natural, iară toaletă de bal).

Mâine, mă duc la operă, miercuri – la un concert al Academiei de canto; pentru ambele, am bilete gratuite de la Mandicevschi.

Adică eu învăţ cu el ceea ce îmi trebuieşte. Elevul înţelege mult – foarte mult şi eu ajung, prin el, să simt pe unii din maeştri artei.

Mâine, „Candidatul” meu („Candidatul Linte” sau „Rigurosul teolog”, comedie muzicală) va fi condus la Oraviţa.

Îţi trimit programul, pe care, însă, să mi-l expediezi înapoi. Cele două cântece cunoscute, din păcate, nu le pot încă trimite, deoarece doamnele sunt mereu plecate. Bunul doctor Baiulescu mi-a dat o alifie şi acum merge mai bine. Zilele acestea îţi voi scrie din nou”.

*

Marţi, 8. Dimineaţa, citesc, cânt la vioară, compun, scriu în jurnalul meu şi o scrisoare Maricăi. Mă duc, apoi, până la Epaminonda, care îmi povesteşte că a petrecut prost la balul de ieri şi, pe deasupra, a avut şi un mic conflict cu dna Amselberg. La prânz, mănânc la „3-Tauben” („La trei porumbei”), pentru a fi împreună cu bătrânul Luţia. El a rămas tot cel vechi. După câte mi-a spus, joacă şi acum cărţi şi continuă să ducă o viaţă de boem.

După-masă, mă duc la Leopldstadt, la H. O găsesc acasă; ea are o vioară, eu îi cânt câte ceva, stau de vorbă cu ea şi, apoi, mă duc la „Theater an der Wien”. Se joacă opereta lui Planquette, „Clopotele din Corneville”. O operetă destul de drăguţă, compusă într-un stil foarte uşor, dar perfect unitar. Actul al doilea, scena din piaţă şi apoi scena „noaptea în castel” sunt compuse foarte plăcut; Girardi şi Friese au jucat perfect. Steiner a cântat T. de Valse. Şi Sthal, şi Erdosi s-au ţinut bine.

După spectacol, m-am dus acasă, unde am găsit o scrisoare de la Mandicevschi, cu un bilet pentru concertul de mâine. E foarte frumos din partea lui.

*

Miercuri, 9. în cameră c foarte bine, cald şi plă-cut.

Azi noapte, le-am visat pe Mina, pe Bertha şi pe bătrâna. Bertha era foarte drăguţă. În schimb, Mina părea grozav de desfigurată şi bolnavă. În tot cazul, o fidelă imagine a celor întâmplate în ultima vreme la Ilişeşti.

Am primit o scrisoare de la Marica, de nu prea mare importanţă, şi, în plicul ei, o altă scrisoare de la Ştefan Kociarschi, din Cernăuţi. Bate câmpii pe diferite tonuri despre Bucovina lui şi mă roagă să-i trimit noi lieduri de ale mele.

Mă duc la Mandicevschi. Examinăm câte ceva împreună, apoi a sosit un oarecare dr. Frimel. Un om foarte talentat, doctor în medicină, dar numai doctor nu e; este pictor, excelent muzician şi, în special, muzicograf sau, mai bine zis, istoric de artă; în ultimul timp, a cata-logat Galeria Lessing din „Kunstlerhaus" (Casa Artelor). Amândoi au cântat ceva la patru mâini, cu mult nerv şi măiestrie.

Iau de la Mandicevschi câteva caiete de note şi mă duc la Victor; n-am găsit, însă, pe nimeni acasă.

Mă duc să iau masa la Hadwiger; la o cafeluţă, la Epaminonda, şi, apoi, acasă. Sunt obosit şi slăbit şi puţin bolnav. Am răcit şi tuşesc ca o gloabă astmatică. Dorm, după-masă, un ceas bun, mă duc la Ep. la cafea, stăm de vorbă plăcut împreună, după care m-am dus la concertul de la „Singakademie" (Academia de muzică). M-am simţit atât de ciudat, privind pe flăcăul acesta – vorbesc de Mandicevschi – la pupitrul de dirijor. Şi pe „papa" Vincent l-am întâlnit aici, cu care am stat mult de vorbă.

Corurile erau bine sincronizate, în special madrigalul italian al lui Lotti şi cele două lieduri ale lui Mand. Dra Theresina Seydl, o fată încântătoare, a cântat, cu virtuozitate, la vioară, o sarabandă şi un tamburin de Leclair. Dra Randow, o contraaltă solistă, nu mi-a plăcut prea mult, deoarece distona îngrozitor, în registrele mai înalte. „Myriams's Siegeslied" („Cântecul de biruinţă al lui Myriam"), dc Schubert, a fost foarte bine executat, în special fuga din final: „Gross der Herr in allen Zeiten" („Mare e Domnul în veşnicia Lui").

După concert, m-am dus acasă şi, cum mergeam aşa de adâncit în gândurile mele, m-am rătăcit prin Muhlgasse – fosta mea locuinţă din trecut – şi, râzând de mine însumi, mi-am îndreptat paşii spre Gumpendorferstrasse.

Domnul Prăjină

Joi, 10 Martie. Toată noaptea, am visat de scumpa mea iubită.

Am sărutat-o atât de drăgăstos, ea mă îmbrăţişa cu atâta căldură şi era aşa de scumpă şi frumoasă!

Când m-am deşteptat, mi-era aşa de dor de ea. Mi-era aşa de greu, dar, totuşi, aveam inima plină de fericire. Mă gândeam numai la ea, la ea, la scumpa mea atât de îndepărtată, şi ea, poate, – ştie Dumnezeu – nici nu se gândeşte la mine. Într-un elan nestăpânit, am luat portretul ci, l-am strâns la piept şi l-am sărutat de nenumărate ori.

Mă apucă jalea, când mă gândesc la viitorul meu, care, fără fiinţa aceasta dragă, se scufundă în neant.

De câte ori o visez pe scumpa mea copilă, se nimereşte ca, ziua următoare, să mi se întâmple ceva plăcut. Sunt curios să văd ce lucru plăcut mă aşteaptă azi!

Mă duc la Morariu pentru a afla veşti despre bursa mea. Din păcate, n-a sosit nimic în legătură cu aceasta.

Cum am ajuns acasă, factorul îmi aduce un pachet de la Meşederu. Va să zică, asta era bucuria care nu putea să întârzie azi. Ei, o cunosc eu pe scumpa mea Bertha, care îmi apare, întotdeauna, ca un înger vestitor de bucurii.

Bunul meu Meşederu şi-a dat toată silinţa ca să facă lucrurile admirabil – pe măsura iubitei mele.

Afară, este o furtună îngrozitoare; un uragan cum nu mi s-a mai întâmplat să văd. Oamenii cad pe stradă ca snopii; ţigle, ferestre, acoperişuri zboară ca paiele; este periculos să circuli pe străzi. De pe „Am Hof" a căzut, tocmai în faţa nasului meu, un coş de tablă de pe palatul Nunţiului papal şi am scăpat cu viaţă ca prin minune. De fapt, în oraş s-au întâmplat multe accidente.

După-masă, mă duc la un legător de cărţi şi comand o copertă pentru frumosul album de note. Va costa 5 florini. I-am scris şi lui Vasile Grigorovitza, rugându-l să-mi trimită socoteala.

La cafea, am fost la Ep. El face portretul Amselbergii, travestită în ţigancă – destul de bun.

Seara, a venit părintele Popovici. Bătrânul e încă verde şi bine dispus, ca totdeauna, deşi, dacă te uiţi mai aproape, se observă o vagă ramoleală şi slăbiciune, pe care se fereşte să le arate. Face şi acum o mulţime de glume proaste. Printre altele, povestea despre legătura amoroasă dintre nepotul său şi cunoscuta italiancă – din

care legătură nu a ieşit nimic – „că părinţii ei, fiind copila catolică, n-o vrut ca ea să se crăcească”... (grecească).

Am mai golit un pahar, „la botul calului”, şi m-am dus acasă.

*

Vineri, 11 Martie 1881. Am visat că Marica s-a măritat cu principele moştenitor. Ciudat!

Dimineaţa, am compus „Sergentul” şi, apoi, m-am dus la masă. După-masă, la o cafeluţă la Ep., unde buna Josefina îmi dă şi o farfurie de supă, şi o pastă făinoasă. Înainte de asta, trecusem pe acasă ca să-mi iau gazeta şi am găsit, în camera mea, pe fata cea mai mică a gazdelor mele. Am rămas, în prag, ca împietrit – ce gentilă şi frumoasă este fetiţa! Până acum, n-am văzut-o decât legată la cap cu o băsmăluţă şi, deci, nu i-am distins niciodată mutrişoara. Azi, era fără băsmăluţă şi părul pieptănat lins – un căpşor din cele mai drăgălaşe. Ea deretica tocmai prin cameră şi se intimidase atât de rău, văzându-mă, încât n-a ştiut ce să facă, decât să o şteargă repede afară. Eu însumi am fost oarecum tulburat la vederea ei.

Azi, se reprezintă „Oberon”; am vrut să merg la operă, n-am avut însă bani şi am petrecut seara la Ep.

*

Sâmbătă, 12. De dimineaţă, a venit Damian şi, după multă frazeologie şi fel de fel de formule de cur-

toazie, mi-a făcut rugămintea de a aranja un concert pentru jubileul de 10 ani, pe care îl sărbătoreşte, în aprilie, „România Jună”. Am promis condiţional.

Către amiazi, mă duc la Ep. Găsesc, aici, pe Theresa, dar eu sunt prost dispus, fiindcă nu am bani şi nici speranţe să mănânc la prânz.

La ora mesei, o iau din loc, pentru ca să mănânc „nibeto” (nimic); în realitate, îmi plimb foamea prin cartierul Mariahilfer şi să mă mulţumesc numai cu mirosul fripturilor, care se răspândeşte din diferitele birturi pe lângă care trec.

La ora 1, mă întorc la Ep, chipurile fiind după masă, la o cafeluţă – capăt însă, din fericire, şi o farfurie de supă de ficăţei cu orez, pe care, vezi Doamne, o gust din curiozitate, dar, de fapt, o înghit cu pofta unui lup.

Când am vrut să plec, soseşte Halipa, cu care m-am întors, întâi, acasă şi, apoi, ne-am dus într-un birt, la o bere. Dintr-un pahar de bere s-au făcut 5 jumătăţi de litru şi am uitat, în felul acesta, de foame, de griji şi de toate. Bine dispus, m-am dus şi mi-am amanetat acul de cravată pentru 2 florini, apoi, la Ep.

La ora 8 şi jumătate, ne-am dus la balul Uniunii Albrecht Durer, care avea loc la Piltz; întâi, le-am luat de acasă pe cucoanele Amselberg şi Guttman şi, apoi, am întins-o spre subsolurile lui Piltz. Societatea era foarte animată şi, în special, cea în care mă găseam eu deborda de veselie. La masa noastră se găseau doamnele Amsel-

berg şi Guttman, Epaminonda, Ulrich, Winterhalter, Schonau, Schiesswald şi, din când în când, Pater şi veselul Schneidtner. Eu am fost cam brutal cu Guttman – i-am spus că are un nas cam ceh – şi nu mai puţin cu Amselberg. Am petrecut de minune, ceea ce, până acum, nu mi s-a întâmplat la Uniunea Albrecht Durer. Am dansat un cadril cu sora lui Breitwieser, un vals cu Guttman şi o polcă cu dra Roland, cumnata lui Schubert, fată cu mult şic, înaltă, zveltă şi frumoasă, care mi-a plăcut foarte mult. Din păcate, eram prea legat de societatea în care mă aflam pentru ca să-i pot da fetei mai multă atenţie.

Am luat, împreună cu Amselberg, o maioneză cu peşte, în schimb i-am oferit o bucată de rostbeef-ul meu. Împreună cu Ulrich, am mâncat o porţie de pui; se încălzise bine băiatul şi devenise amabil, a comandat până şi vin de Voslau, după care se înveselise de-a binelea.

Frumos a fost menuetul, dansat de două ori de patru perechi.

Am văzut pentru prima oară aşa-ceva, dar un dans atât de graţios nici n-am văzut. Cel mai bine şi mai elegant a dansat sora lui Waschman şi Schubert. Doamna Amselberg m-a poreclit „Her Stangelmeyer" (Domnul Prăjină). Către ora 4, ne-am dus, cu femei cu tot, într-o cafenea, unde le-am compus tuturor comesenilor câte ceva pe cartonul de intrare.

Pe invitaţia mea, Amselberg scrisese:

„Eşti un monstru, dragul meu Stangelmeyer. Lasă-te de compoziţie, altfel îmi iau câmpii! (scrisese incorect cuvântul „davon”, cu „f”). / Ţiganca”.

S-a uitat la mine cam înţepată, când i-am spus că nu ştie să scrie ortografic.

Le-am condus pe doamne până acasă la ele şi am mai avut ocazie, aici, la cafenea, să-i sărut mâna frumoasei Roland – şi apoi ne-am despărţit.

Eu m-am dus, cu Epaminonda, acasă, la el; era 6 dimineaţa. El mă rugă să urc până la el, la o cafea. Am primit; am trezit-o pe Josefin, care ne-a făcut câte o cafea, în timp ce noi am mai tras câte o şliboviţă şi câte un coniac; eu, cel puţin, mă cherchelisem de-a binelea.

După cafea, m-am dus acasă şi am dormit până la ora 12.

*

Duminică, 13. Plec de acasă îngrozitor de mahmur. Îmi cumpăr o scrumbie şi mă duc la Josefin, să o mănânc acolo; apoi soseşte Ep.

După masă, mă duc să mă culc şi găsesc, pe masă, o comunicare a mitropolitului că bursa mi-a fost deja trimisă şi să vin acolo cu chitanţa respectivă. Slavă Domnului!

Dorm până la ora 5, trec pe la Epaminonda, rămân acolo toată seara şi mă întorc devreme la culcare.

*

Luni, 14 Martie 1881. O oboseală îngrozitoare...

Grigori Vindereu

Leon cav. de Goian

Suceava, casa în care a locuit Ciprian

Puterea de a întemeia această fericire sau a o distruge

Ciornă către Bertha, însoţind „Albumul”:

„Viena, la **14 martie 1881**

Prea scumpa mea Domnişoară,

Te rog să nu fi supărată dacă te mai plictisesc. Închipuie-ţi că ar mai fi timpuri bune din trecut, când stăteam atât de naivi faţă în faţă şi, dacă nu ai numai puţină bunătate, atunci vei primi cele ce urmează ca un semn al stimei şi consideraţiei mele profunde, ce-ţi păstrez ca pe nişte interpreţi slabi ai urărilor mele de fericire, la serbarea scumpei d-Tale zile de naştere.

Drumurile noastre să se despartă oare?

Ale mele sunt, de acum înainte, posomorâte şi neconsolate şi numai gândul la d-Ta aruncă o scânteie luminoasă asupra tristei mele existenţe. Totuşi, eu am împlântat steagul speranţei pe drumul meu şi, dacă

Dumnezeu nu mă va părăsi, se va putea schimba încă totul spre bine. Să dea Dumnezeu, stimată Domnişoară, să poţi urmări scopurile d-Tale netulburată şi nesinchisindu-te de mine; dacă, însă, se va ivi, vreodată, totuşi, o vreme mai fericită, nu mă îndoiesc că nu vei ezita să faci aceea ce va cere inima şi mintea ca fapta cea mai cuminte.

O, dacă aş putea să-ţi scriu cât se poate de mult, când şi aşa mă tem că am mers prea departe şi, deoarece nu pot şti cine îşi va mai arunca privirile asupra scrisorii mele, trebuie să închei, însă, totuşi, cu o rugăminte.

Dacă vei mai fi încă la Rădăuţi şi, mai ales, îţi va fi posibil, atunci doresc să-mi scrii. Cea mai strictă şi sacră discreţie va feri scrisoarea d-Tale de privirile oricărui om. Din gura şi mâna d-Tale aş vrea să aflu părerea d-Tale asupra sorţii mele, sentinţa d-tale proprie şi liberă să determine ce am să aştept, ce am de sperat.

Mai mult nu pot scrie.

Fă ceea ce crezi că e bine şi, în vreme ce te rog, încă o dată, să primeşti insistenţa mea cu obicinuita-ţi bunătate şi indulgenţă, semnez cu cel mai adevărat şi sincer devotament

al d-Tale Ciprian care te iubeşte infinit de mult

P.S. Dacă ar fi să ai neplăceri din cauza cadoului, atunci distruge-l”.

„Prea scumpa mea Domnişoara,

Desigur că ar părea stângaci şi banal să faci ca sentimentele şi pornirile sfinte să formeze obiectul unei scrisori, dar, Dumnezeu ştie, mi-a fost imposibil sau poate mi-a lipsit curajul necesar să spun prin cuvinte ceea ce mi-a încătuşat de atâta vreme întreaga mea fiinţă; ce a încolţit în inima mea am cultivat şi acum a crescut mare. De asemeni, mi s-a părut un lucru mult prea serios ca să-l introduc, pur şi simplu, în conversaţiile noastre vioaie uzuale, iar ca să-l împletesc în mod iscusit şi cum se cuvine în ele mărturisesc că mi-a lipsit talentul de care aş fi avut nevoie pentru a mă exprima. Şi chiar dacă ai arunca asupra mea, stimată domnişoară, reproşul de laşitate – Fie! Primeşte asigurarea că am luptat îndelung cu mine însumi până ce am purces la această hotărâre de a-ţi scrie.

Că te iubesc, scumpă domnişoară, permite-mi pentru prima şi ultima oară acest cuvânt, desigur că nu ţi-a scăpat – eu am ştiut atât de rău să tăinuiesc aceasta. Numai un lucru vreau să adaug: că te iubesc infinit de mult, că te ador, că eşti viaţa mea, tot ce am pe lume. Vai, şi iarăşi îmi lipsesc cuvintele şi, pentru ca să nu te supăr în mod nemeritat, mă voi mărgini să scurtez ceea ce voiam să spun. De când te-am văzut, m-a cuprins acel sentiment de fericire, căruia i-am dat amprenta sublimului, fără să ştii. Dumneata ai devenit idealul gândurilor, dorinţelor şi speranţelor mele şi, cuprins de adâncă sfinţenie, mă apropii timid şi şovăind de Dum-

neata ca să te întreb dacă voieşti să-l realizezi şi să-mi fii soţie.

Cât de uşor e să aşterni acestea pe hârtie, dar mă cutremur la gândul ce consecinţe colosale poartă în ca această întrebare. Fericirea unui om depinde de felul cum îi vei răspunde. Şi Dumneata ai în mâinile Dumitale puterea de a întemeia această fericire sau a o distruge.

După ce vei fi citit aceste rânduri, vei şti dacă mai merită să predai la adresă scrisoarea anexată: ea cuprinde, lângă cele spuse, unele detalii neînsemnate cu privire la profesia mea, la cariera mea etc.

Şi, cum nu mai vreau să prelungesc o lectură poate chinuitoare şi neplăcută pentru dumneata, închei cu rugămintea insistentă să mă ierţi dacă te-am supărat sau ofensat în cordialitatea şi bunătatea Dumitale obişnuită şi să faci să-mi parvină răspunsul Dumitale pe adresa surorii mele (pentru a evita eventuale bârfeli neplăcute).

Te rog să binevoieşti a primi încă o dată asigurarea celei mai sincere iubiri, a respectului şi devotamentului din partea prietenului care te adoră,

Cyprian”.

*

Fragment din scrisoarea către Adamina Gorgon, mama Berthei:

„Eu mă bazez, stimată Doamnă, pe simţământul Dumneavoastră de nobleţe şi pe judecata Dumneavoastră justă. Faptul că rog, chiar acum, darea sentinţei şi nu mai tăinuiesc mai departe intenţiile mele se datoreşte unui moment hotărâtor în alegerea carierei mele. Sunt pe cale să primesc o bursă pentru a mă instrui şi mai departe în cariera muzicală şi să mă leg pentru totdeauna de patria mea. Am şanse să ocup, după scurt timp, un loc de profesor de muzică la seminarul din Cernăuţi. Nu mai puţin, voi şti să-mi fac şi şederea la ţară – de va fi nevoie – suportabilă... şi va depinde întru totul de Domnişoara Bertha dacă vrea să rămână la ţară sau să se mute la oraş.

Nu se va atinge nimeni de religia ei şi de simţământul naţional. Amândouă mi-au fost şi îmi vor rămâne, totdeauna, sfinte. Morala ei va fi şi morala mea... De Dumneavoastră va depinde dacă voi rămâne în Bucovina şi îmi voi întemeia căminul alături de cea mai scumpă fiinţă, pe care o iubesc şi o ador cu tot focul curat al sufletului meu, sau voi fi alungat departe, în lume... consumându-mă, până la sfârşitul vieţii, cu amintirea celui mai frumos vis din tinereţe... împărtăşiţi-mi binevoitorul Dumneavoastră răspuns, neîntârziat, şi vă rog să primiţi expresia celei mai profunde consideraţiuni, cu care am onoarea să semnez,

Al Dumneavoastră devotat,

Cyprian”.

Răspunsul Berthei, trimis prin intermediul Lolei Lichtenberger:

„Scumpa mea soră,

Prin ultimele tale rânduri mi-ai răscolit din nou toată durerea şi mi-ai produs o stare de enervare mare, dar nu-ţi fac pentru aceasta reproşuri, dragă surioară. Cred doar mereu în prietenia ta nealterată, pe care nu voi putea să ţi-o răsplătesc niciodată. Tu ai făcut atâtea pentru mine deja! Cât de amar trebuie să fie pentru tine ca să mijloceşti între noi şi, totuşi, eu trebuie să mă adresez întotdeauna ţie.

Cât sunt de furioasă că viaţa îmi pretinde ca eu să nu pot fi faţă în faţă cu acela căruia i-aş spune numai adevărul toată viaţa mea! Oh, ia, scumpă surioară, încă o dată povara asupra ta, scrie încă o dată în locul meu, tu eşti mai calmă, mai înţelegătoare, tu vei găsi cuvinte care nu rănesc. Am vrut să-i scriu eu însămi, dar sunt prea enervată, vreau să procedez în linişte şi s-ar putea să provoc numai furtună.

Scrie-i lui Cyprian că nu stă în puterea mea să-l fac fericit, că eu, totuşi, nu sunt singură, că am obligaţiuni pe care mi le-a impus viaţa şi pe care să le scutur de pe mine îmi lipseşte curajul. Purtarea mea faţă de el n-a fost o minciună, mi-a fost drag chiar de la început, când l-am văzut; am ştiut, totuşi, chiar atunci, că nu voi ajunge niciodată ţinta speranţelor mele; deja atunci am vărsat multe lacrimi şi o dragoste pe care o porţi atâta vreme în inimă nu e minciună şi ea durează veşnic Cum să încetez eu de a-l mai iubi? El va fi, totdeauna, sprijinul meu, dar să devin a lui nu pot. Dacă soarta, dacă o cer părinţii de la

mine, mă voi şi mărita. Dar el să ştie că nu dragostea mă va fi îndemnat la asta, ci gratitudinea şi obligaţia faţă de părinţii mei şi aceasta îmi va da puterea să rămân credincioasă hotărârii mele. El să se împace cu acest gând, să nu fie slab acolo unde o fată are tăria necesară; el trebuie să gândească câţi oameni au trebuit să îndure această soartă şi să nu se gândească la mine plin de amărăciune şi de mânie. Eu îmi produc mie însămi cea mai mare durere. Dragostea mea pentru dânsul mi-e tot aşa de sfântă ca şi credinţa mea şi doar nu va voi ca prin mânia lui să i se ia acestei dragoste pecetea sfinţeniei.

Eu îi spun lui – „Rămâi cu bine!”. Dacă, mai târziu, se va apropia de mine ca prieten, îi voi fi veşnic recunoscătoare pentru acest fapt, precum îi sunt, astăzi, pentru dragostea lui, care mi-a adus atâta suferinţă, dar care şi-a manifestat şi toată fericirea. Sunt mândră de dragostea lui”.

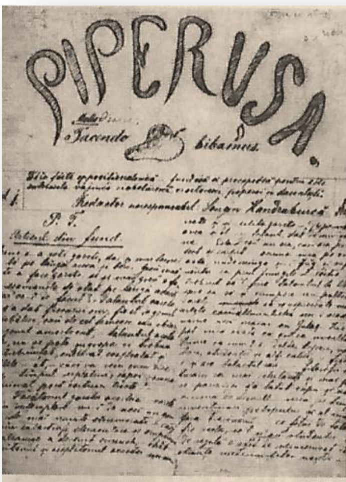
*

Fragment din răspunsul doamnei Adamina Gorgon:

„Aşadar, totuşi, Dumnezeul meu!, de ce trebuie să suferim sila de a-ţi face inimă rea Dumitale, pe care te stimăm şi te iubim? Dar altfel nu se poate. E în contra tuturor principiilor noastre. Nu ne putem da copila unui preot ortodox, deoarece ştim că ea, atunci, ar trebui să nu mai creadă în ceea ce avem noi mai sfânt.

Şi dacă ar fi să apuci Dumneata pe altă cale, atunci l-ai supăra pe părintele Dumitale şi pe episcopul care te protejează atât de mult; de aceea, decide-te repede, aruncă-te în braţele celei de-a doua iubite, căutaţi mângâierea în muzică. Orice altă carieră nu-i pentru Dumneata. Am prevăzut cele întâmplate şi m-am străduit să le lămuresc, dar Dumneata nu m-ai înţeles. De aceea, nu fi supărat pe noi. Poţi să crezi că ne vine foarte greu şi bucuroşi te-am fi primit ca fiu, dar asta n-o permite situaţia bărbatului meu.

Am cumpănit noi chestiunea toată ziulica şi am judecat, dar nu merge. Nimic în contra persoanei Dumitale. Ne desparte numai abisul pe care-l recunoşti şi Dumneata şi nu vedem nici o punte peste care l-am putea trece. Fă-ţi datoria, gândeşte-te la noi fără ură şi fii asigurat de prietenia noastră”.

Şi la Viena se poate asculta muzică sacră mizerabilă

15.III.1881. Mi-am amanetat pantalonii şi lanţul, şi mă duc la legătorul de cărţi, să-mi iau albumul, care însă nu este gata. Îmi petrec timpul, până spre prânz, la Epaminonda şi Hadwiger, unde mănânc un gulaş, mâncare de prânz obligatorie, de circa 5-6 zile; mă întorc, din nou, la legător.

În sfârşit, e gata albumul. E foarte frumos, în special monograma e minunat executată şi se reliefează bine pe fondul roşu-bordeaux.

Mă duc acasă, scriu lui Meşederu o scrisoare. Şi iubitei mele Bertha îi scriu o scrisoare. Îi comunic, cu aproximaţie, viitoarele mele intenţii şi o rog să-mi răspundă ce am de aşteptat şi de sperat. Oare îmi va răspunde? Mă îndoiesc. Nici nu ştiu dacă îmi va primi darul şi dacă, nu cumva, mâini duşmane nu vor interveni pentru a ne ţine departe unul de altul. Predau, după-masă, pachetul la poştă, nu fără o oarecare strângere de inimă, în aşteptarea întâmplărilor ce vor veni. Am felicitat-o de ziua ei de naştere. O, Doamne, parcă este nevoie de un astfel de pretext pentru a-i dori ce poate fi mai bun?

Pentru mine, fiece zi este ziua ei, căci în fiecare zi mă gândesc la scumpa mea, urându-i sănătate şi numai bine.

Spre seară, mă mai duc la Ep., beau cafea, stau de vorbă cu Josefin şi cu Rosa, şi apoi mă duc acasă. Compun, cânt şi mă culc.

*

Miercuri, 16 Martie 1881. Cel mai drag, dimineaţa, mi-e ziarul. Ştirile din Petersburg sunt acum aşa de interesante; afară de aceasta, parlamentul nostru, într-o situaţie atât de serioasă, încât eu, care, de regulă, mă sinchisesc atât de puţin de politică, sunt, acum, un asiduu cititor de ziare. Revoltător este că, acum, după retragerea lui Coronini, a fost ales preşedinte ponositul de leş Smolka Sunt puţin bolnav; se vede că am răcit, ieri. Vremea e senină, dar rece.

Mă duc la baia de abur „Eszterhazi". După baie, mănânc o porţie de ficat prăjit – prânzul meu! – şi mă duc acasă pentru a mă culca, imediat, în pat.

Gazda mea e atât de bună şi-mi fierbe un ceai. Sora ei m-a întrebat dacă nu aş vrea ceva de mâncare; cum să nu vreau –îmi chiorăie maţele ca sărmanul Ismail în pustiu –, dar mi-a fost ruşine să cer. Aşa că am dormit toată noaptea şi am avut cele mai încâlcite vise.

*

Joi, 17. Azi, e ziua de naştere a iubitei mele – primul meu gând îl am pentru scumpa mea; însoţit de lacrimi, i-am trimis, în gând, urările mele cele mai bune şi cele mai drăgăstoase: Dumnezeu să o binecuvânteze, Dumnezeu să o ţie încă mulţi, mulţi ani în fericire şi mulţumire!

Factorul îmi aduce o scrisoare de la Marica şi două cărţi poştale, una de la Mandicevschi şi alta de la „România Jună”. Marica trimite o procură de la Horn, pe care să o rezolv şi să o legalizez, cu privire la deblocarea, în sfârşit, a celor 700 florini.

Îmi comunică şi o veste deprimantă, că Bertha s-ar afla, deja, la Ilişeşti.

Doamne, Dumnezeule, ce soartă îl aşteaptă pe sărmanul meu dar de aniversare? În mâinile cui are să ajungă? Te pomeneşti că, până la sfârşit, pun mâna bătrânii pe el şi o să dezlănţuie un scandal infernal. În ce încurcătură am băgat-o pe biata fată! Ei, acum totul s-a sfârşit – sigur, că ei o să-mi înapoieze pachetul, pe lângă un rămas bun pe veşnicie! Dar, la urma urmei, toate îmi sunt egale, doar nu pot să mă omoare. Şi ceva mai rău decât acum nu mi se poate întâmpla. Aşa e dat în lume, există oameni care nu sunt făcuţi decât să aibă mai multe ghinioane şi necazuri!

Mă scol şi mă duc să găsesc un notar oarecare; îl şi găsesc. Povestea este legată cu bătaie de cap, deoarece trebuie să fac rost de doi martori, pe care –nota bene – să-i cunoască şi notarul. Mă duc la Schiesswald, nu îl găsesc

acasă. Trebuie să mă mai întorc încă o dată, după amiazi. Mă duc să mănânc. Azi, prin excepţie, şi o supă.

După-masă, la Ep. Acolo, le găsesc pe Amselberg şi pe Guttman. Azi, amândouă se poartă drăguţ. Mănânc, la Josefina, nişte găluşti şi beau o cafeluţă.

După-masă, stau acasă până la ora 4, mă duc la Ep., să beau cafea şi, apoi, la Theater a. d. Wien. Azi, se dă „Mascota”. Operetă comică de Audran, o naivitate. Am mai căpătat, din fericire, un loc destul de bun, la galeria a 3-a. în faţa mea, şedea o pereche de fete, care vorbeau tare şi însufleţit. Una dintre ele zicea că actriţa Geistinger ar avea numai 30 de ani!, iar cealaltă povestea că are o colecţie întreagă de programe de teatru, pe care i le dăruieşte, după terminarea sezonului de iarnă, mami-si – pentru ca şi ea să aibă o bucurie.

Opereta e destul de drăguţă, atât libretul, cât şi muzica. Dar rămâne mult în urma lui Strauss şi lui Planquetta. De exemplu, nu există nici un duet lucrat serios şi mai puţin o muzică de ansamblu de un nivel mai ridicat. Şi corurile sunt simple, dar, totuşi, graţioase şi pline de idei originale. Aşa, de exemplu, aria: „gluck-gluck und ura”. Finaly a cântat şi a jucat cu măiestrie, la fel şi Girardi, Friese şi Ansim; Gallmeyer-iţa mi s-a părut, în rolul Fiametei, cu totul de prisos – se pare că au admis-o în piesă numai aşa, de simplă condescendenţă, căci a cântat prost şi, din cauza ei, mi s-a părut, au fost tăiate câteva arii; şi, apoi, n-a jucat la înălţimea rolului. Ea are tendinţa să transforme orice rol după un anumit „calapod vienez”, ceea ce nu se potriveşte oriunde.

După reprezentaţie, am coborât în restaurant, am băut bere, am mâncat o pereche de Frankfurtewr şi priveam cum unii se străduiau să maltrateze o biată vioară.

*

Vineri, 18. Dimineaţa, mă duc la Mandicevschi şi iau prima lecţie. Apoi, iau micul dejun, care, în acelaşi timp, ţine loc de prânz – un gulaş. Mă duc acasă. Îi scriu tatii o scrisoare, de onomastica lui, şi Mariei.

După-amiazi, vine factorul şi-mi aduce bursa: 74 fiorini. Prosit! Prosit! Prosit!

Mă duc la poştă, ridic banii; plouă îngrozitor; îmi cumpăr o umbrelă şi mă duc la Epaminonda, la Schiesswald. Aici, stăm de vorbă cu Guttman şi Stobrer, şi, apoi, ne întoarcem la Ep; am mâncat cârnăciori, am băut bere, după care m-am întors acasă şi, după o luptă nu tocmai uşoară cu mine însumi, în timpul căreia îmi treceau fel de fel de gânduri blestemate prin minte, m-am dus la culcare.

Sâmbătă, 19 Martie. Am visat pe dulcele meu înger. Ziua de azi este, deci, păzită de orice rele. Dimineaţa, fac câteva cumpărături pentru Josefin, care îşi sărbătoreşte, azi, ziua numelui, şi i le trimit prin portar. Îi trimit lui Grig. şi M. bani; o plătesc pe gazda mea, cumpăr diferite lucruri, printre care – în sfârşit – şi Mariei o zaharniţă şi un polonic.

Primesc o scrisoare de la iubita mea mătuşă Hermina. Îmi scrie foarte drăguţ şi îmi comunică, printre altele, că poate va veni, totuşi, la Viena, şi că Paul s-a făcut actor. Nici nu era bun de altceva.

Spre ora 11, mă duc la Ep. Aici, o găsesc pe Theresa. Sus, este Amselberg cu cele două nepoţele ale ei, drăguţe şi brunete, împreună cu Hermina. Am ocazia să admir naturaleţea, adică conduita aceea sinceră şi degajată, amestecată cu observaţii potrivite ca expresie şi idee, ale celor două copilite. La noi acasă, copiii de aceeaşi vârstă sunt aşa de limitaţi şi stupizi, timizi şi idioţi; numai aici copilul este pus, de la începutul începuturilor, pe calea pe care va trebui să meargă toată viaţa. Copiii cunosc pe marii maeştri ai muzicii, ai picturii şi pe marii poeţi; cunosc o mulţime de lucruri, pun întrebări cu miez şi primesc bucuros o îndrumare.

La prânz, rămân, fireşte, la Josefin, care ne-a făcut o surpriză: găluşti. Am petrecut destul de bine şi ne-am tachinat, toată vremea, cu Theresa. După masă, a venit Halipa. Am stat împreună cam până la 7 seara, după aceea, m-am dus, cu Theresa şi cu Halipa, în cartierul Hernals, la Dschwandtner; şi aici ne-am amuzat bine, ca de obicei, la Heuriger; i-am plătit Theresei o masă, am comandat şi vin de Voslau, muzica nu era prea rea, societate veselă, neîncorsetată; intimă, ce mai doreşti? Mai târziu, ni s-au mai asociat încă doi domni, cunoscuţi de-ai lui Halipa. Unul dintre ei este cumnatul lui Hrimaly! Ei drăcie, ce surpriză! Îl cheamă Sdenko Tuerek, un om foarte drăguţ, ofiţer accidentat; iar al doilea este inginer.

De la Geschwandtner, ne-am dus la Weigl, întâi jos, la bar, apoi sus, la etaj. Aici, ni s-a mai alăturat şi un oarecare antreprenor de case, un adevărat vienez, dar care era deja beat, comanda însă în continuu vin, şi de care ne-am amuzat...

Între timp, ceilalţi se chercheliseră binişor şi au dispărut unul după altul din repertoar. Numai eu, Theresa şi Gobl ne-am dus la cafenea. Gobl căuta, în ciuda halului fără de hal în care se găsea, să o convingă pe Theresa să se ducă cu el acasă şi când, în sfârşit, a devenit prea insistent, am plecat. De altfel, se făcuse ora 3 dimineaţa. Am condus-o pe Theresa până la locuinţa ei, i-am vârât în mână câteva băncuţe pentru portar şi m-am întors acasă. Este o noapte frumoasă, cu lună, şi străbat, în bună dispoziţie, strada Laverlo, Strozzi-Neubau, Strada Eszterhazi, până la locuinţa mea, unde, odată ajuns, fac constatarea că, în fond, nici eu nu sunt prea treaz.

*

Duminică, 20 Martie 1881. Cu toată noapte furtunoasă pe care am avut-o, mă scol şi mă duc la Biserica Franciscană, unde am avut ocazia să constat că şi la Viena se poate asculta muzică sacră mizerabilă, într-un loc, sopranii s-au împiedicat de tot şi, plini de resemnare, şi-au lăsat soarta pe seama unei tobe, acordată cu o jumătate de ton prea jos, iar toboşarul, în culmea disperării, a dus, în ritm rapid, pe bietul „Benedictus”

până la capăt. Ei, drăguţilor, n-o să ne revedem aşa de curând!

Apoi, mă duc la un birt obscur din str. Singer, unde mănânc un gulaş veritabil, din carne de cal, şi aşa, fortificat, o iau spre biserica grecească. Morariu e aici, Mitrofanovici cu nevasta şi cu mucegăita de fii-sa. Fata se vede că m-a observat, căci i-a atras atenţia mami-si asupra mea şi, apoi, amândouă s-au coborât, de câteva ori, spre mine, vorbind destul de animat împreună. După „Unul Sfânt", m-am dus la Hofkapelle. Aici, o „Mesă" a lui Schubert – grandioasă, splendidă. Gradualele, solourile de sopran; soloul de tenor, ţinut de Rother, însă nu prea bune; tenorul pare a fi un bou şi nemernicul era, pe deasupra, şi nesigur. După liturghie, dau de Sângiorgiu şi mergem, împreună, să luăm masa la Piltz.

După masă, la Epaminonda, unde găsesc un bilet, lăsat de dna Amselberg, pentru concertul Strauss, de azi.

Acasă, mă aştepta o scrisoare de trăsură de la Maria. Violoncelul meu şi rufele au sosit. Îl iau pe portar cu mine şi aduc lada. Îi scriu Maricăi o scrisoare şi îi trimit obiectele de argint pe care i le-am cumpărat.

Mă duc la Josefina, care mi-a cârpit pardesiul, şi, apoi, la concert, la Musikverein. Abia sosit în hol, în sală şi începuseră să cânte uvertura la Matusalem, când coborî Hermina, luându-mă cu ea sus. Aici, e Amselberg şi mama Herminei. M-am amuzat de minune. Strauss a cântat încântător, are o orchestră excelentă, el însuşi dansează ca o păpuşă de cauciuc, dirijează cam stil

„făcăleţ”, însă, incontestabil, foarte bine. Cel mai mult mi-au plăcut: un marş de concert pentru harpă, cu acompaniament de orchestră, şi „Danse macabre”, de St. Saens. O instrumentaţie colosală. Vedeai, aievea, şi auzeai clănţănitul scheletelor şi, în acelaşi timp, tânguirile lor neliniştite şi jalnice.

Hermina m-a sâcâit o grămadă ca să-i spun ce am vorbit despre ea cu Epaminonda Bucevschi; mi se pare că e puţin îndrăgostită de el. Către ora 8, ne-am dus acasă. Am însoţit-o atât pe Amselberg, cât şi pe Guttman, până la locuinţele lor. A fost o seară foarte amuzantă. Pe drum, i-am povestit Herminei ce am vorbit despre ea şi i-am mărturisit şi eu durerea mea.

Din strada „lată”, unde locuieşte ea, m-am dus la Josefin! Epaminonda era la mitropolit. Mănânc găluşti şi mă întorc acasă. Dormisem doar atât de puţin, noaptea trecută, şi, azi, am ascultat atâta muzică, încât...

Am avut ocazia să văd viaţa parlamentară

„Viena, **28 martie 1881**

Scumpă Marica!

Nu mai ştiu ce să fac, ca să-ţi scriu foarte detailat despre tot ce te-ar interesa. Nici nu ştiu ce te-ar interesa în mod deosebit. Şi, ca să-ţi scriu despre toate, toate în amănunt, ar trebui să stau toată ziua cu tocul în mână. Dar lasă că, de data asta, întorc coala pe dos şi-ţi scriu de sus în jos, poate că aşa o să-ţi imprim mai mult. Ştiu să precizez faptul că despre multe ai vrea o descriere detailată, dar, dragă soră, crede-mă, oricât de exact ţi-aş scrie, tot mai lipseşte acel „umor" şi acea dispoziţie care să-ţi facă interesante scrisorile mele; apoi, nu totdeauna îţi aminteşti, în timpul scrisului, de toate câte ai vrea să le scrii; ulterior, desigur că da, dar atunci, de obicei, este prea târziu şi, deci, trebuie să aud reproşuri, ca de exemplu: „Tu nu scrii destul de amănunţit!".

Când am fost, ultima dată, la Morariu, cam acum vreo 14 zile, el a fost foarte amabil faţă de mine. El tre-

buia să coramizeze chitanţa, Vasile Grigorovici a fost şi el, din întâmplare, acolo.

Morariu citeşte chitanţa şi stilizarea i-a plăcut atât de mult şi, atunci, a zis că asta am învăţat de la tata. În cursul convorbirii, a accentuat cât de mult se bucură că voi veni în locul lui (Isidor) Vorobchevici, numai că, zicea el, „numai de ar vrea Rusalău să-ţi facă loc”; se pare, deci, că vor trece cel puţin 1-2 ani, până voi ajunge acolo, unde, de fapt, este locul ce mi se cuveni. De atunci, l-am mai văzut, după cum ţi-am scris, la Bucevschi. A stat cam jumătate de oră.

Bucevschi făcea tocmai portretul doamnei Anselberg, într-un costum de ţigancă unguroaică; el se refugiase în cabinet, cred că el a observat aceasta şi, de aceea, şi-a scurtat vizita. De altfel, îl aştepta birjarul jos, căci mai avea şi alte vizite de făcut.

Lui Bucevschi i-a spus, când a văzut muierile pe jumătate goale şi goale pe pereţi, în glumă:

– Aşa, în loc să faci sfinţi, faci blasgonii de aeste!...

Noi l-am condus până la trăsură; locuitorii casei au ieşit, tiptil, din toate camerele, pe coridoare, mai ales femeile (O, vienezele astea sunt atât de curioase!) şi s-au uitat la el ca la un „Wauwau!”.

În capela grecească, am văzut-o, duminica trecută, pe Mitrofanovici, cu „nora” ei. Fata cred că m-a văzut,

căci a atras atenţia bătrânei asupra mea şi au şoptit ceva, împreună; mereu au privit spre mine, de mai multe ori.

Duminica asta, am fost în nu mai puţin de 4 biserici, de la 8, la 12. Îţi poţi închipui ce muzică diversă poţi asculta! De la 8, la 9, în biserica Minoriţilor, o liturghie în stil gregorian, cu un foarte redus acompaniament instrumental şi cu orga dezacordată. De la 9, la 10, în biserica Franciscanilor; acolo am observat că, la Viena, se poate auzi şi muzică bisericească mizerabilă. Într-un loc, sopranul s-a oprit, deodată, cu totul şi şi-a lăsat, cu cea mai pură resemnare, soarta pe seama unei tobe, acordată cu un semiton mai jos, iar toboşarul, pentru a face faţă situaţiei penibile, plin de disperare, bătea cu furie şi, astfel, au dus la bun sfârşit bietul „Benedictus". De la 10, la 11, am fost la capela grecească, unde am dat prilej celei cu genele cu cremă să se delecteze la privirea mea, iar, la 11, am mers la capela Curţii. Acolo, a fost frumos; acolo, este totdeauna frumos. Ieri, nu, vineri, de Bunavestire, s-a cântat, acolo, un „Ave Maria" pentru soprană şi alto, cu acompaniament de coarde, în tonalitate mixolidică, de Brams.

Îţi spun, draga mea Marica, a fost atât de frumos, dar atât de frumos cum n-am mai auzit vreodată! Oamenii aveau ochii plini de lacrimi şi, la sfârşit, a fost un şters de nas comun! Şi pare atât de simplu, construit cu mijloace atât de neînsemnate, şi, totuşi, atât de minunat! Dar tocmai aceasta e măiestrie, să creezi, din ceva atât de neînsemnat, ceva cu deosebire de însemnat!

După-masă, am fost, precum ţi-am mai scris, la un concert Strauss. Am fost într-o lojă cu Amselberg, Guttman şi cu mama lor. M-am amuzat foarte mult, Strauss a cântat răpitor, adică orchestra lui excelentă. El însuşi ţopăie mereu, ca o păpuşă de cauciuc, dirijează cam în genul unui sucitor de aluat, totuşi, foarte bine. Cel mai mult mi-a plăcut un marş de concert pentru harpă şi orchestră şi „Danse macabre”, de Saint Saens. O instrumentaţie extraordinară; vezi şi auzi clămpănitul scheletelor şi gemetele înfricoşate. Hermina (Guttman) m-a plictisit mult, ea este extraordinar de curioasă şi te poate chinui de moarte cu întrebările ei.

Joi am fost, din nou, în aceeaşi companie, la un concert al „Filarmonicii”. Nu vreau să te plictisesc cu o descriere detailată. Aş vrea să trec peste consideraţiile strict muzicale.

După concert, după cum ţi-am comunicat, am mers la doamna Amselberg, unde am luat cina cu toţii. Ea are o locuinţă foarte elegantă, două saloane, unul galben, adică cu mobile din Damasc, de mătase galbenă, de asemenea perdele şi portierele etc., şi unul albastru – „gendarme”, aşa ca al tău – tablouri foarte frumoase, în majoritate originale, lustruri, bibelouri etc., foarte fine şi preţioase. Sufrageria e în stil vechi german, din stejar sculptat, foarte drăguţă. Supeul a fost destul de plăcut, numai de-ar fi fost mai mult de mâncare! Menu-ul a fost foarte fin – bouillon, marinată de ţipar, ruladă a l’anglaise (într-un sos oarecare scârbos), boeuf fricasse, fromage de rois, mici chiftele de creier, portocale şi alte dulciuri, vin de Rin şi bere.

După supeu, s-au servit ţigări fine, ceai, s-a discutat, s-a minţit, ne-am plimbat, ne-am plictisit şi, la 10 şi jumătate, am plecat acasă şi am visat la munţi de chiftele.

Ieri, am fost, din nou, la un concert al lui Strauss; a fost şi Epaminonda. Şi acesta a fost foarte frumos. I-am văzut, acolo, pe ambasadorul brazilian şi pe cel turc, cu suita lor.

Strauss a cântat un marş turcesc, turcul a fost încântat şi l-a poftit în loja sa. Am văzut-o şi pe soţia lui Strauss, şi pe sora sa, amândouă sunt foarte urâte. Asta o ştie frumosul Edi (Strauss) şi nu-l jenează, căci are o altă simpatie – o evreică foarte bine –, pe care, de asemenea, am avut fericirea s-o văd.

Sâmbătă, am fost în Parlament! După oarecare căutare, am fost îndreptat spre biroul lui Sobkenig, de al cărui nume, mult timp, nu mi-am putut aduce aminte. După ce i-am spus cine sunt, s-a bucurat nespus să mă vadă, şi m-a întrebat de toţi din Bucovina, de tata, mama, fraţi, surori, unchiul Mihai etc. Este bolnăvicios săracul, se pare că are gută ori reumatism la picioare. El mulţumeşte tatii pentru felicitarea de Anul Nou şi a spus că, dacă va mai pleca vreodată în Bucovina – ceea ce nu prea crede –, ne va vizita numaidecât. N-am putut sta mult cu el, căci vroiam să intru în sală; mi-a dat şi mie un bilet în lojă – căci el distribuie biletele de intrare – şi aşa am intrat. În momentul acela, vorbea Dunajewski, ţinea acel discurs prin care vrea să-l înveţe logica pe Rochbauer – polonezul ăsta meschin! L-am văzut pe

bătrânul Smoltka, care e alb de tot, pe Taafe, conducătorul Austriei, pe Ziemalkowscki, tot un poleac din ăştia, pretenţios şi epuizat, pe Conrad, Pino, Herest, Skena, Clam-Martinitz, Meznik, Lienbacher, pe principii Liechtenstein, pe Raab, di Pauli, Jaworschi, Dr. Magg, cel care a ţinut acel discurs minunat contra lui Dumajewski, etc. etc. etc., şi pe oamenii noştri. Numai Stârcea şi Tomaşciuc stau în partea stângă, ceilalţi erau în partea dreaptă.

Astfel, am avut ocazia să văd viaţa parlamentară. În sală, nu este linişte prea mare. Şi, când vorbeşte unul prea încet, toţi ies din bănci şi se îndreaptă spre vorbitor, să-l audă. Îndată ce începe unul să vorbească, aleargă spre el stenografii, care se schimbă din 5 în 5 minute, iar un servitor îi pune în faţă 2 pahare de apă, spre întărire. Când vorbeşte unul de dreapta, ies afară cei din stânga, rămân numai câţiva, care trebuie să-i riposteze – şi invers. După discursul lui Magg, noi, de la galerie, am aplaudat cât am putut; atunci, Swolski a ameninţat că evacuăm galeriile. Noi ne-am gândit însă: „Poţi să nu... salvezi onoarea de domn”.

Meznik a vorbit foarte prost nemţeşte. Rapoartele sunt cu totul altfel de cum se vorbeşte de fapt. El a spus, de exemplu, „der” Centralkommssion (Comisia centrală), în loc de „die” şi „das” Verwaltung (administraţia), în loc de „die”, şi a făcut 5-6 greşeli în fiecare frază, aşa un „boem suspect”. Eu am rămas până la sfârşitul şedinţei, până la 5 şi jumătate (de la 11), am uitat de mâncare şi de toate. Este foarte interesant.

Cum îşi mai sar ăştia reciproc din sărite şi acţionează în acest fel pentru binele poporului!

Dar să şti că mă doare mâna de atâta scris. Trebuie să închei curând. Azi, e o vreme foarte închisă. Plouă şi e frig. Morariu n-a plecat încă, pleacă abia în cursul săptămânii acesteia. Am primit o scrisoare de la Nastasi, din Braşov, în care îmi scrie că, la toamnă, se eliberează un post de profesor la liceul lor pentru germană şi istorie şi eu să-l cer, că-l primesc sigur, deoarece pot preda şi muzica. N-ar fi rău, nu-i aşa?

În „Familia”, ar fi apărut, am auzit, o recenzie grozavă despre „Candidatul Linte” al meu; oamenii sunt extaziaţi şi mă ridică în al 7-lea cer! N-am citit-o, pentru că nu mă întâlnesc, aici, cu cei ce o au.

De ce să-ţi scriu cât costă zaharniţa şi linguriţa? Prea vrei să ştii toate! Povestea cu Gorgonii – să-ţi spun drept – mă lasă rece. Nu-i deloc frumos din partea lor. Desigur, că n-o să-i scriu Berthei. Numai dacă Bertha ar avea, într-adevăr, simpatie şi dragoste pentru mine, mi-ar părea rău de biata fată. Dar ce pot să fac mai mult decât am făcut? Dacă sunt atât de absurzi, să persiste în încăpăţânarea lor, nu trebuie şi eu să fiu atât de prost să-mi pun toată viaţa şi existenţa în joc. Dar, de durut, mă doare, tare mă doare! Aş vrea să ştiu dacă Bertha o să-mi scrie. Cred că n-are să-mi scrie, ci poate va căuta o ocazie să vorbească cu tine.

Povestea cu Ervineasca m-a surprins, desigur, dar nu prea mult. Am felicitat-o.

Cu Fritz, nu m-am întâlnit deloc. Am auzit, că a plecat acasă, acum câteva zile, deoarece acum sunt vacanţe.

Săracul Ştefan! Îmi pare rău de el, bietul băiat, şi de biata fetiţă, Laura, încă şi mai mult. Nu m-am văzut cu părinţii ei, deoarece Ştefan nu mi-a trimis adresa lor.

Deci, România a devenit regat! Mi-au dat lacrimile, când am citit gazeta, azi. Şi nunta Kornprinţului este, totuşi, în Mai – şi tu, totuşi, nu vii la Viena? Pentru cei câţiva florini? Crezi că dezastrul va fi mai mare, dacă vei cheltui vreo 70-80 florini. Nu, Maria, ai să regreţi veşnic; aşa-ceva se întâlneşte numai o dată şi, din cauza asta, n-ai să te nenoroceşti; şi-ţi rămâne o amintire pe toată viaţa! O raţională folosire a unei călătorii la Viena face, după părerea mea, cât 2-3 ani într-o staţiune balneară, asta are s-o recunoască oricine. Şi o ocazie atât de bună, desigur, că nu se va mai ivi!....

Onciul a ieşit, de 2 săptămâni, din spital şi pleacă acasă, în Bucovina. El este foarte slăbit.

Partitura ţi-o voi trimite, împreună cu rufele, data viitoare. Chestiile de notariat au şi fost expediate. Cu Jozi şi Gyula nu m-am văzut de mult. Ei locuiesc foarte departe de mine. Pe cât sc pare, Gyula intenţionează s-o ia pe Maria la el şi să ducă gospodărie comună. O iubeşte prea mult ca s-o poată lăsa.

Tu, ce drăguţă e scrisoarea Knipper-ei ! Ar trebui pusă în ramă! Sâmbătă, merg poate la „Heurigen Ball” al Societăţii Albrecht Durer. Nu ştiu, însă, sigur. Şi, acum, cu bine! Tatii îi sărut mâinile de 100 de ori.

Pe tine te sărut şi, în speranţa că, de data aceasta, nu vei avea nici un motiv să te plângi că scriu prea puţin detailat, rămân al tău frate sincer.

Ciprian.

De ce scrii adresa atât de împrăştiat pe plic? Uite aşa : Stim domn / C. G. Porumbescu / Viena / VI. Gumpendorferstrasse nr. 69 parter, uşa 2. Salutări şi lui... Korvin”.

*

„Viena, **3 Mai 1881**

Scumpă Marica!

Am primit aşa-zisele „resturi neglijabile de la masa de Paşti” şi, mulţumindu-ţi din inimă pentru ele, ai să mă înţelegi că mie nu mi-au făcut impresia că ar fi luate drept „resturi neglijabile”. Eu, Epaminonda şi Josefine ne-am lins degetele după ele şi am lăudat, după merit, arta ta de a coace. Nici cei 50 de creiţari nu m-au lăsat rece; tocmai eram gata să plec în Prater – era doar 1 Mai şi o zi splendidă – şi mie îmi lipseau exact 50 de creiţari!

„Vei fi citit, în foiletonul din „Tagblatt”, sub titlul „Mai auriu”, cum a decurs plimbarea în Prater. O mare de oameni, trăsuri nenumărate se perindau, pe chei, în sus şi în jos; toate restaurantele, cafenelele erau pline şi era o zăpăceală, o gălăgie ca la război.

Eu am fost într-o societate foarte veselă şi, după ce am făcut, în mod obligatoriu, pe „gură cască”, adică m-am uitat la diversele trăsuri, printre care cea cu împărăteasa, Gisela, cu prinţul moştenitor, diverşi arhiduci etc., ne-am aşezat, la „Romacher”, la o masă pe care am cucerit-o cu greu şi am băut bere.

Pe Adolf Fanta l-am zărit de departe, dar, din cauza înghesuielii, n-am putut vorbi cu el. Apoi, am mers în „Wurstelprater” şi am participat la toate năzbâtiile, adică am tras la ţintă (cu puşca de salon), ne-am dat cu căluşeii, noi golani bătrâni – închipuieşte-ţi-l pe lunganul tău de frate şezând aşa, pe o cămilă –, apoi am mers la hipodrom – un fel de circ, unde, pentru 20 creiţari, te poţi lăsa scuturat, timp de 5 minute, de o mârţoagă vie; trânta pe jos este gratuită. Vei înţelege uşor că aceasta s-a întâmplat chiar unora dintre noi, după ce atât de greu se poate ajunge în situaţia de a călări astfel de armăsari nobili. Cât timp este, încă, comanda „la pas”, este unul care comandă şi gloabele ascultă – mai treacă-meargă, dar, când se comandă „trap”, ajungi din ce în ce într-o situaţie mai critică, te apuci, cu frică de moarte, de orice, numai de şea şi de frâu nu şi ajungi, adesea, chiar şi în genunchi pe spatele calului – ceea ce are, fără îndoială, ca urmare o inevitabilă tumbă. Eu, din fericire, m-am ţinut

destul de bine, am pierdut însă frâul, scările şi şeaua şi am ajuns pe gâtul armăsarului! Le-aş fi mai dat 20 creiţari, să mă lase să cobor, şi am mulţumit tuturor sfinţilor, când m-am văzut iar cu picioarele pe pământ. Unul din noi a atins, cu armăsarul lui, o nobilă maghiară, care făcea pe nobila cu cei 20 creiţari ai ei şi care şedea în şea ca o prinţesă; deoarece el, în frica lui de moarte, n-a putut să-şi ţină calul în frâu, s-a ciocnit prea puţin delicat de focoasa fiică a Pustei, care i-a aruncat un furios „basamac teremtete" în obraz; el, însă, căzând, a mai avut timp să-i spună: „E! Pupaţi-mă..." – îţi închipui situaţia!, etc.

Ne-am aşezat, apoi, într-un tramvai ticsit de lume – în care, cu aceşti vienezi veseli, n-a lipsit voioşia – şi am plecat acasă.

Vineri, am fost la Cyprienne, s-o văd pe Niemann, şi erau să mă strivească.

Azi, am primit hainele cele noi, care-mi stau destul de bine şi, mâine, plec, dacă vremea-i tot aşa de bună, la Greifenstein, cu vaporul.

Azi, am primit ultima ta scrisoare, însă am căutat-o zadarnic pe cea de la Lola.

La o majorare a stipendiului meu nici nu mă gândesc, dacă aş putea, aş restitui cu plăcere şi pe cel pe care-l am, deoarece şi aşa nu am intenţia să rămân în Bucovina.

Pregătirile pentru primirea Ştefaniei sunt colosale – nu mai ştiu dacă un muritor de rând ca mine va putea să vadă ceva, deoarece se vor posta milioane de oameni.

Îţi trimit, acum, rufele şi cartea de note, pe care poţi s-o păstrezi. Trimite-mi-le curând, cu pălăria de paie şi câteva gulere. Tatii îi sărut mâinile de multe ori. Pe tine şi pe doamna Laura vă salut cu drag, al tău frate

Ciprian”.

*

„Viena, **23 iunie 1881**

Scumpul meu părinte!

Plin de tristeţe şi supărare, Vă scriu epistola aceasta. Am primit 4 florini şi 3 epistole pline de ştiri supărăcioase şi adânc întristătoare. Ce să mai zic? Pe vorba lui Wurizel n-aş pune mult preţ, nccunoscându-l ca medic de autoritate. Destul că atâta e fără îndoială, că bietul Ştefan are necesitate de o cură radicală şi foarte urgentă. Pe cât cunosc eu constituţia lui şi pe cât am putut cunoaşte progresul morbului său, pe timpul petrecerii mele acasă, sunt de părere că Ştefan, după un scurt timp retragere şi odihnă, cu puţin ajutor medical, se va restaura cât mai bine. Nu înţeleg, însă, de ce chiar la Solca, ca şi când Stupca n-ar fi tot atât de bună.

Au fost alţii mai bolnavi de piept – exemple nenumărate – şi s-au însănătoşit, şi nu cu constituţia normală şi fermă a lui Ştefan.

Eu am cea mai mare speranţă că, în scurt timp, se va îndrepta. Ce-i cu Marica? E lucru pocit şi nu ştiu, într-adevăr, ce să mai zic...

Vă rog, numaidecât, şi, după însănătoşirea Marichii, o rog şi pe dânsa, să-mi scrieţi regulat despre toată starea de acasă.

Eu singur nu cred că voi pleca acasă, din multe şi prea multe cauze, deci cu atâta mai mult aş dori a mă ţineţi despre toate la curent.

Mulţumindu-vă pentru paralele trimise, vă sărut mâinile, al D-tale devotat fiu.

Cyprian".

*

„Viena, **23. VI. 1881**

Scumpă surioară!

Eşti bolnavă, fetiţo? De ce? Te-ai uitat prea adânc în ochişorii florilor sau în buclişoarele de aur ale stelelor? Poate-i nevoie de ceva descântec cu cărbuni. O, te rog,

scrie-mi cât mai adesea, deoarece sunt, aici, în cea mai penibilă nelinişte. Am fost, de curând, la clinica profesorului Dr. Bamberg şi, acolo, a fost o fată cu exact aceleaşi pete pe spate şi piept ca tine.

Acestea nu sunt pete de la ficat.

Absolut greşit! Petele se cheamă herpes (Pytiriazis versicolor) şi sunt absolut inofensive. Se tratează cu „Sapo viridis”, zilnic (timp de 6-7 zile), se săpuneşte, dimineaţa şi seara, fără însă să se spele – abia după 8-9 zile.

Însănătoşeşte-te tu şi Ştefan cât mai curând şi scrieţi-mi cât mai degrabă. Te sărută de 1.000 d3 ori al tău

Ciprian.

Domnişoarei Laura, cele mai cordiale salutări şi să nu se supere prea mult din cauza lui Ştefan, se va face bine în cel mai scurt timp”.

*

Carte poştală:

„Adresa mea nouă este / VIII Albertgasse nr.13. I. Stok.12.

Unde am locuit până acum, a fost foarte umed şi plin de ploşniţe, şi eram necesitat, având cu doamna de casă ceartă, pentru necurăţenie ce o ţine în casa mea şi

pentru defectuosul serviciu, am părăsi cabinetul, îmi venise foarte greu, chiar acum, ne-având parale.

Acuma locuiesc foarte bine, dar mai scump 10 florini pe lună.

Cyprian”.

Planul meu de viitor este deja stabilit

„Scumpul meu părinte!

Puţine să mai adaog şi eu (la scrisoarea trimisă de Mărioara, Laura şi Ştefan, care au vizitat Viena). M-am bucurat foarte mult văzând că vin ai noştri cu toţii, de care n-am ştiut că vor veni.

Eu, cu Dl Hartl, i-am întâmpinat la gară şi Ştefan, cu Marica, a tras la mine, unde se află foarte bine, având toată comoditatea şi serviciul cel mai necesar de la bătrâna gazda mea. Petrecem la un loc, privim ce este de văzut, că mult nu-i, fiind teatrele toate închise.

Schonbrunul şi vilegeaturile din împrejurime le vom mai vedea, cu Marica, şi, apoi, suntem gata. Ştefan, mâine, pleacă la Gleichenberg. Kandros, asistentul prim al lui Bamberger şi cel mai renumit doctor de piept, mi-a spus că boala lui Ştefan nu e atât de periculoasă. Plămânul stâng, în capătul de sus, e atacat şi e foarte potrivit a-l trimite pe Ştefan la Gleichenberg, ca de cu timpuriu să se poată evita pericolul unei tuberculoze. I-a dat adresa unui medic în Gleichenberg şi i-a spus că, dacă se va întoarce îndărăt, să vie iarăşi la el, ca să-i dea ordinaţiunile următoare. Eu pe Ştefan nu-l pot însoţi la Gleichenberg,

neavând parale şi neputând, de altă parte, s-o las pe Marica singură, aice.

Marica, fiind, odată, la Viena şi spezând atâţia bani, cred că trebuie să întrebuinţeze timpul să vadă cât se va putea. Eu n-o pot petrece sub nici o condiţiune, neputând, înainte de 15 august, să mă urnesc de aice. Dra Laura o va însoţi, deci, şi îndărăt.

De mai aveţi, deci, să mai ordonaţi ceva în privinţa călătoriei Marichii, care observ anume că nu mă costă mult, dacă mai rămâne şi mai mult timp aicea, Vă rugăm a ne înştiinţa, în tot cazul, până Miercuri seara".

*

„Scumpă Măriuţă!

Chiar acum am primit scrisoarea ta (Mărioara a plecat, cu Ştefan, la Gleichenberg). Mă bucur nespus de mult, că toate s-au petrecut cu bine. Că e frumos, foarte frumos, pot să-mi închipui. Toate le scrii, numai adresa n-o indici, acolo unde vă veţi muta. Sunt foarte îngrijorat în ce priveşte cei 23 florini, pe care vi i-am trimis alaltăieri. Întrebaţi la poştă, în caz că nu i-aţi primit încă. V-am scris şi o scrisoare.

O, Doamne, cât de mult aş vrea să vin la voi, dar, dragă soră, eu nu ţi-am scris niciodată acasă, ca să nu mă plâng fără rost şi ca să nu prindă tata scrisorile – dar trebuie să ţi-o spun că-mi merge mizerabil – sunt bucuros

să am, în fiecare zi, un gulaş ori o pereche de cârnăciori de mâncare.

Azi n-am nimic! Pe credit nu mai vreau să iau nimic, deoarece sunt dator 10 florini. Pe lângă aceasta, veşnica mea supărare – şi, totuşi, mă simt mai liber şi mai bine decât aş fi, acasă, la străchini pline; acolo, n-aş mai putea suporta o zi...

Cred că v-am scris că am făcut o cerere la Sudbahn pentru un bilet cu reducere. Am trimis biletul lui Ştefan şi am rugat să-l schimbe şi pe acesta pentru unul de jumătate a treia. Poate-l capăt şi atunci vin, totuşi, la voi. Pe la Feldbach voi merge, bineînţeles, pe jos, până la Gleichenberg.

I-am scris şi tatii. De altfel – nimic nou. E foarte cald, dar astă-noapte a plouat. La Hartl, n-am fost de atunci.

Vă salut! Mi-e tare dor de voi. Scrieţi-mi adresa voastră, iar eu locuiesc la Nr. 13, nu 12.

Ciprian”.

*

„Viena, la **25 Mai 1881**

Prea stimate amice (Epaminonda Bucevschi),

S-a scurs o vreme îndelungată din ziua când ne-am strâns mâinile de rămas bun şi ne-am despărţit, salutându-ne atât de cordial. D-Ta – pentru a schimba odăiţa

intimă de pe Corneliusgasse cu un apartament supra-încărcat de lambriuri de tei la Cernăuţi, eu – pentru a mă întoarce la notele mele muzicale şi a continua monotonia silnică obişnuită, cu mai multe sau mai puţine schimbări.

Au trecut aproape două luni – şi eu am promis să scriu – şi nu am scris. E o neglijenţă din partea mea şi, dacă ai fi în apropierea mea, ar trebui să mă aştept la un perdaf cum se cade. Dar eu am încredere în bunătatea şi indulgenţa d-Tale, mai ales când te mai şi asigur, pe deasupra, că n-a trecut o singură zi, în acest interval, să nu mă fi gândit la d-Ta cu toată sinceritatea, cu o prietenie trainică şi cu mulţumire, şi sunt pe deplin convins că mă vei ierta.

Dra Josefina m-a ţinut la curent, atât în privinţa d-Tale, cât şi cu toate cele ce se întâmplă în jurul d-Tale. Ştiu că ai mult, foarte mult de lucru şi regret, în tăcere, că i-am dat scrisorii o extindere aşa de mare că şi cetirea ei îţi va răpi o bună parte din preţiosul d-Tale timp. Dar acum n-am altceva de făcut. Făcând abstracţie de faptul că eu scriu cu plăcere scrisori şi că scriu mai cu plăcere decât vorbesc, mai intervine, pe lângă aceasta, şi o anumită nevoie să-mi descarc tot sufletul faţă de acela pe care nu l-am văzut de multă vreme şi cu care nu am stat de mult în legătură, ca să-i comunic un noian de ştiri şi să-mi răcoresc, astfel, inima ce mă apasă. Vei râde dacă îţi scriu că mă plictisesc şi nu mă simt bine din pricina d-Tale. La început, mi-a fost destul de greu să mă duc la Josefina; că plângea şi eu trebuia s-o mângâi. Dumnezeu mi-e martor că eu însumi aveam nevoie de mângâiere şi, de multe ori, a trebuit să mă furişez în umbra perdelei

pentru a ascunde lacrimile mele: mă jenam, chiar la început, să merg la atelierul d-Tale – mă îngrozeam, ca şi atunci când trebuie să treci pe lângă un loc iubit, unde i s-a întâmplat cuiva o nenorocire. Şi când, totuşi, m-am dus la ea, am râs eu însumi de timiditatea mea. Nu mai era acea odăiţă dragă, intimă, unde mă obişnuisem să te văd pe d-Ta, între tablourile d-Tale favorite, şi, de pe pereţi, mă priveau cu ochi de gheaţă toate figurile acelea, ca şi când s-ar fi mâniat de îndrăzneala mea, că m-aş fi furişat acolo ca un criminal. Odaia mi se părea pustie şi goală; a trebuit să plec de acolo şi nu m-am mai urcat sus multă vreme. Se petrece ceva curios în inima omenească. S-ar crede că, din cauza atâtor neplăceri de natură diferită, de supărări şi de grijile cele mai apăsătoare, inima ar trebui să devină insensibilă şi tare ca o fosilă pietrificată, dar se întâmplă tocmai contrariul. Cu cât mai mult îmbătrâneşti, cu atât mai mult se înmoaie nesocotita de ea, şi acum îmi pot explica de ce cad bătrânii în doaga copilăriei. Inima lor revine la starea normală, originală, a copilăriei şi, de aceea, se face atât de blânda şi aşa de bună. În special, se referă aceasta la noi, adică la d-Ta şi la mine, căci noi suntem – după cum se spune în viaţa de toate zilele – nişte sentimentali şi adeseori au făcut asupra noastră o deosebită impresie lucruri care altora li se par cu totul indiferente.

De când nu ne-am mai văzut, ca să ne spunem reciproc durerile, fapt care, spus în trecere, ne-a uşurat viaţa în mod considerabil, nu s-a prea schimbat aproape nimic, cu excepţia păruielii primite de nemţi de la cehi. A propos, în ce priveşte pe cehi, am făcut, într-un ceas de

indispoziţie, un cuplet şi mai indispunător, din care îţi redau o strofa:

„De curând, a avut loc la Praga cam mult scandal
Şi pretutindeni se înjură pe ceheşte
Că acea cometă, care se vede pe cer,
Nu ştia deloc ceheşte.
Iar micul Wenzel, înfuriat de tot,
Loveşte cât poate de tare în nemţi,
Fiindcă o stea, care nu ştia să îndruge ceheşte,
Nu poate fi cometă”.

Asupra mea nu a lăsat nici o urmă acea cometă prevestitoare de nenorociri, în afară de faptul că, din pricina ei şi pentru a o vedea mai bine, am stat, odată, treaz, la 12 noaptea, şi a trebuit să plătesc portarului cuvenita taxă ca să-mi deschidă poarta. Cu aceasta te alegi de la comete. Dacă domnii astronomi ar escamota, zilnic, câte o cometă, ar trebui să sărăceşti în curând din cauza acestor lucruri cu coadă. Dar cine să se mai intereseze de cozi străine, avem de ajuns de lucru cu ale noastre proprii. Şi, deoarece am ajuns la ceea ce mă doare pe mine, vreau să-ţi raportez iarăşi despre mine.

Scurtă vreme după plecarea d-Tale, au venit ceva parale din Transilvania şi m-am folosit, din vreme, de acest eveniment pentru a plăti anticipat câteva lecţii la papa Krenn, care a avut şi amabilitatea să-mi promită să cânt în corul bisericii Arh. Michail şi să-mi dea îndrumările necesare, când studiam unele piese muzicale, relativ la compoziţie şi dirijat. Am avut şi norocul să fac pe dirijorul la o asociaţie muzicală de aici, se înţelege, în

mod onorific – ceea ce mi-a fost de marc folos. Înveţi, cu ocazia asta, lucruri pe care nu le găseşti în cărţi şi de care ai atâta nevoie în viaţa practică. Mi-am schimbat locuinţa, la 1 iulie, deoarece nu mai puteam sta în gaura aceea puturoasă şi umedă, care era tot ce vrei, numai „garsonieră mobilată” nu.

Cu Josefina şi Theresa, am făcut, adeseori, excursii, după cum trebuie să-ţi fi comunicat Josefina. Theresa este destul de cuminte şi drăguţă, eu mă întâlnesc aproape zilnic cu ea, deoarece locuim în imediata apropiere.

Ea întreabă, totdeauna, de d-Ta şi îmi face mereu reproşuri de ce nu scriu. Actualmente, e sănătoasă, dar a bolit mult şi arată cam trasă la faţă. Am avut, pentru câteva zile, pe fraţii mei ca musafiri. Ştefan a trebuit să plece la Gleichenberg, din cauza plămânilor, şi soră-mea l-a acompaniat până acolo. Acum îi merge mai bine fratelui şi ei nu găsesc destule cuvinte de laudă pentru a descrie încântătoarea regiune din jurul Gleichenbergului.

Către 15 august, ar trebui să termine cura şi, apoi, plecăm cu toţii acasă.

De la tata am ştiri destul de mulţumitoare. El a fost avansat, în ultimul timp, dar numai onorific. L-au făcut ierarh şi i-au dat brâu roşu.

Planul meu de viitor este deja stabilit. Mă duc, la toamnă, la Braşov şi voi învăţa pe oamenii de acolo să cânte. De-mi va merge bine nu ştiu, dar, în orice caz, mai

bine ca la Viena... Şi, dacă îmi va merge prost, le pot spune orişicând un drăgălaş „Adio!” şi să-mi caut, în altă parte, o bucăţică de pâine. M-am ales, însă, cu un lucru, cu foarte multă experienţă, care mă va ajuta să trec, în orice ocazie, cu multă uşurinţă peste orice fel de greutăţi. Obligaţiile mele profesionale nu-mi vor da mult de lucru şi cel ce n-are glas nu are voie să cânte şi, dacă nu sc vor supune, îi dau naibii. Dar condiţiile sociale îmi vor da mult de lucru, după cum suni informat, deoarece, acolo, au mare influenţă o clasă de oameni pe care îi voi urî până la moarte. Apoi, sunt nişte brânzari, care s-au ridicat subit mai sus şi îşi vâră pretutindeni botul şi terfelesc totul cu aroganţa lor impertinentă. Şi, totuşi, sunt şi doamnele cu care, din păcate, voi avea de-a face la asociaţia corală şi în corul bisericesc. Vom vedea.

Pe aici, sunt puţine lucruri noi. E cald, de te sufoci. O secetă groaznică, în aer şi în buzunare. Se lucrează de zor la mărirea Kunstlerhaus-ului, dar, în interior, cred că s-a mărit prea puţin. Acum, trec la partea finală a sarcinii mele şi, totuşi, să atac cu toată vigoarea, oricât de delicat ar fi, pentru a putea produce acel efect pe care îl aştept cu atâta dor şi care trebuie să aibă tocmai succesul scontat, dacă nu se întâmplă vreo minune. Deja, din chitanţele anexate, vei fi dedus, prea stimate amice, că e vorba de bani. În timp ce citeai scrisoarea, trebuie să-ţi fi spus în mintea d-Tale: „Acum, acum, dau de punctul nevralgic”. Şi iată-l! Dumnezeu ştie cât de greu îmi vine să o spun, dar trebuie.

Eu mă adresez, când îmi merge prost, totdeauna, la d-Ta, ca de obicei, şi am avut, totdeauna, norocul şi

mângâierea să plec de la d-Ta liniştit. D-ta ştii că îmi merge prost, d-Ta puteai să ştii că mi-a mers şi mai departe prost, adeseori până la deprimare, dar trebuie să trăieşti, să termini ce ai început. N-am multe datorii, dar prea multe pentru a le putea plăti, în condiţiile de astăzi. Am datorii la restaurant, pentru masa zilnică luată, începând de la 25 Iunie. Cei 25 florini ai mei mi-au ajuns numai bine pentru locuinţă şi pentru Krenn. Dar păcatele vechi, acelea sunt greu de îndreptat. Înţeleg, prin aceasta, bonurile de la Muntele de Pietate, vai, acelea mă sufocă. S-a dus totul la evrei, haina, pantalonii, ceasul inelul etc., nespus de multe obiecte, pe care trebuie să le scot, acum.

Prea onorate şi scumpe domn Bucevschi, ajută-mă! Prin amabila d-Tale intervenţie, aş putea să capăt uşor, chiar acum, banii pe chitanţele pe septembrie şi octombrie, care trebuiesc numai timbrate şi ordonanţate de episcop. Cu câtă plăcere aş da 5-6 florini procente pentru lucrul acesta! Sau poate eşti d-Ta aşa de bun să-mi avansezi aceşti bani şi, apoi, să-i primeşti, după ce îi va încasa Zawadowski de la Casieria Statului. Sunt bani siguri şi numai nenorocirea că trebuie să aştept două luni face ca afacerea să fie atât de puţin atrăgătoare. Cât ţi-aş fi d-Tale de mulţumitor, dacă mi-ai putea scoate aceşti bani, zău! Că nu mai ştiu cum să-mi mai pot ajuta şi sunt complect disperat! Nu mai pot avea măcar pentru spesele de călătorie vreo pretenţie de la tata, deoarece, acuma, are atât de mari cheltuieli cu fratele şi sora mea. Te rog, te rog mult, fă ceva pentru mine. Ai fost, totdeauna, aşa de bun cu mine şi te rog să fii şi acum. Te rog să ai amabilitatea să predai chitanţa pentru luna August, chiar acuma, lui Zawodowski şi să-mi trimiţi, deodată, atât

banii aceştia, cât şi cei pe care îi vei realiza d-Ta. Pot să am vreo speranţă? Te rog să ai bunăvoinţa de a-mi expedia, neîntârziat, o carte poştală, ca să pot scăpa, cât mai curând, de nesiguranţa asta chinuitoare.

Am încredere în încercata D-Tale bunătate şi în simţul d-Tale de binefacere, am încredere şi mă bazez, cu toată puterea, pe prietenia d-Tale. Sunt în aşteptarea unui răspuns favorabil, cât se poate de curând, te salut din toată inima şi rămân al d-Tale obligat şi devotat, cu toată sinceritatea.

C. Porumbescu".

*

„Viena, **29 Iulie 1881**

Scumpă Marica!

În sfârşit, o scrisoare din care se poate deduce, oarecum, ce-i la Gleichenberg şi ce faceţi acolo. Ceea ce am scris în ultima mea scrisoare, în mod batjocoritor, cum zici tu, – nu trebuie deloc să-mi reproşezi. Vezi că a fost un mijloc excelent să obţin de la tine – şi asta am vrut – anume o scrisoare amănunţită. Desigur că scrisoarea conţine, mai ales, o parte sumbră, anume starea sănătăţii lui Ştefan; dar, la începutul tratamentelor, este totdeauna aşa, abia mai târziu se clarifică şi se aşează toate – zic şi sper eu.

Oricât de frumos ar fi la voi, tot nu vă pot vizita. Vezi! Reducerea acordată de „Sudbahn” a trebuit să mai plătesc drept amendă porto dublu, ca şi pentru această scrisoare, căci, ţi-o spun de la început, nu-i pun mărci, ca să ajungă cu atât mai sigur...

Nici acasă nu pot pleca, din mai multe motive întemeiate: 1) nici eu, nici tata n-avem bani, 2) nu pot obţine, acum, deoarece au început vacanţele, nici o reducere, iar acelea care erau destinate lui Ştefan au fost utilitate de altul, 3) în caz că eu aş pleca, n-aş putea rămâne decât 2 săptămâni acasă, deoarece trebuie să plec, la 1 septembrie, la Braşov, deci să fac o călătorie tot atât de costisitoare. Ar fi rentabil oare, să azvârl, aşa, 50-60 florini pentru 2 săptămâni? Aşa, plec de aici direct la Braşov şi mă va costa mai puţin, deoarece, de la Stupca, ar trebui să plec prin România – alt drum nu este.

Recunoşti, deci, că nici nu pot gândi să plec acasă. În privinţa asta, am şi scris tatii.

Tata mi-a scris ca Pakorny să-ţi trimită fotografiile prin ramburs. Am fost, alaltăieri, acolo şi m-am uitat la grupul nostru şi la portretele cabinet ale lui Ştefan. Ştefan a ieşit foarte bine, atât singur, cât în grup. Noi amândoi, dacă în realitate am fi aşa, ar trebui să mai facem foarte multe cuceriri; căci tu eşti drăgălaşă, tânără şi frumoasă ca o fetişcană de 17 ani, iar eu – ca şi cum abia acum aş fi terminat liceul, cu o guriţă mică şi drăgălaşă, numai s-o săruţi.

Na, ce să mai zic, ce mai poţi păţi la bătrâneţe! Pakorny a expediat fotografiile chiar în aceeaşi zi. Tata are să aibă o bucurie nebunească de copiii lui.

În caz de comenzi ulterioare ale grupului, costă, o bucată, 1 florin.

Nu înţeleg capriciul tău să obţii, numaidecât, rochia de catifea. Probabil, acolo, oamenii nu sunt în toate minţile, de poartă, la promenadă, rochii de catifea; şi, în caz că le poartă, totuşi, atunci desigur sunt altfel lucrate ca a ta, cu trenă lungă – asta e numai în salon. Lasă-mă să-ţi spun, nu purta rochia de catifea. De altfel, cum să ţi-o trimit? N-am cutie potrivită şi s-ar boţi toată. Însă, dacă ţii neapărat s-o ai, scrie-mi şi o să ţi-o trimit.

La 4 ori 5 august, voi face, cu un coleg, o excursie în Alpii Austrieci, până în Salzkammergut, pe o săptămână.

În caz că nu ajungem atât de departe într-o săptămână, mergem numai până la Aussee şi, apoi, prin „Gesause", la Admont şi retour, iar la 13, 14, sunt iar la Viena şi, până atunci, se va termina, cred, şi tratamentul lui Ştefan şi mă veţi putea găsi, din nou, în Albertgasse. Voi expedia cărţile tale poştale. Chiar acum merg la B. A. I. Eisenbahn şi la Carl-Bahn. Biletul de tren pentru Nortbahn e valabil până la 4 septembrie.

Încheind, vă salută cu drag fratele vostru

Cyprian.

Nu te supăra că n-am francat scrisoarea, însă, zău – „nima groşa” („Nu-s bani”, în ruteană)”.

*

„Viena, la **31 Julie 1881**

Prea scumpul meu amic (Epaminonda Bucevschi),

Plin de durere şi îngrijorare, îţi adresez aceste rânduri. Desigur că ai primit, deja, ultima mea scrisoare şi poate că, pe când eu scriu aceste rânduri încă plin de cele mai depline speranţe, s-a şi decis nenorocirea mea.

Numai Dumnezeu ştie cum privesc eu zilele care vor să vină, cu atât mai mult cu cât, pe lângă toate celelalte, sunt acum şi bolnav, destul de bolnav. De 3 zile, tuşesc cu sânge şi numai prin bunătatea unui prieten, care mi-a obţinut, pe numele lui, un certificat de la Asociaţia bolnavilor, sunt atât de fericit de a beneficia de tratament medical gratuit şi medicamente gratuite. Îţi vine să înnebuneşti la gândul că, atunci când te urmăreşte o nenorocire, ea îşi continuă drumul fără să se mai sfârşească.

Medicul mi-a interzis orice supărare, iritare şi grijă, în mod serios. Da, lui îi e uşor să spună asta. El spune că mi-a plesnit o arteră la plămâni, nu din cauza unui efort organic, ci ca urmare a unor afecţiuni psihice şi, în special, din cauza unor stări sufleteşti foarte zgudu-

itoare, care au avut o influenţă atât de puternică asupra mea.

Eu îl cred, căci el trebuie să ştie, el e doar Duchek!

Îmi spune să mă duc la ţară şi să beau zer.

Îmi aştept numai fraţii să vină, ca să pot pleca cu ei. Între timp, mă plimb în parcul Schonborn, beau apă de Selz.

Rog, încă odată, din tot sufletul, să nu mă uiţi şi să fii aşa de bun să-mi ierţi repetatele mele plictiseli.

Te salut din toată inima
Bietul şi bolnavul tău

C. G. Porumbescu".

*

„Viena, în **4 August 1881**

Scumpul meu părinte!

Înainte de 2 zile, am primit, de la D-Ta, o telegramă cu 5 florini. Şi, astăzi, o asignaţie cu 2 florini 50.

Vă mulţumesc din toată inima.

Mâine, deci, la 4 oare dimineaţa, mă pornesc la drum. Nu ştiu cum voi ieşi cu planul meu, ce depinde, adică, de întreţinerea termenului reîntoarcerii mele; dar, de nu vor interveni împiedicări elementare, precum, de exemplu, un morb sau vreun contact neplăcut cu lotri sau tâlhari, e planul rutei noastre următorul:

5 Aug., din Viena, până la Schecarzensee
6 Aug., până la Gschaid
7 Aug., "   " Murrzsteg
8 Aug., "   " Weichselbaden
9 (Hoch schwab etc.) până la Wildelpe
10 Hieflan, Admont (Stiria)
11 şi 12, ne întoarcem îndărăt, nu ştiu, însă, pe jos sau cu trenul, până la Murzzeschlag, unde mă întâlnesc, în 13, cu Marica şi o acompaniez la Viena.

De voiţi, îndată după primirea epistolei acestea, să-mi daţi oareşcare ştire necesară şi grabnică, atunci Vă rog să-mi telegrafiaţi la Heiflen (Stiria), unde voi fi în 8 sau în 10 l. c., dimineaţa, sau la Admont, unde voi fi, în aceeaşi zi, seara, însă sub numele de „Golumbiowzki poste restante”.

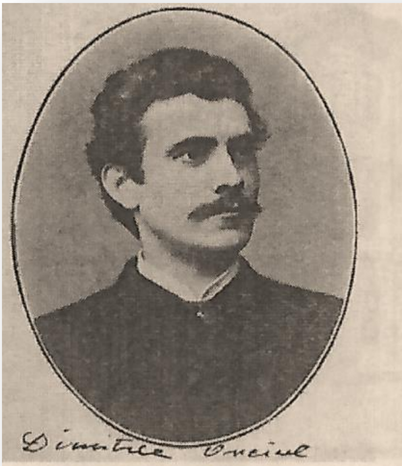
Eu am documentele necesare spre a mă putea legitima, chiar şi în cazul acela dacă poate mi-aţi trimite şi ceva parale, de care poate că voi avea trebuinţă, în caz că să mă duc, de la Admont, cu trenul, la Eisenerz. De aice, pe jos, la Leoben, şi, de aice, cu trenul, la Murzzeschlag. În tot cazul, mergând cu trenul sau pe jos, voi fi, în 13, în Murzzeschlag, încotro rog a nu-mi mai

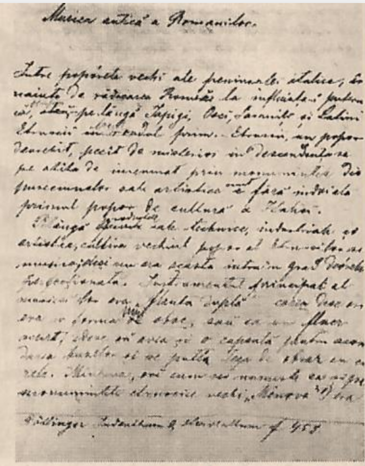
telegrafia, ca să nu pierd timp cu căutarea vreunei epistole „poste restante”.

În 14, dimineaţa, sau 13, noaptea, suntem în Viena, rămânem 2-3 zile şi plecăm spre Stupca. I-am scris, deja, lui Abl. De la staţiunile mai însemnate, vă voi scrie despre rezultatele călătoriei mele.

Sărutându-Vă, în urmă, mâinile, rămân al Dumneavoastră devotat fiu

Ciprian”.

Preşedintele „Junimei“

Dizertația din 12 iunie 1879

În juna-mi extază, mă cugetam numai la muzică

Ciprian Porumbescu concurează la postul de diriginte al corului bisericii Sf. Nicolae din Scheii Braşovului:

„Prea onorat Comitet!

Subscrisul, profesor de muzică vocală la şcolile centrale greco-ortodoxe române din loc, citind, în „Telegraful român”, concursul din 25 oct. 1881, îşi permite a cere pentru sine postul de dirigent al corului de la biserica cu hramul Sf. Nicolae din suburbia Schei, obligându-se el, după putinţa puterilor sale şi amăsurat relaţiunilor de aice, a crea un cor şi a executa, în toată duminica şi sărbătoarea, cu corul, cântările liturgice în amintita biserică.

Atestatele şi documentele mele, care se află, în prezent, la preaonorabila Eforie a şcolilor mai sus menţionate, vor dovedi, cred, că pe deplin cunosc basul general şi că am funcţionat ca dirigente, precum se vede aceasta din atestatul Domnului profesor şi organist al Curţii Imperiale, Kernn. Adaog numai cât, în decursul

petrecerii mele în alumnatul seminarial din Cernăuţi, prin patru ani, am condus corul metropolitan de acolo. Durere că, momentan, nu mă pot legitima despre aceasta cu vreun atestat.

Cât despre ritualul şi cântările bisericeşti române greco-ortodoxe, îmi iau voia a prezenta alăturatul atestat.

Braşov, în **14 Novembre 1881**
Cu deosebit respect

C.G. Porumbescu
profesor de muzică vocală
absolvent de teologie şi filozofie".

*

„Punctele principale pentru fixarea contractului între dirigintele corului de la biserica Sf. Nicolae şi Comitetul acestei biserici.

Subsemnatul se obligă a susţine corul şi a cânta cu el în toate duminicile şi sărbătorile în biserica Sf. Nicolae din Schei, la liturghie.

Corul constă dintr-un număr de inşi corespunzător de marc spaţiului bisericii şi poate fi mixt sau bărbătesc.

Sub sărbători se înţeleg următoarele zile:

1 Ianuarie
6 Ianuarie, Botezul Domnului

30 Ianuarie Sf. Vasile, Grigore şi Ioan.
2 Februarie, Întâmpinarea Domnului
25 Martie, Buna Vestire
Sfintele Paşti, I-a zi dimineaţa şi după prânz, la vecernie şi a 2-a zi
23 Aprilie, Sf. Gheorghe,
Înălţarea Domnului,
Rusaliile I-a şi a II-a zi
21 Mai, Sfinţii Constantin şi Elena
24 iunie, Tăierea capului Sf. Ioan
29 Iunie, Sfinţii Petru şi Pavel
20 Iulie, Sf. Ilie
6 August, Schimbarea la faţă
15 August, Adormirea Maicii Domnului
14 Septembrie, înălţarea Sfintei Cruci
14 Octombrie, Sf. Paraschiva
26 Octombrie Sf. Dimitrie
8 Noiembrie, Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavril
21 Noiembrie, Intrarea în biserică
6 Decembrie, Sf. Nicolae
25 Decembrie, Naşterea domnului 1-a şi a 2-a zi

Afară de acestea mai cântă corul:

La inaugurarea şi la sfârşitul anului şcolar, la festivităţi extraordinare şi la invitarea din partea Comitetului şi a Eforiei.

La înmormântările persoanelor distinse şi cu merite deosebite pentru biserică, şcoală şi naţiune, însă tot numai la invitarea Comitetului, şi, după putinţă, cu remunerare.

Prestaţiile acestea din urmă ale corului să nu se suprapună cu orele şcolare ale dirijorului şi ale cântăre-ţilor.

În urmă mai cântă corul mare şi în Vinerea pati-milor.

Prin liturghie se înţeleg cântările liturgice de la „Sfinte Dumnezeule”, până la „Otpust”.

Aranjamentele şi compoziţiile pentru cor sunt proprietatea dirijorului; vreo amestecare în aceasta din partea Comitetului poate afla loc numai cu înţelegerea lui, adică a dirijorului.

Salariul anual este de 600 florini v. a. şi se plăteşte din partea comitetului în rate lunare anticipative a 50 florini.

Contractul se face pe un an.

Termenul de abzicere este de trei luni.

Braşov, în 26 Decemvrie 881

C. G. Porumbescu

absolvent de teologie şi filosofie şi
conservatorul, profesor de muzică
la şcolile centrale.

Comisiunea comitetului
Ioann Petric
protopop
C. N. Poppazu”.

*

„Braşov, în **9 Faur 1882**

Prea iubitul meu părinte!

Epistola D-Tale din 4 l. c. m-a întristat foarte mult, trebuie să zic că nu mă cugetam nicicând la o astfel de tristă stare a sănătăţii D-Tale şi, dacă şi ştiam că suferiţi, din când în când, şi cunosc prea bine defectul D-Tale, n-aş fi crezut că e deja atât de înaintat şi zdruncinător. Aceasta e, cu bună seamă, un eveniment care ne face pe noi, şi în special pe mine, a cugeta la alte măsuri decât cele propuse de mine faţă de Ştefan, văzând că, pe lângă toate, nu vă puteţi învoi deloc ca Laura cu Ştefan să locuiască cu D-Ta. Fără să mai întreb de detalii, cred şi conced, după cum îi cunosc pe Laura şi pe Ştefan, nu puteam zice nici da, nici ba, dar credeam că, prin schimbarea vieţii lor, prin influenţa D-Talc, s-ar fi schimbat poate şi ei.

În tot cazul, lucrul acesta e o pată neagră în familia noastră; să căutăm numai a o atinge, cu precauţiune, poate că timpul va aduce o schimbare favorabilă.

Cum puteţi D-Voastră, din Stupca, dispune despre lucruri care au să urmeze aici, în Braşov, aşa nu puteam eu dispune despre cele din Stupca. Sub astfel de împrejurări grave, precum mi le descrieţi D-Voastră, se înţelege de la sine că Marica, un timp îndelungat nu poate rămâne la mine. Deci, cum spuneţi, vie, acuma, apoi mergem acasă şi, după feerii, poate iarăşi să vie – sau nu, vedea-vom ce progrese va face în aceste 4 luni. Sper, însă, că îi vom putea da, aici, acele noţiuni elementare, solide, din obiectele trebuincioase pentru viaţa ei următoare, pe a căror bază va putea ea clădi edificiul mai departe singură, şezând acasă cu D-Ta şi ocupându-se cu studiul. Mai ales cu pianul ne vom ocupa mult, de care, în viitor, o să aibă mare trebuinţă.

Conced că morbul D-Tale poate să producă, momentan, o catastrofa neprevăzută, dar nu cred că, la constituţia D-Tale, la viaţa şi ocupaţia regulată a D-Tale. Prin ce să se accelereze înaintarea bolii? Că doară nu vă îmbuibaţi cu mâncare şi băutură peste măsură. Nu vă osteniţi prea mult cu funcţiile oficiale ale D-Tale; şi, pe lângă acestea, dacă a-ţi mai întrebuinţa nişte mijloace ajutătoare, nu încape îndoiala că boala devine lucru secundar. Eu nu voi să Vă mângâi sau poate să Vă prescriu ţinuta D-Tale faţă de boală – că aceste toate D-Ta le ştii mai bine decât mine – dar asta aş voi să zic, că la nici o boală nu manifestă pacientul o anxietate mai mare decât la aceasta – o boală a inimii, al centrului vieţii organice.

Lăsaţi, deci, scumpul meu părinte, gândurile acestea şi, ce e mai principal, priviţi, cât se poate de liber

şi fără grijă, în viitor şi chiar de Marica trebuie să vă fie cea mai mică grijă. Maria e o copilă care e învăţată şi cu bine, şi cu rău, dar mai mult cu rău, ea e învăţată cu lucrul şi la muncă nu va pieri; şi, cât mai sunt şi eu, va fi şi ea ca în casa şi sub scutul D-Tale.

Corul meu bisericesc face minuni, pe aici, şi e decis deja ca, la anul viitor, să capăt 1.000 florini.

La şcoală, mai capăt încă 2 ore pe săptămână şi 100 florini. Aşadar, salariul fix e 1.600 florini. Am căpătat, săptămâna trecută, o oră de canto, o doamnă tânără, care-mi plăteşte câte 1 florin de oră. Nu ştiu, însă, dacă o voi ţine mult, că doamna e cam corpolentă, şi-apoi gâfâie la vocalize şi scale ca şi când ar sui un deal.

Şi astfel de dame vreau să brileze cu ceva în lume! Dar, pentru aceea, demoazelele mele, din care am, acuma 10 – a la bonheur –, îmi fac o bucurie nespusă, cântă la vocalize şi solfegii, ca privighetoarele. Şi-mi vin înainte cu o dragoste, bună cuviinţă şi respect, de mă jenează chiar. Cea mai tânără e de 15 ani – tot fete mari, dar, trebuie să mărturisesc, toate de o modestie rară. Se întâmplă că, în decursul orei, mai face una-alta vreo bazaconie – d-apoi, cu o mică căutătură din parte-mi, le face că li se suie sângele până-n vârful urechiuşelor.

Opereta mea merge, deja, foarte bine. De luni, începem probele pe scenă şi, de duminică, acum, în trei săptămâni, o reprezentăm. Publicul e deja foarte nerăbdător şi nu mai poate aştepta ziua reprezentaţiei. Interesul e atât de mare, încât oameni care, la început, priveau

întreprinderea mea cu compătimire, râzând de proiectul meu, acum manifestă zelul cel mai călduros pentru cauză.

De o să succeadă bine, o vom da de trei ori. De două ori pentru scopuri filantropice, a treia oară în beneficiul meu.

I-am scris şi Marichii şi i-am spus că o aştept la 10 Martie. Am rânduit, deja, toate pentru locuinţă, mobile etc.

Vă rog să-mi mai scrieţi, îndeosebi să mă ţineţi la curent cu starea sănătăţii D-Tale. Vă sărut mâinile şi rămân al D-Voastră devotat fiu

Ciprian.

Aici, se ventilează chestiunea unui război al Austriei cu alianţa ruso-română şi redarea Bucovinei şi a unei părţi din Transilvania la România. Maghiarii fac lucruri grozave cu maghiarizarea. Românii sunt foarte iritaţi şi aşteaptă să vie „moscalii”.”.

Braşov. Şcoalele Naţionale Centrale, în vremea lui Porumbescu

Publicul era nebun şi aplauda de credeam că nu mai sfârşeşte

„Braşov, **februarie 1882**.

Nu ştiu, poate în abundenţa fericirii mele, de pe înălţimea mulţumirii mele şi a bucuriei mele nespuse în care mă aflu eu, de prezent răsfăţat fiind – aşa zicând, de soartă şi de oameni, poate în momentele acestea splendide şi lucii nu pot eu să consider, cu acea deplinătate şi seriozitate, grijile altora... Eu devin copilăros, norocul adese îl face pe om de-şi pierde mintea.

Îmi aduc aminte că, într-o seară de vară, mergeam cu D-Ta, cu caii lui Alexandru Botuşan, la Burla şi, pe drum, la Comăneşti, se ivise vorba despre mine, despre viitorul meu; între altele, spuneaţi că să sfârşesc teologia şi pe urmă o să vadă ce va mai fi. Iar eu, în juna-mi extază, mă cugetam numai la muzică şi vă spuneam că dorinţa mea cea mai fierbinte este de a putea compune, odată, o operetă şi să mă văd, oarecând, în mijlocul orchestrei, înaintea scenei, dirijând.

Ce mi-ai spus D-Ta nu mai ştiu, ştiu că, la Ţurcan, am mâncat colţunaşi, de care făcuseră prea puţini şi nu ajunseseră pentru toţi, şi am băut must.

Şi astăzi, astăzi am ajuns să-mi văd dorinţa împlinită, mi-am văzut visul cu ochii, am avut aplauze frenetice pentru opera mea, am auzit chemând sute de voci, pline de entuziasm şi căldură, numele meu, m-am văzut ridicat, lăudat, măgulit, laureat.

Ce să mai zic, ce să mai aştept de la viaţa mea, de la viitorul meu? Puteam să am şi să mă aştept la o răsplată a studiilor şi ostenelilor mele, până acum, mai mare decât am aflat-o până acum? Numele meu este întemeiat, viitorul meu îmi luce în culorile cele mai vii înaintea ochilor, mi-am câştigat simpatiile acelor oameni cu cari am să trăiesc împreună. Şi poate să fie un câştig mai preţuit, mai îmbucurător, decât acesta?

În prima seară, după reprezentaţie, când mă urcai pe scenă spre a mulţumi publicului, încurajat de fetiţele şi feciori, care strigau necontenit „Porumbescu!", îmbătat de vuietul din partea publicului şi căzând cortina, îmbrăţişat fiind din toate părţile de fete şi flăcăi, care, în momentele acestea, îşi uitaseră chiar marginile etichetei şi a bunei cuviinţe, sărutându-mi chiar şi mâinile, aceste momente când toţi, cu lacrimi în ochi, care de care se întrecea să-mi strângă mai tare mâna şi eu stam între dânşii, fără de a fi în stare a putea zice barem un cuvânt, curgându-mi lacrimile de bucurie peste faţă, aceste momente vor rămâne neşterse în viaţa mea.

Publicul era nebun şi aplauda de credeam că nu mai sfârşeşte”.

*

1882, aprilie 13/25, Ciprian Porumbescu prezintă un raport de activitate a corului bisericesc, cu cereri de îmbunătăţire.

„Onorat Comitet Parohial!

În anul trecut, s-a publicat concurs din partea onoratului comitet parohial pentru înfiinţarea şi conducerea unui cor bisericesc, precum şi pentru executarea cântărilor bisericeşti cu un cor instruit.

Subscrisul, ca profesor de muzică vocală, dorind a-mi afla şi terenul de activitate, şi exigenţa, am concurat la acest post, fără, fireşte, a-mi fi putut face socoteala acurată, deoarece nu cunoşteam bine nici forma bisericii în care să cânt, nici puterile cu care am să execut cântările.

Acum, fiind orientat în această afacere, iată ce experienţă am făcut: biserica fiind foarte lungă şi de tot neacustică, se cere să fie corul cât sc poate de mare, cântările să nu-şi piardă efectul.

Puterile de care am putut dispune până acum, singur le-am recrutat dintre şcolari. Aceştia, însă, n-au voit a se aplica, fără să fie plătiţi, aşa că, la începerea corului,

până astăzi, am fost necesitat a răspunde la 34 de şcolari cu 135 florini pentru copierea notelor, 22 florini şi 70 cruceri, prin urmare 147 florini 70 cruceri.

Cu toate acestea, de multe ori s-a simţit că corul nu este destul de bine înzestrat cu puterile necesare. Zic numai de multe ori, deşi, după cum am putut dispune de puteri, aceasta a fost regula, însă, în acest timp, bunăvoinţa unor privaţi, care dispun de cunoştinţe muzicale, m-a scăpat de toate necazurile.

Acum, aş dori ca valoarea corului să nu depindă de bunăvoinţa unuia sau altuia sau, mai bine zicând, aş dori să înfiinţez un cor al cărui trunchi, cel puţin, să fie cât se poate de invariabil şi numai unele puteri să fie variabile.

Ca să pot face aceasta este lipsă:

a). Să am material crud statornic, din care să-mi fac puterile statornice. Aceasta nu se poate altmintrelea, decât dacă voi recruta puterile necesare chiar din inima poporului. Popor, graţie milei dumnezeieşti, avem destul, mi-ar trebui numai sprijinul onoratului Comitet şi al onoratului sinod parohial ca să mi-1 dea să-1 învăţ; înţeleg pe junii şi bărbaţii din popor, precum şi soţiile, respectiv, fetele lor, înţeleg poporul acestei parohii cum este, iară deosebire de gradul de cultură. Cum se fac în alte părţi coruri de plugari, aşa putem crea şi noi un cor, şi încă puternic, din sânul poporului nostru, cu care cred că se va împărtăşi cu plăcere, iar biserica s-ar mândri că a

dat cultură şi poporului celui matur, înfiinţând un cor statornic din înşişi fiii săi.

Aceasta, fireşte nu face de prisos ca să se aplice şi unele puteri dintre şcolari, dar înlătură pericolul de a face să depindă corul de şcolari, pe care, la sărbători mari, nu-i pot ţine în Braşov cu nici un preţ.

b). E nevoie să dispun de mijloace ca să pot agonisi puteri bune; să pot procura materialul muzical şi, pe lângă aceasta, să mi se plătească şi mie munca şi osteneala într-un mod convenabil.

Spre scopul celui dintâi, ar trebui ca onoratul comitet şi onoratul sinod să facă bine a îndemna poporul a se înscrie, pentru a fi instruiţi pe seama corului. Iar, pentru scopul al doilea, să facă bine onoratul comitet a recomanda onoratului sinod această afacere şi a cere a se pune în buget o sumă de 1.000 florini v.a., din care, cam 400 florini – pentru puterile ce contribuie în cor; 60 florini – pentru procurarea de note şi copierea lor; iar pentru mine, adică pentru munca şi osteneala mea, ar rămâne suma de 540 florini pentru un număr de 350 de ore de instrucţiune şi dirijare.

Crezând eu că expunerea făcută de mine nu e făcută numai în favorul meu personal, ci şi în binele bisericii şi al poporului care, atât prin numărul, cât şi prin starea materială şi intelectuală ce o are, formează una din primele comuni din arhidieceza noastră – deci prin întreţinerea unui cor corespunzător poziţiei însemnate ce o ocupă între celelalte comune, ar contribui foarte mult la

susţinerea şi ridicarea religiozităţii şi a moralităţii în genere.

Bazat pe cele de mai sus, îmi iau deci voie a mă ruga cu toată umilinţa, onoratului comitet să binevoiască a lua în considerare cele menţionate de mine şi a le aşterne sinodului, ce stă a se întruni duminică, în 18/30 Aprilie a. c., cu recomandarea de a primi rugarea mea în toate direcţiunile ei.

Cu cea mai distinsă stimă

C. G. Porumbescu,
profesor de muzică şi
director al corului de la Sf. Nicolae.

Braşov, 13/25 aprilie 1882”.

Din toate părţile, veneau oameni la mine

„Braşov, **1 mai 1882**

Prea iubitul meu părinte!

Afară e o ladă, cu diferite obiecte de ale Marichii, şi alte lucruri, precum şi 1 florin; am mai primit, zilele acestea, o epistolă de la D-Ta, care ne-a cauzat bucurie foarte mare, văzând iarăşi iubita scrisoare a D-Tale, precum şi o telegramă, chiar aseară, aflându-ne într-o societate, la familia Blebea. Pentru toate, Vă mulţumesc, adică Vă mulţumim, şi Vă rog binevoiţi a vă informa, din ultima epistolă, ce spese am avut până acuma, ce intrate au fost şi, în fine, cum stau finanţele noastre comune. Eu nu mai pot adăuga nici o pretenţiune cât de mică pentru Marica, nimic mai mult, luna aceasta, după cele expuse, în ultima-Vă epistolă, neştiind eu că, acasă, o să fie mizerie atât de mare.

Astfel, am avut de luptat cu neajunsuri, din copilăria noastră dincoace băteam, dincolo crăpa. Dar ce să-i faci? Marica, pierzându-şi curajul cu totul, şi-a pro-

pus să meargă, cât de curând, acasă. Renunţând la multe care-şi propusese pentru toaleta de primăvară, s-a mai mângâiat, cu toate că nu cred că mângâierea aceasta o să dureze mult, spunând ca mereu cum să mai şază şi să mai studieze ea aici, dacă ştie că acasă e nevoia cea mai mare.

Bietul Ştefan ne supără mult. Eu cred că propunerea mea de astă iarnă, de a-l lua acasă, tot era mai sănătoasă, mai ales acum, că însuţi D-Ta cunoşti, că n-o să ne cadă mult greu puţinul rest al vieţii sale. De ce să nu petreacă el în linişte şi odihnă?

Observaţia D-Tale, faţă de vreo supărare ce i-aş fi cauzat-o lui, îmi este o enigmă.

Marica ia, acum, 2 ore de clavir pe săptămână, face progrese foarte frumoase şi vă sărută, împreună cu mine, mâinile.

Ciprian”.

*

„Braşov, **3 iunie 1882**

Prea iubitul meu părinte!

De 8 zile, deja am părăsit patul şi sunt atât de îndreptat, încât nu mai e vorba de convalescenţă, ci pur şi simplu de sănătate.

Catarul meu de gât (Kellenkopfkatarh), de care am suferit, neputând vorbi 12 zile, împreunat cu tuse şi durere în gâtlej, mi-a dat de hac. Era, spre nefericire, un timp foarte nefavorabil, aşa încât cura numai foarte încet înainta, dar, în fine, cu necontenite inhalaţii, am învins şi mă aflu pus pe picioare. N-am slăbit deloc, din contra, zic oamenii că, de când sunt în Braşov, n-am arătat aşa de bine, dar cu toate acestea, mi-am slăbit membranele vocii şi plămânii din cauza tusei. Fac, acum, cura de apă de Gleichenberg şi, după sfârşitul semestrului (28 iunie st. v.), mă duc la Tuşnad (6 ore de aici), unde fac cură de zer şi de aer. E ca Gleichenberg, regiune de brădet şi cu apă minerală, băi etc., şi foarte frecventat, mai ales de românii din România. Am avut spese mari până acum cu medicul, spiţeria şi o să am încă şi mai mari, dar n-am ce face.

Trebuie, odată, să fac ceva, până nu e prea târziu, ca să mă întremez pentru ocupaţiile mele multiple şi diferite. Nu e vorbă că pe deplin nu te poţi face bine niciodată, dar oameni cu constituţia mea trebuie să cârpească necontenit şi-şi cară zilele, colea, ca roata cea scârţâitoare.

Îmi era o mângâiere nespusă, pe timpul bolii mele, a vedea, în toată ziua, nenumăratele manifestaţii de simpatie ce-mi arătară bravii braşoveni. Din toate părţile, veneau oameni la mine, şi damele şi demoazelele, la Marica. Alţii, iarăşi, îl apucară pe doctor, întrebând cum mă aflu şi trimiţându-mi de toate. Când am ieşit, prima oară, în cetate, aflam o satisfacţie deosebită cu urările de felicitare ce le primeam de la oameni ce-i întâlneam, iar

copiii de la şcoală zâmbeau cu toată faţa, văzându-mă iară între ei.

Fireşte că nu cântase corul bisericesc trei duminici. Anunţând eu, pe sâmbătă, înainte de Rusalii, o probă, trimise degrabă preşedintele Eforiei la mine ca nu cumva să cânt eu, duminică, la biserică, dacă nu mă aflu de tot bine îndreptat. Cântând eu, totuşi, cu corul, în Dumineca Rusaliilor, a pretins ca numaidecât luni să nu mai cânt.

Timpul şi acum nu e încă de tot favorabil, mai ales ultimele zile au fost foarte reci şi ploioase. Doar n-o să rămâie tot anul aşa!

Alaltăieri, joi, a fost Maialul. Au ieşit toate şcolile, de dimineaţă, cu pompă şi muzică militară şi, pe la 10, deja a început o ploaie, care a durat până ieri. A trebuit ca bieţii băieţii, cu publicul, cu profesorii, să se întoarcă îndărăt, pe la ora 3. Dar cum s-au întors? Ca romanii după lupta de la Teutoburgenwald.

Bieţii studenţi, din care cea mai mare parte erau în costume naţionale, numai în cămăşi, alergau, dârdâind cu dinţii, ca nişte huhurezi, lipindu-se cămaşa udă de trup; profesorii, cu jobenurile şi fracurile plouate, ca nişte căţei aruncaţi în apă, iar damele! Vai de ele! Fiecare îmbrăcase ce avea mai bun şi când colo – nimic, ba încă pagubă şi poate şi boală! Plouase ca din cofă. Soldaţii de la muzică veneau scârboşi, parcă din Bosnia.

În fine, se decise a continua Maialul în sala mare a Gimnaziului, într-adevăr, după ce merseră cu toţii pe acasă să-şi schimbe toaleta, începu o viaţă veselă şi vioaie în sală, parcă n-ar fi fost nimica. Muzica cânta şi studenţii şi profesorii dansau pe-ntrecutele, până la ora 9. Aşa se sfârşi Maialul.

Bieţii studenţi cei mai mici, care tot anul aşteaptă cu nerăbdare Maialul, n-au avut nici o despăgubire, ca cei mari. Pentru aceştia, se va face o excursie, într-o după amiază.

Eu şi Marica am avut nas bun şi n-am mers. Fiind dimineaţa cam răcoare, ne-am decis să mergem după prânz, pe la 2. Dar nu mai era lipsă. După ce executase muzica cu studenţii cântecele compuse de mine, înaintea Gimnaziului, merserăm acasă, iar studenţii plecară, cu „Marşul" din „Crai nou", în Stejăriş, cu inimile pline de bucurie – şi când colo....

Marica nu se află prea bine. Cârâie şi ea, parcă are cobe, şi, cum mă râdea ea când eram eu bolnav, o necăjesc eu acum, neputând înţelege cum poate un om să tuşească atât de spurcat! Cred, însă, că cu schimbarea vremii o să se facă bine.

Nu ştiu ce o să decizi D-Ta în privinţa Mărioarei, cât o mai laşi la Braşov şi cât timp crezi D-Ta că va putea să-şi câştige cunoştinţele necesare pentru a se putea, mai târziu, susţine singură. Mi-am mai spus, odată, părerea în privinţa aceasta şi nu e de lipsă s-o repet. Numai atâta voi să zic că, mergând eu la Tuşnad şi neputând s-o las sin-

gură aici, aş lua-o cu mine – se-nţelege, pe spesele mele, şi, întorcându-ne de acolo, să rămâie mai departe, continuându-şi studiile, sau să meargă acasă. Eu, din parte-mi, sunt gata s-o ţin la mine, chiar şi fără ajutorul de acasă, până la moarte – ba chiar şi cu sacrificiul acela că, spre a ne putea susţine amândoi, să renunţ la vreo căsătorie, care şi aşa a devenit foarte problematică.

În anul acesta, pe cât îmi pare de rău, îmi este imposibil a călători în Bucovina, având în vedere boala mea, până acum peste 100 florini – speze, şi încă la Tuşnad, altele... Dacă va fi să meargă Marica acasă, merge-va singură, cum a venit...

Au apărut două piese de ale mele, „Hora Braşovului" şi o Polcă, din motive ale operetei „Crai nou". I-am trimis şi lui Beiner, la Suceava, şi lui Pandiu câte 10 exemplare, în comisiune. În curând, o să apară şi un „Potpourri" mare din operetă.

Mă costă o mulţime de parale, dar n-am ce face. Publicul aşteaptă şi doreşte piesele acestea publicate, deci, de unde am avut, n-am avut, le-am tipărit. Voi fi bun bucuros, dacă-mi voi scoate spesele tiparului.

Sărutându-Vă, în urmă, mâinile, rămân al D-Voastră devotat fiu

Ciprian".

*

„Braşov, **1 septembrie 1882**

Prea scumpa mea Marica!

Toate sticluţele de cerneală s-au uscat şi eu scriu cu o cerneală artificială – Dumnezeu ştie dacă, acolo, acasă, ai să poţi citi ceva.

Deci, iată-mă, din nou, în simpatica mea cameră, la vechea masă de lângă canapeaua cea comodă; este ora 7 şi jumătate dimineaţa, soarele intră atât de prietenos, încât pare să ureze bun venit după o absenţă lungă; tâmplăreasa (sau o cheamă Tischler – n. tr.) a plecat la Popp după cafea, camerele sunt curat dereticate şi spălate, că e o plăcere; şi, acum, stau singur de tot şi scriu scumpei mele surioare; care şi ea a stat, odată, aici, lângă mine, a umblat prin aceste încăperi, dar care m-a părăsit, necredincioasă, şi este acum departe, departe de mine. Toate mă înconjoară cu intimitate şi comoditate, şi mereu îmi vine să cred că te văd undeva, ori că ar trebui să-mi vorbeşti, dar că stai tihnită – dar asta nu-i frumos din partea ta Maricuţo, hai, vorbeşte ceva, ca să-ţi aud glăsciorul, dar, mai tare, mai tare!

Dar, la o parte cu sentimentalismele, nu vreau să mă plâng, căci mă simt atât de bine, vesel şi sănătos, ca şi cum nu aş fi după o călătorie obositoare. Deci, înainte de a-ţi relata despre Braşov, îţi voi scrie ceva despre călătorie.

Din Iţcani, am călătorit într-un compartiment cu un anume profesor din Iaşi, care venea de la Marienbad,

întorcându-se acasă cu soţia sa tânără, frumoasă şi cu ochii negri.

Ne-am împrietenit curând. Ea mi-a povestit că a fost, 3 ani, la Catargi şi că cunoaşte, deci, bine Cernăuţiul. El cunoaşte toţi compatrioţii noştri din Iaşi. I-am spus cine sunt şi el a devenit foarte amabil – un domn jovial, vesel şi cult! A călătorit, cu soţia sa, aproape prin toată Europa. Pare s-o iubească nebuneşte şi este căsătorit de 3 ani. Deci, omul meu (aşteaptă, Maricuţo, a sosit cafeaua şi trebuie s-o beau – soseşte şi factorul – o scrisoare de la Dej, cu privire la Asociaţiunea Transilvăneană).

Cafeaua a fost foarte bună. Deci, această pereche de profesori, despre a cărei situaţie, stare şi nume n-am întrebat mai în amănunt, mi-a povestit că „M-me şapte sate" locuieşte la Bucureşti, divorţată şi că, împreună cu bărbatul ei, a ajuns rău. El este un mic funcţionar la calea ferată. La Paşcani, ne-am despărţit; am mai văzut şi discutat, apoi, cu Grigorovici şi am călătorit, până la Roman, cu un medic judeţean, un domn mai în vârstă, care şi-a făcut studiile la Viena şi care-şi ţine băiatul la directorul Kern, la Cernăuţi.

De la Roman la Buzău, însă, am călătorit singur de tot, am mâncat puiul ce mi l-ai dat şi, apoi, am dormit bine. La Buzău, s-a urcat un tânăr în compartimentul meu, care a venit la mine şi m-a întrebat:

– Cum te afli, domnule Porumbescu?

Eu nu l-am recunoscut, el mă cunoaşte de la Braşov. El este un văr al Popovicenilor din Bod.

La Ploieşti, mi-a predat o doză cu nu ştiu ce, pentru fete, probabil icre negre. De la Ploieşti, am călătorit împreună cu un student din Braşov, cu fratele micuţei Nicolau. Drumul până la Câmpina şi Sinaia este foarte stricat, trenul merge foarte încet şi se opreşte, mereu, ca să evite, pe cât posibil, zguduiturile. Am scăpat, însă, cu pielea intactă. La Sinaia, l-am văzut pe generalul Davilla şi mai mulţi ofiţeri, care au venit să-l întâmpine pe Slătineanu.

De Sfânta Maria, când este hram la Sinaia, se zice că ar fi fost serbare foarte solemnă. Două trenuri cu musafiri au venit din Bucureşti şi unul din Braşov. Pe piaţa din faţa mănăstirii, s-a aranjat o horă grandioasă de băieţi şi fete de ţărani – a cântat muzica militară, iar regele s-a prins şi el în joc. Regina, cu suita ei, a ieşit pe balcon, cu două prăjituri în mână, şi-aşa, în mod familiar, a aruncat fiecărei doamne câte o bucăţică.

De la Predeal, am călătorit cu mai mulţi cunoscuţi din Braşov, printre care un anume Zănescu, cu soţia. De la Câmpina, încă, s-a simţit aerul rece al Bucegilor şi a plouat neîncetat. Bucegii erau învăluiţi total în nouri şi ceaţă. Dincolo de Predeal, a încetat ploaia, dar aerul a rămas rece.

La Braşov, la gară, n-aş fi crezut să mă aştepte cineva. Şi, totuşi, ghici cine era? Bunul, bătrânul Bohme, care mi-a ieşit înainte, până la uşa compartimentului, cu

lacrimi în ochi, şi m-a îmbrăţişat, faţă de tot publicul, cu atâta căldură, încât aproape că m-am ruşinat. De 3 zile, mă tot aşteaptă la gară.

S-a ocupat, imediat, de lucrurile mele şi a căutat o trăsură. Eu am rămas pe peron şi mă uitam la oameni şi, deodată, pe cine văd? Nu-mi venea să cred ochilor – pe profesorul de teologie Repta, din Cernăuţi! Deoarece, totdeauna, mi-a fost foarte drag, îmi venea să-i sar de gât. Şi el s-a bucurat, când m-a văzut. El era în drum spre Cluj.

Acuma, închipuieşte-ţi: face omul o călătorie prin Ardeal, vine la Braşov să cunoască liceul şi profesorii, stă 3 zile, vede liceul, dar nici un profesor! El a fost la şcoală şi a întrebat dacă poate vorbi cu vreun profesor şi Dumnezeu ştie ce idiot i-a răspuns că toţi profesorii sunt plecaţi! Astfel, i s-a arătat doar sala cea mare şi el a fost foarte mirat de frumuseţea instituţiei noastre. Şi Braşovul i-a plăcut foarte mult. Spre regretul meu, n-am putut sta de vorbă mai mult cu el, deoarece pleca trenul.

M-a mai rugat să-i trimit un program şi o fotografie a Braşovului.

Am plecat apoi cu Bohme în oraş – ploua.

Ajuns acasă, m-a văzut Nastasi, din coridor, şi m-a salutat prieteneşte, iar la fereastră era d-na Copony, şi, la uşă, m-a întâmpinat bătrânul Popescu, care m-a salutat prieteneşte şi nu înceta să mă laude cât de bine arăt.

Astfel, mi-am făcut intrarea în curte, cu Bohamek – el păşea atât de caraghios, cu vioara înainte –, cizmăreasa cea urâtă era la uşă şi salută atât de prietenos, tâmplăreasa ieşi imediat, iar cealaltă familie de cizmar stătea, in corpore, la uşă; sus, pe scară, erau cei doi puşti drăgălaşi ai lui Copony, pe care i-am răs-sărutat şi care m-au întrebat imediat:

– Domnişoara n-o venit?

Camerele, deşi golite, erau foarte plăcute, sofaua cea lungă, pe care ai dormit tu, mai era acolo, şi celelalte mobile ale mele; celelalte nu mi le-a adus încă.

Pianul este, însă, foarte bun, dar dezacordat. Deodată, intră Elza, şi zice:

– Mama întreabă dacă nu doriţi o cafea caldă – atât de bună şi drăguţă este această femeie!

Eu, bineînţeles, am fost foarte bucuros, deoarece, de dimineaţa, nu mai mâncasem nimic cald. Şi, întradevăr, nu după mult timp, s-a găsit şi la masa mea o cafea bună, pe lângă fructe bune, pe care mi le-a trimis, accentuând că sunt „din grădina noastră”.

Poate că sosirea mea acasă ar fi fost mai tristă – deoarece tu îmi lipseşti atât de mult –, dar, când am văzut copiii cei drăgălaşi şi pe Bohamek, care nu ştia ce să mai facă pentru mine şi scormonea, peste tot, cu bonţişoarele sale, ca să facă ordine în lucrurile mele – parcă mi-a fost mai uşor şi am început să mă simt iar acasă.

Servitoarea de la Copony veni şi zise:

– Doamna vă spune că, dacă aveţi nevoie de ceva, n-aveţi decât să spuneţi.

A venit Chelariu. El mă aşteptase, cu o zi înainte, la gară. Ne-am aşezat şi am început „pălăvrăgeala”. A trebuit să-i povestesc şi să-i tot povestesc. S-au discutat o mulţime de lucruri. Apoi, a venit şi studentul Ieremia, după care trimisesem eu şi pe care l-am pus să adune cântăreţii. Apoi, am mers la Nastasi. Aici, toţi sunt bine şi veseli. Copiii săreau ca veveriţele în jurul meu şi întrebau despre toate, dar, în special, de tine.

De acolo, am mers la Ciurcu, care, ca de obicei, s-a plâns că-i merge prost. Apoi, am mers la cafenea. Acolo, am găsit pe cunoscuţii mei, Socaciu, Bălan, Pop, Stoleriu etc., şi a mai venit şi Babeşiu (Victor Babeş), cu tatăl său. Pe bătrân îl cunosc încă de la Viena şi, deci, a trebuit să mă aşez într-un colţ şi să-i povestesc tot ce ştiam despre congres şi despre alte probleme bucovinene, în cele mai mici amănunte. M-am străduit, pe cât posibil, să-l satisfac şi, în sinea mea, îi mulţumeam lui Dumnezeu că am fost la Burla şi că acolo am aflat, dc la Onciul, atâtea despre congres! El a întrebat cu atâta interes de tata, pe care-1 ţine minte perfect, încât am stat de vorbă cu el mai bine de două ceasuri.

El (bătrânul Babeş) şi-a adus doi feciori ai săi aici, la şcoală, ca să înveţe româneşte, căci ei vorbesc

numai nemţeşte – doi ţigănuşi mici şi negri, care seamănă foarte mult cu fratele lor mai mare.

Am mai mers la Rosenkranz, deoarece îmi dădusem întâlnire, acolo, cu Chelariu. Aici, iar am găsit o mulţime de cunoştinţe, avocatul Sorescu, cu soţia, Mărgineanu, Bogoceanu etc.

După cină, m-am întors acasă şi m-am culcat.

Astăzi dimineaţa, devreme, a venit Bârsan la mine. Ieri, fusese la Dârste şi, deci, nu ne-am putut întâlni. Ne-am bucurat amândoi foarte mult când ne-am văzut. Mi-a povestit o mulţime. Îşi ia locuinţă la Orghidan, aşa că sunt liniştit. Apoi, a mai venit şi Nastasi, iar, după ce au plecat, m-am aşezat la scris.

Iar acum sunt la curent cu noutăţile din Braşov, căci, desigur, te vor interesa. Biata Lengher este foarte bolnavă, are o boală teribilă de nervi şi se zice că arată ca moartea. Îmi pare că o pierdem pe buna şi draga „Dochiţa”. Pentru mine, în special, pierderea ar fi mare, deoarece ea este primadona mea şi cea mai bună interpretă a compoziţiilor mele. Procesul lui Popp este în curs, poliţele false au şi fost depuse, iar el îşi va ispăşi pedeapsa. El nu mai vrea să ştie de nimeni şi şi-a făcut testamentul, deoarece, atunci când are să scape, se va duce în lume, părăsind, pentru totdeauna, Braşovul, soţia şi copiii. Budiu se însoară! Peste două săptămâni, este nunta cu o nepoată a directorului şcolii normale, Belissimus. Nici cu, nici tu nu o cunoaştem. Tiţa se mărită!

Desigur, cu D... El a fost, zilele acestea, pe aici. Sora ei mai e aici şi fratele ei din Leipzig.

Sora lui Bârsan se mărită! Peste o săptămână, e nunta cu învăţătorul din Dârste, care este teolog licenţiat şi care are şanse să rămână preot la Dârste.

Baiulescu este foarte angajat la Diamandi. Bătrânii îşi dau toată silinţa să-l captiveze şi nici nu este vreo îndoială că nu vor reuşi, căci fata îi este dragă. D.... nu mai vrea să ştie de Măriţi, ceea ce i se ia foarte mult în nume de rău. Areti Sotir s-a întors de la Tuşnad. Şi Leni Demeter, cu Pia, se zice că s-ar fi întors. Frumoasa Oniţu, care a fost la familia Roman, se zice că s-ar fi logodit cu Maximilian, care a părăsit-o pe Roman.

Acel Ştefan din Viena n-a fost în vacanţă aici; Catinca să fie furioasă!

Feneşeanu s-a dus să suspine în patria sa. Aici, vine un singur teatru german, deoarece s-a şi făcut „Reduta”. Ghiţă Dima mai e aici.

Grigoroviceasa cea gheboasă, violonista din Cernăuţi, care a locuit, odată, la Sause, este aici şi dă, zilele acestea, un concert.

Chelariu a rămas.

Lui Nelli îi dă târcoale un tânăr oarecare, Petrescu, care este contabil la Banca Albina de aici. Mai multe nu ştiu.

Sunt sănătos şi trebuie să merg în oraş să cumpăr ceva. Tocmai acum au intrat copiii iar la mine. Elza zice:

– Mama a făcut o mulţime de bonetele, dar nu ştiu pentru cine.

Şi tâmplăreasa face o mulţime de bonetele.

Te rog să-mi scrii când este onomastica Lolei şi ţine-mă la curent cu toate.

Rămâi cu bine, scumpă surioară !

Tatii îi sărut mâinile de o mie de ori. Pe tine te sărută şi te salută din toată inima, fratele tău

Cyprian”.

*

„Braşov, **1 septembrie 1882**

Scumpă Marica!

Aceasta este a doua scrisoare pe care ţi-o scriu azi. Ziua de azi a fost frumoasă pentru mine şi, acum, vreau să-ţi comunic şi ţie, calde-călduţe, impresiile.

Este ora 8, seara, stau în camera micuţă, lampa arde atât de luminos şi limpede, deşi petrolul s-a urcat, de la 13, la 22, şi îţi scriu.

Chiar acum m-am întors de la nunta de la Dârste-Braşov. Însă nu vreau să anticipez. Deci, dimineaţa, slujba religioasă a mers foarte bine şi „trocarii" (poreclă pentru şcheieni - n. N. C.) au făcut ochii mari, când au auzit corul, deoarece nu se aşteptau la aşa ceva – ei mă credeau, demult, undeva, departe şi s-au bucurat cu toţii că sunt atât de temeinic şi exact.

După slujbă, am convorbit cu Nastasi, care şi el vroia să plece la nuntă, şi imediat după masă, ne-am urcat, adică Nastasi, cu soţia sa, şi am plecat, cu „Capra lui Neagoie", la Dârste. Chiar când am ajuns acolo, se aşeza lumea la masă, astfel că, spre regretul nostru, n-am văzut nimic din cununie.

Acuma, vreau să-ţi descriu, pe cât posibil, această nuntă; este foarte interesantă şi tu trebuie să citeşti cu băgare de seamă. **O nuntă la un preot român din Transilvania**. Dar sunt obosit şi somnoros, deci continuarea, mâine dimineaţă! Noapte bună pentru azi!

Bertha, din perete, îmi zâmbeşte prietenos şi-ţi spune şi ţie noapte bună!

Bună dimineaţa! M-am şi întors de la micul dejun, am stat la taifas cu Socaciu şi cu pictorul Pop, şi, acum, m-am întors să continui.

Nunta a fost foarte interesantă, în special pentru mine, deoarece niciodată n-am văzut aşa ceva. Înainte de toate, trebuie să ştii că preotul face nunta pentru acei oameni cu care şi în urma cărora trăieşte, deci pentru ţăranii săi!

Aceasta este caracteristic. Ceilalţi musafiri sunt lucru secundar.

Deci, enoriaşii săi sunt musafirii săi, cu care petrece şi cărora le acordă toată atenţia posibilă. Aceasta se datoreşte împrejurărilor locale, unde preotul este atât de dependent de ţărani; este inutil să spun că, de fapt, aşa ar trebui să fie, mai ales la noi, românii, pe care ne ţine strâns împreună o legătură, aceea a naţionalităţii.

„Nunul mare" este un ţăran, iar nuna – soţia lui. Muzicanţii cântă bucăţi româneşti, lumea stă la mese şi mănâncă; unde? în grădină, sub pomi, sunt aşezate mese lungi, frumos acoperite, la acestea stau toţi, curat îmbrăcaţi; femeile – în rochii de mătase, toate, cu acele specifice ştergare fine în jurul capului, cu pieptare strânse pe corp, de mătase sau catifea, cu salbe etc.

Dar fetele? Fetele?

Nu există. Fetele nu merg la nunţi, asta nu se cuvine. Numai bărbaţi şi femei.

Au fost mai multe mese, în formă de potcoavă, dintre care, la una, şedea nunul mare, lângă socrul mare. În faţa lui, erau cele două lumânări care se ţin la cununie.

La masa din mijloc, la mijloc, şedeau notabilităţile – deci, de exemplu, cu, Nastasi, bătrânul Nicolau, viitorul socru, Bârsan, Catinca etc. – şi mirii. Eu şedeam la un colţ, lângă mine – Leni, care a venit şi ea, cu mama ei, deoarece a făcut rochia de mireasă şi au îmbrăcat şi mireasa. Lângă Leni, şedea mirele, mireasa etc.

Mireasa nu este urâtă, deşi nu s-ar putea spune că e frumoasă, o faţă prelungă şi slabă, statură mijlocie, ochii fratelui ei. Mirele este fercheş, tânăr şi deloc prost.

Mireasa purta o rochie de brocart de mătase, de culoarea porumbelului, un văl lung, cu acea anumită mirtă artificială, pe care am văzut-o noi, odată, la Laszlo.

În timpul mâncării, care a fost foarte bună, s-au ţinut câteva toasturi. Apoi, cam la friptură, s-a început încasarea „darurilor". Fiecare, care vroia să dea ceva, bineînţeles – numai bani, mergea la nunul mare şi-i depunea pe masă. Acesta strigă, apoi, la fiecare, cu voce tare, ca să audă toţi:

– De la Dumnezeu mai mult, de la Domnia lui N. N., 2 florini!

El însuşi a dat 5 florini, ceilalţi câte 1, 2, 3 gul-deni (galbeni). Bătrânul Nicolau a dat un napoleon, Nas-tasi – 3, iar eu – 2 florini.

Eu n-am lăsat să-mi spună numele, ci „de la un muzicant din Braşov".

După un timp, a cântat muzica o bucată oarecare, care este cunoscută oamenilor, ca un semn că masa s-a terminat, şi toată lumea s-a sculat. A urmat promenada prin grădină şi aranjamentul pentru dans. S-a dansat în grădina vecină, deoarece, acolo, iarba era cosită. Muzica s-a postat la mijloc, împrejur erau bănci lungi, improvizate, care, din când în când, pârâiau suspect sub greutatea dârstencelor grăsuţe, şi, acum, începu dansul, cum n-am mai văzut vreodată şi atât de frumos ca mai rar.

A fost o nuntă românească cum trebuie să fie la un preot. Toţi joacă, tineri şi bătrâni. întâi, hora miresei, când trebuie să joace toţi (eu, totuşi, n-am dansat) – însă o horă minunată! Un rondou imens – şi acesta se mişcă atât de frumos, în tact, cu acei anumiţi paşi şi cu mâinile – splendid.

Apoi, a urmat „brâul”, apoi „sârba”, apoi o polcă oarecare, apoi „breaza”, apoi „ardeleana”, apoi „haţegana”, apoi „hora Dârstei”, apoi „bătuta”, apoi „învârtită” etc. Dumnezeu ştie, că nu se mai sfârşea, şi un joc era mai frumos ca celălalt. Şi cum ştiu să danseze! Nici n-ai crede că aceşti bărbaţi, aparent atât de greoi şi neîndemânatici, în cizmele lor mai pot păşi atât de uşor şi de sprinten şi face cele mai frumoase figuri; şi fiecare din ei, bărbaţi şi femei, joacă atât de bine!

Fiica preotului cunoaşte toate aceste dansuri şi joacă cu fiecare. De fapt, este aşa: îndată ce o femeie este luată la joc, ea joacă atâta timp cât ţine muzica; bărbatul, când este obosit, predă dansatoarea lui, altuia, acesta, iarăşi, altuia, astfel încât o dansatoare joacă cu 8-10 dan-

satori, fără să părăsească locul de joc. Nunul şi nuna joacă într-una.

Noi şedeam pe o bancă şi priveam. Eu cred, însă, că ai putea privi un an întreg fără să te saturi. Odată cu lăsarea serii, încetează jocul şi oamenii se răspândesc spre casele lor.

Noi am intrat în casă, ni s-a dat tort şi vin şi am plecat acasă.

Nuntaşii cei mai intimi, împreună cu mirii, se duc, seara, la „nunul mare”; acolo, se mănâncă, se bea şi se joacă.

Acolo, nunul este persoana principală, adică el este păcălit, pe cât se poate, femeile fac tot felul de „batjocură” cu el.

El trebuie să-şi scoată cizmele, se presoară cărbuni aprinşi pe podea, şi el trebuie să joace. Nuna stă alături de el, cu apă rece, ca să stingă cărbunii; femeile n-o lasă şi aşa se face mult haz.

Cu aceasta sc încheie nunta. Şi eu închei, deoarece Geifrig vine să cânte cu mine.

Te salută şi te sărută cu drag fratele tău

Cyprian.

Dragului nostru tată, o mie de sărutări de mână! Cum aţi petrecut la Vuliva?”.

*

„Braşov, **6 Septembrie 1882**

Scumpul meu părinte!

Şi, într-adevăr, mă duc la Chizătău. Ieri, a decis Comitetul Reuniunii noastre de cântări să mă trimită, ca delegat din partea ei, şi să-mi dea un ajutor de 25 florini. Mă duc cu preşedintele nostru, cu advocatul Lengher, care merge pe spesele sale, şi-mi promit foarte mult de la călătoria aceasta.

Mâine seară (Duminică, 17 Septembrie, stil nou), plecăm şi ajungem, Luni seara, în Lugoj, unde rămânem peste noapte şi, Marţi dimineaţa, mergem la Chizătău.

Acolo, rămânem până Vineri şi, apoi, plec îndărăt. Lengher mai rămâne prin Banat, căci acolo e patria lui.

Sunt foarte curios ce şi cum o să se producă reuniunile cele de plugari. Desigur că bine şi n-avem decât să ne bucurăm de un progres atât de considerabil în naţiunea noastră. Fireşte că, dacă mă voi reîntoarce, voi face un referat detailat despre toate, care să se publice în gazetă.

Cât despre mine, trebuie să Vă mărturisesc că nu mă duc cu mare plăcere. Una, că-mi rămâne, în ziua de Sf. Maria Mică, biserica fără cor – şi o să aibă „trocarii" ocazia să şoptească în contra mea, a doua – o să coste drumul o mulţime de bani, până la 60 florini, şi, în urmă, într-adevăr că, cu oarecare sfială, plec la un drum atât de lung, în acest timp înaintat al toamnei, unde foarte lesne te poţi răci, deşi, altmintrelea, mă aflu bine, dar îs şi mult păţit.

O să-mi iau haine de iarnă şi mă voi cruţa cât se poate.

Sâmbătă scara, iară-s la Braşov şi Vă voi scrie despre toate ce am văzut şi am auzit.

O să rămân în Timişoara, de unde încă Vă voi scrie. Vă sărut, în urmă, mâinile şi pe Marica cât mai dulce – şi rămân al D-Tale

devotat fiu Cyprian".

*

„Braşov, **8 Septembrie 1882**

Prea scumpa mea Mărioară!

Dacă ai putea să-ţi faci măcar o idee cât de vagă cu ce sentimente îşi scriu eu această scrisoare, mi-ai uşura osteneala mea pe jumătate.

Ar trebui, mai întâi, să renunţ ca să-ţi mai scriu ceea ce vreau să-ţi scriu. De ce să mai zgândăr o rană veche, nevindecabilă şi, pe deasupra, să te mai necăjesc şi pe tine cu asemenea lucruri. Dar crede-mă, draga mea, inima mi-e aşa de plină de necaz, sufletul mi-e aşa de copleşit, încât cu greu m-aş mai putea reţine.

De la sosirea mea la Braşov, m-am simţit, încontinuu, aşa ca şi când ar fi trebuit să plec în lumea largă, de durere şi nelinişte, şi eu m-am reţinut până acum, din fericire, să-ţi menţionez ceva despre asta în scrisorile mele.

Astăzi, însă, s-a umplut paharul, nu mai pot îndura! De un lucru, însă, vreau să te asigur. Te rog să nu mă înţelegi greşit. Dumnezeu mi-e martor că nu vreau să te necăjesc nicidecum cu văicărelile mele sau să aştept, poate, vreo mângâiere din partea ta; nu, dimpotrivă, te rog să nu ţii deloc socoteală de această scrisoare, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic. Îţi scriu numai de dragul scrisului; pentru mine este o imensă uşurarea când ştiu că tu citeşti numai aceste rânduri, este numai şi numai bucuria mea subiectivă, pe care o simt când îţi comunic şi ţie durerea şi suferinţa mea, şi eu vreau să te mai rog, încă măcar o dată: citeşte această scrisoare cu cea mai deplină indiferenţă, ca şi când n-ar fi scris fratele tău, ci un om cu totul străin.

După această teribilă introducere, ai putea să te aştepţi că-ţi voi scrie Dumnezeu ştie ce şi uite că nu e absolut nimic, vechiul cântec, şi nici măcar într-o ediţie nouă, ci numai puţin schimbată.

Astăzi dimineaţa, când m-am trezit, era o zi splendidă. Tâmpa se uita, aşa de senină şi verde, prin fereastra mea, cerul râdea aşa de splendid în cel mai curat albastru, soarele împodobea cu aur crestele munţilor din jur – eu sănătos şi fără griji – că e de mirare să nu te gândeşti, atunci, la ce ţi-i mai drag, la ce ţi-i mai scump. Astfel, trecu dimineaţa; eu am avut meditaţia cu Stănescu, apoi o repetiţie corală. Dar, încontinuu, mă apăsa ceva pe inimă. M-am plimbat prin Groaver. Nu puteam să mă liniştesc. După dejun, m-am dus acasă. Am cântat la vioară şi am făcut exerciţii de piano, dar aveam sentimentul că totul se întâmplă în neştire din parte-mi. M-am întins pe pat şi am adormit de-a binelea. Când m-am trezit, m-a cuprins o astfel de nelinişte că – nu râde – a trebuit să plâng. Mă scotea ceva afară din casă, n-aveam aer în cameră. M-am dus la Corso – poate ar fi fost mai bine dacă n-aş fi mers. Abia mă plimbasem până la jumătatea Corso-ului, după mesuţele cele pe care le ştii – cine îmi iese în cale? Frida Lassel! Aşa de frumoasă, aşa de graţioasă, într-un costum deschis la culoare şi cu o pălărie drăguţă, care o prinde aşa de bine, în compania unei doamne în vârstă şi semăna aşa de mult cu Bertha.

Doamne, Doamne, sunt aşa de păcătos – când am zărit-o, mi s-a urcat sângele în inimă, un leşin groaznic apus stăpânire pe mine, credeam că mă prăbuşesc şi mă aşezai, repede, pe o bancă, fără să o privesc. După ce a trecut, a venit, întâmplător, un prieten al meu, Petrescu, care m-a întrebat dacă nu-s cumva bolnav, deoarece sunt grozav de palid. I-am spus că nu şi am continuat, împreună cu dânsul, plimbarea până la capătul Corso-

ului. Când ne-am întors, s-a întors şi Frida din drumul ei. Atunci, mi-am adunat toate puterile, am strâns din dinţi şi, când ea se găsea de tot aproape de noi, am privit-o drept în faţă. Dar şi cu mine se isprăvise.

Ea se roşi toată şi răsucea, jenată, umbrela. Petrescu îmi spuse însă:

– Frate, să te duci acasă, că eşti palid ca peretele, mă tem să nu-ţi fie rău.

I-am urmat sfatul, deoarece mă temeam să nu întâlnesc fata din nou. M-am dus acasă, mi-am luat paltonul şi am vroit să mă duc la cafenea. Când treceam peste Groaver, am văzut-o, mergând în jos, pe Corso, eu, însă, nu m-am uitat într-acolo şi am evitat-o. Aceasta voiam să-ţi scriu, – mie mi-e aşa de greu la inimă, ca şi când ar trebui să mor sau i s-a întâmplat ei poate ceva rău.

Continuu, astăzi, Sâmbătă dimineaţa. N-am dormit aproape deloc, capul mi-e aşa de greu, ceea ce nu mi s-a întâmplat încă de când m-am întors de acasă. Aceasta e o stare groaznică. Astă noapte, mă temeam să nu am un acces similar celui avut acasă şi îmi pregătisem picăturile mele, dar n-a fost nimic, numai o febră puternică m-a cuprins, către orele 4, am aţipit şi am dormit liniştit până la 7.

Şi acum e de ajuns.

Sunt, aici, deja de 14 zile, şi nu am încă nici o scrisoare de la voi. Nu era nevoie să aşteptaţi, mai întâi, scrisoarea mea şi apoi să-mi scrieţi, în aceste zile pline de nelinişte, o scrisoare de acasă m-ar fi înseninat foarte mult. Am primit scrisoarea lui Mescheder. Îi voi trimite notele.

Doamna Copony îţi trimite această albumiţă, să-ţi aminteşti de ea şi, totodată, cele mai dragi salutări. Ea arată atâta interes pentru soarta mea şi pune, în fiecare zi, să mă întrebe dacă am nevoie de ceva.

Închipuieşte-ţi că, în absenţa mea, au fost la mine, după cum îmi comunică tâmplăreasa, mai multe fete, pentru a vedea fotografia Berthei; Brezian, fetele Popazu şi altele, pe care ea nu le cunoaşte. Ce fiinţe curioase şi îndrăzneţe! Şi Copony a văzut fotografia. Fetele, după cât mi se spune, şi-ar fi prins capul în mâini, admirând frumuseţea fotografiei.

La 10 septembrie, are loc, după cum trebuie să fi citit tata deja în gazetă, o întrunire a 10 asociaţii corale ţărăneşti româneşti, un fel de competiţie muzicală. Asociaţia corală din localitate vrea să mă trimită, ca delegat, la Chizătău şi să-mi dea ajutor 25 florini. E foarte departe, în Banat. Cred că cheltuielile pentru drum trebuie să se ridice la 50 florini. Se înţelege că, acolo, e totul gratis. N-a fost, încă, stabilit definitiv, deoarece atât „noi”, cât şi noi, avem puţini bani în casă.

Tocmai acum, a plecat Geifrig, a avut o oră de meditaţie cu mine. Cânt game, apoi cele 100 de exerciţii

ale lui Czerny, şi mi-am comandat marele manual de Lebert şi Stark. Progresez destul de iute şi Geifrig e de părere că el se va mândri, odată, cu mine. S-au anunţat mai mulţi băieţi pentru lecţii de vioară. N-am primit, deocamdată, decât numai pe fratele lui (Victor) Babeş.

Astăzi, mai am încă ultima repetiţie pentru liturghia mea cea nouă şi, mâine, va fi executată. E foarte frumoasă şi merge admirabil – aceasta e ultima bucurie ce mi-a rămas. Am nişte cântăreţi foarte buni, în special la sopran. Cu fetele n-am stat încă de vorbă.

Lola e la tine? Salut-o de mii de ori din parte-mi şi scrie-mi mai des. Scumpului meu tată îi sărut mâinile. Te sărută din toată inima fratele tău

Cyprian".

Corul plugarilor din Chizătău

Serbarea de la Chizătău

(„Gazeta Transilvaniei”, anul XLV, nr. din 15/21 sept 1882, Foileton I, semnat, cu pseudonim, de Ciprian Porumbescu):

„Sunt 25 de ani de când o ceată de plugari români din satul Chizătău (în Banat, aproape de Lugoj) se grupau, împrejurul vrednicului păstor sufletesc, Trifon Sipeţeanu, şi formau, sub conducerea acestui energic bărbat, un mic cor, care-şi lua drept scop cultivarea şi răspândirea cântărilor naţionale. Neînsemnate erau mijloacele de care dispunea, la început, mica ceată, greutăţile erau numeroase, cu toate acestea însă, ea nu se opri în loc, ci merse mereu înainte... ce-i drept, cu paşi rari, dar sănătoşi. Numărul „plugarilor corişti” crescu, din an în an, programele lor au devenit tot mai bogate, melodiile cântate de ei se răspândiră din casă în casă, dar, ce e mai mult, trecură peste hotarul satului şi cuceriră toată împrejurimea.

Astăzi, întreg Chizătăul formează un cor grandios. Fiecare familie, pentru sine, reprezintă o mică reuniune de cântări, versuri româneşti răsună în mijlocul mănoaselor câmpii, când chizătăuanul spintecă pământul cu fierul

plugului sau când adună în clăi snopii de aur. Seara, după ce ţăranul îşi adăposteşte, sub şopron, carul încărcat, după ce leagă boii osteniţi la iesle şi le pune, înainte, fânul binemirositor şi verde ca iedera, după ce aşează ceaunul la foc, ca să-şi pregătească obişnuita mămăligă, el îşi ia notele din grindă, adună băieţii împrejurul său şi pornesc la şcoală, unde se ţine proba pentru vreun cântec nou. N-ai crede că este cu putinţă aşa-ceva şi, cu toate acestea, nimic nu e altfel.

Exemplul celor din Chizătău nu rămase fară urmări. Fiul bătrânului preot care înfiinţase cel dintâi cor de plugari îşi luă bâta în mână şi plecă, din sat în sat, ca să propage, şi-n alte părţi, cântarea românească în cor. Norocul îi aduse în cale mai mulţi harnici imitatori, care, în scurtă vreme, sădiră mai în toată împrejurimea dumnezeieştile seminţe ale armoniei. Aceste seminţe au răsărit frumos şi, în clipele de faţă, mănoasele câmpii ale Banatului sunt împodobite cu nişte flori de care ne putem, în adevăr, mândri.

În luna lui August a.c, răsuna trâmbiţa de invitare la Chizătău, către toate corurile naţionale ţărăneşti din Banat şi din Ţara ungurească, al căror număr se apropia, poate, de o sută. Reuniunea de aici avea să-şi serbeze jubileul de 25 ani al existenţei sale şi, cu prilejul acesta, avea, totodată, să se ţină un Concert de întrecere între diferite coruri. Biruitorii aveau să primească următoarele premii:

1). 70 franci aur, dăruiţi de deputatul dietal Iosif Gall;
2). o colecţiune de 100 piese române pentru cor mixt;

3). o partitură cu diferite imnuri religioase, tot pentru cor mixt;
4). diplome de distincţiune.

Pe lângă concert, se mai anunţase şi o reprezentaţie teatrală cu o petrecere de dansuri.

Pentru această nobilă luptă, se alese sărbătoarea Naşterii Maicii Domnului (8/20 septembrie). Unsprezece coruri răspunseră la chemarea chizătăuanilor, şi anume: cel din Belinţ, din Ictar, Herondeşti, Paniova, Satu Mic, Semnlac şi Silha...

Gazdele îşi dădură toate silinţele oaspeţii să fie pe deplin mulţumiţi şi ca serbarea să iasă cât se poate de bine. Casa părintelui Siepeţeanu este cu deosebire vrednică de a fi amintită pentru rara sa ospitalitate.

Încă din preseara zilei de jubileu, începură să curgă o mulţime de străini din toate părţile. A doua zi dimineaţa, căruţele cu oaspeţi din împrejurime nu mai aveau loc în uliţele Chizătăului, care răsunau de strigăte de bucurie. Pe la 10 ceasuri a. m., se începu serviciul Sfintei Liturghii în biserică, care este destul de spaţioasă, dar nu putu cuprinde decât o mică parte a celor ce alergaseră, din alte părţi, ca să asculte pe plugarii noştri din Banat.

Cântările din Liturghie le execută cu mult succes corul Reuniunii române de cântări din Lugoj, iar părintele Aron Hamzc, din Arad, ţinu o cuvântare potrivită momentului.

La 3 şi jumătate, după prânz, deosebitele coruri se întrunină lângă şcoală şi îşi compuseră juriul, care avea să critice cântările şi să împartă premiile.

În juriu, se alese următorii: Dr. Iosif Gall, Velovan din Caransebeş, C. Brediceanu, avocat din Lugoj; P. Rotariu, avocat din Timişoara; G. Crăciunescu, protopop din Belinţ; N. Popovici, profesor de muzică din Caransebeş, şi C. Porumbescu, profesor de muzică din Braşov, toţi cu vot decisiv.

Ca membrii cu vot consultativ se aleseră: d. Karas din Timişoara şi d. Ceca, prof. de muzică din Lugoj.

După alegerea juriului, plugarii corişti se puseră în rând şi se îndreptară, cu cântece vesele, spre pavilionul festiv din curtea ospătăriei. Aici, se aşezară fiecare cor la locul său, căutând să fie gata, când va fi chemat pe scenă, să-şi măsoare puterile cu corurile rivale.

Pavilionul, care avea o lungime de 50 m şi o lăţime de 10 m, fu ocupat, în câteva clipe, de vreo 800 de privitori. Nu numai Banatul, dar şi ţinuturile de peste Mureş şi Ardealul îşi dăduseră trimişii lor. Erau şi vreo câţiva specialişti... şi toţi aşteptau cu neastâmpăr să vadă ce pot nişte simpli plugari, care n-au avut nicicând prilejul a face parte din vreo societate sau studia. Până a nu se începe concertul, părintele Sepeţeanu, conducătorul chizătăuanilor, rugă pe trimişii corporaţiunilor externe să binevoiască a se prezenta adunării. Se prezentară dnii Ioan Lengher, în numele Reuniunii române de gimnastică şi cântări din Braşov, G. Ardeleanu, în numele Societăţii

filarmonice din Timişoara, D. Martinescu, în numele Societăţii dc lectură şi d. Brediceanu, în numele Reuniunii de cântări din Caransebeş, şi, în sfârşit, dl. Scharf, în numele Societăţii Lugoscher Musik u. Gesangverein. Cuvintele rostite de aceşti deputaţi fură primite cu cele mai entuziaste aplauze.

Acum, începu lupte de întrecere. Cele 11 coruri înaintară spre scenă, în ordine alfabetică. Când se urcă primul cor, cel din Belinţ, se facu o tăcere adâncă. Toţi se uitau cu drag la voiniceştile staturi ale plugarilor noştri şi la costumele lor albe ca zăpada. Era o încântare, când vedeai pe aceşti români, luaţi de la coarnele plugului, aşezaţi, acum, în semicerc şi ţinând cu siguranţă notele în mână. Nerăbdarea era la culme. Dar iată că dirigentul, cu opinci şi cămaşă lungă, ridică braţul său bine făcut şi, ajutat de un flaut, dă tonul şi tactul necesar. El urmăreşte cu atenţie vocile ce răsună cu putere şi, la caz de lipsă, mai dă ajutor într-o parte sau alta.

Executarea pieselor din programă a fost, în general, foarte bună.

Fără ca cei ce cântau erau nişte oameni simpli, puţin cunoscători în arta muzicală. Abstrag de la tot ce poate influenţa asupra unei critici nepărtinitoare, las la o parte toată preocuparea naţională cu care suntem deprinşi a privi lucrurile la noi şi nu consider pe concertiştii din Chizătău decât nişte cântăreţi, care s-au supus judecăţii unui public nepreocupat. Cu toate acestea, mă văd silit a constata că producţiunea ţăranilor, pe care am avut norocul de a-i auzi, a întrecut orice aşteptare. Corurile

acestor ţărani sunt nişte instituţii cu baze solide, care pot servi, în orice loc, spre fala neamului românesc. Orice fiu adevărat al poporului nostru să se bucure din inimă, când vede pe omul de la sat că se interesează şi de lucruri mai ideale decât cele din viaţa de toate zilele... O, de s-ar imita exemplul dat de fraţii bănăţeni în toate colţurile pământului românesc!

Dacă fiecare din cele 11 coruri a fost în stare să emoţioneze pe ascultători şi să le stoarcă admiraţia, cât de mare a trebuit să fie emoţia, când toate corurile, laolaltă, mai bine de 300 bărbaţi, intonară sublimul „Răsunet" al nemuritorului Andrei Mureşianu! Când se auziră cuvintele „Deşteaptă-te române din somnul cel de moarte", inimile începură să bată puternic în piepturile celor de faţă, ochii tuturor se umplură de lacrimi, un fior sfânt cuprinse pe fiecare dintre asistenţi, iar când cântarea ajunse la pasagiul: „Preoţi cu crucea-n frunte", când ochii tuturor erau aţintiţi asupra tânărului dirigent general, asupra părintelui Siepeţeanu, flacăra entuziasmului izbucni, strigăte de bucurie se revărsară peste întreg pavilionul. Era un moment ce nu se poate descrie.

Dacă m-ar întreba cineva, cu deamănuntul, asupra părţii curat muzicale a producţiunii, aş spune următoarele: Constat, mai întâi, frumuseţea vocilor. Tenor curat şi bas puternic. Cântăreţii au rămas strict „în voce", numai la un cor a disonat tenorul puţin. În ceea ce priveşte diferitele coruri, mărturisesc că cel de la Sihla m-a surprins prin claritatea vocilor, iar cel de la Cebza şi cel din Costeiul Marc – prin precizia cu care au executat piesele „Steaua României", de Karas, şi „Serenada", de Ceca,

piese care pretind o cunoştinţă profundă a muzicii vocale. Corul din Sihla a înlocuit piesa fixată în program, prin „Imnul României”, de Humpel, şi a avut un succes deosebit. Tot aşa de bine au cântat şi celelalte coruri. Piesele au fost bine studiate, vocile au fost plăcute, executarea, în genere, foarte precisă. Dacă mai amintesc corul din Semlau, voiesc numai să spun cititorilor că aceşti oameni, deşi sunt aruncaţi în mijlocul unei populaţii străine, deşi şi-au părăsit portul şi multe din obiceiurile strămoşeşti, totuşi, se ţin strâns de corpul naţiunii române şi-şi dau toate silinţele să nu fie înghiţiţi de elementele eterogene.

Terminându-se programul, juriul se retrage ca să-şi exprime verdictul asupra concurenţilor.

Sentinţa fu aceasta:

Corul din Costeiul Mare primeşte premiul I, cel din Cebza, premiul II, cel din Sihla, pe al III-lea.

Celelalte coruri primesc diplome de recunoştinţă.

Nu pot să închei, fără să amintesc că Societatea de lectură şi cea de cântări din Lugoj au avut fericita idee de a împărţi cărţi alese româneşti, în valoare de 100 florini, deosebitelor coruri.

L o n g i n u s”.

*

„SERBAREA DE LA CHIZĂTĂU

(„Gazeta Transilvaniei" din 17/29 sept. 1882, Foileton II):

Părăsim pavilionul festiv, cu sufletul plin de mulţumire. Ne aflam în societatea mai multor concertişti, cu care ne îndreptarăm, pe uliţele Chizătăului, ca să privim mai de aproape această comună, de care, până acum, eu, cel puţin, nici de nume nu auzisem.

Chizătăul este un sat care, după ordinea şi curăţenia ce domnesc întrînsul, s-ar putea asemăna – pe drept cuvânt – cu un oraş. Toate adeveresc starea cea bună materială a locuitorilor. Casele sunt mari şi bine zidite; curţile, şurile şi grajdurile sunt în cea mai bună rânduială. Uliţele sunt largi, bine îngrijite, sădite cu arbori pe amândouă părţile. Podoaba cea mai de frunte a satului, însă, sunt şcoala şi biserica, lăcaşuri vrednice de înalta lor menire.

Şi cum e satul, aşa sunt şi oamenii. Bărbaţii, de obicei, sunt de statură mijlocie, vânjoşi, bine făcuţi, curăţei, mai toţi cu ochii ageri şi cu fizionomii plăcute. Ei îşi rad barba şi poartă numai mustaţă răsucită. Iar femeile – femeile nu ştiu cu ce să le aseamăn ca să nu greşesc. Sunt nişte zâne... Statura lor e majestoasă, mersul cumpănit şi conturul feţii, vrednic de penelul oricărui pictor. Dar portul lor! Pe cap, au o ceptia, împodobită cu monede de aur şi argint şi numită „tulbent"; dedesuptul acesteia, un conciu negru sau roşu, în formă de fes, iar la

grumaz, o mândră salbă, care, adesea, reprezintă capitaluri întregi. Trupul lor este învelit cu o ie cu mâneci largi, înfrumuseţată la piept şi legată cu flori şi cu dungi de fir auriu, cu o fustă albă ca zăpada şi cu o catrinţă, care îndărăt se termină cu ciucuri lungi, roşii şi albi. Catrinţa este, de obicei, din lână chindisită cu fir, nu arareori însă vezi şi catrinţă din catifea sau de mătase. Mijlocul este încins cu un brâu lat, frumos împodobit.

Dalbă ca o zână este românca din Banat, durere însă că nu se mulţumeşte numai cu ce a înzestrat-o darnica fire şi nu arareori caută a se folosi şi de invenţiile omeneşti. La tot pasul, ai prilejul să te convingi că multe din ţărăncile de care este vorba îşi dau obrazul cu alb şi cu roşu, cu un cuvânt, satele din jurul Chizătăului se apropie de oraş şi în această privinţă.

Şi, aşa, mai cu una, mai cu alta, se apropiara şi ceasurile 8 din seară, timpul hotărât pentru începerea producţiunii teatrale. Îmbulzeala din pavilion era, acum, nespus de mare. Cel care nu putu să fie faţă la concert căuta, acum, să-şi capete intrare cu orice preţ. Toate unghiuleţele erau înghesuite şi până şi bârnele de sub acoperiş serveau de locuri de şezut. Ba încă fericiţii din regiunile cereşti putură să vadă cu mult mai bine, deoarece nu erau înghesuiţi ca noi, păcătoşii din cutia de sardele.

Se dădu „Nunta ţărănească”, de V. Alecsandri. Reprezentaţia ieşi foarte bine. Ţăranii noştri jucară cu destulă pricepere, cu deosebire „grecul”, jucat de Dl. Gherda din Coşteiul Mare, ar fi un model pentru mulţi

actori de-ai noştri. „Hora Griviţei”, jucată de vreo 20 de tineri, a făcut mare efect şi a trebuit să fie repetată, iar corul „Măi Tătare” fu executat cu mult meşteşug. Publicul era aşa de darnic cu aplauzele încât cei de pe scenă trebuiră să mai cânte încă vreo câteva piese, între altele şi „Junimea pariziană”, cu care chizătăuanii au câştigat, la jubileul din Timişoara, al patrulea premiu. Şi „Junimea pariziană” a fost cântată destul de bine, cu toate acestea nu mi-a plăcut aşa de mult ca „Măi Tătare”. Momentele de efect din compoziţie nu sunt în stare de a acoperi scăderile acestei piese, care nu mi se pare potrivită pentru un cor de plugari.

Peste tot, caut să observ că corurile noastre s-au cam depărtat de muzica pe care ar trebui să o cultive, de muzica naţională, populară. Compoziţiile cele mai favorabile, textele cele mai rău traduse sunt cântate cu silinţă de lucruri mai bune. Şi dacă această observaţie se poate face corurilor româneşti în genere, cu cât mai vârtos sunt silit s-o fac faţă de nişte coruri alcătuite de oameni din popor.

Nici dl. Popovici, din Caransebeş, nu fu cruţat de public cu aplauze. Dânsul fu constrâns să cânte două piese naţionale, care dovediră că posedă o voce foarte plăcută.

Acuma, vine rândul jocului. Mai multe zeci de perechi, fără deosebire de rang social, se aruncară în „Lugojana”, „Ardeleana”, „De doi”, „Pe picior”, „Sârba”, „Breaza” etc. şi făcură o petrecere de n-o dai pe o sută de baluri cu polci, cu ceardaşe şi cu nu ştiu ce comedii.

Frumoase şi elegante sunt jocurile noastre naţionale şi numai nepăsarea şi nepriceperea acelei părţi a publicului nostru, aşa-numit cultivat, sunt în stare de a le opri de a intra şi în saloane şi a-şi lua locul cuvenit. Şi aici, ca-n toate ale vieţii sociale, nu trebuie să pierdem din vedere poporul din care ne-am ridicat.

Aşa se sfârşi serbarea din Chizătău, una din serbările cele mai însemnate ale poporului nostru de dincoace de Carpaţi. Mă simt foarte fericit că am putut să iau şi eu parte la ea şi m-aş simţi şi mai fericit dacă publicul românesc ar fi dovedit şi mai mult interes faţă de astfel de festivitate. Deocamdată, îl scuz, deoarece nimenea nu şi-ar fi putut închipui că plugarii români din Banat să fie în stare să facă ceea ce au făcut.

Afară de deputaţiunile amintite în partea I, au mai sosit telegrame de felicitare din partea Episcopului din Arad, din partea corului de plugari din Şiria, din partea dlui C. Udrea din Lugoj, din partea corului românesc din Oraviţa, din partea preoţilor din Pecica şi, în sfârşit, alte două, care, venind târziu, n-am putut afla de unde sunt.

Sibienii, după cum spune „Telegraful Român”, ar fi felicitat şi ei pe cei din Chizătău, dacă funcţionarii de pe la Oficiul telegrafic ar fi ştiut unde se află acest sat. Ce să însemneze acestea din partea dlor funcţionari: neştiinţa ungurească sau şovinismul unguresc?

L o n g i n u s.

Rectificare: corul din Sihla a primit premiul II, iar cel din Cebza, premiul III”.

Orchestra Braşovului

Reuniunea de Gimnastică şi Cântări din Braşov

Corul plugarilor din Chizătău

Lumea a înnebunit după mine

„Scumpa mea soră!

Sunt, de ieri, într-o dispoziţie atât de veselă şi, totdeodată, atât de solemnă, pe care nu mi-o pot explica nici eu însumi! Anume, odată cu scrisoarea către tine, în care iar – pentru variaţie – m-am plâns îngrozitor, am mai expediat o scrisoare, – către cine? Către Bertha! Îmi era, în ziua aceea, sufletul atât de plin de sfinţenie şi seriozitate şi, totodată, de bucurie şi veselie – o visasem pe fata aceea scumpă –, şi atunci m-am gândit să-i scriu. Inima mi-era atât de plină şi, atunci, i-am scris cu atâta căldură şi dragoste, printre altele:

„Noi ne iubim cu atâta tărie şi sfinţenie şi ne prăpădim de o durere atât de profundă şi nespusă, din cauza dragostei noastre, şi, atunci, de ce să fie de mirare că, în disperarea mea, încerc, totuşi, să Vă scriu?”.

Şi în alt loc:

„Noi ne aparţinem, totuşi, şi nici o putere a pământului să nu ne despartă!

Şi chiar dacă niciodată nu veţi fi soţia mea, rămâneţi, totuşi, unica, scumpa, mult iubita mea Bertha şi nici o altă femeie să nu-mi profaneze dragostea mea sfântă!”.

Spre sfârşit:

„I-am scris lui Michel, atât de amical, şi l-am rugat, atât de insistent, să ne dea ajutor, însă el nici nu mi-a răspuns. Ce vreau eu? Eu nu cer să Vă schimbaţi religia – nici nu e nevoie de aşa-ceva pentru căsătoria noastră – putem doar încheia şi o căsătorie mixtă” etc.

Eu cred în Dumnezeu şi dragostea noastră trebuie şi nu poate altfel decât să se schimbe toate în bine!

În sfârşit, am rugat-o să-mi scrie – oare îmi va scrie? Tare mă îndoiesc! O, dacă aş avea ceva mai mult curaj. Câteodată, îmi vine să cred că se fereşte aşa de mine, pentru că nu mă iubeşte şi că inventă numai piedici, pentru a nu o rupe aşa, dintr-odată, cu mine. Chiar faptul că mă roagă să nu-i mai scriu nimic, de asta este atât de regretabil. Cred că, atunci când iubeşti, îl asculţi pe cel ce-l iubeşti, cu atât mai mult şi mai cu drag. Ascultă-mă, cel puţin, căci numai gândul la ea este mângâiere, putere, chiar necesitate. După ce am dus eu însumi scrisoarea la poştă, m-am plimbat, de pe promenada de jos, la cea de sus – şi gândeşte-te, ce ironic! Sus, m-am aşezat pe banca aceea cu balustrada, de unde ai vederea aceea frumoasă spre gară şi unde am stat noi adesea; atunci, a sosit familia Sotir, bătrâna, Dna Cioranu, văduva şi fata. Eu am vrut să mă scol şi să plec,

dar femeia m-a rugat, atât de amabil, să rămân, că doar nu voiau să mă alunge! S-au aşezat şi eu am ajuns să stau, bineînţeles, lângă fată. În sfârşit, ne-am sculat; după ce am coborât jos, n-am avut încotro, n-am mai putut să plec şi aşa am mers lângă fată – celelalte mergeau înainte – încă de două ori pe promenadă, în sus şi în jos; eu cred că poate au făcut-o cu intenţie, ca să mă reţină mai mult timp lângă ele. Areti este o fată foarte fină, am vorbit despre diverse, încât m-a apucat spaima. Nu pot spune că n-am noroc la fete şi, totuşi, sunt, prin ele, atât de nenorocit!

Ieri dimineaţa, după lecţia de pian, am fost, cu Geifrig, la Biserica Neagră, sus, la orgă, şi el mi-a cântat ceva – dar cât de măreţ, cât de patetic şi sublim răsună această orgă! Şi, apoi, cântul său – el cântă mai bine decât concertistul acela!

Scrisoarea de la tata am primit-o şi voi rezolva totul. Şcolile n-au început încă. La liceu, activitatea este însă foarte vie cu înscrierile. Avem mereu vreme frumoasă.

Lui Geifrig îi plătesc 8 florini.

Îţi trimit „Te-ai dus”, celelalte mai târziu.

Tatii, o mie de sărutări de mână.

P.S.: Scrisoarea ta românească este foarte bună, aproape fără greşeală, numai scrie „primit” şi nu „premit”.

*

Fragment de scrisoare din Braşov către sora sa:

„De aice, de abia se pot vedea munţii ceilalţi, pe care, din Braşov, nu-i vezi. Bucegiul, Ciucaşul, Piatra Craiului, Negoiul, Piatra Mare – nişte piramide colosale – şi parcă în dispreţ ne uitam la lumea de jos – ne simţeam liberi – departe de vuietul lumii, aproape de cer şi de Dumnezeu. Nu-ţi pot descrie, dragă Mărioară, ce simţiri năvălesc într-un astfel de moment – dar îţi spun că e ceva deosebit. De o parte, te crezi ca o nimica în faţa mărimii grozave a naturii, iar de altă parte – te simţi înaripat de idealuri sublime şi parcă te ţii de ceva mai mult decât un om.

Am stat, aici, sus, pe stânca cea mai înaltă a Postăvarului, peste o oră şi ne-am delectat de privirea prea frumoasă, şi am respirat aer curat şi limpede, ca în rai. Am mâncat şi ne-am întărit pentru marşul care avea să-l facem îndărăt. Înapoi, merge ca cu vaporul şi, într-o oră şi jumătate, am ajuns jos, în poiană, unde ne aştepta societatea cealaltă şi ne primi cu strigăte de vivat. Eu zic „societatea" – că fiecare venise cu toată familia. Era un foc marc, asupra căruia stau tingirile şi grătarele cu tocană şi fleici. O mămăligă mare se făcuse, aveam o maşină de sifon (apă de sodă) şi am mâncat, am băut, am râs – mai ales cu Paulina Pop făceam comedii grozave. Pe la 6 ore seara, ne-am întors la Braşov, unde am ajuns la 8 şi jumătate.

Dar m-am şi culcat, îndată, şi am dormit dus, căci eram obosit grozav. Mă dureau, a doua zi, picioarele că de-abia le mai ridicam. Astăzi, însă, nu-mi e nimic şi trebuie să-ţi spun că, din început, îmi era frică să fac pârtia, căci credeam că poate n-o să mă pot sui aşa sus, dar, din contra, mă simt atât de bine – parcă-s cu totul alt om, nu tuşesc deloc, sunt gras la faţă, de se miră toţi de mine, numai pârlit sunt ca un ţigan.

Acuma, voi să-ţi scriu despre clavir. Dacă doreşte tătuţa să-ţi cumpere un clavir şi cel vechi să-l daţi lui Ştefan, atunce eu bucuros ţi-l dau al meu, căci mi-aş lua un „Cipca”, care, pentru viitoarea mea multă cântare, va fî mai durabil decât acesta, care e mai mult pentru salon. Am plătit pentru el, până acum, 130 florini. Dacă poate tătuţa să-mi dea 100 florini, atuncea mi-aş procura un „Cipca” şi, după ce ar sosi, l-aş trimite îndată acasă. Pentru acesta, mai sunt de plătit 245 florini, în rate de câte 50 florini, tot la 3 luni. Transportul ar costa vreo 25-30 florini.

Scrie-mi, imediat, despre asta.

Tătuţii, sărut mâinile, pe tine te sărut dulce al tău

Cyprian”.

*

„Prea scumpă Marică!

Trebuie să-ţi scriu cam multişor despre Lugoj. Am descins într-un hotel mare. Azi, e tocmai zi de târg.

Oraşu-i plin de lume de la ţară. Dar aşa frumuseţe aproape că nici n-am mai văzut – aşa frumuseţe de oameni, mai rar.

Femeile au umbletul atât de mândru, de dârz şi de ţanţoş, de parcă fiecare ar fi prinţesă. Dacă le vezi de la spate, crezi că o oarecare e o codană de 18-20 de ani: aşa de frumoase-s la boiu şi de strunite şi mândre se ţin. Unde mai pui, apoi, portul ăla minunat: toate au poalele albe ca zăpada, tivite şi cu colţurile brodate, dinainte o catrinţă, ţesută, mai ales, în roşu, iar, îndărăt, acele lungi oprege, cum avea Petroviciţa la „Crai Nou”. Un pieptar, înflorit cu o spuză de flori şi testemel, cu multă cochetărie. Îţi spun, minune!

Viaţa intelectualilor e, aici, febrilă... Am făcut o mulţime de cunoştinţe, iar lumea mă ştie, aici, mai bine decât la noi acasă. Au, aici, o asociaţie de cântare cum nu-i alta. Se execută, în fiecare, an piese grandioase...

Orchestra oraşului cântă, la perfecţie, valsul meu „Camelii”. După-amiazi, ne ducem la vie, unde se întruneşte o mare societate.

Lumea a înnebunit după mine; lucru care nu mi-e plăcut. Mâine, dimineaţă, pornim la Chizătău. Cu bine...”

*

„Braşov, **28 Septembrie 1882**

Prea scumpul meu părinte!

Epistola D-Tale am primit-o, în care vă exprimaţi bucuria despre călătoria mea la Chizătău. Credeţi-mă că şi eu am avut o îndestulare deosebită...

O călătorie atât de frumoasă şi interesantă, şi încă la o astfel de ocazie minunată pentru noi, românii, nu cred să o mai fac vreodată în viaţa mea. Pe mine, ca pe unul care, până acuma, prin ţări româneşti puţin am fost, totul m-a interesat. Locurile, datinile, oamenii înşişi, porturile lor – care lucruri, în Banat, toate-s almintrelea decât cum le-am văzut până acuma. Am văzut un centru puternic de românism, am văzut ce poate românul dacă voieşte, dar am şi văzut că noi, faţă de românii bănăţeni, suntem în toată privinţa foarte îndărăt şi că nu purcedem pe o cale atât de sănătoasă şi solidă ca dânşii. De aceea, au şi devenit, în Banat, românii naţiunea predominatoare, pe când la noi, cu indeferentismul şi neglijenţa noastră, ne înghit ungurii şi saşii. Acuma, de bucovineni nu mai vorbesc: acolo nu mai e scăpare. Putreziciunea a crescut prea mult, încât nu s-ar mai putea vindeca ceva şi numai un eveniment elementar i-ar putea scuti pe românii noştri de pieire totală.

Veţi fi primit deja „Gazeta”, unde în *Foiletonul* de ieri, am dat un raport detaliat despre serbarea din Chizătău. Am scris-o cum am putut – şi poate că, pentru păcătosul de Mureşianu nu aş fi scris-o, dar i-am făcut numai pe voia lui Lengher, care m-a rugat să scriu şi, în fine, am scris pentru românii noştri, în special pentru acei români care n-au fost acolo, care poate că priveau tot lucrul acesta cam peste umere, să le fie de învăţătură.

Am observat că, pe la Chizătău, adică prin Lugoj, Timişoara, Caransebeş etc, oamenii mă cunosc mai bine decât la noi, în Bucovina. Şi cu respect se purtau faţă de mine... Mă purtau în braţe, iar, în Lugoj, făceau, în onoarea mea, „soiree" şi mese splendide.

Drumul de la Lugoj până la Arad e cam monoton; un plan fără sfârşit, de ambele laturi a căii ferate, cu vii şi plantaţii de tabac. Limba germană se aude foarte mult vorbindu-se, mai puţin cea maghiară.

De la Arad, am mers într-un cupeu, cu un călugăr franciscan, până la Radna-Lipova, unde e o mănăstire mare a lor. Franciscanul mă întrebase, ungureşte, unde mă duc; eu îi răspund, româneşte, că nu înţeleg limba maghiară: atunci, începuse el româneşte, dar o limbă frumoasă, atât de curată şi corectă, cum rar am mai auzit-o. El e italian de naştere, crescut în şcoala de misionari din Roma, şi a fost trimis, prin România etc., şi acum e în Ungaria. Un bărbat foarte inteligent, cu ştiinţe adânci şi maniere foarte nobile.

De la Lipova, am mers singur, până la Alba-Iulia. Era noapte şi am dormit tot drumul. La Alba-Iulia, intrase un ofiţer şi un popă catolic. Aceste le scriu numai ca să vă dau o mică probă ce înseamnează aceea a fi un om cult. Popa mă întreabă, pe ungureşte, unde merg, îi răspund nemţeşte că nu-l înţeleg; atunci, înfuriat, se întoarce el către ofiţer şi-i zice ungureşte:

– Ce ruşine, să trăieşti în ţară ungurească şi să nu şti ungureşte.

Ofiţerul era german, dar ştia ungureşte, i-a dat o mică explicaţie, popa, însă, n-a mai vorbit cu mine.

Cu ofiţerul vorbea şi nemţeşte, pe mine, însă, nu mă mai aflã demn de a mai vorbi, fiind eu un om atât de necult şi nu ştiu limba maghiară.

Ce deosebire mare între franciscanul inteligent şi între maghiarul de popă!

Am primit şi epistola de la Mariorica, în care îmi descrie serata din Suceava. Mă bucur că a petrecut bine. Pentru costum, m-am interesat, lucrul principal este să Vă puteţi numai aduna parale. Preţurile costumelor variază de la 80 la 300 franci. Puteţi să aveţi costum destul de frumos, cu cămaşă şi salbă cu tot.

Eu, cât de bucuros aş contribui cu ceva, momentan nu pot face nimica, cheltuind, cu drumul la Chizătău, peste 70 florini. Chiar cura mea proiectată de struguri nu o pot face, acuma, şi trebuie s-o amân până în octombrie.

La noi se face toamnă în toată forma. Pomii se îngălbenesc, dimineţile şi serile sunt reci, promenadele – triste, numai din când în când auzi vreun rătăcit şovăind prin frunzele căzute. Eu am mult de lucru acasă; m-am apucat de toate, aş mai uita necazurile vieţii.

În 4 săptămâni, aranjez un concert românesc de orchestră, la care s-au anunţat, deja, 120 persoane. Programa conţine numai compoziţii ale mele, şi anume: 1).

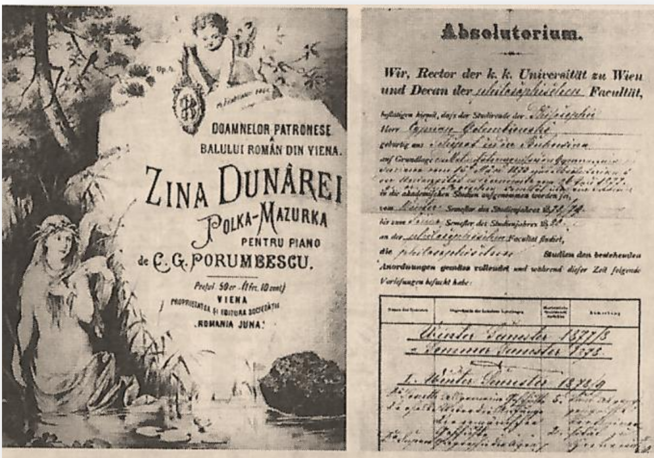
„Uvertura” la „Crai Nou”; 2). „Hora Prahova”; 3). „Ah, suflete!”; 4). Vals; 5). „Te-ai dus”, cântec aranjat pentru 4 cornuri; 6). „Potpourri din cântece naţionale”.

Preţul de intrare l-am pus anume moderat, 60 cruceri, ca să poată veni şi cei mai puţin avuţi.

Vă sărut mâinile, prea iubite părinte, pe Mărioara o sărut dulce. Prietenele ei o salută toate. M-me Copony are un băiat. Azi, e Sfînta Sofia, patroana şcoalelor noastre. Duminică, se serbează.

Cyprian.

Maşina, alifia şi o pereche de pantaloni pentru tătuţă trimit zilele acestea”.

Repere ale epocii vieneze

De murit, nu vreau să mor

„Braşov.

Prea scumpă soră!

După o neîntreruptă călătorie de 30 de ore, am ajuns, în sfârşit, cu bine acasă, ieri la 10 şi jumătate dimineaţa. Îţi poţi cam închipui cum îmi vâjâia capul de atâta dârdâială. M-am dus numai până la gimnaziu, de m-am prezentat directorului şi profesorilor, care mă întrebau, din toate părţile, să le dau raport precis. Am mâncat, apoi, şi m-am culcat.

Acuma, m-am întors de la biserică şi stau să-ţi scriu. Dar nu merge, chiar scrisoarea de astăzi trebuie să mi-o limitez la cât de puţin, fiindcă, până la ora 11, aş vrea s-o isprăvesc şi, apoi, trebuie să mă duc la Livia (Pop, verişoara lui Sextil Puşcariu), care a trimis după mine. Pleacă, după-amiazi, cu tatăl ei, la Sibiu, pe mai multă vreme, şi, până să plece, are te-miri-ce să-mi spună. Mai e, la 11 şi jumătate, şi cununia lui Budiu; trebuie să fiu şi acolo.

În numai câteva zile, m-au copleşit atâtea impresii, încât mi-ar trebui coale întregi ca să-ţi raportez despre tot ce am văzut şi auzit în Banatul acela.

În numărul viitor din „Gazeta” (*Gazeta Transilvaniei*), apare un foileton al meu; îţi spun doar atât, că a fost grandios. E cu totul tot altă naţie pe acolo, decât oriunde la noi, un neam care-şi cuprinde situaţia şi misiunea cu evlavie şi cu sfinţenie şi care, departe de cunoscuta fârfâială (fanfaronadă, „popescărie”) românească, izvodeşte numai lucru trainic şi adevărat. Societăţile de cântare ţărăneşti au prestat, după mine, lucru neaşteptat. Corurile premiate sunt minunate, încât societatea noastră de cântare din Braşov îi, faţă de ele, un fleac. Şi acestea-s societăţi curat ţărăneşti, şi numai de ţărani instruite şi dirijate. Te uitai cu emoţie la marţialele chipuri care, cu note în mână, urcau scena şi se aşezau în semicerc, pe când diligentul, postat în mijlocul lor, dădea cu mâna măsuri – cu acea mână cu care noi ştim că poate să poarte doar plugul şi toporul. Când, apoi, toate corurile deodată (300 de inşi) intonară imnul „Deşteaptă-te Române”, atunci toţi ochii se umeziră. Cu capul descoperit stătea toatf lumea – mai bine de 2.000 de oameni.

Şi fiecare ins şi-a zis că un neam atât de viguros şi atât de însufleţit niciodată nu poate pieri; ba, mai vârtos, că al lui e viitorul.

Fiind ales în juriul dc arbitru, aveam vot aproape decisiv. Eu şi Lengher furăm sărbătoriţi în gradul superlativ şi, pretutindeni, furăm primiţi cât se poate de bine. Seara – teatru şi, apoi, dans. Dar ăsta fu un dans general:

intelectuali şi ţărani de-a valma. Şi numai danturi naţionale: „Lugojana”, „Ardeleana”, „Pe picior”, „De doi” etc. Lucru ca acesta nu mi-a fost dat să văd şi probabil nici n-o să-l văd aşa curând. Pe la orele 3 după miezul nopţii, plecai, împreună cu Lengher, înapoi, la Lugoj, poposind, acolo, şi a doua zi. Vineri dis-dimineaţa, plecai, apoi, cu trenul mai departe. Lengher a rămas acolo, pentru niscai daraveri. Regret că n-am putut pleca la Turnu-Severin; nu mă ierta vremea şi, astăzi, trebuia neapărat să fiu la biserică. În schimb, trenul, ncavând coincidenţă imediată, m-am oprit 3 ceasuri în Timişoara şi un ceas în Arad.

Timişoara e foarte drăguţă, cu case de două-trei etaje. Face, de-a binelea, impresia unui oraş modern. Mai puţin, Aradul. Regiunea prin care am trecut (de la Lugoj până dincolo de Arad) e binecuvântată cu tot belşugul bogăţiilor. Norodul e foarte bine înstărit. Satele – vorbesc, bineînţeles, de cele româneşti – întocmai ca satele săseşti de pe aicea, tot case de zid. Biserici, şcoli şi drumuri splendide.

De-a dreapta liniei ferate, podgorii întinse; de-a stânga, culturi de tutun etc.

Amănunte despre toate acestea ţi-oi mai scrie altădată.

Întors acasă, găsesc două scrisori ale tale şi o scrisoare de la Bertha. Scrisorile tale m-au bucurat nespus. Eşti atât de bună şi împărtăşeşti, cu atât devotament, biata mea soartă. Dar în zadar.

De aceea, nimic, dar absolut nimic, nu mă mai bucură. O, dacă n-ar mai dura atât! Şi sper că n-o să dureze.

Bertha mi-a scris; mai bine nu-mi scria. Fata asta îmi pare o enigmă. Poate tot oi fi având eu dreptate, că dânsa încă nu ştie iubi. Credea – îmi scrie dânsa – c-a isprăvit-o cu trecutul, când nenorocitul de mine apăru din nou şi totul fu din nou răscolit. Să nu-i mai scriu; trebuie să nu-i mai scriu. Tot ce a fost trebuie uitat. Dc ce i-am scris lui Michel? S-a supărat rău de asta. Mă asigură apoi că sentimentele faţă de mine nu şi le schimbă. Trist – dar omul trebuie să se supună la toate. Ţi-am mai spus eu părerea mea despre toate astea şi m-am gândit, acum, demult, că nu mai am ce aştepta. Te las pe tine să judeci ori de iubirea, adevărata iubire, poate scrie în felul acesta. Ăsta-i răspunsul la scrisoarea mea?...

Sunt cu totul tot de acord ca tata să treacă la Sadova; de-ar căpăta-o numai. Trebuie să închei. Rămâi cu bine scumpă soră. Tatei îi sărut mâinile.

Ciprian”.

*

„Braşov, în **21 octombrie 1882**

Prea onorat Comitet!

Mizeria şi periculoasa mea stare sanitară mă necesită a pleca, peste iarnă, într-o climă mai caldă şi a pe-

trece acolo cel puţin 3 luni, spre a mă cura şi a recâştiga iarăşi sănătatea.

Pentru adevărul acestei aserţiuni, servească atestatul medical ce-l păstrez aicea.

Rog, deci, pe prea onoratul Comitet, având în vedere trista mea poziţie în care mă aflu de prezent, care poziţie e numai drept consecinţă a dificultăţilor remarcabile în oficiul meu, să binevoiască a-mi da un concediu de 3 luni, adică de la 1 noiembrie, până la 1 februarie 1883.

Pentru postul meu de dirigent al corului, m-am îngrijit de un substitut pentru timpul absentării mele, care va conduce corul la serviciile liturgice, aşa încât, în privinţa îndatoririlor mele în oficiul meu, nu va proveni nici o împiedicare sau scădere.

Braşov, în 21 octombrie 1882

Ciprian Porumbescu
Prof. de muzică”.

*

„Braşov, **28 octombrie 1882**

Scumpul meu părinte! Surioară dragă!

Ieri seară, iarăşi am serbat un triumf grandios cu concertul; n-am mai avut şi nu cred c-o să mai am o seară

atât de fericită ca cea de ieri. Sala Redutei – Mariorica o cunoaşte cât e de mare – era ticsită, atât jos, cât şi la galerie. Veniseră mulţi, după 8, şi trebuia să se întoarcă, neaflând loc. Orchestra era postată pe scena teatrului.

După ce se aranjase orchestra, păşii şi eu pe scenă, la pultul de diriginte şi fui primit cu aplauze frenetice.

Concertul a decurs briliant – mai fiecare piesă a trebuit s-o repet. La „Rapsodie” şi la „Potpourri”, credeam că se ridică tot iadul – aşa o larmă teribilă se făcuse – oamenii şi-au ieşit din minţi.

Mai repet, o dată, că nici eu, dar nici publicul român n-a avut încă un astfel de concert românesc, cu piese atât de alese, bine compuse şi bine executate.

„Gazeta Transilvaniei” iarăşi umblă cu şovăiri, aşa că, în publicitate, puţin o să iasă ceva despre concert. Şi anume: Redactorul Mureşianu e dus la Iaşi, în locul lui e Bârseanu. Omul acesta, instrumentul lui Mureşianu, ca să nu fie necesitat, a scris o recenzie, poate nu în sensul lui Mureşianu, a fost atât de slab că n-a mers nici la Concert. O să vină, aşadar, numai o notiţă de la un altul. Dar nici nu-mi pasă.

Aseară, am putut cunoaşte că numele meu e deja pus pe baze solide şi că opurile mele sunt destul de bune şi destul de coapte.

Venitul curat e de 12 florini. Am avut spese enorme şi am împărţit multe bilete gratis.

Acuma, despre altceva. Aş avea să răspund, în privinţa Mariorichii, dar nici acum nu pot scrie ceva definitiv şi anume din următoarea cauză:

Cum ştiţi, sănătatea mea, în decursul anului acestuia, a suferit foarte mult. Eu am slăbit tare şi nici petrecerea mea acasă nu m-a refăcut.

Vărsarea mea de sânge, ce am avut-o acasă, deşi nu era de consecinţă gravă, totuşi, a influenţat, întrucâtva, asupra plămânilor.

De când am revenit la Braşov, din septembrie, nu pot zice că am fost bolnav, dar nici sănătos n-am fost. Pe lângă toată cruţarea şi îngrijirea mea, totuşi, ba tuşesc, ba am catar, ba fierbinţeală, ba una, ba alta, pe scurt, nu sunt sănătos. Slăbiciunea asta a mea, în timpul din urmă, a crescut foarte mult şi, chiar acuma, înainte de concert, am zăcut la pat şi, din pat, am mers la concert.

Acuma, ce e de făcut? De murit, nu vreau să mor şi poate că nici n-o să mor aşa de curând; cu toate acestea, starea sănătăţii mele e lucru periculos sau cel puţin dăunător să intru în iarnă. Eu toate acestea nu le-am băgat de seamă, dar alţii, străinii – şi, se vede că, acuma, la concert, s-or fi cugetat oamenii –, văzând că tot sunt de folos naţiunii şi dorind ei să trăiesc şi să lucru cât mai mult, s-au convorbit între ei să mă trimită, peste iarnă, în Italia.

Parcă-l văd pe Tătuţa cum se întristează, cum oftează şi o fi zicând: „Oho, dacă merge în Italia, apoi rău trebuie să-i fie!”. Dar nu e aşa. Spre a evita, pentru viitor, boli mai grele, să spui copilului pe nume, pentru a evita o tuberculoză, care uşor s-ar putea furişa, de aceea mai bine acuma să mă duc şi să mă refac, decât mai târziu, când n-a mai folosi nimic. Pentru aceasta, au declarat „unele persoane” a-mi da 2-300 florini, pe lângă salariul întreg.

Se înţelege că aceşti 300 i-aş încasa prin vreun concert ori aşa-ceva şi m-aş duce, pe jumătate de an, la Nisa şi Neapoli. Trebuie să mă consult cu medicii să văd ce zic ei.

Pe D-Voastră vă rog să nu vă îngrijiţi deloc... De ce să nu mă duc în Italia, dacă pot s-o fac lesne şi-mi este chiar de folos? Dar mai ştii că n-o iau şi pe Marica cu mine?

În fine, de aceea nu pot scrie despre cursul ei telegrafic. În zilele următoare, voi scrie mai precis.

Vă sărut mâinle şi pe tine, Măriuţă dulce,

Ciprian”.

*

„Braşov, **31 Octombrie 1882**

Prea scumpul meu părinte!

Este, aşadar, decis ca eu să nu rămân în Braşov, ci să mă duc în sud, şi anume, întâi, la Arca, în sudul Tiroliei, după aceea – la Mentone, lângă Nissa; de acolo, pot să mă duc, dacă voiesc, şi la Neapoli – însă nu este de lipsă.

Timpul plecării mele cade în primele zile ale lui Noiembrie, stil vechi, şi voi petrece până pe la finele lui Aprilie.

Astăzi, am dat şi petiţiile mele de concediu la Eforie şi la Comitetul bisericesc. Mă tem că aceşti din urmă mi-ar face oareşcare greutăţi.

Petiţia sună, deocamdată, numai 3 luni, dar, dacă-s odată la Mentone, mi-ar da şi mai departe. Bani de cheltuială în locurile unde am să petrec, îmi ajunge salariul, iar bani de drum, haine etc. îmi câştig cu concertul care-l dau în 2 săptămâni.

Ce să zic? M-au căutat doftorii, ieri şi astăzi, din toate părţile şi n-au aflat nici un defect la plămâni, ci numai un simplu „Lunghespitzen-catharh", care, pe lângă o cruţare îngrijitoare şi reducere a ocupaţiunilor mele la minimum, s-a putea cura, în fine, şi aice, dar mai bine şi mai bine ar fi etc...

Şi ce e mai bine aceea o şi fac. Încă n-am plan decis pentru călătoria mea; dar aşa cred că o să fac: până la 1 Decembrie, voi sta la Arco; până la 1 Faur, în Mentone; după aceea, mă duc la Genoa, Florenza, Roma

şi şed, până la 1 Aprilie, în Neapoli; de acolo, mă întorc, în sus, pe la Turin, Milano, trec la Venezia şi, pe la Triest, acasă. Fireşte că, în locurile mai însemnate, dacă o să-mi ajungă paralele, fac excursiuni, aşa, de exemplu, din Neapoli – la Ischia şi la Palermo, în Sicilia.

În Italia, e cale ferată cu 50 % mai ieftină. Cu 150 franci, capeţi un Rundrisebilett (bilet circular) pentru toată Italia şi pentru 6 săptămâni.

Aceste-s cele mai principale ce am să vă comunic în privinţa călătoriei mele. Foarte bine mi-ar părea dacă ar putea şi Mariorica să meargă cu mine. Dacă aş lua, de la concert, vreo 300 florini şi dacă ar avea şi ea vreo 300... Ce ziceţi?

Vă sărut mâinile

Cyprian.

Unde e mătuşa Hermina?”.

*

„Braşov, la **2 Noiembrie 1882**

Scumpă surioară!

Ieri, după masă, a venit fetiţa cea mai mare a directorului şi a adus această istorie, cu remarca că e pentru tine. Ţi-o trimit: este foarte drăguţă.

Eu sunt ocupat cu pregătirile de plecare şi nu-mi văd capul de treburi. Scârţâie din toate părţile, în special

când nu ai bani din belşug. Haine, rufărie şi alte diferite ustensile etc.

Vioara nu o iau cu mine, ci numai ce e absolut necesar. Am intervenit pentru reduceri la C. F., de aici, până la Pesta şi, de acolo, la Triest. Cred că voi putea pleca la 13 sau 14 Noiembrie. Ruta mea este următoarea: La Budapesta, de acolo, la Triest, apoi, cu un vapor al Societăţii de navigaţie „Loyd”, la Veneţia – Mestre – Verona – Milano, unde voi rămâne 10-14 zile, dacă îmi vor permite celelalte situaţii familiare ale mele; de acolo, la Genova şi apoi la Mentone, unde voi rămâne 2 luni. De la Mentone, dacă mă voi fi restabilit oarecum, voi face un circuit prin Italia şi mă voi opri, pentru o lună, la Neapole. La Arco nu mă duc.

Călătoria până la Mentone costă 80-100 florini. Italia îmi va face, desigur, bine; de unde mi se trage tot răul meu, o ştii tu doar – şi în Italia voi învăţa să uit atâtea...

Pe tata îl rog să-mi obţină, de la Prefectura din Suceava, un paşaport, şi anume pentru Franţa, Italia şi România. Poate că se poate face vreo notă despre asta în paşaportul ce-l am; pentru asta, îl şi anexez, dar vă rog cât se poate de iute, ca să nu fiu silit să-l aştept mult.

Cu sănătatea merge binişor, avem o vreme destul de frumoasă şi eu mă ţin destul de bine. Despre vreo primejdie deosebită, nici vorbă nu poate fi, dar aşa este vechiul cârâit, ca un moşneag.

Am încă multe de aranjat, capul îmi vâjâie. Chelariu şi Nastasi mă ajută cât pot.

Tatii îi sărut mâinile, pe tine te sărut din toată inima. De ce nu scrieţi?

Cyprian”.

„Astăzi, e un splendid articol în „Gazetă” despre concertul lui Ciprian. Chiar acum am primit scrisoarea. Vă salută cordial, foarte supărata voastră soră, Maria.

Scrieţi-ne curând!” (Rânduri scrise de Mărioara, pentru Ştefan şi Laura, cărora le-a trimis, probabil, scrisoarea de faţă).

*

„Braşov, **2 Noiembrie 1882**

Scumpe Vasile (Halip)!

Într-adevăr că mă aflu la Braşov şi m-am bucurat, văzând că ţi-ai adus aminte de mine. Nu ţi-am putut răspunde imediat, eram împiedicat.

Aice, în Braşov, îmi merge foarte bine, dar numai în privinţa materială. Sunt profesor de muzică la şcolile centrale superioare, unde am salariu de 600 florini; sunt directorul corului de la biserica cea mare de aice, unde am 1.000 florini, şi mai am unele ore private, aşa că am, cu totul, 2.000 florini pe an, dar ce folos, că nu sunt

sănătos. Şi chiar acum, în 15 Noiembrie, plec în Italia, pe 4-5 luni, ca să-mi restaurez plămânii – care au apucat un drum periculos sănătăţii mele. De acolo, de pe Mentone, Nissa şi Neapole, îţi voi mai scrie câte ceva.

Elemente apte de muzică am aici, în Braşov, destule. Am compus o operetă, care am reprezentat-o de mai multe ori cu succes foarte strălucit. Dau concerte cu orchestra orăşenească – 30 de inşi, muzicanţi foarte buni, susţin, la biserică, un cor de dame şi bărbaţi, peste 50, etc., aşa că, în privinţa muzicală, am teren destul de larg. Şi, ce este mai mult, am public care ştie a preţui osteneala mea, un public înţelegător şi cu dare de mână.

Am fost, peste feerii, acasă, m-am întâlnit cu Berariu, care mi-a spus nenorocirea ta.

Îţi trimit „Hora Braşovului”, alte note nu-ţi pot trimite, fiindu-mi copierea greu de făcut; dar, dacă mă întorc sănătos, îţi promit a-ţi trimite ceva.

Fii sănătos, nu mă uita şi păstrează-mi, în viitor, simpatiile tale. Te salut sincer al tău

C. Porumbescu”.

*

„Braşov, **6 Noiembrie 1882**

Scumpul meu părinte!

Astăzi, de-abia am primit ştirea de la D-Voastră; eram deja neliniştit, căci sunt aproape 14 zile de când nu mi-aţi scris. Sunt bucuros că Vă aflaţi cu toţii bine. Astăzi, va fi deja numărul acela din „Gazeta Transilvaniei” în mâna D-Tale, în care se vorbeşte, mai cu amănuntul, despre Concertul meu.

Asta-i critică, demnă de „Gazeta”, demnă de Concert, demnă şi de publicul care a fost la Concert. E scrisă, cu bună judecată şi cu pricepere, de Dr. Baiulescu. Se vede că i-or fi strămutat pe ăia de la Redacţie, ş-apoi le-am mai zis şi eu buchiile, într-una din zilele trecute.

Concediile, atât dc la şcoală, cât şi de la biserică, le-am căpătat deja. Am aranjat toate şi pentru Concertul meu, care află loc, Duminică, în sala Hotelului No. 1, cu următoarea programă. 1). Un cor bărbătesc; 2). O piesă pentru violină cu clavir (Baiolescu – Geifrig); 3). „Spinnerlied” de Liszt, M-lle Sotir; 4). Solo pentru corn cu clavir (Bohme); 5). Violon – solo (Baiolescu); 6). „Fantezia română”, de Wilmlos – M-lle Sotir; 7). Cor bărbătesc.

Eu nu particip deloc la concert. Toate se aranjează în folosul meu. După concert, urmează petrecere de dans. La D-şoara Sotir, am fost eu singur de am rugat-o să cânte; Marica o cunoaşte, a şi întrebat, cu mult interes, de Marica. Biletele le vinde un Comitet de dame şi domni, cu Dl. Diamandi, Manole şi M-me Neagoe în frunte. Cum aud, să fie succesul material foarte favorabil – deie Dumnezeu.

În locul meu, rămâne la biserică Voina, iar la şcoală – Dima şi Niculiţă Pop. Eu, de aceea, pun şi numele persoanelor, pentru că Marica-l cunoaşte.

Cât pentru sănătatea mea, mă aflu foarte bine; când ies între oameni, trebuie, într-adevăr, să mă fac mai slab decât cum sunt, să nu creadă cumva că simulez.

Eu plec, Luni sau cel mult Marţi, în 14 l. c.; cred că, până atunci, îmi va veni şi paşaportul.

Acuma, despre clavir. Eu bucuros i-l dau, numai de una mi-e teamă.

Clavirul costă 375 florini, mai punem ambalajul şi transportul 35 florini, face 410, ceea ce clavirul nu face. Pentru mine e destul de bun şi, dacă m-am păcălit, eu m-am păcălit, dar n-aş voi să păcălesc pe altul cu el.

Mai bine să ieie Marica un „Czopita”, cu 450, şi are, încalte, un clavir bun. Cu toate aceste, eu foarte bucuros i-l cedez şi, dacă nu-mi puteţi răspunde pe epistola aceasta, înainte de ce plec, scrieţi-i lui Nastasi, că eu o să vorbesc cu Nastasi ca să Vi-l trimită.

Parale n-aveţi nevoie să trimiteţi, că merge ca *fracht* la Zuker. Mai sunt de plătit 225 florini. Ce am plătit până acum dăruiesc Mariorichii.

Marica scrie cum e clavirul – dacă-i place, adio şi sănătate!

Vă sărut mâinile

Cyprian.

Potpouriu l-oi trimite cât de curând”.

*

„Braşov, **11 Noiembrie 1882**

Scumpul meu părinte!

Chiar acum am primit epistola Dumitale şi a Mariorichii. Ieri, am primit telegrama. Nu e nici un pericol cu miliţia; pe lângă toate, mai e şi asta că mă ţin de clerul bucovinean – aşadară nu mai încape nici o asentare (recrutare).

Aice, nu mă pot anunţa pentru asentare, fiindcă n-am nici o provocare.

Asta e penultima epistolă ce o Vă mai scriu din Braşov. În ziua plecării mele, adică Luni, în 13, trimiţând unele lucruri Marichii, Vă mai scriu una.

În ceea ce priveşte îngrijorarea ta, Marica, din cauza slăbiciunii mele şi că eu nu voi putea călători singur, O!, în privinţa asta puteţi fi toţi foarte liniştiţi, dacă m-aş simţi rău, aş scri-o.

În ce priveşte pianul, m-am decis deja. Rămâne la mine şi anume îl dau cu împrumut, pentru timpul respectiv, Doamnei Mureşan, Elisei. Ea m-a rugat în

privinţa asta, prin Doamna Diamandi, şi pe ea nu o puteam refuza.

Doamne Dumnezeule! Familia Diamandi e aşa de bună cu mine! Ei mi-au dat, pentru drum, mâncare, vin dulce grecesc, prăjituri, ba, mai mult, o cămaşă dc flanelă şi ciorapi călduroşi!

În general, toţi oamenii sunt ca zăpăciţi şi se străduiesc, după posibilităţi, să-mi fie serviabili. De la Concert, ar trebui să-mi revină, în total, 350 florini.

Lucrurile pe care le-ai dorit ţi le voi trimite, pe toate, abia Luni. Mă îndoiesc dacă voi putea să-ţi trimit şi fotografiile. Acuma, deocamdată, mi se pare o imposibilitate să mă despart de aceste giuvaere.

Tocmai acuma, primesc o scrisoare destul de tristă dc la Lola cea drăguţă! Dar vezi, eu trebuie să uit, deci dă-o naibii! Îmi face semn, deja, Veneţia, cu gondolierii ei ce cântă şi văd vârfurile turnurilor domului din Milano; simt, deja, răsuflarea caldă a celestei Riviera, deci la naiba cu aceste gânduri!

Vă mai scriu încă, Luni, de aici, şi, apoi, din Triest.

Vă sărut mâinile, scumpe tătuţă, şi pe tine, Măriuţă, te sărut dulce.

Cyprian”.

*

„Braşov, Luni, în **13 Noiembrie 1882**

Prea scumpul meu părinte!

Înainte dc plecarea mea, voi să vă mai scriu puţine şire. E deja după Concert; acesta a reuşit foarte bine, piesele executate fură primite cu aplauze entuziastice. Domnişoara Sotir a cântat de tot frumos. Eu puţin am mai stat la dans şi, pe la 12, m-am dus acasă, invidiindu-i pe colegii mei din adâncul inimii că se petrec atât de bine şi eu, bietul, sunt exclus de la astfel de plăceri. Cât a intrat de tot nu ştiu încă, căci n-am fost la Doamnele patronese să iau paralele. Dar, în tot cazul, destul.

Afacerile mele mi le-am pus toate în ordine. Efectele şi notele mele – mai ales partiturile mele scumpe – le-am semnificat într-un registru, care, împreună cu cheia de la ladă, le-am predat amicului Nastasi. Trebile mele financiare, cu persoanele cărora le datoresc, de exemplu – croitorul, tipograful, librarul, etc., cu care stau în relaţiuni banale, le-am regulat şi le-am comunicat toate lui Nastasi. Clavirul, precum am mai scris, l-am dat M-mei Mureşan, în împrumut, şi am plătit pe el, până acum, 150 florini, precum şi alăturez chitanţa. În scurt, toate le-am regulat şi le-am pus în ordine, după cum am ştiut că ar fi mai bine. Acestea le-am făcut şi scriu şi D-voastră de aceia, căci omul nu ştie ce-l poale ajunge pe o călătorie atât de mare. Nastasi îmi e destul de sincer şi am încredere în el. Opurile mele nepublicate se află la el.

Despre toată averea mea – la vreo catastrofă eventuală – puteţi D-Voastră, ca tatăl meu, să dispuneţi după plăcere.

Chestiunea mea cu miliţia am aplanat-o, căci am vorbit cu un căpitan care e treaba asta. El mi-a spus că, dacă am „Vorladung” (citaţie), mă fac că nu ştiu nimica şi plec. Cât despre biletul lui Brodner, pot să zic că eram deja dus, când a venit. Iar, dacă mă întorc din Italia, atunci, ori când pot, să mă prezint, fără să aibă niscai urmări rele.

Toată treaba e numai o simplă formalitate.

Paşaportul l-am căpătat; vă mulţumesc. Nu cred că o să plec astăzi – sunt prea obosit de ostenelile zilelor trecute şi mai e şi foarte frig, chiar acuma ninge cum se cade. Mâine, însă, desigur plec. După cum m-am mai informat de la medici şi persoane care au mai umblat la „Winteraufenthalt” (sejur în timpul iernii în Italia), am aflat că nu e lipsă să mă duc chiar la Mcntone, care loc e mai mult pentru oameni avuţi, aristocraţi şi care, acolo, se duc numai din cauza de sport. Nervi, 3 staţiuni mai spre sud, de la Geneva, e chiar aşa de bun ca şi Mentone. Afară de aceea, şi în privinţa sanitară e Nervi mai recomandabil pentru morbul meu, decât Mentone, căci e mai liniştit. Aşa m-am decis să mă duc, întâi, la Nervi şi, apoi, dacă voi putea şi va fi de lipsă, mă voi mai duce şi în alt loc.

Cu aceasta, sfârşesc. Trimit, iar, nişte pantaloni, poate că-i veţi putea întrebuinţa.

Adio, deci, scumpul meu părinte! Vă mulţumesc pentru urările ce mi le daţi pe drum. Deie Domnul să se împlinească toate! Nu pot să nu observ că e mai mult decât probabil cum că, în decursul curei mele, voi avea lipsă poate şi de bani. Că, atunci, îmi voi lua refugiul meu la D-voastră, Vă rog să-mi iertaţi.

Vă sărut mâinile şi rămân al
D-Voastră devotat fiu

Cyprian”.

*

„Braşov, **1882, Nov. 13**

Scumpă soră,

Îţi trimit notele. Fotografia cea nouă, pe care mi-a trimis-o bătrâna, mi s-a pierdut, Dumnezeu ştie cum. Semn rău.

Cealaltă este înrămată frumos – aceea de la Lola – pe aceea nu vreau să o trimit. De asemenea, să rămână şi tabloul în ulei, ca amintire a unei vremi frumoase.

Eu plec şi, ştie Dumnezeu, sunt îngrijorat de moarte. Cine ştie dacă eu mă mai...

Cântă la pian compoziţiile mele şi gândeşte-te la mine, unica şi scumpa mea soră, voi ţine mult la tine, până la moarte, plin de dragoste şi de credinţă. Salută şi

sărută, din parte-mi, de multe mii de ori, pe bunul şi scumpul meu Ştefan şi pe Laura. Regret că nu am vreme să le scriu şi lor. Mă voi gândi, însă, totdeauna la ei şi le voi scrie şi lor.

Rămâi cu bine, scumpă soră, salută, din parte-mi, pe frumoasa şi scumpa mea Stupca şi...

Te sărută din toată inima fratele tău

Cyprian”.

*

„Din Braşov, **14 Noiembrie 1882**

Scumpă soră,

N-am putut expedia, ieri, pachetul deoarece Doamna Neagoe a trimis după mine, ca să-mi predea socotelile pentru bilete şi banii.

Venitul total al concertului, adunând toate împreună, se ridică la 450 florini, 90 florini – cheltuielile, rămân 340 florini.

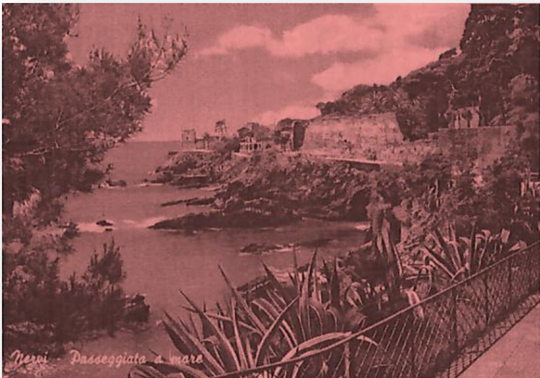
Plec, cu siguranţă, astă seară, la orele 6. Probabil că nu mă opresc la Budapesta şi abia la Triest.

De la Triest, nu plec cu vaporul, ci cu calea ferată, la Veneţia, pentru a evita răul de mare.

Deci, încă odată, rămâneţi cu bine şi, de o vrea Dumnezeu, la revedere.

Puteţi să-mi scrieţi, „poste restante”, la Genova şi la Milano, eu mă voi interesa la poştă şi mă voi bucura, dacă voi găsi o scrisoare . Scrieţi adresa scurt:

Moniseur C. P. Milano poste restante Italia”.

Două compoziții scrise la Nervi

Deci asta e marea, asta e marea!...

„Trieste, Hotel Daniele, Sâmbătă, **18 Noiembrie 1882**

Prea scumpe tată! Prea scumpă Marică!

Mă găsesc la Triest, de ieri, ora 6, seara. Am o odăiţă bună şi curată, nu e scumpă, iar eu m-am sculat, astăzi, destul de devreme, deoarece rămân numai astăzi la Trieste şi, mâine, plec la Veneţia. Am avut, tot timpul călătoriei mele până aici, încontinuu, vreme ploioasă şi, de aceea, n-am putut vedea nimic din unele regiuni frumoase. Începând de la Laibach, totul era completamente îmbrăcat în haină de iarnă, brazii cei bătrâni îşi plecaseră rămurişul spre pământ, apăsaţi de povara masei de zăpadă. După Adelsberg, încep munţii Carat, goi şi morţi, din care se ridică blocurile de stânci izolate, asemănătoare mormintelor hunice din nord. Calea ferată este foarte artistic construită şi merge, în cea mai mare parte, printre stânci sfărâmate şi tuneluri. Am avut norocul să fiu singur, aproape în decursul întregii călătorii. Am avut, încontinuu, un compartiment de clasa a II-a, pentru nefumători; aici, nu m-a deranjat nimeni, cel mult câte o duduie, din când în când, care dispărea prea repede, ca un meteor. Una, însă, care a urcat în tren la Sessana (înainte de Triest) şi a mers, împreună cu mine, până la Nabre-

sina, a făcut asupra mea o impresie puternică şi de neuitat. De ce, îţi voi scrie altădată.

Începând de la Nebresina, se vede deja marea, calea ferată merge de-a lungul malului mării, până la Triest.

Când am văzut, pentru prima dată, întinderea albastră şi nemărginită a mării, mi-am zis, neîncetat, în sinea mea: „Deci asta e marea, asta e marea!”.

Am văzut marea!...

În gara Triest, veselie. Omnibusele diferitelor hoteluri fac un vacarm, strigând, de exemplu: Sandwirth – Daniele – Buon pastore – Europa – Concordia, într-un amestec de glasuri, iar, printre ele, se aude câte un hamal, care ţipă:

– Firea-i să fii blestemat!

Trecem prin faţa portului. Am văzut câteva corăbii, numai superficial, în omnibuz, chiar vis-a-vis de mine, şedeau un domn mai în vârstă şi o doamnă mai tânără, care vorbeau, între ei, limba polonă. Ei au descins chiar în acelaşi hotel ca şi mine. Eu, însă, nu am prea avut ocazia să mă adresez lor.

Ieri, m-am culcat devreme, deoarece eram foarte obosit. Aici, nu sunt perini umplute cu pene, ci cu păr de cal. Se doarme, însă, destul dc bine pe ele, eu, cel puţin, am dormit foarte bine şi n-am tuşit mult.

Pe când scriu aceste rânduri, îmi aduce fata un serviciu – în treacăt fie zis, o babornIţă cu papuci de casă în picioare, „donna di camera” – cafeaua. Aceasta nu e rea deloc. Frişca e deasă şi e servită separat, într-un păhăruţ ca de ţuică. Vroiam să merg, astăzi, la Miramare, dar femeia tocmai îmi spune, căci vorbeşte nemţeşte, că drumul, din cauza multor ploi, e foarte stricat. Plouă şi astăzi şi, de aceea, rămân în Triest. Iar, acum, mă duc în port. Deci, Badeckeruk – într-o mână, umbrela – în cealaltă şi adio!

Triest este un oraş completamente italian. Firmele sunt toate în italieneşte.

La revedere, la Veneţia!...

Ciprian”.

*

„Bella Venezia, Luni, **19 Noiembrie 1882**

Scumpul meu părinte! Scumpa mea soră!

Ieri, dimineaţă, la orele 6, am plecat, cu acceleratul, din Trieste.

Am avut o vreme admirabil de frumoasă şi o călătorie, dealminteri, destul de agreabilă, în afară de faptul că, împreună cu mine, călătoreau numai italieni şi italience şi eu mă simţeam, între ei, ca un măgar, deoarece nu puteam vorbi nimic cu ei. Ceea ce e absolut necesar,

ştiu deja, deoarece învăţ încontinuu şi mă pot ajuta, la caz de nevoie, şi singur.

La Udine, s-a făcut revizie vamală. De paşaport nu e interesat nimeni. La orele 2,30, după masă, am intrat în Veneţia, trecând pe un pod, lung de 800 metri, construit peste lagune.

Din depărtare, Veneţia face impresia că bisericile şi casele ar înota în mare.

Mi-am luat o gondolă, ceea ce, aici, reprezintă un mijloc confortabil de transport şi am plecat la „Hotel Sandwirth”, un hotel gennan ieftin, situat pe Riva degli Schiavoni, în imediata apropiere a malului mării, cu o vedere splendidă.

Veneţia a făcut asupra mea o impresie rea. Deja gondolele negre, toate sunt negre, cu suprastructura lor neagră şi posomorâtă nu sunt foarte atrăgătoare; apoi, oraşul însuşi – pe unele canale, domneşte o linişte de moarte, numai din când în când răsună strigătul monoton al gondolierului („poppe” – atenţie la pupă), când coteşte după colţ, („gia” e s-a făcut); canalele sunt înguste, casele îţi fac impresia că ar fi jumătate ruinate, deoarece mortarul şi tencuiala sunt stricate aproape de tot.

Uşile, care ajung până în apa mării, pentru ca să te poţi coborî uşor în gondolă, sunt toate încuiate, fapt care produce o impresie foarte sinistră şi îţi aduce aminte, fără să vrei, de vremurile groaznice ale tiraniei dogilor.

Canal Grande, canalul cel mare şi lat, care traversează Veneţia în forma unui „S” e mai animat. Străzile, construite numai pentru pietoni, întrucât, aici, nu se văd cai şi trăsuri, sunt înguste şi întunecoase; cu greu pot circula 3-4 persoane una lângă alta; şi ele sunt atât de tăcute şi liniştite, ca şi când ar fi părăsite.

În piaţa San Marco şi pe Riva, unde locuiesc eu, domneşte o activitate animată. Piaţa San Marco este adevărata arteră a Veneţiei. Ea e splendidă. Pavată cu marmoră de trachyt, e netedă ca o oglindă. În jurul ei, se găsesc splendide palate, minunata biserică San Marco, campanile etc. Toate sunt extrem de frumoase.

După masă, în piaţa San Marco a cântat muzica militare. Ei cântă foarte bine, însă au, în general, instrumente mai mici ca ale noastre. Natural că piaţa mişuna de lume ce se plimba. Filfizoni se plimbă mândri printre procuratori venerabili, aci se plimbă o fetiţă sprintenă, în ciorapi şi pantaloni, alături de o aristocrată veneţiană, ce păşeşte majestos. Toţi se plimbă, ca şi la noi, cu scopul de a vedea şi de a fi văzuţi. Seara, a avut loc, întâmplător, o iluminaţie cu foc bengal a pieţii San Marco – mi se pare că a fost onomastica reginei. Şase tarafuri au înconjurat piaţa. Mii de oameni stăteau înghesuiţi şi strigau:

– Viva!...

Procuraţiile şi biserica San Marco străluceau într-o lumină feerică. Mă credeam transpus pe o altă lume. Apoi, am plecat, cu o gondolă, la teatru, care începe, aici,

la orele 9 seara şi se termină la orele 12 şi jumătate. Tocmai acum aud bubuituri de tun. Trebuie să ies afară. După masă, voi continua.

Ciprian.

Scrieţi-mi Poste restante Nervi p. Genova”.

*

„Veneţia, **20 Noiembrie 1882**

Scumpul meu frate!

Şi de aici, câteva rânduri. Veneţia este splendidă, majestuoasă, dar nu e frumoasă, plină de sfântă seriozitate, dar infidelă. Aceasta este părerea mea. Poeţii ne-au păcălit. Desigur că ei au privit Veneţia, totdeauna, de la sânul languroaselor lor veneţiane, din gondolă. Mâine plec la Genova!

Rămâi cu bine

Ciprian

Domnului Ştefan Porumbescu,
Pătrăuţul Nou,

Bucovina,
Austria via Viena”.

*

„Genova, miercuri, **23 noiembrie 1882**

Măriuţă dragă!

Ieri, la orele 11, noaptea, am ajuns aci şi, cu părere de rău şi contra voinţei mele, a trebuit să rămân aci. Acceleratul cu care am sosit din Veneţia mi-a jucat o festă răutăcioasă – anume m-a păcălit, atât la Milano, cât şi aci. De la Milano, nu avea legătură cu Genova, aşa că a trebuit să rămân, toată noaptea, de la 3 la 7, la Milano; eu aveam intenţia să plec direct la Nervi, dar, spre regretul meu, acest accelerat nu opreşte la Nervi – „non ferma questo convoglio per Nervi”. Sunt silit să mă opresc şi la Genova şi mă găsesc într-un hotel englezesc, „Smith”. Un nisip uscat, de cerneală – ciudat cum sunt aici multe lucruri caracteristice în totul după moda engleză. Patul e lat, ca pentru 5 persoane, şi înalt, ca să te sui în el cu scara, ş.a.m.d., dar, despre asta, altă dată.

Genova este unul din cele mai mari porturi din lume, sute de vase sunt ancorate în port. Oraşul însuşi e de o construcţie pitorească – el se ridică din golul mării, ca un amfiteatru. Priveliştea dinspre mare trebuie să fie splendidă. Cercetarea lui mai în detaliu mi-o rezerv pentru altă dată, când voi face o excursie, cândva, aici, din Nervi.

Milano e admirabil. E cel mai frumos oraş pe care l-am văzut până acuma. E aşa drăguţ, ca scos din cutie, curat şi frumos. Aş putea compara cel mai bine Milano cu o fată frumoasă şi tânără, în toaletă de bal; pe frunte,

are o diademă de briliante, făcută din briliante de mare preţ – acesta e Domul, şi la gât un colan la fel – e Gallería Vittoria Emanuele. Ce e aceasta, mai târziu.

De la Verona, până la Milano, am călătorit, foarte agreabil, cu o doamnă tânără şi frumoasă din Koblenz – ce bucurie pe mine că puteam vorbi cu cineva! Ea făcuse o excursie, de la San Rcmo, la Veneţia, cu nepotul ei şi se întorcea, acum, acasă; nepotul ei, un tânăr de vreo 18 ani, suferise mult de catar pulmonar, tuşise, etc. şi se găseşte, de o lună, pe Riviera (aşa se numeşte această regiune paradisiacă, unde plec eu), arată admirabil şi nu mai tuşeşte deloc – fapt de care m-am convins personal. Ea mi-a dat foarte multe informaţiuni instructive bune, relativ la locuinţă, masă, pensiune etc. şi diferite sfaturi, care îmi vor folosi foarte mult. Ea e o doamnă care a călătorit mult şi m-a distrat cu vorba admirabil, a la Maniere de Gorgon.

În Genova, sunt foarte mulţi măgari şi, în general, multe lucruri ciudate. Dar ce cald e pe aici! Nici urmă de iarnă, dar abia pe Riviera!

Astă noapte, l-am visat pe unchiul Mally. La Milano, am întrebat la poştă dacă nu e vreo scrisoare pentru mine. Nu era. Marică, de ce nu mi-ai scris?

Din Nervi, mai mult!

Cyprian,

Această hârtie, de la Genova şi plic”.

La Nervi, o oră mai spre sud de Genova

„Nervi, **23 Noiembrie 1882**

Scumpul meu părinte! Măriuţă dragă!

De ieri, 3 d. a., mă aflu la locul destinat al petrecerii mele de iarnă – mă aflu la Nervi. 4 staţiuni – o oră şi jumătate mai spre sud de Genova, un loc care numai însuşi Dumnezeu, într-un duş bun, l-a putut crea, plin de frumuseţe şi plăceri drăgălaşe de natură – imediat lângă malurile mării, înconjurat de toate părţile de dealuri înalte, sădite cu portocali, lămâi şi măslini, scutit de ori ce vânt, cu o climă caldă, plăcută – în scurt, un loc, care nu exagerez dacă-l numesc „picior de rai”. Am venit aice să-mi recâştig pierduta-mi sănătate şi sper că, după auspiciile care mi se arată, o s-o recâştig.

Viind la gară, la Nervi, nu ştiam încă unde o să locuiesc, unde să mă adăpostesc, neavând, de nicăierea, vreo recomandaţie. Mi-am cugetat că mă duc, mai întâi, la hotelul „Victoria”, care-l ştiam după Badeker, şi de, acolo, să-mi caut un loc potrivit. La gară, îl şi chem pe

comisionarul de la „Hotel Victoria” să-mi ieie „la bagaglia”; atunci, mi se recomandă un domn ca Dr. Scheltelig, proprietarul hotelului „Victoria”, pe care încă îl cunosc din Badeker. Într-o limbă rea nemţească, mă întreabă dacă am vreo recomandaţie către el şi dacă voiesc să locuiesc în hotelul lui. Zisei că încă nu sunt decis unde o să locuiesc, dar, deocamdată, mă duc la el. El mă conduse până la hotelul lui, care e imediat lângă gară, şi-mi recomandă pe soţia lui, o nemţoaică, cu care mă pusei imediat în înţelegere pentru „pension”. Îmi ceru, pentru o „cameră”, în etajul 3, şi întregul „pension”, adică vict, serviciu, pat etc., 9 lire (franci) pe zi.

Am zis să văd odaia, apoi mă voi decide ce o să fac. Ea mai adaogă că, dacă rămân 3-4 luni, apoi îmi lasă cu 8 şi jumătate. Mă sui sus şi intru în cameră, care e o capodoperă de eleganţă şi gust rafinat. Mă aranjai puţin şi, apoi, mă dusei iarăşi jos, spunând cucoanei că, dacă se învoiesc cu 7 franci, rămân. Nu voi; îi mai dădui 50 centime, nu voi nici aşa. În fine, îmi lăsă şi ea 50 centime şi aşa ne-am tocmit cu 8 franci pe zi.

Hotelul e foarte elegant şi frumos. O să-l descriu puţin. Faţada lui principală e în faţa sudului, spre mare. Închipuiţi-Vă casa noastră din Stupca – înaintea hotelului e un parc mititel, foarte frumos, de fel de fel de plante tropicale, care, în prezent, sunt pline de flori rare, Rhododendron, mirothe, lămâi etc., etc. Nici nu le cunosc toate; în parc sunt scaune, mese – acesta-i parcul, cam aşa cum e grădina noastră înaintea casei, cam cum e Răsariul nostru, e, aice, o terasă artificială cu scaune şi bănci. Imediat lângă grădină, trece calea ferată – cum e la

noi ulicioara, care trece lângă grădină. Cam unde e Grigori stolnicul – e gara. Acum, imediat lângă calea ferată, cum e, bunăoară grădina lui Vasile – e marea, despărţită de calea ferată numai prin o linie îngustă de Klippen (stânci dc mare) şi stânci în care se frâng valurile mării atât de cumplit, încât, cum e, de exemplu, astăzi, că marea e emoţionată puţin – împroaşcă valurile chiar şinele căii ferate.

Fereastra salonaşului meu, se înţelege, e spre sud, parc, spre mare. Toată ziua am soare, iar marea o văd necontenit, ba chiar şi din pat. Cum e odaia mea? Micuţă, cam jumătate din salonul nostru, dar mai încadrat. Podinele sunt acoperite, peste tot, cu un covor foarte frumos, gros. Un trumeau, un Nachtkasten, o masă de scris, o stelagia de spălat, 2 scaune, o toiletă cu oglindă mare, un pat – un pat dumnezeiesc, un Himelbett, peste tot cu perdele albe, subţiri; şi larg, şi lung, şi curat, şi bun... Serviciul e foarte curat; un „cameriere”, o cameriera şi un valet îmi stau spre dispoziţie. Lumina, care costă 1 franc, se plăteşte separat; se înţelege că o să-mi cumpăr lumini şi o să le ard pe ascuns. Din când în când, tot trebuie să iei şi de la dânşii o lumină. Acum, mâncarea cum e.

După maniera franţuzească. Dimineaţa, stau în cameră, în „Sale a manger”; „Cafee” sau „chocolate” sau „the” (ceai), cu franzole, unt şi 2 ouă! La 12, e „dejeuneur”. O supă, peşte cald sau friptură rece, friptură caldă, „Dessert”. „Diner”, la 6, seara, „Table d’hote” – toţi la o masă. Aseară, am fost, deci scriu cum e: Din nefericire, şed lângă o englezoaică şi lângă un italian, vis-a-vis – 2 italience bătrâne; vorbeşte cu ei, dacă ştii ce. Aseară, a

fost: 1). supă cu aluat, 2). peşte fiert, 3). un fel de „lungenbraten”, 4). „Carfiol” cu ceva ce nu ştiu ce era, avea gust de „paradiesapfel”, dar era fript şi cu lămâie, 5). pui fript cu salată verde, nişte tremuriciuri dulci cu „paste”, 7). Desert: smochine şi struguri de „malaga”. Mâncărurile sunt foarte bune şi apa, apa chiar e bună. Vinul nu-l cunosc, berea e scumpă. Sunt foarte mulţumit cu toate, am ocasiune să învăţ italieneşte, cu toate că se vorbeşte şi nemţeşte, franţuzeşte şi englezeşte.

Pe stâncile cele de lângă mare, de care am amintit, este promenada oaspeţilor. Stau toţi în faţa soarelui, parcă-s agăţaţi de ascuţitele pietre, ce ajung până-n mare, şi privesc cum se frâng valurile spumegoase, cu zgomot infernal.

Marea, astăzi, e foarte mişcată, cu toate acestea, noi aici nu vedem şi nu simţim nimic din furtuna aceasta. Nici o frunzişoară pe pomi nu se mişcă, aerul e lin şi cald, numai vuietul mării se aude.

De ieri, tuşesc mai mult ceva. M-am răcit la Veneţia încă; influenţa aerului mării se arată, însă; deja tuşesc uşor şi secretul are gust sărat.

Epistola D-Voastre a venit, deodată cu mine, aice. E ştampilată, la Ilişeşti, cu 18, iar la Nervi, cu 22. Va să zică, merge 5 zile. Telegramele sunt scumpe; cea de ieri costă 5 franci. Nu vă puteţi închipui ce bucurie am avut, când am văzut epistola; parcă mă vedeam în mijlocul familiei noastre. Ce rău îmi pare că n-am ştiut că mătuşa

e în Gorizia – pe acolo am trecut – şi ce uşor puteam să mă abat pe la dânsa!

Trimit Mariorichii o barcarolă din Veneţia, dar s-o cânte italieneşte, şi flori din Nervi. O mică broşa, tot din Veneţia, şi o mică fotografie. Triest şi Piaţa San Marco.

Despre multe, altele, mai târziu. Mă duc la preumblare: Azi avem 17 grade de căldură la umbră.

Vă sărut mâinile, pe Mariorica o sărut dulce.

Ciprian".

*

„Nervi, **26 Noiembrie 1882**

Am aflat şi în hotel, la camerier, fotografii de Nervi, pe care le şi trimit. În una, se văd promenadele lângă mare; iar cealaltă e hotelul în care locuiesc, şi anume, sus, fereastra deschisă, unde e făcut semnul „V". Trimit toate fotografiile, pe urmă mi le voi lua îndărăt.

Bila cea mititică, de sticlă, pe care a facut-o, înaintea ochilor mei, în Venezia, o trimit lui Ştefănucă – e frumoasă ca „Uhranhangsel"(pendulul de ceasornic).

Sunt iniţialele „C.P.", s-o ţie de suvenire de la fratele său, împreună cu lănţuşelul ce i l-am dat".

„Nervi, **29 noiembrie 1882**

Prea scumpul meu frate!

Deci, într-adevăr, eşti ameninţat să năvălească peste tine vremurile lui „Bernadek”? Aceasta ar fi prea comic; cum vrei tu să ţii, însă, purcelul în viaţă? Poate că acel armean – ştii tu, armeanul porcul mâncat şi invers. Nu, Doamne fereşte! Aceasta ar fi, dealminteri, o ruşine pentru întreaga noastră familie, dar eu cred că nici tu nu te gândeşti la asta. Nu, scrisoarea ta, pe care ea a alăturat-o scrisorii ei, mi-a făcut multă bucurie. Tu scrii aşa de frumos, ca pe la noi, aşa de familiar şi îl întristezi aşa de mult pe cel ce citeşte această scrisoare, când e aşa de departe de patrie.

Ţie îţi este aşa de dor de scumpa noastră casă părintească şi te găseşti numai la câteva ceasuri departe de ea.

Tu ai vroi să mănânci, la cină, cartofi prăjiţi cu ceapă, lapte, unt şi Dumnezeu ştie câte alte nenumărate delicatese. Te distrezi în desfătări rurale ca tăiatul lemnelor, scoaterea apei din fântână şi altele. O, fericitule, de 2 şi de 3 ori fericitule! Cum te invidiez pentru viaţa ta paradiziacă. Ce născocire mizerabilă este felul meu de viaţă, în comparaţie cu felul tău natural, o, Doamne!, şi, ce e principal, e că eşti la noi, acasă.

Eu am avut, încă din copilărie – tu nu mai puţin –, o antipatie de neînvins, întotdeauna, contra străinătăţii; îţi

aduc aminte numai de bocetele noastre, când trebuia să ne întoarcem la şcoală, după vacanţă, şi cum blestemam noi biata Suceavă. Eram legat, cu atâta duioşie şi dragoste de patria mea, de casa părintească, că îmi cădea, totdeauna, greu să mă îndepărtez de ea, chiar pentru scurtă vreme şi de câte ori n-a trebuit ca eu, fiind deja măgar bătrân, să ascund „lacrimile mele proaste”.

Că această patrie, această casă părintească, adică apropierea de cei dragi mi-a devenit tot mai scumpă, se înţelege de la sine. Şi cât de departe am ajuns cu înclinaţia şi cu pornirea mea de a rămâne în patrie şi de a trăi în ea?

Cum am ştiut să-mi păstrez dragostea şi afecţiunea mea faţă de patrie şi faţă dc casa părintească?

Aruncat, departe, între străini, trebuie să-mi câştig pâinea, aruncat, departe, de scumpii mei, trebuie să-mi caut sănătatea, vesel, printre oameni străini, în ţară străină.

O, ce fericit eşti tu! Tu mănânci cartofi prăjiţi, eu – portocale, pe care le culeg chiar din pom; tu – înzăpezit, eu plec în largul mării, într-o barcă, la o temperatură de 20 de grade C; tu ai, alăturea de tine, o soţie dragă şi pe care o iubeşti, eu – câteva figuri insipide şi ofilite englezeşti şi franţuzeşti; tu mănânci unt galben ca aurul, lapte şi pâine şi eu şed ca pe jăratic la dineu şi „table d’hote”, între o englezoaică sfrijită şi un italian şi mai sfrijit; trebuie să o rup la dreapta franţuzeşte, la stânga englezeşte, încât, adeseori, îmi vâjâie capul şi nu

mai ies din „comme ca” – „n’est-ce pas” sau o „prego, a piacere”, „questa cosa”; trebuie să las să-mi treacă pe dinainte 6-7 feluri de mâncare, feluri despre care, adeseori, nu ştiu dacă ele se mănâncă cu furculiţa sau cu cuţitul! Tu te culci, după cină, comod, în pat, cină care, pentru mine, e o himeră, deoarece, după dineu, la orele 18, nu se mai serveşte cină, eu trebuie să ascult, în sala de conversaţie, un jargon franco-anglo-italo-german şi să stau singur, foarte obligat, cu doamnele de vorbă. O, ce fericit eşti tu, cu Vuliva ta intimă şi discretă, unde nu-ţi vâjâie, încontinuu în urechi, bubuiturile talazurilor, ci freamăt dulce de pădure, unde nu-ţi asurzeşte urechile un jargon înmiit, ci auzi numai sunete dulci şi inteligibile din patrie, ale limbii tale materne dulci şi scumpe!...

Voi continua, abia în ziua următoare, deoarece, ieri, a sunat neghiobul de clopot la dineu. Astăzi, este, din nou, o aşa-numită „zi ploioasă”; e puţin posomorât şi, în acest caz, lumea nu iese la plimbare, de obicei, ci rămâne acasă să se plictisească. Domnii lenevesc pe sofale, în salonul de lectură, de conversaţie sau de fumat, şi discută, reciproc şi înţelept, despre felul cum se produce fluxul şi refluxul; doamnele împletesc ciorapi, pantaloni şi multe alte efecte de felul ăsta şi dau rufele la spălătorie. Dar astea sunt suficiente. Tu vei fi aflat, din scrisorile şi fotografiile pe care le-am trimis acasă, îndea-juns, unde şi cum trăiesc. Vreau numai să-ţi comunic încă ceva despre sănătatea mea.

Aici, la Nervi, se găseşte un medic german, specialist în bolile de plămâni, un corifeu, după cum se vorbeşte pretutindeni, şi consultă, aici, numai în lunile de

iarnă. La el am vorbit să mă duc chiar la început, dar nu prea aveam curajul necesar, întâi – pentru că mă temeam că-mi va spune ceva groaznic despre starea sănătăţii mele, în al doilea rând – pentru că o consultaţie la el costă 20 franci. Ieri, însă, m-am hotărât să merg la el. El m-a examinat aproximativ o oră, m-a percutat şi ascultat, pe dinainte şi pe dinapoi, cu diferite instrumente, şi, la urmă, mi-a spus într-un ton sec:

– Dumneata ai avut cam multe supărări în viaţă...

Îi spun:

– Da.
– Să nu te mai superi. Dumneata ai făcut prea puţină gimnastică în viaţă**?**

I-am răspuns:

– Da.
– Să faci gimnastică de cameră, şi anume aşa şi aşa, aşa şi aşa. Dumneata să te fortifici, să te speli cu apă rece, să te plimbi la mare, să-ţi cauţi societate, să fii vesel şi, în 6 luni, vei putea să pleci sănătos acasă. Mă voi interesa în mod serios de sănătatea dumitale. Rămâi cu bine!

Dumnezeu să te aibă în pază, dragă frate, salută, cu toată dragostea din partea mea, pe draga mea Laura şi scrie, în curând, bietului tău frate

Cyprian”.

„Nervi, **26 Noiembrie 1882**

Scumpul meu părinte! Surioară dragă!

V-am visat, astă-noapte, pe toţi şi m-a cuprins, dimineaţa, o jale cumplită şi un dor nespus de patrie şi de rudenii; toată ziua sunt, astăzi, indispus; lasă că şi timpul de ieri a fost foarte urât: e înnourat şi marea grozav de mişcată. Aerul, în sine, e cald, deşi plouă câte puţin şi nu e soare deloc, totuşi, avem 14 grade căldură. Am stat, până acum, de la 3 la 4 d. a., la malul mării şi am privit spectacolul admirabil ce-l prezentau viforoasele unde. Se ridică la înălţimea de 4-5 metri şi se reped cu putere violentă către stâncile goale, detunând ca tunetul şi împroşcând miliarde de atomi de pulbere de apă, de care se umple aerul şi devine ca plin de ceaţă. Aceste sunt inhalaţiunile noastre naturale – de care se folosesc toţi cu admirabilă voluptate.

Dacă te uiţi spre turbatele valuri, cum se învârt, cum se ridică, cum se zdrobesc şi se revarsă peste stâncile înalte, în înălţime de 10-15 metri, şi cum se scurg, în formă de spumă albă ca neaua, iarăşi, îndărăt, spre a reveni, după câteva secunde, cu forţă şi mai mare, atunce stai încremenit şi-ţi poţi explica ce este chiar vasul cel mare cu aburi, cu tunuri, legat cu fier şi Dumnezeu mai ştie ce, faţă de un element atât de teribil.

O jucărie care proxima undă o aruncă spre o stâncă şi o sfarmă în mii dc bucăţi. Dar, de pe malul scutit, ce bine priveşti la turbata furtună! Şi, mai ales,

acuma, unde mă aflu, în casă, şi aud numai zgomotul teribil al valurilor – parcă fierbe iadul dedesuptul meu!

Astăzi, e, precum am amintit, o zi ploioasă, ce se numeşte, aici, „Regentag” şi care zi se întrebuinţează de oaspeţi spre a scrie epistole, a da rufele la spălat, damele mai cârpesc la ciorapi şi la altele; domnii fac politică sau se „enuiază ensemble” (plictisesc împreună).

Viaţa de toate zilele parcurge, pentru mine, destul de plăcut. Principiul principal al meu este a nu lucra, deocamdată, nimica. Deci, mă scol la 8, mă îmbrac elegant – acesta este dezavantajul cel mai mare, aice, în Nervi, că trebuie, totdeauna, să fii „wie ausder Schachtel” (ca la cutie), văcsuit şi pudrat ca o păpuşă, viind, necontenit, în atingere cu dame, de care, almintrelea, îţi pasă atât cât câinelui de ploaie – şi mă duc în „Sale a manger”, unde mă aşteaptă, deja, „kellnerul” şi-mi aduce cafeaua, pâinea, untul şi ouăle. Lângă „tassa de Cafe”, stă „Frankfurter Zeitung”, pe care o citesc dejunând. Dejunul durează, de regulă, o jumătate de oră, după care mă duc în „Sale de Lecture”, unde mă pui de pe o sofa pe alta, învârt foile italiene, franţuzeşti şi englezeşti, pe faţă şi pe dos, mă fac a asculta cu interes foarte mare, dacă vorbesc doi englezeşte, mai murmur şi eu un „Yes”, mă mai uit prin puţinele note care stau pe pianină şi pe care le ştiu, deja, pe dinafară, mă car, puţin, prin grădină sau într-un parc vecin, unde este o pădure de portocali, care se coc chiar acuma, şi mai fur câte una, mă mai şovăiesc până la mal, iau stâncile de-a lungul şi de-a latul, mă întorc, iarăşi, îndărăt, şi număr treptele până-n etajul al 3-lea. Aşa trece dimineaţa şi iacă trage şi clopoţelul de prima

oară, de a doua oară, şi mergem la „Dejeuner”. Ce am mâncat azi? Iacă! Peşte fiert cu sos, un fel de „lungen-braten” cu sos pus pe... mămăligă! Asta s-o facă şi Marica, e foarte bine, practic, şi are un aspect nobil – şi anume aşa: mămăliga, de lăţimea fundului polnişului, moale, se înţelege, se răstoarnă pe polniş, aşa încât acoperă tot fundul, dar nu stă mai sus decât cum e marginea, unde începe a se lăţi; deasupra mămăligii, se aranjează, jur împrejur şi în mijloc, feliile de friptură. Peste tot, se varsă sosul, însă nu prea mult, aşa încât să fie acoperită mămăliga cu sos, se pune o lingură şi o furculiţă; mămăliga se ia cu lingura, friptura cu furculiţa şi simpla mâncare se numeşte „Roast de boeuf en sauce avec polenta a la Milanese”.

După aceea, am mâncat pui cu un fel de salată de ciuperci, brânză, castane, alune, migdale, mere. După prânz, începe „enuiarea” (plictiseala) din nou.

Suntem vreo patru tineri germani: 2 austrieci, unul din Dresda, cam de o boală, de o vârstă, numai nu de o pungă ca mine. Unul e un „hausherensohm” din Viena, altul – un fiu de fabricant din Dresda, al 3-a – un biet ingineraş din Brunn, şi eu; noi patru ne ţinem tot la un loc şi râdem despre ce avem şi despre ce n-avem. Ingineraşul, săracul, e mai sărăcuţ şi umblă cu ghete cârpite şi cu un „spesnzer” a la Ştefan, un fel de „Jagdork” care, însă, şi-a pierdut fasonul şi, neavând dinainte bumbi, şi-o ţine cu mâinile strâns ca să n-o piardă. Cel din Dresda e comic, „horen Sie mal” (ascultaţi), şi din „sehen Sie mal” (să vedeţi) nu-l scoţi, „achnee, dat isch mer Worscht" (ei, nu, asta mi-e egal).

Vienezul e un băiat foarte elegant şi vorbeşte franţuzeşte, englezeşte şi nemţeşte foarte bine, şi cântă foarte bine la clavir. A cântat „Popourri” din „Crai-Nou”, din care am un exemplar la mine.

Oaspeţii ceilalţi sunt, în mare parte, germani. Este o englezoaică subţire, cât mine de mare, dar o damă atât de fină şi delicată, atât de nobilă în purtarea ei faţă de ceilalţi, încât n-aş fi crezut în viaţa mea că englezoaicele pot fi atât de delicate. E şi bărbatul ei cu dânsa, un om de comerţ, dur, egoist, care mi se pare o tratează cam ruseşte.

A tras clopoţelul, a 2-a oară la „diner” – mă duc.

Proumez, Luni dimineaţa. Aseară, după „diner”, ne-am pus, cu englezul, la vorbă şi ne-a trecut seara. Cărţi nu putem juca; una joacă „Tarok”, altul „Wisth”, altul „66” şi, aşa, o partidă de „Preferance” – unicul joc ce-l ştiu mai de Doamne ajută – nu putem face.

Am scris, alaltăieri, lui Nastasi, să-mi trimită violina şi notele, fără de care văd că nu-i treabă.

Mâncările, la „diner”, sunt foarte alese, dar, câteodată, şi foarte originale. Ieri seară, de exemplu, mi s-a adus „in pudding de smochine” – arzând! – şi aşa, cu foc, îţi luai în talger şi suflai, pe urmă se stingea! Era cu rom şi aprins, poate ca să nu se răcească, umblând Kellnerii de la unul, la altul.

Într-o altă seară, am avut un fel de „fricasse” de peşte, care se da în nişte scoici (Muscheln) foarte frumoase, care scoici servea de tingire, precum frigarea peştelui, şi aşa se şi ducea la masă. Câteodată, într-adevăr, vin nişte mâncări că nici nu ştii cum să scoţi şi cum să mănânci. Aseară, am avut, desert, „Mispeln”, struguri, „dactele”, nuci şi îngheţată de vin de „Lacrima Christi”.

Demoasele sunt, de toate, patru. Trei nemţoaice şi una, încrucişată, italiană. Două surori n-au părinţi şi sunt cu o doamnă bătrână, prietenă. Una e cu mumă-sa, al cărei bărbat e Consul în Russia.

Toate damele sunt foarte „complesante” şi am jucat (Marica cunoaşte jocul acesta), într-o seară, „Ein Worth errathen wie gefallt’n” (Ghiciţi un cuvânt cum vă place) etc.

S-a dat cuvântul „Po”, ca râu şi ca un cuvânt francez. Domnişoara care a întrebat îl aflase deja şi, numai ca să sfârşească rândul, îl întreabă şi pe Dresdan:

– Wie gefallt Ihnen?

Prostul de neamţ nu înţelesese bine cuvântul şi zice:

– Mir gefalt doppelt – va să zică popou!

Toată societatea se schimbă la faţă – se făcu o pauză, care se sfârşi cu un hohot teribil! Neamţul îşi luă catrafusele şi o tuli la culcuş.

Astăzi, e o zi foarte frumoasă. Norii se împrăştie, soarele luceşte în splendoare maiestoasă şi marea e ca oglinda de netedă.

Mergem la preumblare. încă n-am primit, de nicăierea, vreo epistolă. Dar aştept cu mare dor. Astă-noapte, iarăşi, V-am visat.

Sănătatea mea e destul de bună, deşi tuşesc încă puţin, dar, totuşi, mă simt mai bine.

Vă sărut mâinile şi aştept cât de curând răspuns.

Pe tine, Mărioară, Te sărut dulce

Cyprian”.

*

„Nervi, **27 Noiembrie 1882**

Frate Halipe!

De 8 zile, mă aflu, deja, la locul petrecerii mele peste iarnă, la Nervi, o oră mai spre sud de Genova, un loc plin de frumuseţe sudică, cu o climă dumnezeiască, imediat lângă mare, într-o grădină de lămâi şi portocali.

Te salut, de aici, şi-ţi promit că, dacă-mi vei scrie, ţi-oi răspunde.

Ciprian.

Adresa:

Nervi apres Genua Hotel Italie.
A signore
Basilio Halip
Dorna Watra
Bucovina Austria”.

*

„Nervi, **27 Noiembrie 1882**

Frate Bârsene!

Nu ştiu dacă va sosi epistola aceasta, la timpul potrivit, în mâinile tale, spre a-ţi aduce felicitările mele cele mai sincere, de astădată calde, chiar cu 20 grade Celsius, parfumate cu mirosul natural al portocalelor şi al lămâilor.

Să trăieşti şi să n-ai lipsă a te căra la Italia din acele cauze din care m-am cărat eu.

Mă aflu binişor... deşi e cuvântul acesta mai mult un pretext spre a nu fi necesitat a spune că nu mă aflu prea bine.

Dar sper că, cu ajutorul preamăritului Consistoriu etc...

Ce nu face marea, completează aerul, adevărat paradisiac. Când mă preumblu în parcul nostru, în umbra frumoaselor portocale, care se coc chiar acuma, şi-mi iau câte una de pe pom şi o mânc şi, mâncând, dacă-mi aduc aminte că voi, săracilor, tremuraţi de frig pe sub nucii desfrunziţi ai vântosului Grăver; sau dacă stau la malul mării şi privesc admirabilul spectacol, cum se frâng valurile turbate de stâncile înalte şi eu stau lungit şi sorb cu un fel de voluptate miliardele de atomi, care se produc prin frângerea undelor; şi, dacă-mi vine în minte, voi măsuraţi calea pe lângă trocăreasca vale, cu nasurile-nvineţite, cu mâinile prin buzunare, dârdâind din dinţi (bietul Babeş – şi din picioare), atunci – ah, atunci, o, deplorabilă e starea...

Aş voi să nu mă mai întorc, să rămân tot aici – aici în raiul acesta dumnezeiesc.

Şi cu toate acestea...

E superfluu să-ţi mai descriu dorul de patrie, dorul de sobuşoara călduţă, care te aşteaptă cu mult drag şi la care te retragi, cu atâta plăcere, şi lângă care îţi visezi visurile aurii.

Visul e mai dulce decât realitatea...

Fii sănătos, frate Bârsene! Dumnezeu să-ţi împlinească toate dorinţele tale; salută-mi toţi calicii vechi şi „Isvorienii” noi – şi nu uita de amicul tău

Porumbescu”.

*

„**1 decembrie 1882**. Dimineaţa, gimnastică şi abluţiuni. Sănătatea – aşa-şi-aşa.

Este frig şi vremea închisă. Ies foarte puţin. După-prânz, jucăm cărţi, câştig 15 lire. Drey a pierdut şi se supără de moarte. După masa de seară, ne petrecem timpul cu fetele şi jucăm de-a „Ineluşul”.

*

2 decembrie 1882. Sănătatea mediocră – mai mult bună. Zi frumoasă, dimineaţa însă rece.

Vizitatorii se înmulţesc. Capăt un vecin de cameră şi de masă gentil, îl cheamă Fribl şi este din Halle.

Dimineaţa, ne plimbăm într-o barcă, eu, Fribl, Kuhn şi Desideri. Marea este destul de agitată, iar mie şi lui Fribl ni se face rău. Ne întoarcem la pensiune şi bem coniac.

Apoi, îmi comand, la un croitor de aici, jambiere foarte lungi, pentru 4,50 lire. Imediat după prânz, plec cu Fribl la Genova. El are ceva de rezolvat acolo, iar eu îl

însoţesc din plictiseală. Călătorim cu un tren electric. La Genova, el îşi vede de afacerile lui, apoi vizităm galeria Mazzini; eu îmi cumpăr o cravată şi un ac de cravată – apoi bem, la Berăria Monsch, din Via Roma, bere; mănânc cârnaţ, iar, apoi, ne înapoiem la gară. Un oarecare Berthner din Nervi se află cu noi. Ne înapoiem acasă. La Genova, era foarte frig şi un curent îngrozitor. Am răcit.

Ajunşi la Nervi, găsesc o scrisoare de acasă. Marica îmi comunică o chestiune neplăcută, în legătură cu Alexi.

Au sosit, iarăşi, o mulţime de vizitatori. Între alţii, şi un tânăr din Hanovra, şi o colecţie de fete bătrâne – de îţi vine să te cutremuri.

După cină, jucăm, iarăşi, „21” şi câştig câţiva franci. La ora 9, mă culc.

*

3 decembrie 1882. O zi splendidă. Nu mă simt tocmai bine; continuu, însă, să fac abluţiunile şi gimnastica, care mă întăresc. Mă duc la poştă şi ridic o scrisoare de la Placht. Mă rad. Mă duc la plajă. Ne plimbăm cu barca: eu, Schmit din Dorpat, Kuhn, Weissmandl – foarte plăcut.

După-prânz, dorm puţin, deoarece mă simt chiar bine. Apoi, mă duc la sala de lectură şi scriu acasă. Mă amuz cu fetele, în special cu guvernanta. După cină, ne

jucăm cu fetele de-a „Ghicitul”, „Program de teatru” şi „cu ce este încărcat vaporul”. S-a râs o mulţime. Drey a fost nevoit să facă, ca de obicei, pe măgarul care duce samarul.

*

„Nervi, **3 decembrie 1882**

Dragă tată! Prea scumpa mea soră!

De data asta, îţi scriu nemţeşte – pentru a varia. Am primit amândouă scrisorile voastre şi n-am putut să mă satur destul citind rândurile dragi de acasă, care îmi sunt aşa de scumpe, că tot trebuie să le citesc. Scrisoarea lui Ştefan, cu humorul lui cinic, m-a distrat mult. I-am şi scris imediat o scrisoare lungă. Unele din cele ce i le-am comunicat lui trebuie să le repet aici. E vorba de consultaţia medicului, pe care pun eu foarte multă bază. Multă vreme, n-am prea avut curajul să merg la el, din diferite motive, fără îndoială că şi prin faptul că mă temeam că-mi va spune Dumnezeu ştie ce grozăvenii. În sfârşit, totuşi, m-am decis. După ascultări şi percuţii, care au durat aproape o oră, mi-a spus, în sfârşit, că eu n-am de făcut nimic altceva decât să practic, cât de mult, gimnastica plămânilor şi să mă folosesc de timpul petrecut la Nervi pentru a-mi întări plămânii. La Nord, nu se pot practica aceste exerciţii destul de bine, deoarece există, întotdeauna, primejdia de a contacta o răceală. Mi-a spus, destul de minuţios, cum trebuie să practic toate astea şi mi-a promis că se va ocupa de mine destul de

serios; că eu nu sunt, de fapt, bolnav de plămâni, aşa cum se înţelege la noi această boală, şi că plămânii mei nu s-au dezvoltat şi crescut cum trebuie, că i-am neglijat, din cauza unei gimnastici defectuoase, şi că, acum, e ceva natural că la catar, depresiune psihică, supraeforturi etc., se manifestă simptome astmatice. Trebuie să adaog că doctorul acesta e un corifeu ca medic de plămâni şi eu sunt bucuros că am găsit, în sfârşit, un asemenea om.

Au trecut, deja, 5 zile de când practic această gimnastică de cameră, exerciţii de întărire şi anumite inhalaţii de aer pe malul mării şi trebuie să mărturisesc, spre marea mea bucurie, că ele îmi fac foarte bine.

Dar e un climat divin. Ieri, de exemplu, am plecat, cu un prieten, după dejun, la Genova pentru a ne distra. La noi, la Nervi, era vreme liniştită şi cald 18 grade. La Genova, am găsit zăpadă, un vânt teribil, un frig turbat, astfel că nu am rămas prea mult acolo, ci ne-am întors acasă destul de curând. Alăturat, îţi trimit un bilet de tramvai din Genova.

Astăzi, e duminică. Îţi scriu din sala de lectură. Câteva doamne şi câţiva domni stăteau de vorbă între ei şi foarte agreabil. M-am amestecat şi eu printre ei, din când în când. Ei discutau despre o excursie, pe care o făcuseră la San Ilario, şi mă tachinau, zicându-mi că aş fi făcut bine să merg cu ei, decât pe mare şi să mă îmbolnăvesc de rău de mare. Povestea este, însă, următoarea: Dimineaţa era aşa de frumoasă şi eu am hotărât, cu un german din Halle, să ies în larg cu o barcă. Vremea era admirabilă, dar marea era foarte agitată. Pe când

ieşisem destul de departe în larg, începu acest mijloc de plutire, atât de labil, să se legene atât de suspect, încât am început să ne îngrijorăm, dar barcagiul ne tot spunea:

– Nici un fel de frică, domnilor, barca e foarte solidă şi vântul bate dinspre răsărit.

Vă las să traduceţi dumneavoastră înşivă această propoziţie. Pe scurt, a trebuit să facem calea întoarsă, căci ni se făcuse rău. Când am ieşit pe mal, dragul meu de neamţ a început să vomiteze în toată regula, eu, însă, m-am ţinut încă destul de bine până la hotel, dar, aici, a trebuit să vomitez şi eu; am băut, însă, repede un păhărel de cognac şi imediat mi s-a făcut bine. Am dejunat, cu apetitul obişnuit, şi din povestea asta n-a mai rămas nimic altceva decât tachinarea fetelor.

Societatea din pensiune s-a înmulţit, în ultimele zile, considerabil şi masa „table d'hote" este deja ocupată, dar e o societate... 5 fete bătrâne, mucegăite – e o adevărată colecţie de mostre: 3 poartă ochelari, una are mereu câinele cu ea, iar o englezoaică, uscată şi lungă ca o prăjină, târăşte veşnic, după ea, o perinuţă pentru picioare.

Toată societatea din pensiune este, în mare parte, germană. Italieni sunt numai o domnişoară saşie şi un tânăr. Marica mă întreabă dacă se vorbeşte şi altă limbă decât italieneşte. Trebuie să spun sincer că eu mă găsesc, ce-i drept, în Italia; aud vorbindu-se toate celelalte limbi, numai italieneşte nu, cel puţin aici, în pensiune. Eu stau de vorba, în franţuzeşte, de se duce pomina, dar cel mai

mult în limba germană. Învăţ italiana şi pot să mă înţeleg destul de bine. Seara, după dineu, jucăm cu fetele jocuri de societate. Nu de mult, a fost Sf. Andrei şi noi am turnat chiar plumb.

De fapt, din cine constă societatea noastră?

Un consul german din Riga, cu două fete şi o guvernantă tânără, foarte deşteaptă, 2 fete orfane, din Frankfurt, italianca cea saşie, o fetiţă germană, care are un ten vineţiu, dar o siluetă foarte frumoasă.

Domnii: Weissmandl din Viena, Drey din Dresda, pe seama căruia fac fetele glume, Kuhn, un inginer, studentul prusac, cu hăinuţa lui, Desideri, italianul, şi un tânăr din Hanovra, aceasta este societatea noastră.

Noi ne distrăm foarte bine, ba, mai mult, uităm uneori că suntem suferinzi. Ieri, a trebuit să întrerup, din nou, din cauza dineului.

În curând, dacă vor reuşi operaţiunile mele financiare, pe care le-am pus la cale, mă voi duce să mă fotografiez la Genova. Anume i-am oferit editorului de compoziţii muzicale Gebauer, din Bucureşti, unele compoziţii spre cumpărare şi sper că le va accepta. De la această ofertă, aştept eu un mare ajutor pentru cura mea, în general. În orice caz, l-aş ruga, însă, pe tata să-mi pregătească, pentru perioada de la 15 decembrie, până la sfârşitul lui aprilie, 120-150 florini, deoarece, numai cu salariul, nu o pot scoate la capăt. Îi voi înapoia, apoi, cu plăcere banii, când voi fi la Braşov.

Eu am nevoie, săptămânal, de 70 franci, ceea ce face, lunar, 280 franci sau 130 florini.

Te rog, însă, Marică, să-mi trimiţi jeleul, dacă vrei. Numai să împachetezi bine vasul de sticlă, într-o lădiţă, ca să nu se spargă.

Sărut mâinile tatii, iar pe tine din toată inima.

Mă bucură că v-aţi distrat aşa bine. O, dacă aş fi putut fi şi eu acolo!

Azi, e vreme posomorâtă.

Cyprian".

*

4 decembrie. Mă simt mai bine. Noaptea, am tuşit mai puţin. Vreme închisă, plouă. Închei scrisoarea către ai mei şi scriu şi lui Paul o carte poştală. Îmi achit nota la Castello: 113 franci 20 centime.

După-amiazi, ne petrecem vremea cu fetele. Joc, cu Weissmandl, „piquet". Râd, o mulţime, cu Fribl, la cină. După cină, jucăm „21". Câştig, din nou, câteva lire.

Fetele s-au amuzat cu Weissmandl şi Kuhn. S-au jucat de-a „Electrizarea" şi anume: pe masă, se înşiră câteva obiecte; fetele stau în jurul mesei şi se înţeleg între ele. Unul din băieţi intră în odaie şi trebuie să atingă, unul după altul, obiectele de pe masă; cum a atins obiectul în chestiune, toate ţipă ca în gură de şarpe, în aşa

fel că, fără să vrei, tresari – asta înseamnă a „electriza”. La 9 şi jumătate, m-am dus la culcare.

*

Marţi, 5 decembrie. Sănătatea-potrivită, mult mai bună. Noaptea, am tuşit puţin. Vreme rea, închisă, însă nu frig. La cafea, găsesc o scrisoare de la Gebauer, în care îmi scrie că este dispus să-mi editeze din compoziţiile mele. Îmi face plăcere.

Mă întorc la plajă. Marea este foarte agitată, valurile se sparg cu putere de stânci.

Mă întorc, acasă, şi compun o „Horă”. Îmi cumpăr hârtie cu cerneală. După masă, ne plimbăm cu familia Bremer şi Sommer, la Quito. Eu mă ţin mereu de guvernantă, Louise Pasch.

La întoarcere, intru în Cafeneaua Milano şi beau o cafea neagră.

Ajung acasă şi mă distrez din nou cu guvernanta – îi fac o întreagă apologie a fetei bătrâne şi a soacrei, care a amuzat-o.

Weissmandl ne cântă ceva, foarte gentil. Eu joc, apoi, cu el o partidă de „piquet”. După cină, ne petrecem vremea cu fetele. Weissmandl face trucul cu „ouatul”. Kuhn ţine un discurs funebru, în legătură cu bietul... Drey, care, bineînţeles, este de faţă şi ajunge într-o situaţie cam neplăcută. Kuhn spune, printre altele:

– Priviţi nasul acesta palid, care nu mai străluceşte, şi-a pierdut roşeaţa purpurie, căci omul este mort, e mort de-a binelea. A fost un om mare, n-a trăit degeaba. În fiecare luni, el îşi achita socoteala – o socoteală cam lungă. A fost un om celebru – toate hotelurile din Italia îl cunoşteau (căci el a călătorit continuu) şi, curând, va figura în Badeker (ghid de călătorie). Aşa cum se întâmplă cu toţi oamenii mari, faptele sale nu au fost apreciate la justa valoare, în timpul cât a trăit – chiar şi în viaţă el merita să fie dăltuit...

Au jucat jocul cu „farfuria”. Aci, formezi din iniţiala unui nume un substantiv compus, de exemplu C. M.= câine miţos; G. C.= gură-cască, şi îl strigi tare. Cel la care se referea trebuia să ridice farfuria. Există şi o alta variantă, în care fiecare răspunde la numele vecinului său din dreapta. „Nu-ţi poţi scoate haina singur” (de îndată ce începi să ţi-o scoţi, o scoate şi celălalt).

Pasch spune:

– În pom, se găsesc trei pere. Vin trei călugări şi fiecare mănâncă una. Câte mai rămân?

– Două ! Căci „Fiecare” este folosit ca nume: călugărul Fiecare.

*

Miercuri 5 decembrie. Mă simt destul de bine. Vremea este frumoasă. Îi scriu lui Nastasi.

Mă duc, cu Kuhn, la un grădinar, ca să cumpărăm flori pentru familia Bremer, care pleacă astăzi. În timp ce ne înapoiem de la grădinar, ne întâlnim cu toată familia, în drum spre gară.

Drey şi Weissmandl erau cu dna Walther şi cu familia Sommer; eu am venit mai târziu. I-am dat guvernantei o frumoasă camelie albă, iar celor două fete câte un trandafir galben şi o rămurică înflorită de portocal. La gară, cum, fireşte, este de rigoare, s-au debitat şi câteva „glume proaste de despărţire"; în sfârşit, trenul soseşte, iar noi ne luăm rămas bun. Ei plecau la Mentone. Noi, ceşt'ălalţi, ne-am întors acasă şi am luat masa.

După masă, Fribl şi Weissmandl au jucat cărţi; eu m-am dus la mare, care era foarte agitată.

Apoi, m-am înapoiat în grădină, unde ne-am construit un observator astronomic ad-hoc, cu ajutorul unor binocluri, sticlă afumată etc., deoarece, azi, are loc trecerea lui Venus prin faţa soarelui. Aşteptarea noastră şi privitul continuu în soare au fost recompensate pe deplin, deoarece am văzut trecerea chiar de la începutul ei.

Venus arăta ca un punct negru, de mărimea unei alune, şi se deplasa spre centrul soarelui – bineînţeles, foarte încet, – toată povestea se zice că ar ţine aproximativ 6 ore; fireşte, n-am stat până la capăt.

Am primit scrisori de la Nastasi şi de la tata. Cel dintâi îmi scrie numai lucruri bune. Mi-a expediat vioara prin poştă şi ar trebui să sosească din clipă în clipă. Mă

bucur. Bietul tata se vaită – el şi Marica sunt sănătoşi – ca de obicei, n-are bani – un ajutor pentru mine e foarte greu, etc. Eu îi răspund imediat şi anume că, având în vedere oferta lui Gebauer, sunt în stare să renunţ la ajutorul lui bănesc.

După masă am jucat „21"; am câştigat câţiva franci.

*

Joi, 6 decembrie. Din nou, nu mă simt prea bine; noaptea, am tuşit mai mult. Vreme îngrozitoare, vânt şi ploaie.

În cursul dimineţii, scriu valsul „Fantome" pentru Gebauer (editor bucureştean – n. n.).

Weissmandl îl cântă, după-amiazi, place şi aici tuturor.

Cumpăr o oarecare broşă cu cercei din lavă, cu 3 franci; mă plimb, mă duc la cafenea, cumpăr o sticlă de coniac cu 5 franci. Mă culc, imediat după cină, deoarece nu mă simt prea bine.

*

„Nervi, **6 decembrie 1882**

Scumpul meu părinte!

Chiar acum am primit epistola D-voastre din 1 luna curentă, care m-a întristat mult, aflând dintr-însa mul-te lucruri supărăcioase. Morbul D-tale şi al Mărioarei, calamitatea mare în privinţa materială, cauza nefavorabilă a Frătăuţului etc., lucruri de tot superflue pentru situaţiunea noastră prezentă.

Sper că, citind D-Voastră şirurile aceste, cel puţin Mărioara va fi mai bine. Ultima epistolă încă era plină de vioiciune, aţi avut petrecere acasă, V-aţi aflat cu toţii bine şi, acum, deodată, contrariul. Ce să facem? Eu mă mângâi cu speranţa că, poate, totuşi, oareşcând ne va merge mai bine.

Serioasele şi tristele eforturi ce le faceţi în privinţa ajutorării mele le aflu toate foarte plauzibile şi adevărate. Nici nu aş fi îndrăznit, însă, să reflectez la vreo subvenţiune din partea D-Voastră, dacă aş fi presimţit că treburile, acasă, stau atât de rău. Nu voi, deci, să mai amintesc despre aceasta nici barem cu un cuvânt şi fiţi liniştiţi, că eu aici am destul spre a-mi putea acoperi cheltuielile mele.

Am crezut că o mică subvenţiune de 20-25 florini îmi va fi, poate, necesară, fiindcă leafa e de 92 florini şi mie îmi trebuiesc 120 florini, dar nici aceasta nu o pretind, fiindcă am primit, astăzi, de la Gebauer, din Bucureşti, o epistolă, în care-mi scrie că e gata să cumpere de la mine unele compoziţii şi să-i trimit manuscrisele. Diferenţa aceasta de 100-150 florini se acoperă, aşadar, prin Gebauer. Ca să stau aici numai atâta cât îmi iartă mijloacele, ar fi un non-sens; dacă sunt, odată, aice, vreau să-mi

caut de sănătate, care-mi este mai scumpă decât toate, şi să ştiu că fac datorii nu pe salariu meu de 3-4 luni, dar chiar un an!

Mă mir că nu amintiţi, în epistola D-tale, nimic despre lucrurile ce le-am trimis; poate că greşesc, dar mie mi se pare că epistola cea dintâi, din Nervi, era într-un pachet cu note, fotografii etc. – doară nu s-a pierdut.

Dacă stă chestiunea cu Frătăuţul aşa cum descrieţi, atunci nici n-aş mai compeţi (candida). Mai bine vă va merge în Frătăuţi, cu cooperator (preot ajutător)? Că e Rădăuţul mai aproape, adevărat e că este un avantaj, care, însă, pierde mult, de cugeti că în Frătăuţi trebuie să vă acomodaţi, din nou, unui popor nou, cu cine ştie ce obiceiuri şi pretenţiuni; pc când în Stupca, sunteţi ca într-o familie cu poporenii. Pentru Marica nu mai zic nimica.

Marica a trecut peste Flegeljahre (vârsta tinereţii zburdalnice), în care trebuie să ţii casă deschisă pentru ca să zburde şi alţii...

Eu mă aflu tot bine. Avem, iar, timp frumos. Mi-a scris Nastasi că şi la Braşov stau toate bine şi că i-aţi scris şi D-Voastră. Cu repararea clavirului mă învoiesc pe deplin – aşa e mai bine.

Vă sărut mâinile şi doresc ca Dumnezeu să Vă întărească şi să vă mângâie. Pe Marica o sărut dulce.

Cyprian”.

Vineri, 7 decembrie. Ceva mai bine. Am tuşit mai puţin. Vreme frumoasă, senină, dar puţină răcoare. Soarele urcă atât de frumos deasupra lui Monte Fino. Marea străluceşte într-o aurie somptuozitate; azi, este cam agitată. Compun „Gavota".

Dimineaţa, la cafea, primesc o scrisoare de la Lola şi alta de la tata. Lola scrie trist; Bertha se pare că a plecat în Anglia. Nici tata nu scrie lucruri prea bune. La ei, a nins, deja, abundent. Marica e încă bolnavă.

Mă duc, cu Fribl, la mare. Altfel, nimic deosebit. Seara, Kuhn întreabă:

– De ce femeile nu pot obţine posturi în stat? Deoarece aproape toate sunt venale şi, de regulă, de neuitat.

Apoi întreabă:

– Care este supliciul cel mai mare al unui bărbat? Să fii iubit şi să nu fii „în formă".

Jucăm, iarăşi, „21". Nebunul de Drey joacă „banco" şi câştigă.

Ştii, chiar că ţi-a sosit vioara!

Sâmbătă, 8 decembrie. Sănătatea-proastă; noaptea, am tuşit mult. Vremea – mizerabilă, rece şi ploioasă. Compun „Hora de salon”.

Primesc o scrisoare de la tata; şi Marica a scris – se simte mai bine – însă scrie trist.

La masă, ni s-a servit un fel de mămăligă cu unt şi brânză – foarte bună.

După-amiazi, am jucat „21”; şi bătrânul Walheim era cu noi; am câştigat 9 lire.

Mă duc, cu Fribl şi Frankenfeld, la gară şi ne cântărim; eu cântăresc 77, Fribl 61, Frankelfeld tot 61. Plouă încontinuu. După cină, am jucat „tarok”. Pe la 9 şi jumătate , englezul voia să joace cu noi „21”! – era din nou beat. Bineînţeles, noi nu ne-am învoit, ci ne-am dus la culcare. Azi, ca aproape în toate zilele, se povestesc „glume scabroase”.

Povestea din Dresda (joc de cuvinte, în dialect): „Ştii, cumva, ’mata, unde locuieşte unul care se numeşte Seefisch?”. Iar prostul de dresdan răspunde: „Ştiu pe unul

care face săpun, dar, pe unul care e... săpun (Seefisch heisst Seefe scheisst) nu cunosc”.

Duminică, 10 decembrie. Sănătatea – proastă; noaptea, am tuşit şi transpirat. Vremea: plouă cu găleata, şi tună, şi fulgeră ca în iulie! Altfel, e cald.

După masă, trândăvim.

La dejun, am avut cârnat din picior de purcel!

După amiazi, mă plimb pe malul mării – nu mă simt bine, mă doare gâtul, am temperatură, tuşesc.

L-am poftit pe medic pentru ora 4. La ştrand, am privit la pescari, cum prindeau peşti cu undiţa lor lungă.

Kuhn şi Weissmandl s-au plimbat cu barca pe mare. Merg spre casă şi sunt nevoit să mă rad la celălalt italian – deoarece bărbierul meu are, azi, toate orele ocupate, eu uitând, ieri, să mă prezint. Italianul mi-a dat o pară foarte gustoasă. Stau de vorbă cu Fribl, scriu Marichii.

Schuteling se înfiinţează şi prescrie prafuri Dower şi apă de Ems. Trebuie să fac şi inhalaţii.

*

„Nervi, **10 decembrie 1882**

Prea scumpa mea soră!

Ieri, dimineaţă, pe când şedeam cu vecinul meu de cameră şi de masă, cetăţeanul Fribl din Halle, la dejun şi sorbeam tacticos şocolata mea, a venit chelnerul şi mi-a adus o scrisoare de la tine şi de la tata, prin care îmi comunici că, mulţumită Domnului, îţi merge mai bine. Scrisoarea asta cred că te va găsi deja de tot bine, după cum nădăjduiesc eu. Scrisoarea ta m-a întristat destul de mult şi, pe când o citeam, m-am simţit groaznic de indispus, nespus de indispus, încât a trebuit să lăcrimez puţintel; atunci, îmi aduc aminte că nu sunt singur, îl privesc pe furiş pe cetăţeanul meu din Halle şi ce văd? Şi el primise, chiar atunci, de la tânăra lui nevastă, şi lui, sărmanul de el, îi erau ochii înlăcrimaţi. Ne-am privit, amândoi, reciproc şi ne-am înţeles aşa de bine. Vai! Ce departe se găsesc scumpii noştri! Câţi oameni nenorociţi sunt pe lumea asta! Aici, se găseşte o biată mamă, cu fiul ei de 20 de ani, care suferă de tuberculoză în cel mai cumplit grad şi care, chiar noaptea trecută, a avut o groaznică hemoragie. Biata femeie e numai un schelet de atâta jale şi suferinţă! Un domn, cu soţia lui şi cu 3 copii adorabili, se găseşte şi el aci. Biata nevastă-sa se mai mişcă doar ca o umbră. Când şade, uneori, la „table d'hote", în mijlocul copiilor ei, şi adorabilii micuţi îi surâd ei aşa de dulce, atunci simţi un junghi în inimă. Bietul soţ suspină, atunci, îşi scoate batista din buzunar, pentru a-şi ascunde durerea cu ea. Şi aci se găsesc mai mulţi oameni de felul acesta, şi fiecare speră, speră să se facă mai bine şi, când e câte o zi însorită, atunci cred toţi că sunt foarte sănătoşi şi înviorați, se bucură că vor putea pleca, curând, în patria lor şi îşi vor revedea, iarăşi, pe dragii lor.

Vis-a-vis de mine, şade un domn mai bătrâior, care vorbeşte numai franţuzeşte cu nevastă-sa. Înainte de câteva zile, m-am interesat cine e. Mi s-a spus că e doctorul Szerlecki, din Alsacia. În aceeaşi zi, a cântat pianistul, un vienez, o „Poloneză” de Chopin. La auzul ei, bătrânul stătea ca o statuie lângă el, ochii i se umpluseră de lacrimi, care se prelingeau, în jos, pe obrajii ofiliţi. După ce s-a terminat „Poloneza”, l-a prins de mână pe Weissmandl şi i-a spus:

– Un medicin de febre a dit que la musique dans beaucoup de maladies est un remede sur; vous avez ete aujourd’hui mon medicin. Je vous remercie (Un medic celebru a spus că muzica e un remediu sigur pentru multe maladii. Aţi fost, astăzi, medicul meu. Vă mulţumesc).

Apoi, m-am adresat bătrânului în limba polonă. El nu vroia să-şi creadă urechilor. De 33 de ani, nu auzise nici un cuvânt polonez. Poţi să-ţi închipui bucuria lui.

În timpul revoluţiei poloneze, el fusese ofiţer şi a trebuit să fugă din Cracovia, unde îşi luase, tocmai, diploma de doctor la Facultatea de medicină. A plecat în Franţa, a luat, şi la Paris, doctoratul în medicină şi a obţinut cetăţenia franceză. S-a însurat cu o franţuzoaică şi e, de 33 de ani, medic, şi anume, în ultimii 12 ani – la Mulhouse, în Alsacia. El suferă de insomnii şi a trebuit să plece spre sud, după ce a lăsat în locul lui pe fiul său, care e şi el Doctor Medic. În bătrân s-au trezit toate amintirile despre mizeria dc odinioară a polonezilor, precum şi despre idealurile poloneze. El îmi povesteşte, ceasuri întregi, despre năzdrăvăniile lui şi îmi spune că

viitorul e al polonezilor şi că eu să-mi măresc cunoştinţele mele în limba polonă, căci, odată, voi avea nevoie de ele. Până la chestiunea din urmă, bătrânul este, dealtminteri, foarte agreabil; eu, de altfel, nu am nimic de obiectat nici în ce priveşte viitorul polonezilor.

Consulul Brenner, despre care cred că ţi-am scris deja, a plecat, înainte cu câteva zile, cu familia şi guvernanta la Mentone. Acuma, nu mai avem, seara, nici o distracţie, deoarece toate celelalte fete, în special cele 2 lituaniene, trăiesc destul de retrase, deşi una din ele, o fetiţă foarte drăguţă şi cu siluetă, având ochii a la Filia (Popovici), cochetează cu mine cu multă îndrăzneală.

Cetăţeanul din Dresda a rămas tot arlechinul nostru. Deunăzi, îi spune englezul:

– Un ceas bun trebuie să funcţioneze şi în apă (căci cetăţeanul se lăudase că cesul lui merge foarte bine).

– Fără îndoială, spuse el, ceasul meu merge şi în apă! Hai să încercăm!

Apoi, omul nostru pune ceasul într-un pahar, englezul toarnă apă în pahar şi, când scot afară hârbul cel vechi, mecanismul şi tot ceasul erau pline de apă.

– Ah, aceasta nu mi-aş fi închipuit-o!, a spus el.

Deunăzi, fata de serviciu l-a ofensat teribil. Cetăţeanul se numeşte Drey. Fata a scris, pe o bucăţică de hârtie: „Weissmandl, Porumbescu, Drey”.

– Citiţi asta!, spuse ea.

El citeşte.

– Ei, bine, acum număraţi până la numele dumneavoastră! Cetăţeanul, în naivitatea lui, se gândi: „Aci trebuie să fie o glumă, eu trebuie să consider numele meu cu un număr, deci: W – 1, P – 2 şi Drey fac 5!”.

Natural că a urmat un tunet de râs.

– Vedeţi, deci, spuse fata, Dumneavoastră nu ştiţi să număraţi nici până la 3!

Ropot de aplauze.

Îmi scrii, scumpă soră, că ţie ţi se pare că noi nu vom mai fi multă vreme împreună, căci prea suntem nişte schilozi aşa de groaznici. Aceasta este, din păcate, prea adevărat! Dar, ştie Dumnezeu! Dar mie îmi pasă, slavă Domnului, prea puţin de viaţa mea; eu n-am pierdut nimic, dar absolut nimic! Dar tu, dragă Marică, trebuie să rămâi sprijin pentru bietul tata; şi bietul Ştefănucă are şi el o soţie, care are nevoie de el.

Ieri, am primit o scrisoare, destul de drăguţă, şi de la Lola. Mi-a scris şi Halip, din Dorna. Încă n-am primit

vioara. Astăzi, toată ziua, avem o furtună groaznică, tună, şi fulgeră, şi trosneşte teribil. Acum, seara, mă uit tocmai pe fereastră ce teribil fulgeră. E o privelişte grandioasă cum se frământă fulgerele în mare; şi marea străluceşte, pentru o clipă, într-o lumină albăstrie. Chiar acum a fost şi medicul la mine, deoarece, astăzi, nu mă simt prea bine. Mi-a prescris gargară cu apă de mare, inhalaţii şi să beau, zilnic, o sticlă cu apă minerală de la Ems. Lui A. i-am scris. Totul a fost o eroare.

În clipa asta, clopoţelul sună pentru dineu.

Dacă te dai cu sania, să te gândeşti la mine. Trimite-mi zăpadă într-o bucăţică de hârtie şi eu îţi voi trimite, într-o sticluţă, apă de mare. Aici, începe primă-vara. Avem mazăre nouă şi fasole nouă. Pretutindeni, se pregătesc grădinile de zarzavat. Livezile sunt în toată splendoarea lor.

Şi, acum, rămâi cu bine şi scrie-mi cât se poate de des. Se înţelege că scrisorile merg foarte încet.

Sărut mâinile tatii de mii de ori, pe tine te sărut din toată inima.

Cyprian.

Dacă poţi, trimite-mi o perniţă, deoarece dorm foarte prost pe perinile umplute cu păr de cal. Cu ocazia asta, îmi poţi trimite cartea mea cu note muzicale, deoarece aş avea nevoie de ea”.

Luni, 11. Nimic deosebit. Plătesc nota mea la Castello: 62,25. Sănătatea – proastă, vremea – proastă.

*

Marţi, 12. Sănătatea – proastă. Plouă cu găleata. După micul dejun, stăm în sala de lectură. Deodată, intră Weissmandl şi spune:

– Ştii, chiar că ţi-a sosit vioara!

Şi, într-adevăr, aceasta se găsea în camera mea. Ce bucurie! Am despachetat-o, am pus-o la punct şi, cu câteva caiete de note, am coborât, cu gândul să încerc, imediat, ceva cu Weissmandl.

Familia Sommer şi d-na Walter ascultau. Simt o plăcere nestăpânită alături de scumpa mea vioară.

Anna Sommer pleacă, azi, la Pegli. O conducem cu toţii la gară. După masă, facem, fireşte, iarăşi muzică. Altceva nou nu se întâmplă. Săracul Halipa mi-a scris.

*

Miercuri, 13. Toată noaptea, am tuşit; vreme mizerabilă.

Dimineaţa, au plecat dna Walter cu Martha Sommer; acum, am rămas cu totul fară societate feminină. Cele care se mai găsesc pe aici se retrag demons-

trativ; sau, mai bine zis, n-au mai rămas decât două fete; pictoriţa şi cea care îmi place mie; amândouă estoniene.

Înainte de masă, joc cărţi cu Fribl şi Weissmandl; îi scriu, apoi, lui Nastasi, în stil foileton. După masă, caut să-mi cumpăr o coardă mi. După ce am cutreierat toate dughenele, mai întreb, într-o doară, la frizerie; acolo, mi se spune că, la ei, corzile de vioară se cumpără de la... farmacie!

Mai întâi, n-am vrut să-mi cred urechilor, dar, totuşi, aşa era; la farmacie, am obţinut o coardă mi destul de bună, pentru 20 cenţi. Apoi, m-am ras, la bărbier; mi-am cumpărat ceai carragen – după ce am explicat, cu multă trudă, farmacistului ce anume ceai doresc – şi pastile de codeină; iar, apoi, m-am întors acasă.

După cină, am jucat „21"; am pierdut. Drey este supărat pe mine şi pe Weissmandl; prostul!

Snoave: într-o seară, Drey tot meştereşte ceva la ceasul lui; deodată, ţipă ca şi când l-ar fi înţepat o tarantulă:

– Vai, Dumnezeule, mi-a căzut arătătorul.

Cu toţii începem să căutăm. Se aprind cincizeci de mii dc chibrituri, dar nici urmă de arătător. Drey boceşte şi se comportă ca un nebun. După un sfert de oră, Weissmandl spune:

– Dom-le, te pomeneşti că arătătorul este în ceas...

Drey scoate ceasul, toţi îl privim, şi, într-adevăr, arătătorul este la locul lui, sub sticlă. Ne-am pornit cu toţii pe un râs formidabil, pe socoteala prostiei lui.

La cină, Morando soseşte cu o scrisoare şi cu fotografia lui şi ne spune:

– Ce surpriză! Rudele mele m-au fotografiat în lipsă şi mi-au trimis fotografia de ziua mea!

Prostul, crede că ne poate duce de nas în felul acesta idiot. Bineînţeles, am facut-o şi noi pe proştii, mirându-ne de atenţia rudelor lui, întrebându-l, cu sfială, dacă este posibil să fotografiezi pe cineva în lipsă, fară ajutorul unui alt portret.

– Da, spune el, la noi, în Arti, există un fotograf care fotografiază din memorie.

Pe drăguţa mea, estoniana, n-o văd decât în timpul meselor. Dorul şi nevoia de a mânca ne apropie, iar după ce ne-am săturat de mâncare, ne despărţim din nou, pentru a ne întâlni, iarăşi, când stomacul ne-o cere. Curioasă dragoste!

Diemesch povesteşte următoarea snoavă: „Un şef surd are un servitor. Servitorul se însoară. A doua zi după nuntă, acesta îi spune stăpânului său:

– Cu ajutorul Bunului Dumnezeu, am intrat în Sfânta Taină a căsătoriei.

Şeful cel surd îl întreabă:

– În ce ai intrat?.

*

„Nervi, **13 Decembrie 1882**

Iubite frate Nastasi!

Ieri, am primit violina şi notele, iar, înainte cu vreo 8 zile, epistola ta, pentru carele toate îţi mulţumesc.

Mi-a făcut bucurie nespusă – toate, toate şi mai cu seamă amabilele şiruri a preastimatei Tale neveste. Îi mulţumesc şi ei pentru aducerea aminte care mi-o păstrează mie şi interesul sincer ce-l manifestă faţă de persoana mea. Tu, iubite Nastasi, şi fratelui Ciurcu, Vă mulţumesc pentru fatiga (oboseala) care aţi avut-o cu împachetarea şi trimiterea notelor. Au venit toate bine, deşi cam târziu. Dar de ce nu mi-ai trimis toate acele note, de care te-am rugat? Nu erau în ladă? Şi anume „Sonata”, de Beethoven, şi „Simphonia”, de Mozart? Eu cred că trebuie să fie acolo. Deci, te mai molestez încă odată şi Te rog, scriind, astăzi, deodată şi lui Bohme, să meargă la Tine – caută în ladă: „Sonaten v. Beethoven fur Violin Clavir” (legate, cu titlu deasupra); „Simphonien von Mozart f. v. mit cl”, „Consert von Beriot fur violin mit Clavir (gut suchen – deun es ist etwas

geworfen) und vas sich sonst vicleicht fur Violin mit Clavir begleitung findem durfte”...

Notele trimite-mi-le cât de curând. Pentru portul violinei şi al notelor am plătit 7 lire (7 franci).

Şi reseda am aflat-o în cutie; deşi vestejită, totuşi, m-a bucurat mult, căci mi-a adus salutări din mult iubitu-mi Braşov.

Am dorit, demult, să-ţi scriu ţie sau altcuiva din amicii mei despre călătoria mea de la Braşov la Nervi, dar tot am amânat, de azi, pe mâine, şi a rămas lucrul nefăcut, ba chiar dispoziţia necesară mi-a lipsit spre a putea scrie în acest ton şi stil ca descrierea mea să devie lizibilă şi auzibilă.

Astăzi, deci, încep – mai puind gândurile la o parte şi scoţând schiţele mele ce mi le-am făcut în decursul călătoriei mele, şi o să-ţi scriu cât o să-mi ajungă hârtia şi timpul, căci „sum” sclavul acestuia, şi nu atât a acestuia, cât a unui drăcuşor de clopoţel, care ne cheamă, foarte adese, la mâncare.

Am părăsit odăiţa mea din Braşov cu simţăminte nedefînibile; am părăsit-o cu un simţ pe care-l ai când Te desparţi de un lucru care, prin întrebuinţare îndelungată, Ţi-a devenit scump şi iubit.

Am părăsit oraşul şi gara Braşovului, luându-mi un cordial „Adio!” de la scumpii mei amici, care mă

acompaniaseră până la uşa vagonului şi cari îmi uraseră „Voiaj bun!” şi „Însănătoşire perfectă!”.

Eram mişcat şi, cât îs de bătrân, îmi stăteau lacrimile în ochi ca unui mucos de 7 ani. Eu sunt cu totul în contra diverselor „acompanieri de adio” la astfel de ocaziuni.

N-ai observat ce se vorbeşte, în ultimele minute, înainte să plece trenul? Nimic, te uiţi, de la unul, la altul, şi te sileşti a face o faţă senină şi te cugeti la prietenii care te-au acompaniat? Ba – pe dracu’!

Eşti, totdeauna, cu gândul la călătorie şi la scopul călătoriei tale. Prietenii, bieţii, sunt, de regulă, în dezavantaj; ei cred că tu te topeşti de durere, despărţindu-te de dânşii; cred că, în momentul despărţirii, numai la dânşii ţi-e gândul şi că, în decursul călătoriei tale, numai la dânşii o să te gândeşti – pe când tu te sileşti a asculta glumele lor – şi apoi ce şăgi! – şi, la proxima staţie, nici nu mai ţii minte cine te-a acompaniat.

Iar de câte ori se întâmplă că unuia din prietenii aceştia îi eşti dator ceva şi, deşi ştii prea bine că, în momentul acesta, nu-ţi cere datoria, totuşi, ţi-e frică ca de nu cumva, strângându-ţi mâna de adio, să-ţi sufle la ureche „Adio, frate, şi nu uita de-mi trimite...”.

Nu, eu sunt în contra acompanierilor. Cât de lesne-şi fac aceia care-şi iau adio prin gazetă!...

„Fiindu-mi imposibil etc.Vă zic adio!”. Sau aceia care se însoară – ce, asemene, se poate privi ca un „adio” de la o viaţă la alta. Ce conduct îl acompaniară la nuntă, de la care îşi iau mirii adio! Mireasa plânge – de ce? Că e la modă; el râde – pentru că-şi ia „adio” de la amicii săi? Ba nici nu se cugetă la dânşii. Dar la ce? La zestre! De aceea sunt eu, totdeauna, în contra acompanierilor de adio. Şi, aşa, în fine, vrând-nevrând, m-am văzut în cupcă – maşina fluieră – trenul se mişcă şi eu eram cu un picior în Italia. Mă cugetam la edenul pământesc din Italia, sorbeam, deja, aerul cald şi balsamic din cereasca Rivieră, mă vedeam, deja, preumblându-mă în umbra portocalilor, păşeam plin de admirare pe malul mării, când, deodată, mă poticnesc de o piatră şi, când eram să cad în abisul profund, aud ca din ceriu cuvintele:

– Ou partirez Vous, Monsieur?

Mă reculeg şi-mi vin în fire; privesc în jurul meu, văd o damă tinerică, frumuşică, ba chiar şi ocheşică, lângă mine, care-mi adresase aceste cuvinte. Nu-mi era, în momentul acesta, unde eram plin de iluzii italiene, să mă cuget la o conversaţie – şi chiar încă în franceză – nici chiar cu o damă frumoasă; deci, cât de scurt mă întreabă, pe cât de scurt îi răspunsei.

– Scusez, M-me, mais je me parle pas française.

Se facu o pauză şi eu mă pusei, iarăşi, pc gânduri italiene. Când aud iarăşi:

– Hava... (vine cuvântul unguresc, care însemnează unde pleci domnule?).

Îi replic iarăşi:

– Nem tudom magharuli.

Urmă un „Ah!” din partea damei, tras pe tact de patru pătrate, în timp de Adagio. Se facu, iarăşi, o pauză.

– Vohin fahren sie!, ţipă dânsa, curioasă.

Atunci, îmi pierdui şi eu puţin cumpătul şi, într-un ton destul de tare, încât se putea auzi prin vagoanele celelalte îi urlai:

– Nacht Italien!

Dama se depărta puţin şi începu, într-un ton mai domol, a conversa cu mine în limba germană.

– Mi-am închipuit, îndată, zise ea, că trebuie d-ta să pleci într-o ţară depărtată, căci am văzut acompaniindu-te atâţia amici. D-ta eşti un conte?

– Ba nu, răspund eu uimit, numai baron.

Cugetam: „Dacă mă ţine ea de conte, ce-mi strică mie să fiu înaintea ochilor ei baron?”.

– M-am gândit eu îndată – zâmbeşte ocheşica damă – că D-ta trebuie să fii nobil, căci ai ceva aristocratic în trăsăturile D-tale.

Era să mă umfle râsul, cu toate acestea, rămăsei serios şi mă simţii, deodată, mândru pe trăsăturile mele, căci aşa-ceva nu mi-a spus încă nimeni.

– D-ta eşti român?, mă întreabă frumuşica damă.
– Da.

– Cunoşti, D-ta, pe baronul Brătianu din Bucureşti?
– Baron Brătianu? Regret, dar pe acesta nu-l cunosc.

– O, bărbatul meu îl cunoaşte foarte bine, căci bărbatul meu este baron şi Rittmeister; eu sunt născută baroneasă, deşi maghiară, dar în casă nu este iertat a vorbi ungureşte; nu e nobil, noi vorbim franţuzeşte.

– Şi cum vorbiţi, D-voastră, cu servitoarea?
– O, cu servitoarea nu vorbesc deloc; bărbatu-meu a învăţat-o câteva vorbe franţuzeşti, aşa încât, totuşi, ne putem înţelege cu dânsa !

Baroneasa „per force” începu să-mi placă în originalitatea ei; văd, lângă dânsa, un pachet de cărţi şi întreb ce cărţi sunt acestea?

Îmi răspunde ea:

– O ediţie nouă a poeziilor baronului Schiller.

– Baron Schiller? Pe cât ştiu eu, poetul Schiller nu era baron...

– O! da! Imediat înaintea morţii sale, pe când finise el nemuritorii săi „Hoţii”, căpătă el titlul de baron de la împăratul nostru...

Aveam destul; din fericire, ajunserăm deja în staţiunea în care baroneasa literată avea să se dea jos şi, cu un „Noapte bună, Dle baron!”, părăsi ea cupeul; eu rămasei ca după un vis greoi şi-mi dădui toată silinţa să uit atât baroneasa, cât şi baronul Brătianu şi pe baronul Schiller.

Mă pusei, iarăşi, pe gânduri italiene şi ţinui intrarea festivă în Roma, unde, intrând în Vatican, fui înconjurat de toţi îngerii lui Rafael şi ai lui Paolo Veronese, care mă legănară şi mă adormiră sub aripioarele lor.

Pe la 7 ore dimineaţa, mă trezesc cu sunetele marşului „Rakoczy”, pe care-l intonase o capelă militară, pe peronul staţiunii în care trase trenul nostru.

Eram în Cluj: un transport de soldaţi îşi lua adio de la maicele, nevestele şi drăguţele lor, iar muzica le cânta marşul lui Rakoczy, acel marş care te face să uiţi de lacrimile de adio, te face să pleci mai uşor în bătaie, ba chiar să şi mori mai uşor.

Eram emoţionat, văzând românii noştri cum îşi sărutau părinţii, nevestele şi copilaşii, îşi răsuceau cu

durere mustaţa, mai scrâşneau din dinţi şi apoi plecară în vagoane.

Muzica intona, iarăşi, marşul eroic, între sunetele căruia se amestecă şi şuierul locomotivei; trenul porni, soldaţii mai strigau din ferestre „Rămâneţi cu Dumnezeu!" şi plecară în Bosnia. După scurt timp, jalea şi lacrimile tăcură loc neliniştii şi melancoliei, care-l mângâie pe omul atât de singur; şi, în sunetele melodice ale cântului, care îl acompaniază în astfel de momente pe om, auzi vagoanele clocotind de doine şi hore cântate din gură, trişcă şi fluier.

Îmi sunau în ureche ultimele tacte ale marşului lui Rakoczy, dar, când auzii sunetele aceste părinteşti, îmi păru marşul, cu toate trâmbiţele şi tobele militare, numai ca un bâzâit de muşte în zile de vară.

Pe ce intrarăm tot mai adânc în glorioasa ţară a lui Arpad.

De la Tisa, începe oribila pustă maghiară, cu o cuvertură de mlaştini şi bălţi nenumărate, care răsunau de concertul broaştelor maghiare (care cântă mult mai aprig decât broaştele noastre). În bălţile şi mlaştinile acestea, vedeai înotând casele şi, cât priveai cu ochii, nu vedeai nimica alta decât un plan întins, fără capăt; ici, colo, câte o fântână sau câte o baltă şi, într-însa, o casă. Îmi era un aspect de tot străin. Ba chiar şi paserile care zburau prin pusta asta parcă nu le mai cunoşteam; sau poate că erau paseri de ale noastre, dar atât de maghiarizate încât nu le

mai cunoşti. Trestie zbârcită şi nişte nuiele mizerabile formau deplorabila floră a locurilor acestora.

O mulţime de mori de vânt întâlneşti – se vede că maghiarii ţin mult la vânt. O, „extra Hungariam" etc.; şi ploua de credeai că toate societăţile pentru maghiarizare s-au transformat în apă.

Cu o acurateţa exemplară, adică cu o întârziere de 2 ore, sosirăm la Pesta, unde stătui peste jumătate de oră, în ploaie, până ce sosi un hârb de birjă, cu care mă cărai în cetate, obosit şi flămând ca vai de mine.

Din comoditate, din lene etc,, de-abia astăzi, în 19 Noiembrie, sfârşesc epistola aceasta. Precum vezi, e scrisă în formă de foileton, care voi să-l prourmez până la sosirea mea în Nervi.

Arată-l lui Bârsan, dacă îi place, să-l întrebuinţeze pentru gazetă.

Mai urmează o mică descriere a Pestei, călătoria de la Pesta la Triest, de aici, la Veneţia, descrierea Veneţiei, de la Veneţia, la Milano, Milano – Genua – Nervi.

Dacă nu va putea întrebuinţa Bârsan nimic, atunci păstrează epistolele acestea, pe care ţi le scriu, ca, pe urmă, să mi le pot lua, căci nu le mai copiez aice.

Am primit epistola ta, în care-mi anunţi trimiterea paralelor. Au trecut, deja, trei zile, paralele însă n-au venit; aice, de regulă aşa e, că vin mai târziu.

Îţi mulţumesc, frate Nastasi. Lui Voina i-am scris. Cestiunea cu Alexi mă supără mult – îi voi scrie şi lui.

Ţine-mă, rogu-te, în curent despre acţiunile comitetului de care mi-ai scris.

Teatru unguresc mai e în Braşov? Concerte nu-s? Fetele nu se mărită?

Am dat, aice, de o oacheşă fată din Estonia, numai – durere! – că are un diavol de mătuşă cu sine, care o păzeşte. Dar i-am găsit leacul. Îi place mătuşii menţionate grozav dacă cânt cu violina, ş-apoi cu asta o captivez ca cu o sirenă, ş-apoi ne mai „begukuim" cu fata şi mai oftăm câte una. Am întâlnit-o, astăzi, singură, lângă mare, şi am vorbit cu dânsa vreo câteva cuvinte; deodată, ne vedem cu zmeul de mătuşă în spate, biata copilă s-a speriat atât de mult, încât i-a căzut umbrela în mare.

Dar am sărit, ca un cavaler tară frică, de pe stâncă până la mal, şi, dând un val spre ţărm, am prins umbrela cu bastonul şi i-am dat-o fetei. M-am închinat şi m-am gândit: „Den Dank M-me".

Sfârşesc, căci nu mai am unde scrie. Rămâi sănătos şi salută toată familia ta, şi toţi colegii. Trimisumi-ai notele? Te salut sincer.

Cyprian".

*

„**Cartolina postale**

Signorina
Maria Porumbescu
Stupca
Via Vienna
Austria
P. Ilischestie
Bucovina

Dacă nu mi-ai trimis, încă, cartea şi perinița, atunci să mai pui în pachet „Septuorul" lui Beethoven, apoi operele pentru vioară şi pian şi dacă mai e ceva frumos. Vioara mea e aci de ieri, am o bucurie irezistibilă. Pianistul cântă foarte bine. Oaspeţii sunt foarte entuziasmaţi de modul meu de a cânta... şi nu ştiu de ce. Trimite-mi cât de curând. Sunt sănătos. Pe la noi, plouă, dar e cald. Te sărută de mii de ori

Ciprian.

*

Nervi, **13/12 1882"**.

Joi, 14 decembrie 1882. Sănătatea – ceva mai bună. Peste noapte, am tuşit mai puţin. Vremea – mizerabilă, plouă încontinuu. Facem muzică. Eu fac inhalaţii; îmi scriu jurnalul. După masă, jucăm „taroc" şi facem muzică. Apoi, compun o „Nocturnă" pentru vioară; primesc scrisori de la Paul şi de la tata.

Bietul tata este, iarăşi, bolnav şi îmi face reproşuri în legătură cu Gorgonii! Pentru prima oară! Eh, la ce mai folosesc şi astea...

În timpul serii, sunt trist, numai Dumnezeu ştie la ce disperare mă duce povestea aceasta...

Snoavă: „La Karltheater, se studiază o piesă; regizorul e Knak. Unul dintre figuranţi îşi juca prost rolul. Knak, după ce îl corectase de mai multe ori, fară să fi ajuns la vreun rezultat, se înfurie şi îi arde o palmă; figurantul îşi scoate costumul şi îl aruncă lui Knak la picioare, spunând:

– Pupă-mă în c...

Şi pleacă fugind. Knak, după el; cum ajunge în culise, îl întâmpină Basl:

– Ei, unde fugi?
– Închipuieşte-ţi, canalia mi-a spus să-l pup în c...

– Ei şi, pentru asta fugi aşa repede? Ce, trebuie să o faci chiar acum, mai târziu nu se poate?

Seara, în timp ce cântam cu Weissmandl, au venit şi cele două estonicne. Când s-au retras, „a mea” mi-a făcut o reverenţă delicioasă. Am fost încântat. Fata are ceva din biata mea Bertha – figura sau poate sprâncenele. O, scumpa mea Bertha!

Vineri, 15. Sănătatea – mediocră. Noaptea, am tuşit ceva mai mult. Vremea – ceva mai bună, însă posomorâtă. Dimineaţa, facem muzică, ne ducem puţin la plajă, însă trebuie să ne înapoiem repede, fiindcă plouă.

După-masă, jucăm puţin „21”, apoi – la plimbare; bem bere, ne ducem la poştă, apoi, la ceasornicar, la croitor etc.; ne încolonăm în monom, toţi patru, Fribl, Weissmandl, Frank şi eu; unde unul are treabă, acolo ne ducem cu toţii. Ne întoarcem acasă. Facem muzică cu Weissmandl şi îmi scriu jurnalul.

O snoavă: „O tânără pereche este gata să plece în călătorie de nuntă şi anume la Paris. Ginerele spune, însă, în secret, prietenului său celui mai bun:

– Mă, nu plecăm la Paris, ci numai la Graz, unde poposim la hotelul „Zur goldenenen Sonne”; ţi-o spun numai ţie, pentru cazul când s-ar ivi ceva urgent pentru mine, tu să-mi cunoşti adresa.

După ce perechea pleacă, prietenul povesteşte celorlalţi prieteni secretul; aceştia vor să se răzbune, fiindcă au fost păcăliţi. Ei expediază o telegramă patronului hotelului „Zur goldenen Sonne”, cu următorul conţinut:

„O pereche de îndrăgostiţi, cu gânduri de sinucidere, au şters-o de aici. Nu-i pierdeţi din ochi”.

Perechea soseşte la hotel, fără să bănuiască nimic. Toate indicaţiile se potrivesc. Seara, servitorul stă san-

tinelă la uşa camerei lor. Aude zgomote suspecte şi, dintr-odată, o aude, desluşit, pe mireasă spunând:

– Dar, Josef, mă omori!... Servitorul sparge uşa şi... tablou!

*

Sâmbătă, 16. Sănătatea – potrivită. Vremea se îndreaptă. Plecăm la Genova, cu, Frankenfeld, Fribl, şi elveţianul. Vizităm Palazzo Rosso, care este foarte frumos (Badeker). Cel mai mult mi-a plăcut Sf. Sebastian al lui Guido Reni şi două pânze de Teniers („Olandezi fumând"). Apoi, ne-am dus la Palazzo del Municipio. Sala I: „Columb", în mozaic. În sala II: o tablă de bronz, din anul 117 înainte de Chistos, două autografe ale lui Columb, şi vioara Paganini, care era încuiată într-o cutie şi pe care, din păcate, n-am putut-o vedea. Un portret de Paganini – excelent.

Vis-a-vis, la restaurantul „Concordia", am mâncat, cu preţ fix (3 franci), foarte bine!

Snoava cu bacşişul. Universitatea, nimic deosebit, studenţi lenevesc şi se gâlcevesc. În port, pictorul Shottenfeld (Snoava cu consulul).

„Chiesa anunziata" (Biserica Buneivestiri), foarte frumoasă. Am cumpărat câte ceva. Apoi, înapoi, acasă. Sunt bolnav, din nou răcit şi, toată ziua, m-au durut măselele. Seara, puţină durere dc dinţi.

Numai eu, vai, nu-mi găsesc alinare

Duminică, 17 decembrie 1882. Noaptea, am tuşit mult, deci sănătatea-i proastă. Vremea – admirabilă, în sfârşit s-a înseninat de tot, iar soarele Italiei râde din nou, în toată splendoarea lui argintie, deasupra oglinzii mării şi a stâncilor dantelate. Ne plimbăm cu barca.

După-amiazi, cu Weissmandl şi Fribl, facem o plimbare spre Bogliares şi, fiindcă mergem cu uşurinţă, i-am dat drumul înainte până ne-am văzut ajunşi în Piava di Sori. De acolo, am luat trenul spre Recco. Am vizitat oraşul şi priveam la italienii care se zgâiau la mine. Azi e duminică, aşa că toţi erau împopoţonaţi şi stăteau în stradă cete-cete. În piaţă, am văzut pe unul care aşeza pupitre, probabil că există o orchestră orăşenească. Deasupra unei cafenele citim: „Bere vieneză". Ei, îmi spun eu mie, drăguţul de el, vienezul nostru nu poate lipsi de nicăieri, îl găseşti în tot locul; la fel cu prăvăliile „Haase & Sohn", în toate oraşele mari.

La ora 5, am plecat, cu trenul, din Rocco, spre Nervi; seara era destul de răcoroasă; nici eu, nici Weissmandl nu luasem pardesiul. Eu clănţăneam binişor din dinţi.

Imediat după cină, am băut o limonadă fierbinte şi m-am culcat, în timpul nopţii, am transpirat enorm, am tuşit, în schimb, mai puţin.

*

Luni, 18 decembrie 1882. În ziua de Luni, m-am simţit ceva mai bine. Vreme splendidă. Iau o baie la picioare. Plătesc lui Castello nota mea de 75,85. Mă duc la Oficiul Telegrafic şi telegrafiez lui Săniuţă, de ziua lui onomastică. Apoi, mă duc pe malul mării, unde îmi pierd vremea până la ora 12. Găsesc pentru estoniană un model – un italian frumuşel – pe care vrea să-l picteze.

După-masă, am cântat „Nocturna”, cu Weiss-mandl; polonezul plângea.

Ne ducem la mare. Vremea este splendidă. Marea e liniştită şi netedă ca o oglindă; soarele îşi împrăştie razele argintii până departe, deasupra pânzei întinse de apă, care străluceşte ca o ploaie de argint. Bărcile alunecă atât de liniştit! Barcagii îşi aruncă năvoadele şi undiţele.

O linişte de sărbătoare domneşte împrejur; din când în când, se aude unduirea delicată a valurilor ce se izbesc uşor de mal. Departe, la orizont, se vede detaşându-se o dungă vânătă închis, ca şi când acolo ar fi sfârşitul mării. Norişori dantelaţi alunecă liniştit, lăsând să se întrevadă, ca printr- un văl, albastrul închis al cerului. În depărtare, înaintează majestuos, în veşmânt strălucitor, un cargobot, cu toate pânzele desfăşurate. Un vaporaş se rostogoleşte, de-a lungul cargoului, ca un spiriduş.

Pe plajă, vizitatorii se odihnesc şi se plimbă. Falezele sunt înţesate de oameni. Toţi sărbătoresc şi se bucură de frumoasa şi splendida natură. Se bucură şi oftează în acelaşi timp; mâine, oare va fi mai bine?

O, speranţă, speranţă! Pentru câţi dintre noi numele tău este echivalent cu mizerie şi moarte?!

Scriu lui Cristache.

Seara, primesc o scrisoare de la Nastasi. După cină, fac muzic Weissmandl. Doamnele ascultă şi sunt cu totul transportate de „Nocturnă”.

Drey şi umbrela: cum îi cade în mare, cum el sare să o prindă; se apropie un val mare, îl udă complet; umbrela se îndepărtează; ia o barcă, iese în larg; până când înaintează, umbrela a dispărut. El trebuie plătească barca; râsete generale.

Marti, 19. Sănătatea – potrivită, mai mult bună. Vremea – splendida înainte de prânz, îi scriu lui Voina.

După-amiazi, închei, în sfârşit, scrisoarea către Nastasi, cea pe care am scris-o în stil de foileton.

Seara, la cină, doctorul Szerlecki m-a ameţit cu complimentele sale, adică a vorbit, de fapt, foarte înţelept, dar cu totul ciudat. De câteva ori, i s-au umplut ochii de lacrimi şi nu găsea destule cuvinte pentru a mă lăuda pe mine şi caracterul meu. El este de părere că am o latură copilărească, pe care să caut să o păstrez, căci această

însuşire mă va ajuta să trec peste toate greutăţile vieţii. Felul meu de a cânta la vioară este aidoma muzicii de silfide, întovărăşită de miresme aromate şi zefiri seducători, care pătrund adânc în inimă, ridicând omul mult deasupra mizerabilului său hoit şi făcându-l o fiinţă adevărat omenească. A trebuit să-i promit că-i voi îngădui să-şi copieze „Nocturna”, iar el nu mă va uita niciodată, niciodată.

*

Miercuri, 20. Sănătatea – potrivită. Vreme splendidă. Dimineaţa, mă duc la grădinar şi îi trimit Lolei flori. Ridic, de la reparat, ceasul meu, pentru care trebuie să plătesc 6 lire. Mă duc la plajă.

Drey pleacă azi, noi îl petrecem. Mai târziu, afurisitul de Kuhn povestea că noi am plâns de ne-au „stat lacrimile măciucă”. Şi Drey ar fi plâns, şi anume atât de mult, încât lacrimile sale au fost oferite ca băutură răcoritoare, pe peron.

După-masă, îi scriu Lolei şi lui Alexi. M-am dus şi la plajă. Soarele apunea, iarăşi, în toată splendoarea sa. Fac o poezioară:

Vântul de seară înfioară uşor
Marea strălucită şi argintie.
Soarele se cufundă în mare,
În văpaie de purpur şi aur.
Zefirul călduţ şi dulce
Se agită şi se-ndepărtează fără zgomot.

Numai ramurile portocalilor
Freamătă dulce şi apropiat,
În liniştea gravă şi sacră
Se aştern, calme, parcul şi marea.
Numai eu, vai, nu-mi găsesc alinare,
Mă dor „bătăturile” rău.
Un pescăruş atinge voios valul;
El nu cunoaşte durere, nici suferinţă.

Seara, facem muzică, jucăm cărţi etc.

*

Joi, 21. Sănătatea – potrivită. Dimineaţa, am tuşit mult. Vreme splendidă. Soarele n-a răsărit încă pe de-a-ntregul, s-a oprit în spatele lui Monte Fino şi acesta apare ca învelit într-o aureolă – splendidă privelişte, în momentul acesta, soarele apare ca o văpaie, deasupra dealului scăldat în aur, aruncând o lumină magică peste mare. Valurile, mişcate de un vânt uşor, se oglindesc în razele purpurii şi scânteiază ca nişte stele de diamant. E o dimineaţă superbă.

În timpul zilei, nimic deosebit.

Aranjez poza italianului, model pentru dra Poppen, şi primesc în dar, de la ea, un desen, iar eu, în schimb, îi promit „Nocturna”. Şi cealaltă fată, care îmi place atât de mult, era prezentă; o cheamă M-lle Hedwig de Gernet şi e tot din Estonia.

Seara, ele m-au rugat să cânt, deoarece, mâine, amândouă ne părăsesc. Bineînţeles că m-am executat.

*

„Nervi, **21 Decembrie 1882**

Scumpul meu tată! Prea scumpa mea soră !

Este ora 7,30 dimineaţa; e o dimineaţă splendidă. Soarele încă n-a răsărit în întregime, îşi ascunde capul lui înconjurat de raze în spatele lui Monte Fino şi acesta străluceşte admirabil ca înconjurat de aureolă. Acuma, se urcă soarele, de un roşu aprins, deasupra muntelui aurit şi aruncă o lumină magică pe întinsul mării. Valurile, mişcate de adierea slabă a vântului de dimineaţă, se reflectă în razele purpurii şi strălucesc ca nişte stele de diamant. E o dimineaţă admirabilă. Şi eu m-am sculat repede, m-am aşezat la masă pentru a face o dare de seamă despre asta scumpilor mei. De aproximativ 8 zile, n-am nici o ştire de acasă.

Ultimele 3 scrisori erau destul de triste şi neliniştitoarea. Sper că se va fi îndreptat totul spre bine. Mie îmi merge, mulţumesc lui Dumnezeu, destul de bine, exceptând tusea de care, totuşi, nu pot scăpa. Avem, de vreo 14 zile, o vreme splendidă, cu o temperatură care nu scade sub 18-20 grade. Marea e aşa de liniştită şi netedă ca o oglindă. Bărcile alunecă pe ea aşa de liniştit, ca nişte pescăruşi cu aripi uşoare. Pescarii îşi întind plasele lor şi îşi aruncă undiţele. O linişte adâncă domneşte de jur împrejur şi numai din când în când se aude plescăitul gingaş

al unui val ce se loveşte de mal. Departe, la orizont, se vede ridicându-se o dungă întunecată, ca şi când acolo ar fi marginea mării. Nouraşi albi, gingaşi trec încet pe cer şi te fac să vezi adâncul albastru al cerului italian ca printr-un văl. în depărtare, trece un cargobot mare, poate din Indiile de est, cu pânzele întinse într-o splendoare majestoasă, un vaporaş se rostogoleşte pe lângă el ca un spiriduş negru. Pe plajă, şed şi se plimbă viligiaturiştii. Stâncile sunt înţesate de lume. Toţi jubilează şi se bucură de splendoarea naturii, jubilează dar şi suspină – poate că vine, acum, odată, ameliorarea.

Altminteri, îmi petrec timpul destul de agreabil. Distracţia mea cea mai plăcută este să şed, ceasuri întregi, pe plajă şi să privesc întinsul mării. Apoi, urmează exerciţiile muzicale, împreună cu prietenul meu vienez, cu care aranjăm adevărate concerte. Lumea din pension, când simte că am început să cântăm, iese ca ciupercile, din toate colţurile şi ungherele, şi ascultă ca la Dumnezeu, apoi aplaudă ca nebunii. Am compus, de curând, o „Nocturnă” pentru vioară, cu acompaniament de pian, şi am executat-o, într-o seară, când se umpluse sala. De atunci, s-a dus liniştea mea. Toţi mă asaltează să le dau nocturna s-o copieze, în special doamnele sunt înnebunite. Că nu o va primi nimeni, se înţelege de la sine. De atunci, mă roagă să le-o mai cânt, dar nu sunt prea darnic în această privinţă. Numai bătrânului Doctor Szerlecki, pe care îl iubesc mult, i-o cânt şi i-am promis să-i fac o copie.

Bătrânul mă are nespus de drag, când i-am cântat ceva, mă dezmiardă şi mă sărută ca un părinte. E un om

aşa de drăguţ şi de deştept! Printr-o practică de 40 de ani, şi-a câştigat o cunoaştere atât de profundă a oamenilor, cum numai rareori se întâmplă, şi are o judecată atât de justă şi de nimerită asupra diferitelor lucruri din viaţa omenească că nu pot decât să-l admir pe acest om. E de părere că am ceva copilăresc în mine, pe care să mă forţez să-l păstrez şi care mă va ajuta să trec cu uşurinţă peste toate pericolele vieţii. Mai spune că felul meu de a cânta e ca un discurs profund studiat. Susţine că vorbesc din inimă, direct la inima omului. Tonurile sună ca un dans executat de îngeri, plin de parfumuri aromate şi dc adieri insinuante, o muzică care pătrunde adânc în inimă şi îl ridică pe om deasupra cadavrului lui mizerabil, făcând din el un om adevărat şi ridicându-l la cer. Aşa îmi spune bătrânul.

Şi băbuţa lui e destul de drăguţă, şi amândoi bătrânii se iubesc încă aşa de mult ca şi când ar fi căsătoriţi de un an.

Cetăţeanul din Dresda a plecat, din păcate, ieri la Mentone.

– Ah, eu nu mai rămân la Nervi, chelnerii sunt prea aroganţi!

Unul i-a spus că ia prea multă friptură, deoarece ia câte 4-5 bucăţi. Câteva zile înainte de plecare, i s-a mai întâmplat încă ceva caraghios. Într-o bună zi, pleacă la Genova.

– De ce pleci Dumneata?

– Vreau să-mi cumpăr o umbrelă.

Ei, bine, seara, s-a întors. Seara, la dineu, îl întrebăm cum s-a distrat la Genova.

– O, destul de bine.

Spunea că a fost în vizită la o familie cunoscută, Stern, că toţi s-au bucurat aşa de mult de venirea lui şi că n-ar fi vroit să-l lase să plece; că familia Stern ar fi foarte drăguţă şi că s-ar fi distrat admirabil.

– Ei, bine, ţi-ai cumpărat umbrelă?
– Ah, dă-o naibii, ce îmi mai aduceţi aminte acuma? Eu am uitat cu totul de ea.

El, prostul, a plecat dinadins la Genova să-şi cumpere o umbrelă şi a uitat de asta! Mai departe. În ziua următoare, se înţelege că a plecat din nou la Genova, să-şi cumpere o umbrelă. După-masă, la plecarea din Genova, el s-a urcat într-un tren expres, pentru care biletul lui de întoarcere nu era valabil.

– Era cât pe ce să mă arunce afară din tren, italienii ăştia râioşi!, a spus el.

A trebuit să plătească o amendă serioasă, dar s-a întors, totuşi, la Nervi şi anume – fără umbrelă. Spunea, că nu se găsesc la Genova şi că, până la urmă, a fost bucuros să găsească o trăsură, care să-l ducă la gară. Astea le povestea cu o voce aşa de jalnică, care ne-a făcut să plesnim de râs. I-am dat, apoi, sfatul să mai plece încă

odată la Genova, să-şi ia o trăsură, care să-l ducă la un magazin de umbrele, să-şi cumpere, acolo, umbrela şi, apoi, cu aceeaşi trăsură, să se întoarcă la gară. Prostului ăstuia i se păru această idee năstruşnică şi, într-adevăr, a doua zi, a plecat iarăşi la Genova, iar după masă s-a reîntors cu o umbrelă enormă! Noi credeam că vom muri de râs.

– Da', auziţi, oameni buni, n-am găsit nici o umbrelă cum trebuie, şi am luat-o pe asta. E destul de mare şi scuteşte de razele solare, zicea el.

Era o umbrelă asemănătoare celei pe care o avem acasă. Aici, o întrebuinţează italienii, când sc duc la ţară. Ei, în sfârşit, el şi-a luat o umbrelă. Ziua următoare, am mers la plajă. Nu era o zi însorită, dar bătea puţin vântul. Deodată, îl vedem pe scumpul nostru Drey cum vine, navigând cu umbrela lui deschisă, şi se clatină mândru cu ea.

– Da', de ce ai luat, astăzi, umbrela, dacă nu e soare?

– Ah, am luat-o contra curentului, care nu mai încetează. Am nişte dureri de dinţi groaznice. N-am dormit toată noaptea.

Între timp, el se clătina, încontinuu, foarte suspect cu umbrela, când, deodată, veni o rafală de vânt serioasă şi, pe neaşteptate, umbrela se rostogoli în jos, pe stânci, în apă, ca un balon şi plutea în mare ca un vas cu trei catarge, uriaş. Nu ne puteam ţine de râs, el stătea cu mâ-

nerul în mână, căci doar acesta îi rămăsese şi ţipa ca un zănatic:

– Umbrela mea!... Umbrela mea!...

În sfârşit, coborî, în fugă, pe stânci, până aproape de apă, şi credea că o va prinde cu mâinile. Dar a venit un talaz şi l-a udat complet; şi umbrela s-a îndepărtat de ţărm, odată cu talazul. Începu să ţipe:

– O barcă!... O barcă!... Umbrela mea, biata mea umbrelă!, şi continua să ţină mânerul în mână.

Veni o barcă, se urcă în ea şi, apoi, începu vânătoarea după umbrelă. Când barca s-a apropiat de ea destul de mult, umbrela se scufundă, aruncând o ultimă privire stăpânului, care nu avea să o mai vadă. El se întoarse ud până la piele, cu mânerul în mână, o figură jalnică. Toţi viligiaturiştii de pe plajă s-au adunat, în grabă, ca să-l compătimească pe eroul zilei.

– Ei, zicea el, dacă aş fi avut imediat la dispoziţie blestemata de barcă, umbrela mea nu s-ar fi scufundat, biata, într-un mod atât de mizerabil în apă.

Aceasta este povestea umbrelei domnului Drey. Am calculat, apoi, că umbrela l-a costat 45 de franci.

Acum închei scrisoarea. N-ar fi trebuit să scriu atâta, dar, când ai intrat odată în horă, trebuie să joci.

Vă rog să-mi scrieţi în curând. Voi sărbători, acum, Crăciunul.

Sărut de multe ori mâinile tatii. Pe tine, Marica, te sărut din toată inima.

Al tău

Ciprian”.

*

„Nervi, **21 Decembrie 1882**

Prea scumpa mea soră!

E a doua scrisoare pe care ţi-o scriu, astăzi, poate va sosi deodată cu cea dintâi. Eu am primit, nu de mult, scrisoarea ta zăpăcită şi, în acelaşi timp, nedumerită relativ de pachet. Trebuie să-ţi spun sincer că eu n-am râs de multă vreme atât de mult, dar nici nu m-am supărat aşa de mult ca astăzi. Dacă există pe lume un măgar mare şi prost, atunci e Mahr al vostru, de la Ilişeşti. La expedierea unui colet în străinătate, fie şi în Australia, e suficient dacă scrii, pe lângă scrisoarea de trăsură germană, una la fel în franceză, în pofida legilor, în pofida celor 50.000 de paragrafe. Mahr este, însă, un măgar cum n-am găsit unul la fel nici aici, la Nervi, unde e chiar patria măgarilor. Îţi trimit o astfel de declaraţie în limba franceză şi italiană. Drept conţinut se va specifica: Cărţi de note, borcan cu dulceaţă, periniţă – ceea ce trebuie tu să specifici în scrisoarea ta de trăsură în limba germană. Eu trebuie să fiu supărat, cu atât mai mult, pe

prostul de Mahr, deoarece Nastasi mi-a trimis doar vioara şi notele în modul cel mai simplu din lume. Şi câte flori nu erau în corpul viorii! Doamna Nastasi a vârât în ea întreaga ei grădină de flori. Pachetul nu se deschide la poştă şi la frontieră; de astă dată, s-ar putea, totuşi, din cauza dulceţii. Acum, aş voi să-ţi spun ceva. Dacă nu te sperii de cheltuieli, când trimiţi dulceaţa, atunci trimite cel puţin atâta ca să convină şi nu numai puţintel de tot şi să coste o avere. Vioara şi notele au costat 7 lire, aproximativ 3 florini 20 cruceri. Dacă pachetul ar trece de 5 kg, e poate mai recomandabil să faci două pachete, şi anume – dulceaţa şi periniţa învelite în pânză, cusute şi sigilate, şi al doilea – notele, numai în hârtie. Şi în acest caz e suficientă o singură scrisoare de trăsură şi declaraţiile acestea italieneşti, aşa cum sunt, numai la termenul „Nombre” să faci cifra 1, cifra 2. Şi dacă Mahr n-ar fi, totuşi, mulţumit, atunci dă totul la naiba şi trimite-mi cel puţin notele.

Aş vrea ca scrisoarea mea să plece încă astăzi, ca tu să o poţi primi peste 5 zile, iar eu, lucrurile, peste 5 zile.

Rămâi cu bine şi te sărut din toată inima, al tău

Ciprian.

Zilele astea voi scrie mai mult.

Nastasi mi-a trimis banii, de 14 zile, şi eu încă n-am primit nimic. Aceasta este gospodărie italienească!”.

Vineri, 22. Sănătatea – potrivită. Vreme bună. La prânz, estonienele mă roagă să le trimit, la Florenţa, compoziţii de-ale mele. Le promisesem, mai de mult, să o fac. Drei Poppen îi trimit „Nocturna", însoţită de o carte de vizită. După masă, au plecat, mi-a părut într-adevăr rău; după niciuna nu mi-a părut atât de rău.

Azi, am scris acasă. După-masă, am primit o scrisoare enorm de lungă şi dintre cele mai nostime de la Marica. îi şi răspund imediat şi îi trimit declaraţii poştale, de care are nevoie de câte ori vrea să-mi trimită ceva.

Seara, sunt cam trist.

*

Sâmbătă, 23. Sănătatea – mediocră; vreme – închisă. Altfel, nimic deosebit.

Caprienne – Divorcon! (Bancul cu contele şi apoi servitorul său).

*

Duminică, 24. Sănătatea – mai bună; vremea – splendidă. Azi, este Seara de Crăciun. Copiez compoziţii pentru estonienele mele.

Astă-seară, a sosit nevasta lui Fribl; mi se pare că, în căsnicia lor, ea duce sceptrul; pare o persoană destul de simplă.

După dineu, Castello a oferit două sticle de şampanie. Eram cu toţii veseli, însă se tuşea foarte mult. Azi, mi-a grăit un polonez, nou venit, un aşa-zis Markowsky, care se află, aici, cu fiica lui. Fiica lui este o fată destul de nostimă.

Zilnic, aştept bani de la Nastasi, dar nu soseşte nimic.

*

Luni, 25. Plătesc lui Castello nota: 65,23.

Azi-noapte, am dormit cu fereastra deschisă, la fel ca în ultimele două nopţi. Dar, vai, mi-a mers prost, am transpirat enorm, iar răcoarea nopţii, care azi-noapte era aspră, a pătruns printre jaluzelele deschise şi am răcit teribil.

Tuşesc îngrozitor, am temperatură şi, vai, îmi merge mizerabil şi, în acelaşi timp, sunt şi într-o dispoziţie proastă.

Vremea este foarte frumoasă. Dejunul este fixat, azi, pentru ora 11, dineul pentru ora 5, din cauza marilor Sărbători. Azi, stau mai mult la Ştrand şi în grădină.

Cu noi, se găseşte un pastor, cu nevasta lui, originari din Canada, jumătate de oră depărtare de Cascada Niagara. Elveţianul din New-York povesteşte câte ceva despre condiţiile de trai din America. Călătoria de la Hamburg în America costă, aproximativ, 40-50 de

mărci pentru un emigrant. Sosit acolo, se adresează unei Societăţi pentru emigranţi, care îi repartizează o parcelă oarecare, după hartă, pe care sau o achită, imediat sau mai târziu, în rate. Dacă omul este harnic şi se ocupă, în acelaşi timp, şi cu creşterea vitelor, în 10-15 ani poate deveni un fermier foarte bogat. Un dolar valorează 4 mărci = 5 franci 25 cenţi. Un dolar, în America, echivalează cu 1 franc la noi. Se trăieşte foarte scump în America; totul este aproape de cinci ori mai scump ca la noi. Veniturile, în schimb, sunt şi ele mari. El, de exemplu, este vânzător într-un magazin de mătăsuri şi are un salar de 1.200 de dolari.

Azi, am presimţiri rele.

*

Marţi, 26. Sănătatea – proastă; vremea – puţin închisă. Dimineaţa, am stat mult de vorbă cu Markowsky şi cu fiica lui – în limba polonă!

După-amiazi, vremea se face frumoasă. În împrejurimi, a plouat, numai la Nervi, nu. Primesc o scrisoare de la Marica; apoi încă una, foarte drăguţă, de la Ştefan, în care descrie vizita lui Pitschak.

Seara, facem muzică; lumea ascultă cu reculegere.

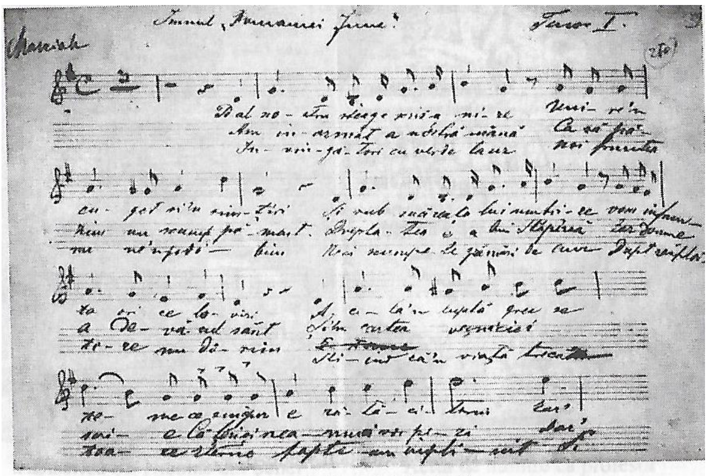
*

Miercuri, 27. Sănătatea – foarte proastă; sunt bolnav – temperatură şi tuse îngrozitoare.

Dimineaţa, vorbesc, din întâmplare, cu Schecke-ling; îmi interzice să mai cânt, seara, la vioară.

Trecem pe lângă şcoală: băieţii citesc sau descifrează triple acorduri. Învăţătorul bate tactul cu o linie, pe masă.

La bărbier. Te săpuneşte cu o pensulă uriaşă; cu această pensulă îţi trece peste nas, gură, gât şi peste tot. Te rade şi, în acelaşi timp, îşi suflă nasul cu degetele. În timpul tunsului, îţi înfige în mână o oglindă, în care priveşti toată vremea cât durează tunsul. Italienii ţin foarte mult la coafură, cel mai sărman conducător de măgar umblă murdar, nespălat, zdrenţăros, însă freza trebuie să aibă, în faţă şi în spate, părul lins şi uns – la fel ca şi măgăruşul lui – care şi el este zilnic îngrijit ca o păpuşă. Şi caii sunt foarte bine menajaţi aici.

Imnul „României June“

Doamne, Doamne,
vedea-voi, încă, scumpa mea Stupca?

„Nervi, **27 decembrie 1882**

Prea scumpa mea soră!

Ieri, am primit scrisoarea ta dragă şi descrierea lui Ştefan, a conduitei afabile şi cinstite a lui Pitschak faţă de el. Eu particip atât de mult la soarta lui şi mă bucur când aud că e aşteptat să intervină o îmbunătăţire în situaţia lui. Conduita lui Pitschak, care este aşa cum se cade şi de bun, mi-a plăcut deosebit de mult; e un tip atât de cinstit şi e atât de plin de bunătate omul acesta. Bietul Ştefan, cât de mult trebuie să se fi străduit el cu Laura lui pentru a-l primi cât se poate de bine! Faptul că tu, totuşi, ai îndrăznit să-mi trimiţi notele şi perinița mă bucură, astfel că declaraţiile devin inutile de acum înainte.

Astăzi, cu părere de rău, nu pot să-ţi comunic nimic îmbucurător şi prin aceasta cred că nu te voi nelinişti nici pe tine, şi nici pe tata, deoarece sunteţi, deja, destul de lămuriţi asupra stării mele. Catarele mele cronice şi plictisitoare, precum şi tuşea, au făcut să se

poată prevedea destul de limpede soarta mea viitoare. Ce vreţi, eu sunt ca o haină veche şi defectă, pe care trebuie să o cârpeşti în orice clipă pentru ca să o poţi încă îmbrăca. Şi aşa cârpesc şi eu bietul meu trup, atât cât se va mai putea. Chiar când cred că acuma este totul bine, atunci se rupe, iarăşi, la vreun colţ şi, apoi, pune-te, din nou, pe cârpit. De 5 zile, nu mă simt prea bine, iau doctorii şi apelez la medic. Ce-mi lipseşte? Boale vechi... da, şi acestea nu se lasă curarisite chiar cât ai bate din palme. Tuşesc oribil şi, uneori, chiar cu sânge. Febră, junghiuri, răguşeală, dureri de gât, arsuri la rinichi şi încă multe altele de felul acesta – numai lucruri care nu sunt deloc necesare, dar ce poţi să-i faci?

Astăzi, mulţumesc lui Dumnezeu, mi-e mai bine; m-am sculat din pat încă de ieri, dar abia astăzi am ieşit din casă. Medicul e un om foarlc conştiincios şi el e singura mea mângâiere. Dar nu numai el, ci şi hotelierul, soţia lui, întreaga pensiune a participat la boala mea. Oamenii aceştia toţi sunt buni cu mine. Tu nu-ţi poţi face o idee ce influenţă bună are aceasta! Când te simţi aşa de părăsit şi singur şi zaci pe patul de suferinţă, plin de îngrijorare şi durere, şi vine chelnerul şi îţi spune: „Domnul acesta sau celălalt, doamna aceasta sau cealaltă vă trimit salutări şi întreabă de sănătate”.

O doamnă din Strassburg mi-a trimis un borcan de dulceaţă, iar o italiancă miere. Prietenii mei intimi veneau, încontinuu, la mine, îmi citeau sau îmi povesteau. Hotelierul îmi aducea personal doctoriile din Genova şi punea, după prescripţia doctorului, să mi se facă băi cu sare la picioare. Fireşte că primeam mâncare

tot ce doream. Se găseşte, aici, o doamnă italiancă, care are o fetiţă foarte drăguţă, în vârstă de 4 ani; aceasta din urmă e favorita mea. O cheamă Egidia, dar o strigă Ceci (se citeşte ca în româneşte). Cu ea mă joc de multe ori şi ea mă iubeşte mult. Când m-am îmbolnăvit, n-a putut să rabde să nu vină la mine şi să vadă pe „Grand signore” (domnul cel înalt), aşa îmi zice ea. Mă întrebă aşa drăguţ:

– De ce stă grand Signore în pat? Ce-l doare? Îl rog să nu mai stea în cameră, Cecia vrea să meargă la plimbare cu grand Signore ş. a. m. d...

Când am ieşit, astăzi, ea m-a văzut în grădină, a fugit întru întâmpinarea mea şi s-a bucurat nespus de mult că m-am sculat din pat. Probabil că va trebui să schimb localitatea, medicul încă nu e prea hotărât. Ar trebui să mă duc fie în Catania, în Sicilia, fie la Ajaccio, în Corsica. Medicul înclină mai mult pentru Catania, deoarece n-ar trebui să merg atât de mult pe mare, pe când pentru Ajaccio ar trebui să plec, întâi, la Marsilia şi, apoi, 18 ore cu vaporul. Un rău de mare este, deci, inevitabil şi, în starea mea de astăzi, nu prea e recomandabil. N-aş putea pleca înainte de jumătatea lui Ianuar; eu trebuie, mai întâi, să mă refac îndeajuns şi, apoi, să aştept şi banii. Acuma, am fost cam strâmtorat cu banii, medicul şi doctoriile costă aşa de mult. O consultaţie costă aci 10 franci... Din păcate, Gebauer încă nu mi-a dat nici un răspuns; trebuie să-i scriu, astăzi, din nou, dar un prieten foarte, foarte bun mi-a trimis, zilele acestea, 100 franci, fără să-i cer. Aceştia mi-au făcut admirabile servicii.

Şi, în felul acesta, bunul Dumnezeu tot nu-l părăseşte pe om şi, chiar când eşti în străinătate, se găsesc, totuşi, oameni care poartă de grijă celor bolnavi.

Ieri, am rugat să mi se dea, la dineu, mămăligă cu scrob şi parmezan, lapte dulce, un pui fript şi cartofi fripţi în coajă cu unt. Îmi dau tot ce doresc.

Medicul vine, zilnic, şi mă consolează că nu e ceva deosebit şi eu să stau liniştit, totul va merge spre bine. Regret că mi-a interzis să cânt, opt zile întregi, la vioară. Despre compunere, nici vorbă. Mi-am schimbat şi camera – la dorinţa mea şi am primit una mai frumoasă şi plină de plante, fără ca să trebuiesc să mai plătesc ceva pe deasupra.

Ajunul Crăciunului l-am petrecut în pat; am primit, însă, o mulţime de dulciuri şi diferite alte articole de felul acesta. O, voi nu puteţi să vă faceţi o idee ce groaznic te simţi, când zaci bolnav, departe de patrie. E uşor de înţeles de ce atâţia oameni bolnavi, care s-au dus în străinătate, au făcut versuri atât de triste. Eu am citit, în timpul bolii mele, toate scrisorile de acasă din nou şi...

Am întrerupt de atâtea ori această scrisoare – îmi cade greu să scriu aşa de mult fără întrerupere. A înserat. Mă simt, iarăşi, aşa de bine şi privesc pc fereastră, în jos, la marea aurie, care străluceşte în faţa mea aşa de liniştită. Aşteaptă! Scriu o poezie – sunt atât de inspirat (!) hm, hm, dar nu râde – aşteaptă! Mai întâi, în ciornă: Gata!

Vântul serii încreţeşte aşa de uşor suprafaţa mării,
Soarele, în dogoare de aur şi purpură, se scufundă în ea.
Adierile sunt aşa de călduţe şi line,
Ele bat răcoros şi pleacă mai departe fară cel mai mic zgomot,
Numai rămurişul portocalilor
Freamătă atât de gingaş şi intim,
Atât de solemn şi plin de sfinţenie;
Odihneşte în linişte parcul şi marea.
Un pescăruş abia atinge, în zbor, valurile,
Desigur că cl nu ştie ce-i durerea şi suferinţa...

E frumos? Mie îmi place. În curând, voi scrie iarăşi. Sărut mâinile tatii de mii de ori, iar pe tine te sărut din toată inima.

Fratele tău

Cyprian.

Alătur o petală dintr-o garoafă galbenă".

*

Joi, 28. Îmi merge prost. Noaptea, am transpirat şi tuşit mult; stau culcat în pat. Mi-am deranjat stomacul. Seara, iau numai supă şi gheaţă. Frankenfeld îmi dă pilule de rubarbă, ca purgativ, care nu folosesc însă la nimic.

*

„Nervi, **28 Decembrie 1882. Ora 6, seara**.

Scumpul meu părinte!

Ştiu prea. bine că, după ultima mea epistolă, veţi fi îngrijoraţi de mine, de aceea Vă scriu carta aceasta. Îmi merge binişor, mai bine ceva decât ieri, dar încă nu aşa precum aş dori. Din cauza slăbiciunii, am adese palpitări de inimă şi friguri. Spre seară, fierbinţeală; astăzi, de aceea, m-am şi pus în pat. Medicul a fost, şi astăzi, şi m-a vizitat, iarăşi, de-amănuntul. De tuberculoză nu poate să fie vorba, dar un catar spurcat, care zace în bronhiile gâtului şi se trage şi în piept. Sângele nu vine din piept, ci din gât, precum m-am încredinţat singur. Mi-a dat o mulţime de cărţi humoristice de citit. O damă mi-a trimis un album minunat de copii ale dumnezeiescului Raffael. Nu ştiu de ce, astăzi, mi-i atât de jale după ai mei, Tătuţa, Marica, Ştefan şi, mai cu seamă, pădurea Stupcii; azi, toată ziua, mi-i în cap – parcă o văd albă şi plină de zăpadă! O, dacă aş fi acasă, ce aş umbla cu icoana! Doamne, Doamne, vedea-voi, încă, scumpa mea Stupca? O! Numai încă o dată s-o mai văd şi apoi să...

Scumpului meu părinte
Domniei Sale On.
Iraclie Porumbescu On. Domn
în Stupca
p. Ilischestie
Bucovina

Via Vienna
Autriche”.

Vineri, 29. Ceva mai bine. Schekeling vine să mă vadă, constată că sunt răcit şi că am un guturai serios; nu prescrie însă nimic – numai pentru stomac, sulfat (citrat) de magneziu.

După-masă, mă dau jos din pat, mă simt însă foarte slăbit. Tuşesc tare şi am un junghi intercostal în dreapta.

Seara, primesc o veste foarte îmbucurătoare, de la bunul şi bravul meu Cristache. El îmi trimite, prin Chelariu, 200 franci. Este un suflet de aur. Mă duc devreme la culcare. Dorm bine, tuşesc mai puţin.

*

Sâmbătă, 30. Sănătatea – mai bună, mulţumesc lui Dumnezeu; am tuşit mai puţin; vremea – frumoasă. Îi scriu lui Cristache. Ieri, am scris şi mătuşii Hermina.

Primesc o scrisoare de la Ştefan şi îi răspund în aceeaşi seară.

La ora 1, plec la Genova pentru a face cercetări cu privire la banii trimişi de Nastasi. La poştă – nimic; la gară, găsesc o scrisoare de trăsură de acasă, care mi se va trimite la Nervi. Mai târguiesc câte ceva pentru Moş-Ajun – Marichii, o brăţară destul de frumoasă – şi mă întorc acasă cu Enaglia.

La Genova, vremea a fost destul de bună, nu am răcit. Primesc, seara, o scrisoare de la secătura de Alexi,

prin care îşi cere banii înapoi, îmi vine să râd sau, mai bine zis, îmi dau silinţa să râd. O să văd ce am de făcut. Mă gândesc mult la Bertha mea, care este, doar, îngerul meu păzitor, şi mă duc, liniştit, la culcare.

*

„Nervi, **30 Decembrie 1882**

Prea scumpule Ştefanache!

Din nou, am scăpat din gura morţii, am fost, iarăşi, destul de bolnav, dar, acum, e totul bine.

„J-ai deja de l'appetit, ando al spasso dal'mare, azuje sie, won in little King".

Acestea sunt, aproximativ, limbile cu care manevrez, cu excepţia limbii engleze. Cel mai bine merge, încă, cu italiana.

Astăzi, am primit scrisoarea ta dragă. Ea mi-a făcut mare bucurie. Ţi-aş fi scris, încă de săptămâna trecută, când, i-a trimis Maria scrisoarea ta, prin care îmi descrii primirea lui Pitschak.

Pitschak ăsta e un om de aur. Nu e nevoie să-mi răspunzi chiar regulat şi, dacă nu din alte motive, atunci cel puţin pentru a cruţa cei 10 creiţari, dar de bucurat tot mă bucur când primesc aşa, din când în când, o scrisoare de la tine.

Ţie nu-ţi merge bine cu sănătatea, dar atunci ce să zic eu? Dacă nu aş fi aici, cred că aş fi încetat, de mult, să mai respir. O, mie mi-a mers destul de rău la Braşov. Nimeni nu o ştie, numai eu şi medicul, şi nici nu e nevoie să ştie cineva, căci şi aşa nu-mi foloseşte la nimic. Triluri de ciocârlii?... Da, frumoase ciocârlii, aceasta e deja lătrat de câine, dar nu tril de ciocârlii, cum a spus, de curând, lungana de englezoaică, nu de mult, prostănacul din Dresda, un oarecare Drey, despre care i-am scris Marichii de atâtea ori! Ea a spus:

– Domnule, eu tuşesc ca un câine.
– Pardon, Doamnă, dumneavoastră tuşiţi ca o căţea, zice bădăranul, şi ea şi-a întors furioasă privirea de la el.

Dar, în curând s-au împrietenit bine, iarăşi. Pe câtă vreme?

Eleganta englezoaică se târăşte, vecinic, cu un sac pentru picioare după ea; sacul ăsta îl furase Drey, fireşte – la îndemnul nostru, când îl uitase ea, odată, în sala de lectură. După o oră, a venit englezoaica, în culmea disperării, şi şi-a căutat sacul; se tânguia şi plângea de ţi se rupea inima. În sfârşit, Drey a adus, fluturându-l pe sus, sacul şi a spus că l-a găsit pe coridor. Iniţial, englezoaica a vroit să-i sară de gât, dar, apoi, l-a privit cu nişte ochi aşa de furioşi ca şi când ar fi vrut să-l mănânce. După aceea, i-a întins mâna – totul era în ordine. Pentru câtă vreme?

Englezoaica avea o bombonieră cu bomboane, pe care le-a lăsat, odată, pe masă. Noi l-am pus pe prostul de Drey să le mănânce pe toate, iar când englezoaica îşi căuta bomboniera, el i-a înapoiat-o, dar – ce înspăimântător! – goală!

– O, Doamne, unde sunt pastilele mele?
– O, doamnă, pastilele le-am mâncat.

Ea deveni furioasă, scuipă aşa, după moda englezească, şi spuse pe englezeşte:

– Bestia dracului!...

Drey, ca un căţel plouat, se întoarse rapid, în timp ce pince-nes-ul îi căzu jos de pe nas şi el îl călcă, zăpăcit cum era, cu piciorul. Tablou! Noi am crezut că plesnim de râs.

Pe seama acestui Drey şi a englezoaicei, ne-am amuzat mult; din păcate, acum amândoi au plecat. În schimb, au apărut alte exemplare de lux, aşa, de exemplu, un italian. Eram la masă, când a primit o scrisoare cu fotografia lui. El ne arătă fotografia şi ne spune:

– Ce surpriză au vroit să-mi facă rudele mele! Ei au pus să mă fotografieze şi mi-au trimis fotografia de onomastica mea!... O, spuse el, la noi, în ţară, e un fotograf care face fotografii din memorie.

Ce rinocer! Într-o zi, era constipat. Aveam, întâmplător, pilule revent, din care luasem şi eu. Trei

pastile fac cel mai bun efect. Eu îi dau cutia – el, probabil, nu m-a înţeles, căci neghiobul a mâncat toată cutia deodată, aproape 25 de pastile, şi, apoi, îl apucă diareea; mie mi se pare că şi acum o are.

Cu regret, sunt silit să întrerup, deoarece plec la Genova, unde trebuie să-mi cumpăr ceva.

M-am întors de la Genova. Ceea ce m-a dus acolo a fost următorul lucru: înainte cu aproximativ 3 săptămâni, Nastasi mi-a trimis salariul pe decembrie. Eu n-am primit, nici până astăzi, banii. Am întrebat pretutindeni aci şi mi s-a dat sfatul să întreb acolo, la poştă şi la gară. Dar în zadar! Întâmplător, am dat, acolo, de un mandat de la tata, care, însă, a fost expediat la Nervi. Eu v-am cumpărat o mică atenţie pentru pomul de Crăciun, dar Dumnezeu ştie când vor sosi la voi. Desigur, abia de Anul Nou! Eu le expediez mâine. Tu, săracul, ai nimerit-o rău. De ce? Când aveam aproape totul, am voit să-ţi cumpăr ţie şi o cravată, la acul de cravată, şi un câine frumos, de marmură, ca presse-papier. Când am vroit să mă tocmesc şi să le plătesc, am băgat dc seamă, spre groaza mea, că mai am 2 lire. Ruşinat, am amânat cumpărarea. Dar ce e amânat nu e şi desfiinţat. În pachet, se găseşte şi fotografia de la Nervi, pentru tine.

Tu nu poţi să-ţi închipui, dragă frate, cât mi-e de dor de patrie!...

Şi eu spun, totdeauna, cum spuneai şi tu odinioară: „Mă voi însănătoşi eu, oare, vreodată?”. Dar nu ştiu ce să răspund la asta. Câteodată, mă simt aşa de

bine, încât cred că eu sunt doar sănătos şi, apoi, iarăşi, aşa de bolnav, încât pierd orice speranţă. În timpul recen-tei mele îmbolnăviri, mi-am făcut cele mai ciudate pla-nuri. Voi deveni eu, într-adevăr, tuberculos – dar nu mă tem deloc de asta! Cu cât mai devreme, cu atâta mai bine. Vreau să mă cruţ, anul acesta, destul de bine, vreau să dau, cu orchestra din Braşov, câteva concerte la Braşov şi Bucureşti şi, apoi, cu banii agonisiţi de la ele, precum şi vânzarea compoziţiilor mele, să-mi fac un mic capital, să mă retrag în patria mea şi să-mi închei, acolo, încet sărmana mea viaţă. Şi ştii tu unde vreau să mă duc?

La Pojorâta! Nu ştiu de ce mă atrage aşa de mult această localitate, neîncetat gândesc la acest loc frumos şi, în special, la locuinţa ta idilică – o văd aşa de viu înaintea ochilor. Acolo aş voi să mă retrag, să mă retrag în munţi, departe de orice zgomot şi de toată agitaţia lumii, numai eu singur şi cu gândurile mele, şi, eventual, şi cu vioara mea. O, dulce trebuie să fie să şezi, singur, la focul de lemne de brad, ce pârâie şi să visezi, să visezi... Sau să visezi în pădurea de brazi, ce freamătă, şezând pe muşchi moale, să visezi mereu! Lumea mi-a devenit aşa de insipidă, aşa de greţoasă, oamenii aşa de plictisitori! Muzica ar putea să mă înveselească, să-mi alunge toanele mele, dar mizerabilul meu cadavru nu vrea să admită – sunt doar bolnav. Mi-i aşa de dor să cânt la vioară şi eu n-am voie să cânt, mai mult de jumătate de oră, căci capăt opresiuni şi palpitaţii. N-am voie nici să compun. Acuma, n-am voie nici să cânt la vioară. Medicul mi-a luat vioara şi hârtia pentru note. Mi-e interzisă şi corespondenţa, dar eu nu mă sinchisesc de astea. Să nu scriu eu dragului meu frăţior? Iubitei mele surioare? Doar

am numai una! Să nu scriu scumpului meu tată? O, el este numai unic şi singurul. Starea lui bolnăvicioasă mă nelinişteşte destul de mult. O, dacă ar vrea să se mai cruţe! Are o constituţie tare, ne va supravieţui pe noi toţi. Ce să-ţi mai scriu? Ţi-aş mai spune, încă, atât de multe lucruri, pe care le-aş şti că te interesează.

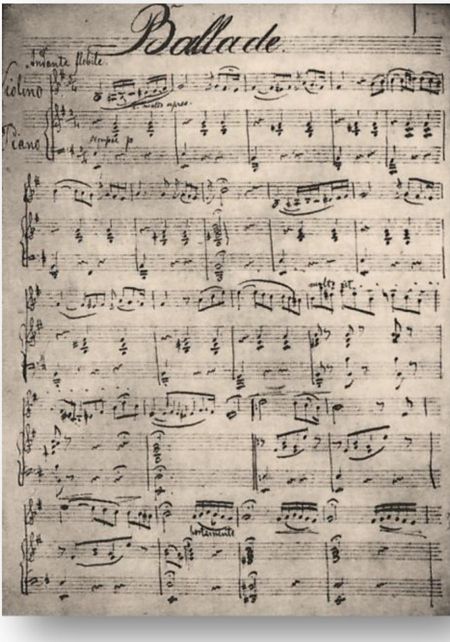
În Genova, am văzut astăzi multe lucruri frumoase. Uite, aci e un bilet de tramvai. Tramvaiul, însă, nu merge pe şine. Aici, se construiesc case foarte înalte; fireşte că, aici, sunt numai case din piatră, dar veritabile case de piatră; de cărămidă, puţine. Fireşte, aceasta atât în oraş, cât şi la ţară. Case cu 8, 9, 10 etaje nu sunt un lucru rar. În Genova, este o casă cu 12 etaje. Fireşte că oamenii se urcă, sus, cu un lift. De altminteri, sunt în mod curent cu 4, 5, 6 etaje. Şi, la toate ferestrele, sunt agăţate rufe spălate. Oamenii, pe aici, nu au curţi; aşa e obiceiul. Astăzi, am plecat la Genova cu un aşa numit tren-tramvai. În faţă, e ataşată o locomotivă şi are numai 2 vagoane lungi, de clasa a III-a şi a II-a. Vagoanele au pereţi de sticlă. Călătoria e foarte agreabilă. Astăzi, a plecat o femeie cu un copil. Doamne, copilul avea diaree şi, tot drumul, a avut scaun şi a plâns. Biata mamă trebuia să-l şteargă mereu, dar nu ajuta la nimic. Până la Genova, a avut vreo 13-14 scaune. Dă-o naibii!

Rămâi cu bine, dragul şi bunul meu frate. Salută şi sărută, din parte-mi, pe draga ta Laura, din toată inima. Distraţi-vă bine de Crăciun şi nu uitaţi de fratele tău, care te sărută mult.

Cyprian”.

Duminică, 31. Sănătatea – minunată; de când sunt la Nervi, n-am fost aşa dc sănătos ca azi; am tuşit foarte puţin, sunt foarte vesel şi bine dispus; of, poate tot mă voi face bine. Vremea – posomorâtă. Dimineaţa, fac pachetul cu cadourile şi-l trimit acasă. Primesc, într-adevăr, „jasco"-ul şi notele muzicale de la Marica.

Mă duc la poştă şi – minune! – a sosit mandatul lui Nastasi! Cânt, iarăşi, după multă vreme, cu Weissmandl. După-masă, scriu acasă o scrisoare, pătrunsă de atmosfera sărbătorilor de Crăciun. Şi lui Alexi i-am scris.

Puneţi un pahar cu vin şi pentru mine

„Nervi, **31 decembrie 1882**

Scumpul meu tată! Scumpa mea Marică!

Astăzi, e ultima zi a anului şi eu sunt aşa de bine dispus cum n-am fost, poate, niciodată, la Nervi. Ştiu şi de ce. Închipuiţi-vă că n-am tuşit, încă de ieri la amiază, până azi la amiază!!! Pieptul mi-e aşa de uşor, dispoziţia mea aşa de bună, aş vrea să joc de bucurie. Ştie Dumnezeu, poate tot merge spre bine!

Nu – ce capricioasă este boala de plămâni! Când eşti pe jumătate mort şi îţi faci testamentul, când te simţi tot mai tânăr şi ai vrea să sari ca un ţap.

Am primit, astăzi, şi ştiri îmbucurătoare. Deci, înainte de toate, Marico, pachetul tău a sosit foarte bine şi am mai plătit, din fericire, numai o liră şi 25 centesimi pentru transportul prin gări şi alte asemenea năzbâtii. Fireşte că era nedeschis.

La frontieră, la Genova, şi la gara de aici, se mai aplică încă suprataxe şi scontări şi, deoarece scrisoarea de

trăsură integrală se mai transcrie încă odată pretutindeni, primeşti în mână un vraf de asemenea hârtiuţe, până la urmă, prinse cu o agrafă. Drept conţinut, stă scris pe toate: muzică imprimată, nimic mai mult. Aşa au scris cei de la frontieră, din Pontebba, şi aşa au copiat şi ceilalţi. Deci, îţi mulţumesc pentru note, perinuţă şi pentru cele 2 broşuri. Dacă ai mai fi pus încă şi o faţă mai mult pentru perinuţă, eu aş fi fost şi mai vesel. Ei, cc bine voi dormi la noapte. Şi tu eşti de părere că eu o s-o visez pe italianca cea saşie? O, ea nu-mi place! Închipuieşte-ţi că are barbă, o barbă veritabilă, pentru care o invidiez şi pe care trebuie să şi-o bărbierească de 3 ori pe săptămână. Biata! Dar asta încă nu-i nimic. Mama şi sora ei au venit şi ele aici, şi ele au barbă – îţi spun drept că e ceva să te strâmbi de râs. Bietele! Aş vrea le văd cum şed aliniate în faţa oglinzii şi se bărbieresc toate.

Nu, niciodată! Renunţ! Ea, ce-i drept, continuă să se uite languros la mine, dar nu mai pot s-o sufăr. Prea e bărbat!

Am să-ţi povestesc mai departe. Nastasi mi-a trimis banii mei, înainte cu 3 săptămâni, şi eu n-am primit nimic, nici până astăzi. În sfârşit, ieri, simţindu-mă mai bine, am plecat la Genova, ca să întreb, acolo, la poştă şi la gară, încă o dată. Nimic! Când am întrebat încă o dată la gară, mi-au arătat un aviz de la tata. Era tocmai scrisoarea de trăsură pe pachet.

Dar eu nu m-am uitat prea mult la el şi credeam că e un mandat, cu atât mai mult că funcţionarul de

serviciu l-a tras repede din faţa mea, spunându-mi că trebuie să-l carteze pentru Nervi.

De la Nastasi nici urmă. Bine! Mă uit, în portul Genova, la 2 nave de război engleze şi una americană, pe fiecare – câte 24 de tunuri, iar în interior, colosal înarmate, blidate, coloşi gigantici; sala maşinilor este ca o mare fabrică, aşa de multe roţi, pârghii, pompe şi săli pentru cazane – 6 etaje. Cabinele soldaţilor, ofiţerilor etc., mecanismele tunurilor, pe scurt, totul – extraordinar; şi am plecat, după ce am făcut câteva cumpărături, bine dispus, la Nervi. Ce aventuri am avut la întoarcere vă va povesti Ştefan, căruia i-am scris, ieri, o scrisoare detailată.

Astăzi, dimineaţă, mă duc la poştă să văd ce mandat mi-a trimis tata. Întreb funcţionarul:

– Nu-i nimic pentru Porumbescu?
– O, da, domnule, un mandat poştal.
– Bine, arătaţi-mi-l!

El îmi arată mandatul de la... Nastasi! Uite, ce mistificare! Mai târziu, am primit pachetul trimis de la gară. Deci, în sfârşit, au sosit banii. Dumnezeu ştie pe unde s-au oprit atâta vreme. Da', să continui povestea.

Cecia mea a plecat, astăzi, de aci! S-a dus într-o localitate vecină, unde şi-a închiriat o vilă. Ea şi-a luat aşa de drăguţ rămas bun de la „domnul cel înalt" şi m-a tot rugat s-o vizitez. Un copil drăgălaş. Dar un copil mai drăgălaş, în vârstă de aproximativ 18-20 de ani, care...

acum, nu pot să-ţi spun... E o estoniană, Emily de Poppen, o desenatoare foarte bună, care a desenat, aici, după natură, pe un tânăr italian şi mi-a dat o copie, cu rugămintea să-i trimit, în Florenţa, nocturna „Souvenir de Nervi”, compusă de mine. I-am promis-o. Da, ea a plecat la Florenţa! Dar nu ea mi-a căzut tronc la inimă, ci o prietenă a ei, care a plecat şi ea la Florenţa – şi ea o estoniană din Riga; ah, aceasta avea o pereche de ochi frumoşi, căprui şi mari, era înaltă şi avea o talie splendidă, şi era foarte drăgălaşă şi... şi... şi... Acum, a plecat la Florenţa. Eu am petrecut-o la gară, şi ea m-a rugat ca, dacă voi avea, întâmplător, un exemplar pătat din „Nocturnă”, să i-l trimit la Florenţa, căci ea are multe amintiri frumoase din Nervi şi trebuie să ia şi „Nocturna”. Şi eu i-am promis-o, i-am strâns mâna şi m-am uitat foarte adânc în ochii ei. Trenul şuieră de plecare. Da’, acuma ele au plecat. Aceasta se numeşte Eliza de Gernet. A plecat şi Drey, cu englezoaica, cu sacul pentru picioare; în general, s-au întâmplat multe schimbări, în timpul bolii mele.

Un pastor bătrân, cu soţia, din Canada, englezi, italieni, printre care un conte mic de statură şi comic, care avea o soţie foarte înaltă. Şi diferite alte întâmplări de felul asta. Un italian de rasă, despre care i-am scris şi lui Ştefan, şi o nouă englezoaică, care poartă mereu cu ea cognac şi soarbe în tot momentul câte o înghiţitură din el. Ea face asupra mea impresia că ar fi mereu beată, înjură şi, la dineu, bea, mai întâi, o sticlă de „vin roşu”, iar după friptură, o întreagă sticlă de şampanie. Şi, cu toate astea, e totdeauna trează. Ea citeşte „Times”, pe care şi l-a comandat special, în dosul căruia se ascunde, anume aşa

de mare este acest jurnal. Cel mai mare din lume. Are o cameristă, Dumnezeu să ne ferească – lungă ca mine, uscăţivă şi subţire, poartă o rochie scurtă, cu pătrăţele albe-gris şi foarte strânsă pe talie, cizmuliţe mici, o bonetă; fumează şi se zice că bea veşnic grog. Arată ca o ciumă!

Astăzi, nu e o vreme prea frumoasă, e posomorât, dar cald. Marea e grozav de agitată. Eu am expediat, astăzi, şi pachetul cu cadouri de Crăciun; desigur că va sosi prea târziu, dar, spre regretul meu, n-am putut mai devreme, din cauza bolii mele. Mi-a părut destul de rău. Aş fi vrut să mă închid şi pe mine în pachet, pentru a putea petrece seara de Crăciun, acasă, la noi.

O, ce unică, în felul ei, e seara de Crăciun! Borşul cel gustos, cu urechiuşi, peştele, poamele, ghebe cu usturoi, mâncarea mea favorită – plăcintele călduţe şi bune, umplute cu varză! hm – cum îmi lasă gura apă! Şi, apoi, în vreme ce mâncăm mere şi sfărâmăm nuci, să asculţi ţiganii cum cântă sub fereastră şi cum spune, apoi, tata:

– Dă-le, Saftă, câte o bucată de colac; na şi câte un măr, săracii or fi degerat de frig!...

Scumpele, scumpele mele sărbători de Crăciun, scumpă, scumpă patrie, nici nu cutez să mă gândesc la astea, căci mă doare aşa de mult!

Nu puteţi să vă închipuiţi cât mi-e de dor de scumpa mea patrie; o, sunt sătul de hoinăreală, la Braşov,

cred eu, nu mă voi mai duce încă multă vreme. I-am scris, deja, despre asta, şi lui Ştefan.

Scrisoarea aceasta va sosi, sigur, tocmai în ziua de Ajun sau, poate, deja cu o zi înainte; de aceea, eu vă rog, – vor fi poate şi Laura şi Ştefan acasă, şi, ca să nu lipsesc nici eu din mijlocul vostru – puneţi această scrisoare pe masă, undeva, şi, în faţa ei, puneţi o plăcintuţă, aşa ca şi cum aş fi eu de faţă şi, când veţi ciocni paharele, puneţi un pahar cu vin şi pentru mine şi ciocniţi şi cu mine; iar Marica să ia porţie dublă de grâu fiert, una pentru ea şi una pentru mine. Şi dacă Lola va fi acolo, ea trebuie să bea un pahar plin cu bere în sănătatea Berthei, până la fund. Ilincăi vă rog să-i daţi, dacă va cânta, 20 de creiţari, în mod special, şi să-i spuneţi că sunt de la mine.

În ziua de Crăciun, toţi servitorii trebuie să bea, ca deobicei, rachiu. Safta trebuie să bea porţie dublă, un păhărel în sănătatea mea. În ziua de Crăciun, la amiază, pe la orele 13,30, precum şi în seara de Ajun, pe la orele 20,30, precis mă voi gândi la toţi şi vă rog, în acest timp, să pomeniţi şi numele meu. Eu sunt curios dacă voi avea sughiţuri. În vremea asta, mă voi închide în camera mea, mă voi gândi la toţi şi voi cânta, la vioară, o horă veselă – Doamne, cât sunt de nebun! – dar nu, vă rog, vă rog mult de tot, pe toţi, să-mi îndepliniţi aceste mici dorinţi ale mele, mă va bucura nespus de mult. Şi, la sfârşit, încă ceva.

Seara, când veţi mânca colivă, dacă Ştefan e de faţă, Marica să-i ţină următorul toast în numele meu: „Dragă Ştefan, eu, în calitate de frate mai mare, actual-

mente la cură la Nervi, îţi doresc ca Dumnezeu să-ţi păstreze încă mulţi ani, mulţi ani părul tău bogat în bucle, doresc, apoi, să văd, cât mai curând, tot aşa de buclat un nepoţel, cum îmi face ceva în palmă, îi urez, apoi, ca nevasta lui să nu ştie, toată viaţa ei, despre ceartă şi sfadă, să nu aibă boale externe şi interne şi, în special, să fie, întotdeauna, mulţumită şi fericită!”. Aceasta este urarea mea pentru Ştefan.

Marica, ţie îţi doresc de toate, dar nu un maşinist. Sunt oameni pe care nu te poţi baza; de câte ori nu comit ei, din lipsă de prevedere, cele mai mari nenorociri. Ceea ce îţi doresc eu ţie e ca să ai un corp sănătos şi voinic, o dispoziţie veselă şi neturburată, un apetit mare şi cele mai frumoase găluşti de prune.

În sfârşit, îi doresc scumpului meu tătic în vârstă ca să trăiască fericit, sănătos şi mulţumit, atâta timp măcar până ce voi fi şi eu în stare să şed la masa de Crăciun cu copiii mei, cum îi este lui hărăzit, acuma.

Vă sărut mâinile, scumpe tătuţă! Pe voi, dragilor fraţi, vă sărut de mii de ori şi vă rog să gândiţi că, în seara de Ajun, se mănâncă şi fasole.

Al vostru depărtat

Cyprian

Sărutări din inimă drăguţei Laura. Dacă Lola e la noi, o salut de mii de ori”.

*

Luni, 1 ianuarie 1883.

Anul-Nou! Sănătatea – satisfăcătoare. Vremea – închisă. Cine mă felicită întâi este fata din casă, Lina Hippolini, când mi-a servit laptele. Apoi, Desideri şi Fribl, apoi, vecinii.

Mă duc la poştă, ridic banii: 78 franci 14 centime. Plătesc nota lui Castello: 68 franci 70 centime. Cânt cu Weissmandl. Seara, un dineu bun. Mă duc devreme la culcare. Am scris lui Senius şi lui Chelariu.

*

Marţi, 2. Sănătatea nu c atât dc bună. Vreme închisă. Îmi schimb felul de viaţă: beau, la 4, o cafea cu pâine cu unt, ouă şi mănânc, la ora 7, mămăligă cu lapte şi scrob.

*

Miercuri, 3. Noaptea, am transpirat şi tuşit îngrozitor; îmi merge prost. După-masă, am fost la Ladier, nu l-am găsit acasă. La ora 5, trebuie să mă vâr în pat, am fierbinţeală. Seara, vine Frankelfeld, Desideri şi Morando şi stau de vorbă cu mine; fiecare îmi dă alt sfat.

*

Joi, 4. Noaptea, am transpirat şi tuşit ca niciodată până acum; am schimbat de patru ori cămaşa. Vremea e splendidă. Dis-de-dimineaţă, mă duc la Landier. Mă

consultă, găseşte plămânul stâng răcit. Altfel, totul în ordine. Îmi recomandă plimbări îndelungate, să urc pe dealuri, să mănânc bine, să beau untură de peşte, iar dimineaţa şi seara: fricţiuni cu apă de mare. Landier îmi inspiră mai multă încredere decât Scheckeling, care are obiceiul să utilizeze prea multe formule. Landier cunoaşte, la Braşov, încă de la Universitatea din Iena, pe doi profesori gimnaziali: Tomas şi Nussbacher. Landier este de părere că, pentru mine, este indiferent ce localitate de pe Riviera îmi aleg. Sunt consolat de-a binelea. După-masă, fac o plimbare scurtă, pe un deal, în apropierea fabrici de macaroane; am tuşit, ce-i drept, dar mi-a făcut bine. Mă odihnesc la Ştrand, cu Kuhn şi Desideri. Azi, e foarte cald.

*

„Nervi, **4 ianuarie 1883**

Frate Nastasi!

Dacă ai plecat tu de acasă spre a petrece sărbătorile la Buzău, atunci epistola aceasta nu te va afla acasă; dacă te-i reîntoarce, însă, vei afla-o plină de urări de fericire, de sărbători şi de an nou.

Sănătatea mea e foarte variabilă; odată, mă aflu mai bine, ş-apoi, iarăşi, mai rău, dar, în genere, mai mult bine decât rău. Mai ales acuma, când avem timp atât de splendid; zile ca la noi prin Iulie, cu 20-25 grade căldură, dar căldura aceasta se moderează prin umeda şi răcoroasa

evaporare a mării, aşa că te simţ netezit de nişte zefire plăcute ca în raiul Domnului. Numai de n-aş tuşi. Şi ieri am fost la un medic vestit, în Genova, şi am lăsat de m-a cercat de-amănunţit, să vadă ce-mi lipseşte.

Catharh în plămânul dreapt, iregularităţi minuţioase de inimă, fără urmări grave, însă. De tuberculoză nu e vorba, dar trebuie să mă fortific, dimineaţa şi seara, cu apă de mare, să beau „Lebenfran" (untură de peşte) şi să umblu, necontenit, mai ales să sui munţi. Nervi nu e pentru mine, zice el, ci-mi recomandă Acireale, lângă Catania, în Sicilia. Şi multe de aceste mi-a hodorogit, frumoase consolări – ce folos; eu tuşesc şi mi se pare că o să tuşesc până ce-oi muri! Dară nici că-mi pasă, numai alte supărări să n-am; încolo, las să se-ngrijească Bunul Dumnezeu.

Îţi mulţumesc, frate Nastasi, pentru note. Crede-mă că-mi lipseşte, deocamdată, dispoziţia – poate mai târziu.

Şi, acum, am o rugare către tine. Salariul meu de la biserică şi Eforie, în sumă de 92 florini (creiţarii nu-i pune, cumpărând timbre pe ei), trimite-i, rogu-te, într-un plic cu cartă de vizită a ta, cinstitului Alesi, cerând să-ţi dea o adeverinţă că i-a primit.

Nu mai pomenesc de spurcata chestiune, atâta voi să-ţi spun numai că l-am rugat să mă mai aştepte, căci îmi cade greu a-i plăti datoria, şi n-a voit, ba încă mi-a imputat nişte minciuni mizerabile, zicând că, în seara plecării mele din Braşov, să fi trimis el un bilet la mine

cu contul şi eu să fi zis ca să vie băiatul sâmbătă; va să zică, am voit să-l înşel într-un mod atât de ticălos. Eu, pe onoarea mea, ca român şi ca creştin, în seara plecării, unde eram la tine, pe băiatul respectiv nu l-am văzut, nici nu i-am spus astfel de vorbe.

Dar destul! Te rog, trimite-i paralele! Eu am făcut ceva, dar mă voi putea ajutora, în câtva, şi fară salariu. Cu aceasta, finesc, rugându-te a ura, în numele meu, întregului onorat corp profesoral, un an nou bun şi fericit, şi, salutându-i pe toţi, şi pe tine, şi întreaga-ţi stimata-ţi familie, şi pe Nicu, şi pe Verrea, rămân al tău devotat amic.

C. Porumbescu".

*

Vineri, 5. Sănătatea – mediocră. Noaptea, n-am transpirat deloc, poate fiindcă, aseară, mi s-au făcut fricţiuni cu apă de mare.

Vremea – foarte frumoasă. Şi azi mă urc pe deal – e foarte frumos – o vedere splendidă asupra oraşului Nervi şi a mării, care este smălţuită de bărci cu pânze şi vapoare. Mă întind în iarbă, sub pini înalţi, şi visez atât de plăcut la satul meu, unde stăteam aşa de des, cu Marica, sub fagii umbroşi din pădurea noastră sfântă şi dragă: ne jucam, deseori, de-a ghicitul, smulgând petale de margarete sau ascultam cântecul veselelor cinteze. Oh, Stupca mea dragă, tu faci să învie în mine cele mai senine şi mai fericite amintiri, fiindcă ele se împletesc

mereu cu frumoasa şi nealtcrata natură. Fiecare răsărit şi fiecare apus de soare, fiecare locşor, fiecare floare, fiecare plimbare de care îmi aduc aminte îmi fură întreaga fiinţă. Mă dau cu tot sufletul acestor amintiri de acasă.

După ce am sfârşit cu toate visele, am făcut calea întoarsă, spre casă; m-am odihnit puţin, în grădină, şi, apoi, am cântat cu Weissmandl.

Azi, este seara de Crăciun – ce ironie, 20 grade căldură! Nici nu-mi vine să cred: această floră splendidă, această căldură, un Crăciun italienesc; cu toate acestea, seara mă cuprind cele mai frumoase amintiri, care se înşiră ca nişte luminiţe şi inimioare de turtă dulce în jurul unui brăduţ şi fac să reînvie, în vis, dulcea şi frumoasa copilărie la bunici şi, mai târziu, frumoasele sărbători de Crăciun din casa părintească. S-au dus toate...

*

Sâmbătă, 6. Sănătatea – mediocră; n-am transpirat. Vremea – frumoasă. Azi, e prima zi de Crăciun. Mă gândesc mult la satul meu natal. Îi scriu lui Nastasi, în privinţa unui avans. Primesc scrisori de la tata, Ştefan şi Nastasi. Toate îmbucurătoare. Scrisoarea tatei mi s-a părut ca un dar de Crăciun. Ştefan mi-a scris numai o carte de vizită. Nastasi mă anunţă că pleacă, de Sărbători, şi că va face un ocol prin Bucovina. Scriu o scrisoare lungă acasă, cu privire la doctorul Breitinger.

„Nervi, în ziua dc Crăciun, **6 ianuarie 1883**, 2 ore d. a.

Scumpul meu părinte! Mărioară dragă!

În momentul când mă pusei a scrie, vine camerierul şi-mi aduce epistola D-Voastră, care, chiar astăzi, în ziua de Crăciun, mi-a făcut nespusă bucurie; mai frumos „Christkind" (dar de Crăciun) nu puteam să capăt. Iacă, şi la Nervi a venit Sfântul Crăciun, dar fară barbă şi omăt, şi fară găluşte şi plăcinte. Trebuie să-mi încordez foarte mult fantezia mea spre a-mi închipui că, astăzi, e Crăciunul. Dacă n-aş vedea, barem, florile cele multe şi pomii verzi, poate tot aş mai crede; şi, astăzi, parcă în ciudă, e o căldură de 35 grade la soare şi 20 la umbră; imposibil să fie Crăciun! Dar iacă, în epistola tătuţii, stă scris că-i Crăciun – şi cum să nu fie? Dacă-s sănătos, în toată ziua am Crăciun, şi, acum, de vreo câteva zile, aşa mă simt de bine, aşa-s de voios, că trebuie să mă mir de unde vine voioşia asta. Dar de ce să mă mir? Zic că mă simt bine şi, când îs bine, uit de toate.

Înainte de vreo 4 zile, am fost la Genova, la un medic foarte iscusit, Dr. Breiting, căci asudam, noaptea, de mă topeam, trebuind să schimb 3-4 cămăşi. Slăbeam grozav, tuşeam şi aveam, regulat, 120-150 puls şi 39 grade temperatură. Nu ştiam ce să mă fac. I-am zis lui Breiting să mă caute cu de amănuntul şi să-mi spună verde cum stă treaba. M-a căutat, m-a ascultat, pe dinainte şi pe dinapoi, m-a întrebat şi, în fine, mi-a spus multe, de care ştiam şi mai dinainte, şi multe, care îmi erau noi. Aşa, îmi recomandă a mă preumbla necontenit,

într-o împrejmuire cu vegetaţie plină de varietăţi, aşa încât obiectele din afară să impresioneze asupra mea foarte vioi şi distrăgător – fără să mă obosească, precum e natura, nu arta. A face o călătorie pe mare, a mă reţine de orice ocupaţiune spirituală, cu toate acestea – a nu sta un moment fără ocupaţiune.

Îmi recomandă, chiar, să mă joc cu lucruri minuţioase, cu cuţitul, cu frunze, cu pietre etc. şi cu violina, cântând, însă, tot lucruri simple, uşoare, vechi, care nu mă obosesc deloc. A mânca şi dormi foarte mult (somn nu-mi lipseşte nici aşa, dorm câte 10-12 ore), a bea „Lebestran”.

În contra asudărilor, să mă fortific, seara şi dimineaţa, cu apă de mare, însă aşa de tare, până ce iese sânge.

Mi-a prescris şi o medicină, şi-mi recomandă, în fine, să mă duc la Acireale, în Sicilia, lângă Catania.

Acolo, la poalele lui Etna, e natura plină de extreme, o vegetaţiune admirabilă, care o să influenţeze asupra întregului organism al meu şi asupra funcţiunilor spirituale, în mod foarte salutar.

Afară de aceea, în Acireale e o baie caldă de pucioasă şi sare, care mi-ar face foarte bine. Morbul meu, zice el, este foarte complicat. Plămânii şi inima au rămas îndărăt, pieliţa pieptului şi a grumazului e foarte subţire, de aceea asud aşa mult; pe lângă aceste toate, observă şi un defect de afect, aşa că întregul morb, pe lângă catharul

ce-l am, e o complicaţiune de boală de plămâni, inimă şi afect, care, însă, stau în aşa strânsă legătură între olaltă, că, dacă dispare unul, se pierd celelalte. De tuberculoză să nu mă tem şi, dacă scuip chiar sânge, să nu-mi fac nimic căci n-are consecinţe grave. El zice că, cel puţin 6 luni, să nu mă ocup cu şcoala, să umblu prin munţi şi, dacă mă voi întoarce în patrie – ce, însă, nu-mi recomandă el, din felurite cauze – să umblu necontenit, să mănânc mult etc. Aşa, Dr. Breiting, eram foarte mulţumit de el, mi-a spus încă multe alte, care nu le mai înşir aice. De atunci, întru toate i-am urmat şi, cum zic, mă simt foarte bine – nu asud noaptea, tuşesc mai puţin şi parcă şi dispoziţia e alta. Dacă ar rămâne tot aşa – O, Doamne, ce fericit aş fi!

La Acireale să mă duc? Cu greu – călătoria costă 130 franci şi resurse puţine. Gebauer a amuţit. Poate, însă, totuşi, voi putea face ceva. În tot cazul, ar fi bine dacă aş schimba Nervi, care e prea monoton.

Am cugetat şi eu, pe când eram aşa bolnav, dacă n-ar fi bine să mă duc acasă. Dar atâtea piedici grave sunt, încât ar fi o nerozie a pleca, iarna, acasă şi a intra în atmosfera de odaie, care e ruina mea.

O, cum n-aş merge! Sub căutarea de persoane iubite, cât de uşor te faci sănătos! Dar nu eu şi nu acuma.

Slavă Domnului că m-am întărit, iarăşi, până întratâta, încât pot să umblu pe afară – ce e elementul meu, medicina mea.

Vă mulţumesc, scumpul meu părinte, pentru urările de Crăciun şi pentru presentul (darul) de Crăciun, care, însă, cu greu o să-l capăt înainte de 14 zile şi, dacă nu l-a trimis Lola cu asignaţie poştală, o să i se retrimită şi nu-l capăt până-n 3-4 săptămâni; paralele merg foarte încet. Asemenea, Vă mulţumesc pentru gelatina, care încă cred că, pe la Anul Nou, o să vie.

În seara de Ajun, am cugetat necontenit acasă şi, nu mint, într-adevăr, ieri-seara şi astăzi, necontenit îmi sună în urechea dreaptă. Şi Ştefan mi-a scris – un bilet de vizită; eu îi scriu coli întregi şi el îmi scrie pe un bilet de vizită! Dar a voit numai să-mi arate că şi-a făcut bilete noi, cu „K. K. forstwort”.

Şi de la Nastasi am căpătat o epistolă, că pleacă, peste sărbători, în Bucovina, să-şi vază mama. Nu aminteşte, însă, nimic că ar abate şi la noi; o, dacă ar veni, m-ar bucura foarte mult. Îmi scrie că Duşoiu, totuşi, s-a logodit cu Mariţi Pop... Marica!

Omul bolnav e ca şi un copil, se bucură de lucrul cel mai minuţios. De când am fost la Breiting, parcă nu mai sunt acelaşi; mai voios şi mai sănătos.

Ultima ta epistolă, Marioară, unde scrii, cu atât haz, că te doare piciorul şi-mi recomanzi a face „Wanderungen” (hoinăreli), m-a bucurat mult. Cum te afli, acuma? Ţi-aş scrie ceva despre Alesi, dar mai bine nu-ţi scriu, căci te-oi înfuria prea tare asupra lui...

Urându-vă, în fine, scumpul meu părinte, şi ţie, Măriuţă dragă, un An Nou fericit şi, sărutându-vă de mii de ori, rămân al vostru

Cyprian”.

*

Duminică, 7. Sănătatea – potrivită. Vremea – mizerabilă; noaptea, a nins, adică pe dealurile din împrejurimi este zăpadă. E frig. Ziua o pierd fără nici un rost.

*

Luni, 8. Primesc o scrisoare de la Ovanes; nimic deosebit, mă crede, deja, în posesia celor 10 napoleoni. Din păcate, n-am primit încă nimic. Nu pot să-l achit nici măcar pe Castello. Plătesc, mai târziu, 67 lire.

Sănătatea – potrivită; de când fac fricţiunile, mă simt mai bine, cel puţin nu mai transpir noaptea atâta.

Vremea este închisă şi foarte rece, temperatura scade până la +7 grade.

După-masă, copiez „Nocturna” pentru bătrânul dr. Szerlecki, deoarece el ne va părăsi în curând. Altfel, nimic deosebit.

*

Marţi, 9. Sănătatea – potrivită; am tuşit ceva mai mult, se vede că am răcit puţin. Vremea – închisă şi foar-

te rece. Cu toate acestea, mă duc puţin la plimbare. După-masă, îi scriu lui Ovanes; mă plimb cu Markowsky.

Acasă, mă uit într-un anuar italian şi găsesc că aş putea face, foarte bine, călătoria mea de înapoiere cu vaporul, până la Brăila. În drum, pot vedea Constantinopolul, Kustendje (Constanţa), Galaţi etc. Desigur, m-ar costa mai ieftin cu trenul.

Stau de vorbă cu Desideri şi îi povestesc cum micul conte ne-a ţinut, aseară, mie, lui Frankenfeld şi Demisch, o întreagă conferinţă despre alegeri, deputaţi etc. şi cum nici unul dintre noi nu înţelegeam o iotă; şi, cum Franknenfeld spunea, la toate: si, si; şi cum ceilalţi au început să râdă, Frankenfeld să o ia la sănătoasa, iar contele – care este excesiv de miop – crezându-l pe Frankenfeld încă prezent, continua să vorbească cu faţa de masă; cum Desideri, călare pe un scaun, sărea din loc în loc, fiindcă nu putea să-şi ţină râsul, cum pe mine mă lua dracu’ de râs şi cum, în sfârşit, ne-a salvat venirea lui Morando, căruia contele i-a repetat „da capo” toată povestea. Era pe leşinate. Desideri îmi împrumută 20 de lire.

*

Miercuri, 10. Bunul Szerlecki ne-a părăsit, azi, şi mi-a dăruit fotografia sa.

Sănătatea nu-i din cele mai bune. Vreme mizerabilă. Soseşte un tren de marfă, complet acoperit de zăpadă; văzându-l, mă cuprind amintiri de acasă. Nu poţi

face nimic din cauza vremii scârboase. Scriu acasă. După-amiazi, mă duc, cu Morando, la bărbier şi la poştă, unde, din întâmplare, sosiseră banii lui Ovanes: 192 franci (91 florini).

*

Joi, 11. Sănătatea – mediocră, vremea – mizerabilă. Îi scriu lui Ovanes şi lui Chelariu. După-masă, cânt, ies în oraş. Seara, joc „rouge-noir" şi beau cafea neagră. În consecinţă, noaptea am tuşit mult.

*

Vineri, 12. Sănătatea – mai proastă ca de obicei. Vremea – sub orice critică; dimineaţa, primesc jeleul şi mierea de la Marica şi 3 franci şi o cravată. Totul îmi face o mare plăcere. Îi şi scriu imediat. Peste zi, nimic special.

Seara, câştig 6 lire la „rouge-noir". Schnabl mi-a scris o carte poştală, iar estoniana – o scrisoare din Florenţa.

Credeam că, acuma, s-a sfârşit cu mine

„Nervi, **12 ianuarie 1883**

Mult iubita mea soră!

Dacă nu ţi-am scris până acum în această limbă, în care mă pot exprima foarte bine, a fost numai din cauză că tu, mult iubita mea soră, nu poţi înţelege aşa de bine totul. Scriu, deci, în limba germană şi, altă dată, în cea italiană.

Astăzi, dimineaţă, erau orele 8 şi eu stăteam, încă, fără nici o grijă în pat; vine chelnerul şi-mi aduce laptele fierbinte, pe care îl beau cu untură de peşte, precum şi 2 pachete din dulcea şi scumpa mea patrie. Am lăsat deoparte laptele şi untura de peşte şi am purces la deschiderea ambelor lădiţe. Iată jeleul, pe care îl aştep-tam, şi mierea, pe care nu o aşteptam.

Ce bucurie! Şi, pe lângă astea, scrisorelele şi floricelele! Totul, totul, chiar şi catalogul de preţuri al lui Peterlongo mi-a făcut bucurie şi cravata cea frumoasă, şi

cei 3 lei, şi, în sfârşit, chiar peniţele de oţel. Tu ai avut dreptate. Aici, peniţele sunt foarte proaste. Deci, dragă şi scumpă Marică, mulţumirile cele mai cordiale. Dar cuvintele mele sunt cu mult prea slabe ca să-ţi pot mulţumi pentru lucrurile astea bune, în măsura în care, într-adevăr, o meriţi. Nu ştiu, mi se pare numai sau e, într-addevăr, aşa, dar tu poţi să-ţi închipui cum m-am bucurat de lucrurile trimise. Mă uitam când la miere, când la jeleu, şi – asta rămâne între noi – mâncam, cu linguriţa, când din una, când din cealaltă.

Îţi mulţumesc din străfundul inimii, atât ţie, cât şi scumpului meu tată, pentru buna ambalare. Se pare că pachetele nu au fost deschise pe drum; dar, în Pontaffel, ele au fost legate şi sigilate din nou. Pe biletul de la vama din Genova stătea scris: „conţinut: Conserve". Mierea o voi mânca, zilnic, cu ulei de măsline proaspăt, care se poate căpăta, aici, foarte bun, totdeauna. Ea îmi va face bine la tusea mea. Şi, apoi abia, jeleul. Doamne, Dumnezeule, eu trebuie să mă gândesc încontinuu la lucrurile astea bune; cât de copilăros sunt eu! Fără îndoială că ar trebui să scriu, iarăşi, o poezioară – ca altădată – dar, ştie Dumnezeu, vâna poetică este foarte slăbită de tuse şi de catar. Să amânăm, deci, asta pentru vremuri mai bune!

Îmbolnăvirea mea, aparent subită, trebuie să vă fi lovit, acasă, destul de rău şi de neaşteptat. Motivul este de fapt că nu v-am descris starea mea anterioară cu preciziune şi conformă cu realitatea, încă din Braşov. Dar la ce bun? Vouă nu v-ar fi fost de nici un folos, voi v-aţi fi speriat groaznic şi eu nu m-aş fi făcut mai bine.

Acuma, când starea mea s-a ameliorat atâta că pot spune că ceea ce a fost mai rău a trecut şi eu mă găsesc, fară nici o îndoială, pe calea ameliorării sănătăţii mele, pot să vă povestesc ceva mai mult despre boala mea.

Când m-am întors, deci, după vacanţă, la Braşov, m-am simţit destul de bine. La începutul lui octombrie, în urma unei răceli, am contractat un catar uşor, împreunat cu tuse, aşa cum l-am avut mai deseori. Acest catar, în mare parte, e în legătură şi cu călătoria mea la Chizătău. Atunci, deja tuşeam destul de tare. A mai venit, apoi, o vreme foarte agitată pentru mine. Din cauza nervozităţii, am început să compun şi am compus întreg programul pentru concertul meu. Eu mă găseam, în permanenţă, într-o stare febrilă, la care s-a mai adăugat şi oboseala cu şcoala şi biserica. Dar eu nu m-am dat bătut, am urmat programul cu – stricteţe şi am făcut şi prima repetiţie cu orchestra pentru concertul care urma să aibă loc Vineri. Prima repetiţie a avut loc Luni, a doua Marţi. Era o vreme rea şi posomorâtă. Seara, m-am dus la şcoala de gimnastică, unde făceau domnii exerciţii de gimnastică şi mă uitam la ei. Atunci, m-a prins şi pe mine dorul să fac exerciţii gimnastice, aşa cum făceam, în trecut, cu băieţii, la Stupca. Deci, sus, la bara fixă, mă învârt de câteva ori şi mă cobor iarăşi, mă ţin însă numai cu mâna stângă şi rămân, câtva timp, astfel agăţat. Când sar jos, simt ceva ciudat în partea stângă a pieptului, dar a fost ceva trecător. Ne-am dus la cină, la Pop. La orele 10, am fost în pat şi am adormit foarte liniştit. Către ora 1, m-am trezit şi am simţit pieptul plin cu ceva şi horcăiam îngrozitor. Oho!, gândesc eu, e rău! Aprind lumina, scuip – sânge. Aceasta se repetă. Continuai să-mi aplic

comprese reci, aveam încă doctoria de la bunul meu Zihlaz. Am luat-o, dar sângele nu se oprea. Sufeream chinurile morţii, singur, fară nici un ajutor, noaptea – ceva groaznic. Vai! Noaptea asta n-o să o uit toată viaţa, iar starea asta de disperare îmi făcea şi mai rău. Dacă aş fi putut să mă liniştesc, mi-ar fi fost, imediat, mai bine. Credeam că, acuma, s-a sfârşit cu mine. Se făcuse 2 şi jumătate şi sângele continua să curgă din plămân. Atunci, m-am gândit să trimit, în orice caz, după medic. M-am dus în cealaltă odaie, mi-am adus cele necesare pentru scris şi i-am scris un bilet lui Neagoe, să binevoiască a veni imediat la mine. Dar un lucru ciudat. Când am terminat de scris biletul, m-am mai calmat şi sângele a încetat, cu încetul. Am şezut liniştit în pat – n-aveam voie să mă lungesc – până către orele 4, când am constatat că pericolul trecuse. M-am liniştit complet şi m-a cuprins un somn uşor. Dimineaţa, la 7 şi jumătate, când a venit doamna Tischler, am trimis-o pe ea la Neagoe. De câte ori tuşeam, scuipam şi sânge. Neagoe nu era acasă. După-masă, a venit Baiulescu şi m-a sfătuit să nu dau concertul. Eu n-am cedat. Afişele erau deja lipite, tot publicul îl aştepta cu înfrigurare, sala din clădirea „Redoute” n-aş mai fi putut-o avea aşa curând, deoarece acolo dădea reprezentaţii o trupă de teatru maghiară. Deci, concertul trebuia dat! Asta se întâmpla miercuri; eu am rămas în pat şi Joi, am rămas liniştit, am luat doctorii. Vineri, la orele 10, a avut loc repetiţia generală. M-am dus, aşa slab cum eram, şi am dirijat repetiţia, de la ora 10, până la ora 2 d. p., căci bucăţile erau grele şi nu prea mergea bine, în special rapsodia. Apoi, m-am întors acasă şi am stat liniştit în pat până seara. Baiulescu m-a vizitat de mai multe ori şi mi-a dat calmante. La 7 şi jumătate,

am plecat cu o birjă spre „Redoute”. Toată lumea sosise, de asemenea şi orchestra. Sala era ticsită de lume, aşa după cum ţi-am mai scris. Orchestranţii şi-au ocupat locurile, erau orele 8; eu am mai luat un praf efervescent şi am ieşit, apoi, pe scenă. Am luat liniştit bagheta şi – să fie cu noroc! – dă-i drumul, până la sfârşit!

După concert, m-am dus, cu trăsura, acasă, am dormit liniştit, am rămas, ziua următoare, în pat. Din nenorocire, însă, noaptea următoare, s-a repetat hemoragia. Aveam, însă, hemostatice şi s-a terminat mai bine. Începând de atunci, am continuat să tuşesc şi să scuip, de cele mai multe ori, cu sânge. N-am spus nimănui nimic despre asta, pentru ca oamenii, care şi aşa calomniază că sunt tuberculos, să nu facă şi mai mare vâlvă. M-am plâns numai lui Neagoe, lui Chelariu şi lui Nastasi şi prietenii au hotărât că trebuie să plec. În Veneţia, unde am răcit, mi s-a făcut tot mai rău. La Nervi, însă, din ce în ce mai bine. Tusea cu sânge a încetat, după câteva zile. Dormeam, de cele mai multe ori, cu ferestrele întredeschise, dar, întotdeauna, cu jaluzelele date în jos. Odată, am uitat să le las în jos. Seara, am mâncat mult şi am transpirat, în cursul nopţii. Temperatura scăzuse mult şi eu m-am trezit cu frisoane puternice. Povestea a început din nou şi ş. a. m. d.

Nu mai vreau să mă gândesc la asta. Acum, mă simt destul de bine, am jeleul meu bun (dar trebuie să mai iau o lingură) şi mă gândesc că, în curând, plec la Neapoli, la Galaţi şi... şi... şi sosesc la Stupca.

Nu-i aşa, Mărioaro?

Rămâi cu bine. Sărut mâinile tatii de mii de ori. Pe tine, te sărută, din toată inima, fratele tău fericit, ce mănâncă jeleu.

Cyprian”.

*

Sâmbătă, 13 ianuarie (stil nou). Anul nou! Am tuşit mult. Vremea – mizerabilă.

Glumă spusă de Kuhn:

– Ce diferenţă este între-un barometru şi o doică?
– Barometrul urcă şi coboară, doica alăptează şi pute.

Dl Andreas întreabă ce diferenţă este între un croitor, pe a cărui iubită o cheamă Wanda, şi un mahomedan. Mahomedanul face pelerinaj la Meca, iar croitorul măcăie după Wanda (Meckert nach der Wanda).

Bătrânii evrei şi negustorii de vinuri! Bătrânii evrei stăteau lângă ape, plângând (bei den Wassem und weinten), iar negustorii de vinuri stau lângă vinuri şi urinează! (bei den Wienen und Wassern).

Spre seară, se porneşte un siroco îngrozitor; termometrul urcă cu 7 grade şi, în timp ce umiditatea relativă era, către prânz, 90, seara scăzuse la 50; diferenţă, nu glumă! Vântul este fierbinte, aşa încât, seara, te poţi plimba foarte bine în grădină.

În timpul cinei, conversez cu Andreas, un profesor de gimnaziu din Frankfurt, un om foarte deştept. Vorbim despre confesiuni, despre diversitatea acestora şi ajungem să vorbim şi despre faptul că fără rost este să faci, în zilele noastre, diferenţiere între religii, atunci când este vorba de un membru de familie; o temă aduce pe alta şi, la sfârşit, îi povestesc trista mea poveste; săracu' încerca să mă consoleze, spunându-mi că numai timpul poate aduce vindecarea în cazul meu. Da, da, aşa cred şi eu, numai timpul poate să mă vindece.

După cină, am jucat cărţi. Mi s-a făcut scârbă, când am văzut cum nevasta lui Fribl, fiind într-o situaţie critică, deoarece nu avea bani, împrumuta mereu de la Weissmandl.

Înainte de culcare, am băut untdelemn de măsline.

*

Duminică, 14. Noaptea, am tuşit mai puţin, însă am expectorat mai gros; am transpirat mai puţin. Dimineaţa, mă simt mult mai bine ca ieri, senzaţie care creştea din ce în ce mai mult, după ce băusem o ceaşcă de lapte cu miere şi untdelemn. Şi vremea se înseninează. Peste zi, mă simt foarte bine, cum nu m-am simţit de multă vreme. Tuşesc puţin şi respir uşor. Cred că este efectul untdelemnului.

Dimineaţa, cânt cu Weissmandl. Milanezul acela, cu mustaţă neagră, ascultă, iar eu leg o conversaţie cu el.

Şi el cântă la vioară, într-o orchestră de diletanţi din Milano, însă acolo, spune el, nu se cântă muzică clasică, care este prea grea pentru ei şi n-o pot interpreta cum se cuvine. Cântă numai bucăţi italieneşti, adică muzică uşoară.

După-masă, mă simt destul de bine. Mă plimb mult şi îmi cumpăr... ţigări! Mă duc la cafenea, unde îl găsesc pc Desideri; beau o cafea neagră şi fumez o ţigară, care îmi place foarte mult. Mă duc, cu Desideri, în Grădina Gropallo, unde este splendid; fur o foarte frumoasă camelie, pe care o dăruiesc, apoi, micii poloneze!

Nu primesc nici o scrisoare de acasă. Ce s-o fi întâmplat? Stau de vorbă cu Markowsky. Îmi dă o reţetă contra tusei.

Aşa bine ca azi, după masă, nu m-am simţit de o bucată de vreme şi sunt în bună dispoziţie. Seara, primesc o scrisoare de la Marica – în care găsesc alta de la Lola, care se află tocmai la noi. Ambele scrisori sunt extravagante. Aiureli. Fetele au înnebunit. În special, Lola, care este aşa serioasă. Dacă ele îşi închipuie că, în felul acesta, mă distrează, se înşeală amândouă.

*

Luni, 15. Plătit nota lui Castello: lire 78,50. Noaptea, la 12 şi ceva, şi dimineaţa, am tuşit.

Mă plimb la Ştrand. După-masă, mă duc la Genova, cu mai mulţi, printre care şi Walder. În Genova, timpul e mizerabil, frig şi vânt îngrozitor.

Mă duc în Plazza Banchi, unde iau informaţii în legătură cu înapoierea mea la Brăila, cu vaporul. Prin urmare, un bilet cumpărat are valabilitate patru luni; pot coborî în toate locurile unde vaporul staţionează. Clasa I costă 390; a II-a = 270 franci, inclusiv mesele şi vinul.

Apoi, trec repede prin Via Orefici, unde se înşiră, una lângă alta, vitrinele bijutierilor; într-o prăvălie, admir un vaporaş splendid, complet, cu aparatura şi toate accesoriile din argint, inclusiv vântrelele, lucrat cu o fineţe deosebită.

Mă duc, cu Walder, la cafeneaua „Roma”, beau o cafea neagră; la Aqua Sola: echipaje, călăreţi, vânt şi, apoi, la gară, înapoi la Nervi. Fireşte, am răcit şi trebuie să intru în pat, imediat după cină. Tuşesc, toată noaptea, şi transpir mult.

*

Marţi, 16. Am tuşit până la epuizare; dimineaţa, iau lapte cu miere şi untdelemn şi mă simt mai bine.

Ieri, am primit o scrisoare foarte amabilă din partea lui Onciul, cu toate că nu i-am dat adresa.

Compun, azi, un nou vals.

Vremea e îngrozitoare, scârboasă; frig, ploaie. Mă plictisesc toată ziua.

După masă, primesc o scrisoare de la Ştefan şi încă una, foarte drăgălaşă şi plăcută, care îmi face multă plăcere. Apoi, îi fac drei Mullen un serviciu, tratând, cu Fnaglia, în privinţa unui schimb de camere. Apoi, prostul de italian a bruscat-o pe biata fată, cu ocazia unei partide de biliard. Aflu de la Kuhn că biletul de vapor până la Neapole nu costă decât 40 de lire.

Seara, joc puţin „21”. Mă culc, mi se fac nişte fricţiuni, care îmi dau însă o senzaţie neplăcută. Trebuie că am răcit iarăşi.

Seara, la culcare, am tuşit mult. În timpul nopţii, aproape deloc, însă am transpirat colosal; bineînţeles, iarăşi, răcit.

*

Miercuri, 17. Dimineaţă, am tuşit, apoi m-am simţit ceva mai bine.

Vremea – frumoasă. Spre prânz, însă, poate fiindcă am ieşit pe vântul acela, am temperatură, mă retrag în camera mea şi mă gândesc la călătoria la Neapole.

Marco Sala se mută în vecinătatea mea, în locul lui Fribl. Seara, nu mă simt bine.

Joi, 18 Ianuarie 1883. Noaptea, am tuşit şi transpirat. Vremea – frumoasă, vânt slab.

De dimineaţă, îl aştept pe Landier, care însă nu vine. După-masă, mă scol, pun mâna pe Sala şi îl târăsc la pian; îmi cântă câteva frumoase canţonete italieneşti; a comandat notele respective pentru mine. Bun băiat! Cântăm, cu Weissmandl, „Simfonia a II-a”, pe care o cunoaşte. Îi arăt şi „Potpourri”-ul meu; îi place.

Mă duc, apoi, întâmplător, la poştă, de ce...?

Către seară, vine Landier şi prescrie chinină contra transpiraţiei. Mâine, intenţionează să vină din nou. După cină, jucăm „21”. Ofer banco şi câştig aproximativ 10 lire. Demisch pleacă, deja, mâine, cu sora lui; îmi iau rămas bun de la ei de pe acum.

Seara, iau chinină şi mă culc.

*

Vineri, 19. Noaptea şi dimineaţa, am tuşit mult, însă n-am transpirat. Chinina tot a fost bună de ceva.

Dimineaţa, rămân în pat. Vine Landier, constată o răceală serioasă, prescrie un medicament. După-masă, îi scriu lui Nastasi. Îmi fac cererea în legătură cu concediul şi avansul meu. Telegrafiez lui Senius. Mă duc la plimbare, vorbesc cu Schmied, căruia îi merge rău. Mă cântăresc. Cântăresc 78 kg, deci am sporit cu 1 kg.

Primesc scrisoare de la tata, foarte plăcută. Îi răspund, imediat, şi îl rog să-mi trimită 100 florini.

*

Sâmbătă, 20 Ianuarie 1883. Noaptea, am transpirat puţin şi am tuşit ceva mai puţin ca ieri. Vremea – foarte frumoasă. Mă duc să mă rad şi la poştă; găsesc un mandat de la tata pentru 14 florini = 29,50 franci, aşa-zisul dar de Crăciun. Către prânz, se porneşte vântul.

După-masă, jucăm „21”, în grădină. Câştig câteva lire. Apoi, mă duc la Ştrand, unde îmi găsesc, în apropierea mării, un locşor, unde visez fericit, vreo două ore. Mă întorc acasă şi găsesc o scrisoare plăcută de la tata, căruia îi răspund imediat. La Ştrand, i-am văzut pe nebunii aceia, un domn cu pantalonii suflecaţi până la genunchi şi o fată tânără în costum de baie – care caută, Dumnezeu ştie ce, în mare, căţărându-se pe stânci. Ce vrei, trebuie să existe şi astfel de originali.

O lovitură colosală pentru Germania şi pentru întreaga lume muzicală!

Duminică, 21 Ianuarie 1883. Noaptea, am transpirat foarte puţin, însă am tuşit mult; cu toate acestea, tuşea nu a fost atât de extenuantă ca altă dată. Vremea – frumoasă. Nu se mişcă nici o frunză, totul e atât de liniştit, de potolit şi de majestuos în lumina strălucită a soarelui. Marea este presărată de bărci cu pânză, care, văzute de departe, par nişte pescăruşi.

Aflu că italiana bolnavă din Milano, Alscini, a murit, azi-noapte. Mă duc, cu Desideri, la plimbare, pe malul mării; vremea e splendidă. Un barcaz cu pânze a oprit aproape, în faţa „Aleei"; barcagii descarcă nisip. După ce şi-au terminat treaba, şi-au pregătit barcazul de drum; unul dintre ei coboară în fundul bărcii, aprinde focul şi aşează un ceaun de fontă pentru mămăligă (polenta). Pe străinii de pe alee îi interesează, fireşte, toate acestea şi o mulţime de doamne şi domni s-au adunat, privind curioşi la du-te-vino-ul neobişnuit al oamenilor de acolo, care se mişcau pe barca lor ca oamenii de salon pe parchete lustruite. După ce a tras şi ultimul capăt de funie, barca fiind în completă ordine, flăcăii începuseră să-şi facă toaleta, cam deranjată de

căratul coşurilor cu nisip; fără nici o jenă, sus pe punte, şi-au schimbat, întâi, cămăşile, apoi, izmenele – în acelaşi moment, publicul curios de pe ştrand a făcut stânga-împrejur şi, într-o clipă, „Promenada” s-a golit. Era din cale afară dc nostim.

După-masă, m-am dus, cu Andreas, la Rocco. De acolo, am luat şoseaua în serpentine, până la Rutta. A fost o plimbare admirabilă. Aerul era atât dc curat şi de însorit – departe, marea strălucind aidoma unei întinderi de gheaţă, din când în când încreţită de un uşor curent de aer. Peste tot locul, întâlnim fete şi femei gătite – azi e duminică şi toţi stau, ca la noi, pe stradă, în cete mici, ori aşezaţi în faţa uşilor, la soare, şi vorbesc despre Dumnezeu ştie ce. Din Rutta, ai o vedere splendidă spre Genova, Alpii acoperiţi de zăpadă şi marea; jos, la poalele dealului, pe malul mării, se găseşte Camogli, cu casele lui înalte până la cer.

La aşa zisul „Hotel d’Italia”, am comandat, pentru întărire, nişte vin, care ni s-a servit după multă vorbărie. O fată înaltă şi nostimă, îmbrăcată într-o rochie scurtă de tot, ne-a servit, arătându-ne, pe lângă calitatea vinurilor, şi calitatea pulpelor ei. Vinul nu era prea rău; Arti roşu, spumos.

Apoi, pe un drum pietros, tot în lungi serpentine, am coborât în Camogli, la gară; ne-am luat bilete suplimentare până la Rocco şi ne-am înapoiat acasă.

Excursia mi-a făcut bine, numai picioarele mă dor puţin.

Luni, 22 Ianuarie 1883. Noaptea, am transpirat şi tuşit moderat. Vremea – încă foarte frumoasă. Mă odihnesc şi mă plimb la Ştrand. După-masă, mă duc, cu Andreas, la Genova, cu intenţia de a mă fotografia, îl caut pe Noak, în Vico del Filo, urc 400.000 de trepte, până la etajul al o-sută-lea şi mi se spune, că meşterul a plecat, cu toate aparatele, ca să fotografieze peisagii. A, per Dio! Am venit degeaba până aici, am urcat şi treptele astea blestemate până la cer! Dar nu mă mai prinde nimeni fotografiindu-mă la Genova.

Mă duc la Montsch, beau o bere cu Andreas; Aquarelo este locul de unde ai o privelişte minunată asupra oraşului şi portului. Văd câteva animale, în aşa-zisa grădină zoologică; coborâm, facem câteva cumpărături şi, apoi, ne întoarcem acasă. A fost foarte plăcut la Genova, ca niciodată.

Acasă, găsesc o scrisoare de la Ovanes, căruia îi şi răspund imediat; primesc şi „Czernowitzer Zeitung" („Gazeta Cernăuţilor"), la care bunul meu tată m-a abonat.

*

Marţi, 23 Ianuarie 1883. Noaptea, am tuşit şi transpirat moderat. Vremea – friguroasă şi vânt. Kuhn ne părăseşte, azi; îl întovărăşim la gară. Dimineaţa, Sala mi-a trimis un vraf întreg de note – splendide canţonete italieneşti –, însoţite de cartea lui de vizită. Mă duc până la el şi îi mulţumesc.

Am coborât şi am descifrat, apoi, canţonetele şi el a cântat cu noi. Seara, am primit o scrisoare lungă de la Marica, jumătate aiurită, jumătate rezonabilă. îi răspund imediat.

*

Miecuri, 24 Ianuarie 1883. Noaptea, am tuşit mult; transpirat moderat. Vremea – rece, vânt. Dimineaţa, cânt. După-masă, plec, cu Walder, la Genova, pentru a vizita vaporul cu care pleacă Kuhn. La cafeneaua „Roma”, am luat o cafea, iar, apoi, ne-am dus în port; acolo, am luat o barcă până la „China”, cel mai mare vapor din Genova, proprietatea firmei Rubatios & Cie. O realizare colosală, cu o lungime de aproape 100 metri, cu două maşini de abur. Am urcat scara flotantă, l-am găsit pe Kuhn şi am vizitat, apoi, vaporul. Este splendid amenajat. Clasa I – ca un basm. În sala de mese, o pianină splendidă; deasupra – cum s-ar zice, pe punte – se găseşte un fel de galerie, acoperită cu sticlă, în plus – protejată contra vântului printr-un sistem care permite închiderea geamurilor laterale, un fel de salon cu fotolii, foarte elegant, cu o pianină şi un armoniu. Pe punte, totul de o curăţenie exemplară şi minunat amenajat. Hala maşinilor – colosală. Tocmai se încărca fân, probabil pentru vitele de pe vapor, care se vor tăia în timpul călătoriei, cu scopul de a avea mereu carne proaspătă. „China” pleacă la Bombay; călătoria durează 23 de zile; necesită 14 zile pentru a fi complet descărcat de toată încărcătura. Pe vapor, am băut, de adio, cu Kuhn, vin de Marsale; ne-am luat rămas bun şi am plecat. Am mai

făcut câteva cumpărături, medicamente etc., apoi, înapoi, acasă.

Walder îmi spune că prin Canalul de Suez nu poate trece, deodată, decât un singur vapor; există, însă, aşa-zise staţii de evitare, unde vapoarele pot fi garate.

Seara, facem muzică. Lumea aplaudă.

*

Joi, 25 Ianuarie 1883. Noaptea, am tuşit mult; transpirat moderat, în cursul dimineţii, Sala îmi dă încă un caiet de „canţonete siciliene". Bun băiat. Cântăm puţin. Nu pot ieşi, e frig şi vântul suflă. După masă, cântăm din nou. Nu se întâmplă nimic special.

Iau, iarăşi, pilule Magoi şi mi se pare că mă simt mai bine. Nu sosesc bani deloc; îmi vine să disper.

*

Vineri, 26 Ianuarie 1883. Am tuşit moderat, am transpirat puţin. Dimineaţa, mă duc la plimbare, la croitor, aş vrea să-mi comand un costum de haine – prea scump. După-masă, la mare, apoi – la poştă, scrisoare de la Placht, mandatul tatii pentru 14 florini. Seara, după cină, tuşesc grozav şi trebuie să mă duc la culcare.

*

Sâmbătă, 27 Ianuarie 1883. Am tuşit destul, transpirat puţin. E frig şi vânt. Marea... foarte mişcată. Dimineaţa, l-am vizitat pe Sala. După masă, am cântat cu el, apoi s-a sortat poşta. Eu am o scrisoare de la Maria. Filia (Popovici) se căsătoreşte cu Luţia. Noroc! Şi de la Nastasi, care-mi comunică că mi-a trimis 88 florini. Eu primesc adaosul meu de scumpete. Ieri, am primit o carte poştală de la Gebauer, din Milano, prin care-mi comunică că, în prezent, se află acolo, deoarece se căsătoreşte (în Milano!) şi eu să-i scriu cât îi cer pentru note, ca să-mi trimită banii. Aceasta sună foarte frumos şi foarte îmbucurător; dar îmi va da el oare ce îi cer? Desigur că nu. Gebauer e un negustor prea priceput şi caută numai cantitate şi nu calitate. Eu i-am scris, imediat, şi am cerut 250 franci. Noaptea trecută, am visat foarte viu numere de loterie: 1, 9, 56, 65. Am vrut să le pun, neapărat, dar, fiindcă azi este „tragerea" peste tot, a trebuit să telegrafiez, prin Morando, la prietenul meu Graglia, la Farino, ca el să le înscrie, acolo, încă înaintea tragerii. Toată chestia mă costă aproape 5 lire.

Seara, am tuşit ceva mai puţin.

*

Duminică, 28 Ianuarie 1883. Noaptea, am avut o stare curioasă – m-am trezit pe la ora 12, am tuşit puţin, nu am fost deloc transpirat şi mă simţeam destul de bine. Nu am putut să adorm din nou, imediat, abia pe la 1. Spre ora 3, m-am trezit din nou şi am fost puţin transpirat. Am tuşit mult, cu expectoraţie abundentă. Am schimbat cămaşa şi am dormit liniştit. M-am trezit pe la 7,30, cu o

tuse colosală. Sunt disperat. Nimic altceva decât camera friguroasă este cauza răcirii. Până a nu transpira, eram complet sănătos şi, pe urmă, foarte bolnav. După-masă, m-am dus la malul mării. Marea e agitată.

Mă simt, din nou, foarte nenorocit. Merg la poştă. Sunt banii de la tata, 14 florini, şi de la Nastasi, 88 florini. Slavă Domnului! La cafenea, am băut vermut cu sifon. Aflu că generalul Totleben e aici, în „Pension Anglaise”.

*

Luni 29 Ianuarie 1883. Telegrafiez lui Gebauer, la Milano, ca să-mi trimită 200 franci, deoarece m-am hotărât să plec la Roma şi la Napoli şi deoarece a sosit, de la Nastasi, salariul pe februarie.

*

Marţi, 30 Ianuarie 1883. Plec la Genova şi mă interesez pentru bilete cu preţ redus până la Roma. Îmi cumpăr un cufăr. Scriu, după-masă, acasă şi mă hotărăsc să mă întorc acasă, prin Viena.

De la Gebauer, sosesc 125 franci. Zgârcitul, nu vrea să dea mai mult.

Ce să fac? Trebuie să mă supun! Împachetez lucrurile mele, ce-i de prisos las la Desideri.

*

Miercuri, 31 Ianuarie 1883. Plec spre Roma.

*

Joi, 8 Februarie 1883. Seara, la 5,30, mă reîntorc de la Roma. Trece un timp, până la 21 februarie, timp în care intervin, pe toate căile, ca să-mi pot aduna banii mei de drum. În 18 Februarie, primesc veste de la Nastasi că G. B. Popp îmi escomptează salariul pentru martie şi aprilie. Şi adausul de scumpete, 36 florini, a sosit. Şi de la tata primesc o telegramă, că mi-a expediat 50 florini.

Acum, aştept numai banii ca, imediat ce sosesc, să şi plec. Nimic nu mă mai reţine pe loc şi de nimic nu-mi pare rău decât de scumpa, frumoasa, sfânta Romă! La care mă gândesc mereu şi o visez şi noaptea. Aceasta îmi rămâne de neuitat.

Frl. Popper mi-a scris de ce nu m-am arătat pe la ei. Eu am scris o scrisoare foarte detailată despre Roma, la care am şi primit un răspuns că şi ei s-au hotărât să plece la Roma.

Mi-e nespus de dor de acasă şi nu mai pot aştepta ziua când voi putea să plec. Cu sănătatea, îmi merge destul de variat, dar aş putea adăuga că, de când m-am întors de la Roma, sunt mai bine ca înainte. Transpir puţin şi tuşesc potrivit. Arăt destul de bine şi, de aceea, m-am hotărât ca, totuşi, să mă fotografiez. La 17 Februarie, am plecat, aşa, pe neaşteptate, la Genova, m-

am dus la Noak şi m-am fotografiat. A reuşit peste aşteptări de bine.

Am trimis, la căile ferate, o cerere pentru reducere de preţ, dar am fost respins din lipsă de dovezi asupra identităţii.

De altfel, fac muzică cu Weissmandl. Aici, mai este încă un vienez, un oarecare Freisterl, care are un magazin de stofe în Piaţa Bursei, la Viena. Aflu că Weissmandl este evreu. Ştiu asta, dar n-are nici o importanţă!

*

La **13 Februarie**, a murit Richard Wagner, în Veneţia, în Palazzo Vendramin! O lovitură colosală pentru Germania şi pentru întreaga lume muzicală!

La **16**, am fost cu Weissmandl şi cu Freisterl, la Pagii şi am vizitat parcul de pe Villa Palavicini – foarte frumos, dar de un stil cam învechit.

De la căile ferate (Ludwigsbahn) şi de la centrala din Cernăuţi, am primit reducere.

*

În **22 Februarie**, vine bătrânul Ricordi (fiul editorului din Milano), a cărui cunoştinţă o voi face... şi, în fine, (Arrigo) Boito, compozitorul lui „Mefistofele”. Un om înalt, cu mers puţin obosit şi aplecat – frizură

simplă cu cărare la mijloc, brun, ochelari (zwickeri), mustaţă, o faţă puţin inteligentă, dar cu o trăsătură de blândeţe şi, aş zice, durere. Nu are înfăţişare de artist şi mai puţin artist italian, care toţi sunt atât de mândri şi aroganţi. El e şi poet şi şi-a scris singur textul la muzică. O operă nouă, „Nero”, pare să fie deja terminată şi va fi, curând, reprezentată.

*

Începând din **22 Februarie**, este o vreme minunată. Cu toate acestea, am răcit şi am fost foarte bolnav, **în seara lui 23**. M-me Labevanti este vecina mea.

*

24 Februarie 1883. Ieri, am primit 50 florini de la tata. De la Nastasi încă nu au sosit banii. Drace, dacă va trebui să aştept mult după ei! Voi scrie, dimineaţă, tatii şi lui Nastasi. De acasă, nu am primit, de o veşnicie, nici o veste. Nu pot înţelege ce fel de prevenire este aceasta, când eu trebuie să plec, acum, acasă...

*

Telegrama din Nervi, expediată în **24.11.1883**, prin care anunţă sosirea: „**Joi dimineaţă, Iţcani**.

Ciprian”.

Nu lăsaţi să moară munca mea!

1883, iunie 6. „Îl văd, cu ochii lui mari şi frumoşi, cum se uita trist şi dureros la mine, zicându-mi:

– Măriorică, tu trebuie să fii pregătită pentru sfârşitul meu, să fii sprijinul tătuţei, să nu plângi, să nu te prăpădeşti, căci zilele mele sunt numărate. Eu mor!...

Şi eu trebuia să fiu tare, să mă ţin să nu izbucnesc în hohote de plâns, să-l mângâi, zicându-i că se va face bine. Vom pleca, amândoi, la Gleichenberg şi va veni sănătos de acolo. Mă întreba, câteodată:

– Vei fi tu, Măriorică, în stare să mă conduci, să mă sprijini de braţ?

Se scula încet şi eu trebuia să merg, cu el, prin casă, să vadă dacă îl pot conduce la braţ. Sărmanul frate, cât a suferit! Numai eu şi sufletul meu cunoaştem suferinţele sale.

Cu vreo două zile înaintea morţii, a venit fratele Ştefan, cu cumnata, Laura. Sărmanul Ciprian s-a bucurat mult, văzându-şi fratele. Luni seara, am stat cu toţii pe lângă el. A mâncat destul de bine, a făcut glume cu

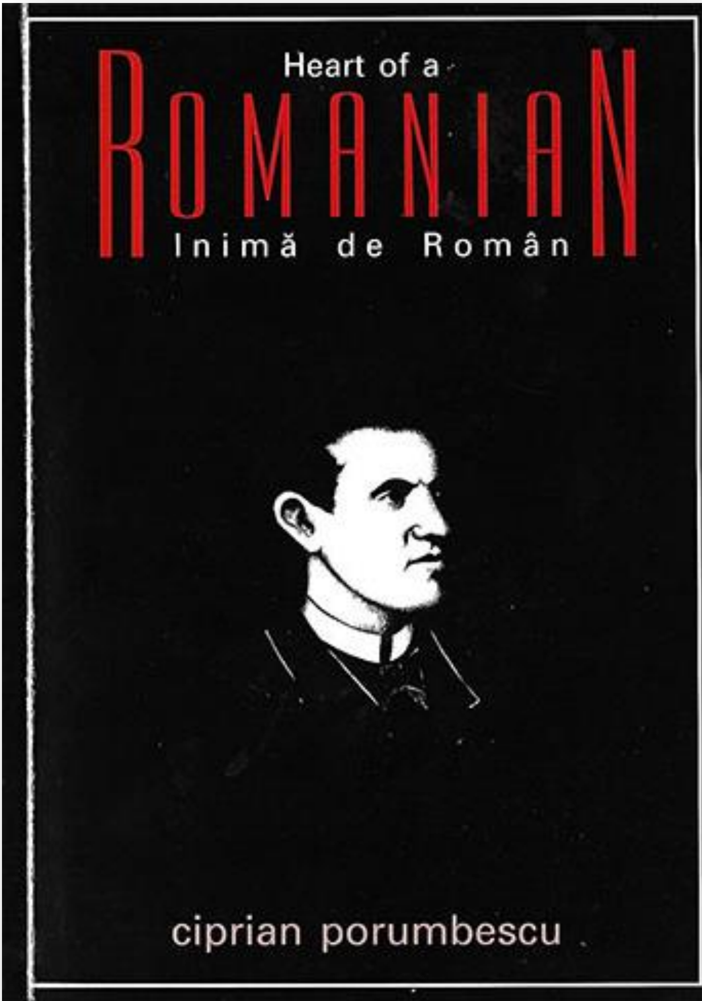
Ştefan, a cerut un pahar de vin – şi a adormit. Eu stăteam, ca întotdeauna, lângă el. La 12 noaptea, se trezeşte şi zice:

– Măriorică, mi-e foarte rău. Să vină toţi lângă mine. Să vie şi bătrâna Safta (femeia care ducea greul gospodăriei, după moartea mamei.) Să ştiţi că, la două ceasuri, sunt mort...

Şi-a luat rămas bun de la toţi, cu vocea limpede, cu privirea clară şi frumoasă:

– Nu lăsaţi să moară munca mea!, au fost ultimele lui cuvinte. Picioarele i se răciseră, dar el era conştient.

Încet, a adormit ca un sfânt" (**Mărioara Porumbescu-Raţiu**, Scrisoare adresată profesorului Leca Morariu, 21 septembrie 1931).

traduceri: Ioana B. CARP

Poetul, muzician de geniu, Ciprian Porumbescu

Ciprian Porumbescu (02 / 14.10.1853 – 24.05 / 06.06.1883), rămas în memoria obştească drept muzician de geniu, a fost şi primul poet adevărat al Bucovinei, iar singurul bucovinean care i-a înţeles şi salutat acest har a fost Constantin Morariu: „Dară Ciprian n-a fost numai muzicant, ci şi poet, el făcea adică şi poezii”.

Printre poeziile scrise de Ciprian Porumbescu şi folosite ca texte ale cântecelor sale se numără: „Un Andante lugubru” (Cernăuţi, 1877), „Imn festiv” (1877, în „Predicatorul săteanului român” din Gherla), „Marşul economilor” (Cernăuţi, 1879), „Nocturna Bertha” (1879, publicată în 1943, Bucureşti), „Imn de urare” (1880, dedicat tatălui său), „Resignation” (1880, text în germană), „Anacreon caută să bem” (1880), „Bericică cristalină” (1880), „Vechea gardă” (1881, „Alte garde”), „Hora Sinaii” (1882, text pentru muzica lui Gr. Ventura), precum şi textele identificate de Constatin Morariu, „Cântecul Tricolorului”, „Inimă de Român”, „Hora”, „Nu-i viaţă mai plăcută”, „Fraţi la masa asta-ntinsă”, „Să ciocnim”, „Dragoş Vodă cel vestit”, „Pân’ era cioroaica barză”, „Ţiganii se sfătuiră”, „candidatul Linte”, „Cisla”.

O parte dintre aceste texte (am renunţat la cele de sorginte populară, vag prelucrate de Ciprian), dar şi altele, identificate ocazional de biografii săi sau găsite printre manuscrisele de la Muzeul Bucovinei, au fost incluse în paginile care vor urma, cu intenţia declarată doar de a semnala o altă dimensiune a muzicianului bu-

Ciprian Porumbescu, a Musical Genius and a Poet

Ciprian Porumbescu (02 / 14.10.1853 – 24.05 / 06.06.1883), who remained in our collective memory as a musical genius, was also the first real poet of Bucovina, and the only Bucovinean scholar who undestood and greeted this talent of his was Constantin Morariu: "Ciprian was not only a musician, he would also write poems".

I shall quote the titles of some poems of his that he used as lyrics for his songs. „Un Andante lugubru" [Lugubrious Andante] (Cernăuţi, 1877), „Imn festiv" [A Festive Anthem] (1877, în „Predicatorul săteanului român" in Gherla), „Marşul economilor" [The Economists' March] (Cernăuţi, 1879), „Nocturna Bertha" (1879, published in 1943 in Bucharest), „Imn de urare" [Anthem] (1880, dedicated to his father), „Resignation" (1880, in German), „Anacreon cautǎ să bem" [Anacreon, Sing, We'll Drink!] (1880), „Bericică cristalină" [Crystal Beer] (1880), „Vechea gardă" (1881, „Alte Garde"), „Hora Sinaii" (1882, a text for Gr. Ventura's music). And here are the titles of some texts Constatin Morariu recognised as being by Ciprian Porumbescu: „Cântecul Tricolorului" [In the World I Know Three Colours], „Inimă de Român" [Heart of a Romanian]. „Hora", „Nu-i viaţă mai frumoasă" [Nothind's More Pleasurable], „Fraţi la masa asta-ntinsă" [At this Table Here, My Bros], „Să ciocnim" [Let Us Toast], „Dragoş Vodă cel vestit" [Famous Dragoş vodă], „Pân' era cioroaica barză" [Before the Crow Was a Stork], „Ţiganii se sfătuiră"

covinean de geniu, cea lirică.

Dintre manuscrisele care se păstrează la Muzeul Bucovinei, cele mai multe dintre textele lui Ciprian Porumbescu sunt scrise în germană, cu un scris grăbit şi aproape imposibil de descifrat, dar, prin toate textele lui, indiferent de limba în care a cochetat cu poezia, germana sau româna, Ciprian a dovedit că stăpânea perfect prozodia, că era sclipitor în metaforă şi în capacitatea de a transmite idei. O singură strofă, ultima din „Cântecul tricolorului", pare a fi deficitară prin rimă, în condiţiile în care în strofele anterioare foloseşte rime încrucişate 1-3, 2-4, iar în ultima „pierde" încrucişarea 1-3, rămânând doar cu rima 2-4. Textul cunoscut, dar nu şi cel iniţial, este acesta:

„Iar când, fraţilor, m-oi duce / De la voi şi-o fi să mor, / Pe mormânt atunci să-mi puneţi / Mândrul nostru tricolor".

Numai că, în strofa aceasta, confirmată de scrisul lui Ciprian Porumbescu, versul trei nu este cel original, la care Ciprian o fi renunţat din teama de a nu fi înţeles greşit. În prima variantă a strofei, uşor de identificat (deşi s-a publicat şi varianta aceasta, dar nu-mi mai amintesc unde), Ciprian scrisese ceva şi mai tulburător, dar şi impecabil ca prozodie:

„Iar când, fraţilor, m-oi duce / De la voi şi-o fi să mor, / Pe mormânt, în loc de cruce, / Puneţi mândrul tricolor".

Poetul nu comitea nici un sacrilegiu, dar putea fi suspectat de aceasta. în fond, a-ţi diviniza flamura naţională, iar expresia asta este acceptată şi de teologi, nu înseamnă o substituire de Dumnezeu cu un fetiş, dar în

[Gypsy Council], „Candidatul Linte” [Candidate Linte] and „Cisla”.

A part of these texts (I' ve given up the folkloristic ones, upon which Ciprian did work, but very superficially) have been included in the pages which will follow. So have some other texts, occasionally recognised by his biographers as being his work or found among the manuscripts at the Museum of Bucovina. My intention is – and I shall speak openly about it – my intention is to reveal to the public another dimension of the musical genius from Bucovina, his poet's dimension.

Most of the manuscripts in The Museum of Bucovina are written in German, the handwriting does not look good and is hardly legible. Still, no matter in which language Ciprian flirted with poetry, one thing is obvious. He mastered prosody perfectly, was brilliant in using metaphors and in conveying ideas. One single stanza appears to be wanting in rhyme refinement, the last stanza of the poem „In the World I Know Three Colours”.

That stanza “loses” the rhyme between the 1st verse and the 3rd, keeping only the rhyme between the second verse and the last one. This is what the text we know (not the original text) looks like:

“And, brothers, when I pass away, put a beautiful flag in three colours on my grave”).

But this is not the original stanza. In the original stanza, the third verse, which Ciprian must have given up in order to avoid misunderstanding, the third verse and the first verse did rhyme. In the first version of the

vremurile acelea fanatice şi bigote însemna un risc să ceri ca „pe mormânt, în loc de cruce” să fie pus „mândrul tricolor”. Cu „t”, pentru că aşa se scriau adjectivele, iar culorile naţionale încă nu căpătaseră identitatea sublimă de Tricolor.

Poezia nu a însemnat o prioritate pentru Ciprian Porumbescu, iar textele sale puse pe muzică izvorăsc, de fapt, din armonia sunetelor, sunt determinate de mesajul muzical. N-a scris niciodată o poezie pentru care, mai târziu, să caute şi aura unei partituri. E drept, a compus muzică pornind de la texte, cele mai multe ale lui Vasile Alecsandri, dar şi ale lui Mihai Eminescu, şi mai ales ale poeţilor bucovineni Dimitrie Petrino şi Vasile Bumbac, pe care dorea să-i vestească şi prin arta sa, deşi bucovinenii l-au ţinut pe el sub tăcere cât a mai trăit şi vreo două decenii după aceea.

Poezie de dragul poeziei sau din nevoia sufletească de a se redescoperi pe sine a scris Ciprian Porumbescu doar la Viena (14.11,1879), ocazional, şi la Nervi, începând din 19 decembrie 1882, când începe un poem asupra căruia va reveni, notând în jurnal: „M-am dus la plajă. Soarele apunea, iarăşi, în toată splendoarea sa. Fac o poezioară:

„Vântul de seară înfioară uşor / Marea strălucită şi argintie. / Soarele se cufundă în valuri / În văpaie de purpură şi aur. / Zefirul călduţ şi dulce /Se agită şi se-ndepărtează fără zgomot. // Numai ramurile portocalilor / Freamătă dulce şi apropiat. / În liniştea gravă şi sacră /

stanza, Ciprian leaves us a more touching message, with an irreproachable prosody:

"And, brothers, when I pass away, put a beautiful flag in three colours on my grave instead of a cross".

The poet was not writing anything blasphemous, but could be accused of it. Worshipping one's national flag – and Theologians admit this nowadays – does not mean replacing God by some fetish, but in those times of bigotry, expressing such an attitude was risky: asking, namely, for the "tricolor" instead of a funeral monument in the shape of a cross. (Later, we were going to write „Tricolorul" with a capital "T" and make it our national anthem, without the last stanza).

Poetry was never a priority for Ciprian Porumbescu, and the texts he wrote for his own music arise from the harmony of the sounds, are dictated by the musical message. He never wrote a poem for which he would later start thinking of a score. He did write music for texts by other poets, such as Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu; he seemed to favour Dimitrie Petrino and Vasile Bumbac, both poets from Bucovina, whom he wanted to make famous by his art. Nevertheless, Ciprian Porumbescu himself was ignored in Bucovina as long as he lived and something like twenty years afterwards.

Poetry for poetry, poetry expressing a need of rediscovering oneself. That is why Ciprian Porumbescu would write in Vienna (14.11.1879), occasionally, and in Nervi. It is there where he wrote the first of the poems quoted below, on the 19th of December 1882, when

Se aştern, calme, parcul şi marea. / Numai eu, vai, nu-mi găsesc alinare. / Mă dor „bătăturile” rău. / Un pescăruş atinge voios valul; / El nu cunoaşte durere, nici suferinţă”.

Se simte, desigur, nesiguranţa începutului de modernism în exprimarea lirică. Degetele abia se acomodează cu corzile viorii, dar armoniile prind să se depene, peste suferinţa poetului, atingând pescăruşul cu aripa, pescăruşul care „nu cunoaşte durere, nici suferinţă”.

Ciprian Porumbescu deja scrie altceva faţă de ce s-a scris, se scrie şi se va scrie în Bucovina următoarelor trei decenii. El este, deja un impresionist timpuriu german (cu mult înainte de Rainer Măria Rilke, născut, la Praga, în 4 decembrie 1875, sau de a se naşte Georg Trakl, la Salzburg, în 3 februarie 1887), dar unul atipic, pentru că el nu trebuie să-şi mimeze simţirea, ci să şi-o îndure. Tocmai de asta, când revine asupra poemului, în 27 decembrie 1882, cuvintele au ceva şi din împăcarea, şi din revolta, şi din melancolia, şi din resemnarea „Baladei”:

„Vântul serii încreţeşte aşa de uşor suprafaţa mării, / Soarele, în dogoare de aur şi purpură, se scufundă în ea. / Adierile sunt aşa de călduţe şi line. / Ele bat răcoros şi pleacă mai departe fără cel mai mic zgomot. // Numai rămurişul portocalilor / Freamătă atât de gingaş şi intim, / Atât de solemn şi plin de sfinţenie; / Odihnesc în linişte parcul şi marea, / Un pescăruş abia atinge, în zbor, valurile, Desigur că el nu ştie ce-i durerea şi suferinţa”.

he began writing a poem he would review several times. He will write down in his diary: „I went to the beach. It was a splendid sunset. I am going to write a little poem:

„Vântul de seară înfioară uşor
Marea strălucită şi argintie.
Soarele se cufundă în valuri
în văpaie de purpură şi aur.
Zefirul călduţ şi dulce
Se agită şi se-ndepărtează fără zgomot.
Numai ramurile portocalilor
Freamătă dulce şi apropiat.
În liniştea gravă şi sacră
Se aştern, calme, parcul şi marea.
(Numai eu, vai, nu-mi găsesc alinare,
Mă dor „bătăturile" rău).
Un pescăruş atinge voios valul;
El nu cunoaşte durere, nici suferinţă".

(See the translation below; the verses between brackets, which have been removed, could be translated like this: "I'm the only one who can't find his comfort. / My "blisters" hurt so...").

One can sense the hesitations of the beginnings of modern poetry. His fingers have just got used to the new violin, but new harmonies do come out of it, comforting the poet in his sorrow. The poet refers in the end to a seagull that "is sure to ignore what pain is, and misery".

Ciprian Porumbescu already writes different "stuff'; he writes like Bucovineans have never written before and like no

Textul vienez din 14 noiembrie 1879 e o glumă cu care Ciprian îşi încheie scrisoarea destinată surioarei lui, Mărioara, scrisă după logica cupletului, dar cu neaşteptate ecouri din... poezia modernă a viitorului (postmodernism):

Dar ce e asta – ce mai e şi asta?
Cremă de ghete – hai s-o pun la loc.
O, crema! – de ce a mai îngreunat lădiţa?
Prostănacule, nu ştii – asta-i drept desert.
Vezi, cârcotaşule, vezi, gură cască,
Totul are un scop, chiar şi crema de ghete?
A propos, încă ceva nu trebuie să uit
Şi să-ţi exprim mulţumiri pentru asta
Căci, aşa cum se bucură Bodenstedt cu ulciorul de bere,
Tot aşa mă bucur şi eu cu atâtea lumânări trimise.
Acum pot şi eu, seara, tur şi retur,
Să fac exerciţii de game wur-wur-wur.
Doamne Iisuse! Drăcia dracului!
Era cât pe ce să uit untul,
Care e aşa de proaspăt, de bun şi frumos
Încât ţi se scurg ochii.
Atât pentru unt, cât şi pentru cremă,
Îţi fac cele mai elegante reverenţe.
Acum, la sfârşit, iubită surioară, nu pot
Să nu-ţi dau a înţelege, în mod delicat,
Cât de mult voi şti să preţuiesc cadoul tău,
Mâncându-l cu tot ambalajul şi cu ştampilele de pe el.
În afară de asta, mai pot să te asigur – dar să nu
Chicoteşti când citeşti asta –
Că mă voi bucura nesfârşit de mult
Dacă îmi vei mai trimite aşa-ceva.

one else in Bucovina will write in the following three decades.

He is already an early German Impressionist (long before Rainer Maria Rilke, born on the 4th of december 1875 in Prague, and before Georg Trakl was even born on the 3rd of February 1887 in Salzburg). Still, he won't be a typical Impressionist, because he will have to really abide, not to simulate his feelings. That is why, on the 27th of December 1882, when he finishes this poem, his words will express a bit of the peace, of the revolt, the melancholy and the resignation in his “Ballad”:

“Nightly wind gently creasing the surface of the sea, / The sun is sinking in it, in gold and scarlet incandes-cence. / Breezes warm and so mild, / Blowing freshly and leaving without the slightest murmur, / The orange-trees' branches only / Will keep soughing so sweetly and delicately, / So solemnly sacred; / The park and the sea are enjoying their peace, / A seagull's scarcely touching the waves in his flight, /He is sure to ignore what pain is, and misery.

The text from Vienna dated November 14th 1879 is a joke, placed at the end of Ciprian's letter to his sister, Marioara; it is written in the form of a satyrical song, still, with “echoes” of the modern poetry that was to come...

> But what is this, what's this, for Heaven's sake?
> Shoe polish... Dear, shall I put it back?
> Polish! – why did it have to make the luggage
> Heavier even?... Shsh... silly boy, it's your dessert,
> Grumpy and Scatter Brains; it has a target

Prin urmare, pentru toate astea, / Care mi-au făcut atâta bucurie, / Îţi strig din toată inima un puternic „Să trăieşti!”. Te salută şi sărută pe gură şi pe bărbie, Lunganul de frate din îndepărtata Vienă. Din păcate, n-a mai fost timp, iar poetul care se descoperise pe sine, pâlpâind în templul muzicii, nu şi-a mai exersat pana măiastră asupra cuvintelor. El ar fi putut înfăptui o revoluţie şi în poezia tradiţionalistă a românilor bucovineni, dar n-a mai avut vreme. Ciprian Porumbescu a fost şi un prozator extra-ordinar, dar care s-a şi putut manifesta într-o limbă lite-rară, germana. Toate scrisorile lui, paginile de jurnal şi „elaboratele”, deci eseurile, dacă sunt ordonate cronologic, se constituie într-un roman epistolar extraordinar. Am şi făcut o astfel de carte, cu acceptul şi cu ajutorul nepoatei compozitorului, doamna Nina Cionca, în 2003, când am publicat „Puneţi un pahar cu vin şi pentru mine”, de Ciprian Porumbescu, alegând titlul cărţii şi titlurile capitolelor din textele scrise de Ciprian.

Ciprian Porumbescu a fost un prozator înnăscut, cu o frază fluentă, care favoriza înşiruirea detaliilor în tablouri distincte şi impresionante, cu portretizări rapide, dar colorate şi convingătoare, cu un umor discret, dar scăpărător, care demonstrează o vitalitate debordantă, deci cu toate caracteristicile unei proze moderne.

Ciprian Porumbescu n-a premeditat o operă literară de sine stătătoare, dar a izbutit una, în care el este personajul central, un personaj în care timpul se dizolvă şi se consumă. Era un bărbat voinic, de aproape doi metri (la Viena, i se spunea „Domnul Prăjină”, iar în finalul poezioarei vieneze se mărturiseşte drept „lunganul de frate din îndepărtata Vienă”), plin de viaţă şi neastâmpărat (pentru că a sărutat o fată necunoscută pe stradă a

This polish here; everything has a target! / And, by the way, expressing thankfulness... / Something I definitely must not forget. / So, thank you! Bodenstedt is also happy / Before his pot of beer! Why shouldn't! / Be happy with these candles. Now, I can / Practise with keys, vur-vur-vur-vurr, oh, Jesus! / To hell with... I almost forgot the butter! / So fat and fresh, so lovely, nutritious, good that you' Il / Feel your mouth water: for two items – / For the polish and the butter. (Elegant bow to you).

Unfortunately, he would not see his sister again. The poet who had discovered himself in the temple of music stopped using his feather to write words and have them rhyme. He could have been the chief of a revolution within the traditionalistic poetry of the Romanians in Bucovina, but he did not live long enough for such an achievement. Ciprian Porumbescu was also an amazing prose writer, who could and took his chance to express himself in German. All his letters, diary pages and essays, in a chronological order, form an excellent epistolary novel. I already have made such a book, after having asked Mrs. Nina Cionca's permission, as Mrs. Nina Ciocna is related to the composer. I published it under the title „Puneţi un pahar cu vin şi pentru mine" ("Do Fill A Glass of Wine for Me"). Mrs. Cionca helped me. I chose the title and all the chapter titles. Ciprian Porumbescu was indeed a naturally gifted prose writer; his sentences had a refined and pleasant flow, encouraging enumerating details, displaying rapidly made, but colourful and realistic portraits, not lacking a discrete sparkling humour. All this witnesses of a vitality which is

fost arestat şi, când prietenii săi au intrat să vadă ce se întâmplă, el tocmai îi preda şefului poliţiei „regula contrapunctului”), dar, în acelaşi timp, duios, vibrând mereu de dorul Stupcăi şi, uneori, de cel al Pojorâtei, acolo unde i-ar fi plăcut să îmbătrânească. În textele rămase după el, Ciprian are un tragism real, dar solemn şi netrucat, care impresionează prin răzvrătirea împotriva irosirii timpului:

„Scrisoarea aceasta va sosi, sigur, tocmai în ziua de Ajun (1882, ultimul – n. r.) sau poate deja cu o zi înainte; de aceea, eu vă rog, vor fi, poate, şi Laura, şi Ştefan (cumnata şi fratele – n. r.) acasă, şi, ca să nu lipsesc nici eu din mijlocul vostru, puneţi această scrisoare pe masă, undeva, şi în faţa ei puneţi o plăcintuţă, aşa ca şi cum eu aş fi de faţă, şi, când veţi ciocni paharele, puneţi un pahar cu vin şi pentru mine şi ciocniţi cu mine; iar Marica să ia porţie dublă de grâu fiert, una pentru ea şi una pentru mine. Şi dacă Lola va fi acolo, ea trebuie să bea un pahar plin cu bere în sănătatea Berthei, până la fund. Ilincăi vă rog să-i daţi, dacă va cânta, 20 de creiţari, în mod special, şi să-i spuneţi că sunt de la mine. În ziua de Crăciun, toţi servitorii trebuie să bea, ca de obicei, rachiu. Safta trebuie să bea porţie dublă, un păhărel în sănătatea mea. În ziua de Crăciun, la amiază, pe la orele 13,30, precum şi în seara de Ajun, pe la orele 20,30, precis mă voi gândi la toţi şi vă rog, în acest timp, să pomeniţi şi numele meu. Eu sunt curios dacă voi avea sughiţuri. În vremea asta, mă voi închide în camera mea, mă voi gândi la toţi şi voi cânta, la vioară, o horă veselă – Doamne, cât sunt de nebun! – dar nu, vă rog, vă rog mult de tot pe toţi, să-mi îndepliniţi aceste mici dorinţi ale mele; mă va bucura nespus de mult”. Am copiat în câteva

always in expansion – another characteristic of modern prose.

Ciprian Porumbescu did not plan an independent literary work, but did achieve one. In his prose, the main character will be he himself, a character consumming and dissolving the idea of time.

He was a well-set man measuring almost two metres (He was nicknamed Mr. Staff in Vienna and would call himself "your huge brother" in his letters to his sister). He was enthousiastic and could enjoy life to the full (Once he was arrested for kissing an unknown girl in the street, and later, when his friends paid him a visit in prison, they found him teaching the counterpoint to the chief of the Police). His feelings towards Stupca and Pojorâta were tender. He would often confess a wish of growing old in Pojorâta.

In the texts we have from him, Ciprian Porumbescu shows – honestly – tragic feelings. Very impressive is his revolt against wasting time:

„This letter will reach you on the last Advent night, or, maybe, one day before. That is why I ask: as I would love to be with you – Laura and Stefan (sister-in-law and brother – r. n.) would probably be there as well – well, if you want to have me there, just put this letter somewhere on the table as if it were me. Put a little pie in front of it and when you toast, do fill a glass of wine for me and toast with me. Let Marica have two portions of cooked grain, one for herself and one for me. If Lola is there, she will have to drink up one glass of beer, to Bertha! If Ilinca sings, give her 20 kreuzers and tell her it is from me. On Christmas (1882, the author's last Christmas – r. n.), all the servants are supposed to drink,

rânduri textul acesta pentru a-l destina publicării şi de fiecare dată mi-a ars sufletul şi m-a convins că niciodată în Bucovina nu s-a scris ceva mai profund, mai adevărat, mai zguduitor. Dar vine şi sfârşitul romanului epistolar, când poate Timpul, după ce avertizează, „Măriorică, tu trebuie să fii pregătită pentru sfârşitul meu, să fii sprijinul tătuţei, să nu plângi, să nu te prăpădeşti, căci zilele mele sunt numărate...” formulează o cutremurătoare responsabilitate: „Nu lăsaţi să moară munca mea!”. Apoi, „încet, a adormit ca un sfânt”, iar paginile cărţii trăite se lovesc brutal de albul coperţii finale. Sfârşit.

Numai că Bucovina, insensibilă faţă de el chiar şi în timpul celebrului proces al „Arboroasei”, pus la cale de un prea zelos şi prea obedient procuror român al Bucovinei, al cărui nume nici nu merită încredinţat posterităţii, Bucovina insensibilă şi în ultimii lui ani de viaţă, dar şi câteva decenii după aceea, până când naţionalismul decadent avea nevoie de un simbol şi i-a tulburat liniştea deplină, falsificându-l şi lăsându-i „munca” în mormântul uitării, Bucovina, deci, îl abandonase, scapărul lui Ciprian împrospătând cu lumină doar altarele Banatului şi ale Ardealului („oamenii mă cunosc mai bine decât la noi, în Bucovina”, „Acuma, de Bucovina să nu mai vorbesc: acolo nu mai e scăpare. Putrejunea a crescut prea mult, încât s-ar mai putea cura ceva, şi numai un eveniment elementar i-ar mai putea scuti pe Românii noştri de pieire totală”, 8/20.09.1882).

N-aş putea spune că Ciprian Porumbescu s-a înşelat, dar mi-aş dori-o din tot sufletul (**I. D.**).

as usually, ouzo. Safta will have to drink two glasses – one to me! On Christmas, at about half past one in the afternoon, and in the last Advent evening, at half past eight, I will be thinking of you all and, please, do mention my name at that time. I'm even curious if I' Il be hiccuping.

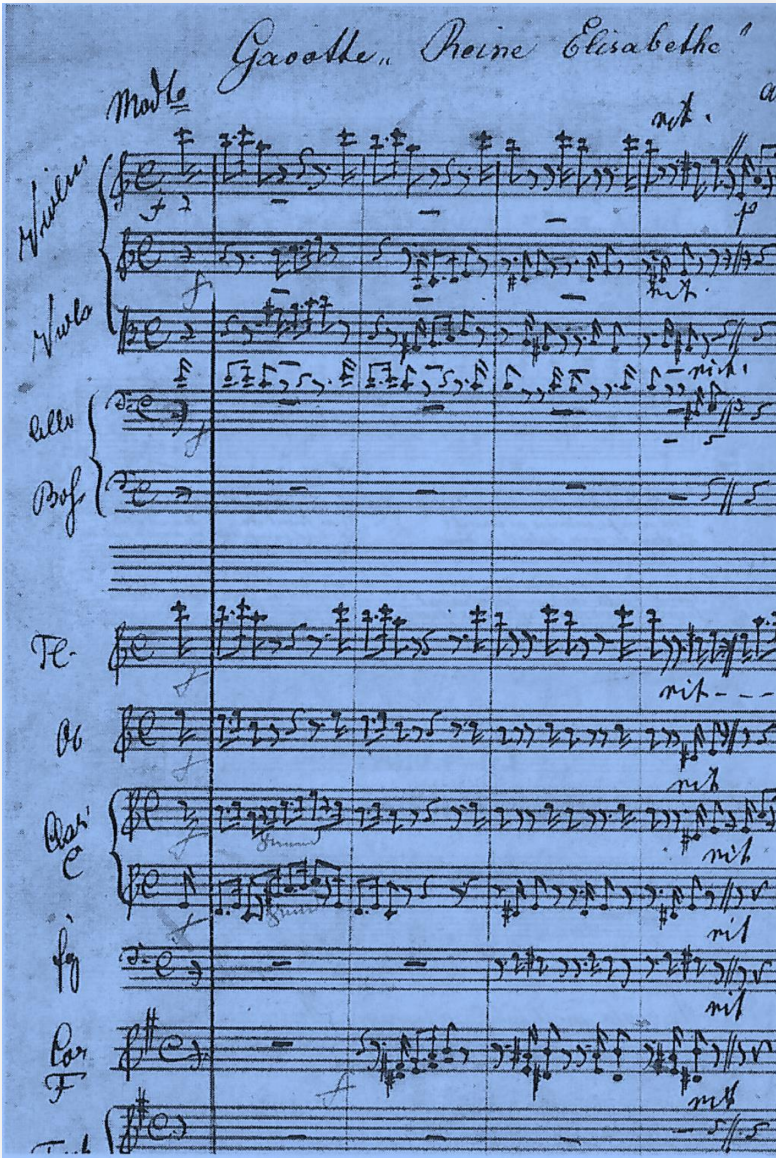
Il retire in my room then and think of you all and I will play a happy hora on my violin... I must be crazy... but, please, do these little things for me; they will make me tremendously happy".

I copied this text several times in order to publish it. Every time I did it I felt grief. Never had a Bucovinean writer written something more profound, truer, more touching. This is my opinion. The end of the epistolary novel is now close. Time will do her work, Ciprian will warn: "Mariorica, you have to feel ready to see my life ending; be there for dad afterwards, don't weep, don't suffer; I am now enjoying my last days". Then we shall witness him passing a great responsibility onto his kin. "Do not let my work die!". And then, "he died softly, the way saints do", and the pages of the book encounter the callous white colour of the cover. The End.

More callous than a book cover had been Bucovina. Bucovina ignored Ciprian Porumbescu during the Arboroasa process, initiated by an overzealous Romanian attorney whose name is not worth being mentioned to the new generations, Bucovina ignored him in the last years of his life, and even afterwards, until the decadent Romanian nationalism needed a symbol. Then

his peace was disturbed by falsifiers of images. While his work was still buried in forgetfulness. Abandoned by Bucovina, he will spread the light of his art in Transylvania and Banat ("people know me here better than in our Bucovina, but I want to shut up about Bucovina... there is no escape there; corruption has grown incredibly, one can hardly think of curing anything; only a natural disaster could save our Romanians from their extinction as a nation", 8/20.09.1882).

... I can hardly say Ciprian Porumbescu was wrong, but it is my strong desire (**I. D.**).

Gavotte „Reine Elisabethe"

Codrul Bucovinei

Polonia-i învinsă, Ştefan a biruit,
Ioan, regele slăvit, e-nfrânt, zace rănit,
Iar douăzeci de mii viteji din oastea-i mare
Prizonieri sunt astăzi, lipsiţi de apărare.

Roş soarele apune pe ceru-nflăcărat,
Parcă şi el băut-a din sângele vărsat
Şi parcă-ar vrea pe calea-i eternă să vestească,
Cu limbi de foc, cea luptă sălbatic-vitejească.

Craiul polon trimite la Ştefan soli de zor,
Greu încărcaţi cu aur roşu-strălucitor:
– La Ştefan-vodă mergeţi, acesta-i închinaţi,
Oştenii pân-la unul să mi-i răscumpăraţi!

Pornesc spre cortul mândru solii îndată,
Vorbesc cu dregătorii şi aur le-arată.
Şi-aceştia gândesc veseli: E chip de câştigat
Şi pentru Ştefan slavă şi pentru voievodat.

The Wood of Bucovina

Steven has won and John, the defeated Polish king,
Is wounded. Twenty thousand fierce valiants of his
As pityable pris'ners are waiting for the bliss
Of freedom. In exchange, they'd give almost anything.

The sun is shining, red, on a wildly flaming sky,
It's like the sky's been drinking the blood that had been
shed.
It's like he wants to open a mouth, tell, go ahead
Fiery about a battle – audacious, forceful, wry.

The Polish king is giving his messengers a lot Of gold.
“Go and tell Steven I can't have such a lack
Offer him this and buy my imprisoned soldiers back!”.
The messengers depart with the jewels they have got.

They reach the tent. No luxury, still, the sight of pride.
The messengers are showing gold, once they've been
shown in.
The ministers think: this is an occasion to win
Glory for both our prince and our Moldavian side.

– Primeşte-aceste daruri, voivoade luminate,
Dă-acestor prinşi în luptă dorita libertate!

Ia aurul, ridică un monument al ţării
Din piatră, martor vremii, să nu fim daţi uitării!

Se-ncruntă voievodul şi peste câmp priveşte
Unde mai strigă moartea şi sângele-abureşte:
– Din marmora cea rece un monument vreţi voi?
Nu! Altul mult mai falnic va povesti de noi!

Trimiteţi solii-acasă, rămân polonii-aci.
Ei înşişi monumentul cel falnic l-or zidi!
Câmpia bătăliei ei să mi-o are-ndată,
Lungime două mile şi una milă lată,

Şi jir de fag s-arunce-n pământul plin de sânge...
Va răsări un codru ce-n veci nu se va frânge,
În măduva-i, în creanga-i s-a strecurat odat'
Viteazul nostru sânge, ce astăzi s-a vărsat.

Smucit de vifor, codrul să strige cu tărie:
„Aici a-nvins românul cel tare-n bătălie!",
Frunzişu-n vântul serii să-ngâne liniştit:
„Somn lin, viteji ce-aicea, luptând, aţi biruit!".

Şi zi şi noapte-oştenii mândrului crai leşesc
Tot ară şi plantează şi mulţi se prăbuşesc.
Curând pe cea câmpie răsare înverzind
Al Bucovinei codru, izbânda-n veci vestind"[35].

---

[35] Leu, Paul, *Ciprian Porumbescu*, Editura Muzicală, Bucureşti 1978, pp. 174, 175

“Receive these gifts, Moldavian voivode, and, please,
assent!
Give these imprisoned people the freedom that they long
for
And use this gold from our king John, use our offer
To raise this land a statue, cathedral, monument...”.

The voivode frowns, beholds the fields and then speaks
out:
“Where there is blood and death still calling, you'd enjoy
Seeing a monument? A speechless marble toy?
No! I will have a wood here, I'Il command trees to
shout!”.

Send home the messengers, let stay the warriors.
It is them who shall raise the monument I will
Have raised! I'Il have them plough the battle field, one
hill –
Three miles of land – a wood! In rustle... Glorious...

They shall cast masts of beeches into the bloody land...
An everlasting wood shall then rise and tell a story.
It slipped once in its essence, in everlasting glory
Brave, our manly blood. I think you understand.

Under the scary snowstorm, in force, the wood
shall call:
“It's here were brave Romanians once won. It's here, it's
here!”.
The leaves shall gently utter with the wind all a clear
Wish: “Rest in peace, dear valiants, rest in peace, each
and all...”.

Fóia Musicala și Literara.
Idilă
pentru piano de
Op.18.
Din compositiunile
Ilustrissimilor Domni
Dr Alexandru și Zeno Mocioni de
JAȘIANE
Vals pentru
PIANO
de
C. PORUMBESCU.
Op. 19.
Din compositiunele lui
Ciprian Porumbescu.
BALLADE
POUR LE VIOLON
PIANO
C.PORUMBESCU.

And they plough. And they plant, and some fall. Day by
day.
The proud Polish king's soldiers, ever since, scarcely
pausing.
And soon on that large field, it will grow, to skies rosy
The wood of Bucovina. Victory signs will stay!

Coroana Moldovei

Pe a ţării noastre zare
O lumină creşte-ncet,
Tot românul viu tresare
Ca din moarte înviet!
În genunchi, toţi, cu sfială,
Fii acestui bun pământ,
Căci lumina triumfală
Iese dintr-un vechi mormânt!

În acel locaş de pace
În al morţii veşnic somn,
De trei veacuri cine zace?
Ştefan, bravul nostru Domn.
În genunchi, toţi, cu sfială,
Iată, Ştefan cel Slăvit
Şi coroana-i triumfală,
Şi-al său braţ nebiruit!

O! coroană, ca şi tine,
Noi în umbră-am fost pierduţi,
Varsă-n ţară vii lumine
Să fim lumii cunoscuţi!
În picioare, toţi, cu fală!
Saltă, saltă, ţara mea,
Căci coroana-ţi triumfală
Ea pe frunte-ţi va şedea![36]

---

[36] Morariu, Leca, *Iraclie şi Ciprian Porumbescu*, Editura Muzicală, Bucureşti 1986, pp. 286, 287

The Crown of Moldavia

Far away, in the horizon.
There's a dim light growing clear
All Romanian brows rise on
This day blessed, Heaven's near!
On our knees in awe, Romanians,
Children of this country brave,
Tryumphant, the light is coming
From the valiant's old grave!

In that peaceful place, for cent'ries,
Who's the hero who is resting?
It is our Prince, it's Steven
Glorified, our Prince. We're fretting.
On our knees, in fear and awe,
Lo, behold, Steven the Great
And his crown we see and saw
And his arm – never too late…

Crown serene, much like you, we
Dwelt abandoned in the shade,
Cast your light upon us, be
Witness of our deeds; you're made
Up of gold and precious stones!
And you, land of mine, be glad:
Splendid crown the valiant owns,
Splendid jewel your brow had!

Inimă de român

Am o inimă în piept
Ce-mi palpită pentru drept,
Pentru drept şi datorie,
Adevăr şi armonie,
Pentru dreptu-mi voi să mor,
Voi să mor, să mor.

Ca român, în piept nutresc
Simţul nobil românesc,
Pentru patrie şi naţiune
Şi virtuţile străbune,
Pentru patrie voi să mor,
Voi să mor, să mor.

Dar mai simt în piept un dor
Pentru-n dulce scump odor,
Pentru puica-mi bălăioară
Cu guriţa-i rumenioară,
Pentru puica-mi voi să mor,
Voi să mor, să mor.

Iar când bunul Dumnezeu
Va curma spiritul meu
Şi inima-n veci va apune.
Atunci, Doamne,-n rai o pune,
Că-i inimă de Român![37]

---

[37] Muzeul Judeţean Suceava, *Ciprian Porumbescu (1853-1883),* Suceava 1983, pp. 45, 46

Heart of a Romanian

In my chest a heart is beating
For what's right, for duty, honour,
Truth and harmony, not glamour.
That's the way my heart is treating
These ideas. For what's right
I will die, will die.

I'm Romanian; I feel
Love for homeland, virtue, nation;
I hold them in adoration –
Old virtues are real.
For my homeland and what's right,
I will die, will die.

But there's one more love I feel
For my neighbour girl, my sweetheart.
Golden hair, sweet lips; I depart
And I now my longing's real.
For my angel – my heart's right –
I will die, will die.

Trei culori

Trei culori cunosc pe lume
Ce le ţin ca sfânt odor,
Sunt culori de-un vechi renume
Amintind de-un brav popor.

Cât pe cer şi cât pe lume,
Vor fi aste trei culori,
Vom avea un falnic nume
Şi un falnic viitor.

Roşu-i focul vitejiei,
Jertfele ce-n veci nu pier,
Galben, aurul câmpiei,
Şi-albastru-al nostru cer.

Multe secole luptară
Bravi şi ne-nfricaţi eroi
Liberi să trăim în ţară
Ziditori ai lumii noi.

Iar când fraţilor m-oi duce
De la voi şi-o fi să mor
Pe mormânt, în loc de cruce,
Puneţi mândrul tricolor!

In the World I Know Three Colours

In the world I know three colours,
Which I hold in adoration,
They describe the fame and valour
Of a people and a nation.

And as long as every colour
That we worship shines on brightly,
We shall have the name and ardour
Of a race so brave and knightly.

Red is bold, a noble stain,
Sacrifice that never dies,
Yellow fields, abundant grain,
And, serene, blue stands for skies.

Cent'ries long, our boldest heroes
Have been fighting with the sword
So we could keep our credos;
Our progress, their reward.

Hora

Haideţi, fraţi, cu bucurie,
Hai cu toţi să ne-nsoţim
Şi în sfântă armonie
Viaţa să ne-o îndulcim.
Pân'ce timpul tinereţii
Ne inspiră plin de foc,
Să uităm greul vieţii,
Să trăim numa-n noroc!

Pân'ce stă pe cer un soare,
Tot români voinici să fim,
Pân'ce înfloreşte-o floare,
Naţia să ne-o iubim;
Pentru patrie şi bine
Viaţa o sacrificăm,
Pân'ce curge-un sânge-n vine,
Pentru naţiune ne luptăm!

Închinaţi pocalul dulce
Geniului nemuritor
Să ne dea curaj la toate,
Să ne dea la lucru spor;
Daţi-vă, deci, mâna dreaptă
Sub un sacru jurământ
Că-n unire şi-n frăţie
Veţi trăi pân' la mormânt![38]

---

[38] Muzeul Judeţean Suceava, *Ciprian Porumbescu (1853-1883),* Suceava 1893, pp. 46, 47

The Hora

Come on, bros, in happiness,
Let us gather here
And let our togetherness
Bring a bit of tenderness,
Bring our fates near.
Enthousiastic, youth-inspired,
Let's be like a boy!
Forget hardship, mis'ry, tired
Hours; let's have joy!

As long as we can see a sun,
Let us be strong and daring,
Before the blossom, white, is gone,
Let us be good an caring;
Caring for our homeland dear;
Ready to sacrifice
Our lives; there is life in our hands,
No one will perish twice!

Raise the glass with the sweet liquor
To the genius eternal;
May he give us strength and vigour,
May he give us all a vernal
Gusto! Let us swear: we'll live
Like a family from now on
And we will never deceive
One another – till we're gone!

Suspinul prizonierului

Amară mi-e viaţa, amară pân-la moarte,
De tot ce mi-e sincer, de tot ce mi-e sfânt
M-a despărţit o crudă, tirană oarbă soarte,
Ah, n-am nici o speranţă şi oi să mor plângând!

Pe nime' n-am, pe nime' cui să mă plâng cu jele,
Ah, numai ziduri mute şi lanţul zurăind,
Aici îmi pierd juneţea, aici zilele mele,
Ah, n-am nici o speranţă şi oi să mor plângând![39]

---

[39] Stanca, Horia, *Ciprian Porumbescu / Portretul unui mare animator*, Ed. Dacia 1975, pp. 115, 116

A Prisoner's Cry

Oh, bitter are my hours until I'm in the grave,
I'm ripped apart from all I've been cherishing as holy,
I'm cast in all this mis'ry, forgetfulness and folly
By blind tyrannic fate, as by a pow' rful wave.

There's no one who can hear me calling or my sigh,
Oh, deaf are all these walls, oh, gruesome sounds the
chain,
It's here where I will perish, my prayers are all in vain,
There is no hope for me, in tears I will die!

Imn ad-hoc

Imn festiv, la primirea solemnă a înalt Preasânţiei Sale, Domnului Arhiepiscop şi Mitropolit Teoctist Blajevici, la sosirea I. P. Sale în Eparhia Bucovinei, Cernăuţii[40]

Pe cerul Bucovinei, o zare azi apare,
O zare luminoasă, de-un mândru viitor,
E zi de bucurie – e zi de veselire
Ce farmecă poporul de bine mult dorit,
Să fericească ţara, azi bine au voit.

Lumina pentru viaţa şi scopul ei prea sfânt,
Protector-nalt şi tare, ce-n inima-i îmbină
Dreptate ne-ndoită cu-n spirit bun şi blând,
Deci saltă, Bucovină, de multă bucurie,
Îmbracă-te-n veşminte de luciu şi veselie,
Căci unul se apropie, ocupă tronul său!

La noi, stând cu credinţă, virtute şi constanţă
La orice ocaziune şi greu neprevestit –
În Teoctist Blajevici avem fermă speranţă
De-un viitor ilustru, de-un timp prea-fericit![41]

---

[40] Vezi şi varianta iniţială, publicată în *Predicatorul săteanului român*, Cursul III, Nr. 7, Anul 1877, p. 221

[41] *Predicatorul săteanului român*, Cursul III, Nr. 7, Anul 1877, p. 221; Morariu, Leca, *Iraclie şi Ciprian Porumbescu,* Editura Muzicală, 1986, pp. 275, 276

An Ad-hoc Anthem

Written on the occasion of the solemn welcoming of His Eminence, the Archbishop and Metropolitan Teoctist Blajevici in Cernăuţi

New horizon shows itself on the sky of Bucovina!
New horizon clear and bright, new horizon, glorious
future!
It's a happy day today; I could say it hasn't been a
Cheerful day like this before many years; this day will
nurture
Our land, people and name. A day blessed, a day known.

Light is for the eyes, for life, for the living and the
growing,
A wise, but mild man is taking the Metropolitan's gown.
So, rejoice now, Bucovina, the good angels are now
throwing
Good-fortune seeds in your valleys, on your peaks, in
every town.

Take your own bright gown of sunbeams, land of mine,
and do it knowing
That the Metropolitan will be seated on his throne.
In faith, virtue and patience, down roads, or paths and
slopes,
In prosperous happy days, or days "without a dime",
Was Teoctist Blajevici with us! We keep our hopes
Por an illustrious future, a more than blessed time!

Cântece studenţeşti şi cuplete

Vechea noastră gardă

Ce scânteie deodată
Din noaptea înstelată
Atât de viu,
Cu luciu roşu auriu?
Ce trece-n fundul zării
Ca negura-nserării,
Semeţ păşind
Cu viers vioi cântând?
E vechea noastră gardă.

Cine-ntârzie adese
La încărcate mese,
La chef şi vin,
Golind pocalul plin?
Şi-nfruntă vijelie
Şi-a zeilor urgie,
Mereu voioşi,
Cu foc şi curajoşi?
E vechea noastră gardă.

Our Old Guard

What's sparkling in the night
So suddenly, so bright,
So golden-red
All a... glitter?
What goes beyond the horizon line
As soon as it's got dark and, fine
And cosy, streetlights are lit,
Proud attitude –
I'd drink a liter
With them: our old guard!

Who's always being late
For sleep? A cruel fate
Will simply keep inviting
Them all for boozing, partying,
So, who goes late to bed?
(And all a glitter?).
Who will defy a tempest,
Bravely wrapped in the latest
Of uniform designs?

A cântecului culme
Cine-o atinse-n lume?
Şi-al cui cuvânt
E sfânt pân-la mormânt?
Cine pentru onoare
Şi pentru ţară moare,
Purtând cu drag
Al gardei mândru steag?
E vechea noastră gardă!

No further hints and signs:
It is our old guard!
But who has reached the summit
In singing; we won't harm it
By speaking out the truth!
Whose promise is like their breath,
Sacredly kept, till death?
Who'd die for honour and land?
Carrying with a firm right hand
A flag?
It is our old guard!

Merge unu-ntr-un hotel

Merge unu-ntr-un hotel
Strigă: – Kelner, auf der Stell![42]
Mâncă, bea ca-un grof bogat
Şi fumează ca-un magnat,
Iar când vine la plătit,
El afară o-a tulit!
Şi de ce, de ce, de ce?
Că-i domn cu guler şi cu frac,
Cu castor şi papuci de lac,
Deşi-n pungă-i suflă vânt,
El e domn pe-acest pământ!

Suflă iarna-un viscol rău
De-ţi cauţi iute cojocul tău,
Vezi un domn, de îngâmfat
Face Fensterpromenad[43]
Numa-n bluză de satin!
De fudul! Un paladin!
Şi de ce, de ce, de ce?
Că-i domn cu guler şi cu frac.

De-mprumuţi altuia bani,
Nu-i mai vezi în zeci de ani.
Ba se ţine de-atacat
De-i ceri înapoi îndat';
De-l pârăşti la tribunal,

A Guy Enters a Hotel

[42] Chelner, la ordin! – traducere Victor Morariu.
[43] Promenadă prin faţa ferestrei adoratei

A Guy Enters a Hotel
And shouts: – Kellner, auf der Stell!
Eats up, drinks up like a count
Smokes cigars and looks around
Like a prince. Now he must pay.
Where is he? He's dashed away!
And again: why? Why? Why? Why?
He's a gentleman in a tailcoat;
Beaver fleece, a shiny shoe,
Airy pockets, now guess who!

Frost and snowstorm, cold and windy,
My *cojoc* is warm, not trendy;
I see a man, as old as dad.
Taking his Fensterpromenad
With an "airy" satin shirt on!
Flirt with the cold! Flirt on, flirt on!
Vanity, no fair – and why?
Because he's a gentleman in a tailcoat.

Money if you lend, remember,
To some Club X- Club Y member,
You won't see it very soon!
He's offended if, at noon,
You call to get back your cash.
If you sue him, he'll sneer: "Aşi!"
He'll win on paper, walk by,

El câştigă, zău, formal

Şi de ce, de ce, de ce?
Că-i domn cu guler şi cu frac.

De se-ntâmplă-un post vacant,
Ah, atunci un complesant,
Pentru că-i un *proteje,*
Iacă-i comisar în spe!
Tu ai merite, el nu,
Dar postu' nu-l capeţi tu
Şi de ce, de ce, de ce?
Că-i domn cu guler şi cu frac.

De-ai fost Ia un birt vestit
Cu nu'ş'care, de-ai chilit
Şi aţi tras hăt, binişor,
Pierzi îndat-al tău decor;
De-a şi pica el mort de beat,
Tot tu, nu el te-a îmbătat.
Dar de ce, de ce, de ce?
Că-i domn cu guler şi cu frac.

Pleci de-aici pân-la Lujeni
Tu şi-un domn, cu Eisenbahn,
Conductorul, vei vedea,
Deschizându-ţi o cupea,
Ţie-ţi zice: „Marsch daher!"[44],
Lui: „Ich bitte gnad'ger Herr!"[45],
Şi de ce, de ce, de ce?
Că-i domn cu guler şi cu frac.
Sneer again. Why? why? why? why?

---

[44] „Marş încoace!"
[45] „Poftiţi, slăvite domn!"

He is a gentleman in a tailcoat...

There's a vacancy. Compete
Now against protejé Pete,
Graf, Burggraf of So-and-so,
Inspector of Police; you know...
All your efforts are in vain.
Spare your fragile heart some pain:
Just be wise and don't apply!
And again: why? why? why? why?
Because Pete's a gentleman in a tailcoat.

If you've been boozing in some pub
With So-and-so-and-so, don't “grab
Your chance” to make your image good!
Just try to understand you' re fooled!
May he drop dead from all the booze,
Remember: only you will lose
Face. And again: why, why, why, why?
He's a gentleman in a tailcoat.

You are leaving for Lujeni
You and him, by Eisenbahn,
You will see the porter running.
Flying, op' ning a compartment.
He'll say to you: „Marsch daher!”
And to him: Jch bitte gnad'ger Herr!
And again: why, why, why, why?
He is a gentleman in a tailcoat,
have you forgotten?

Altu-un mare amploiat La cănţălării de stat,

Dă emisuri[46] ca-un tătar,
Încă cere biruri mari,
Deşi mulţi se plâng că-i greu,
El îşi merge drumul său...
Şi de ce, de ce, de ce?
Că-i domn cu guler şi cu frac.

Mulţi ţărani îs ascultaţi[47]
Tot de chin îs apăraţi,
Altul, de când e făcut,
El în veci nu s-a bătut.
Ţăranul merge în foc,
Iar ista bea la poloboc,
Şi de ce, de ce, de ce?
Că-i domn cu guler şi cu frac.
De te-a pus un rău păcat
Să gândeşti la însurat
Şi-ai ales pe gustul tău –
N-a fi-a ta! Eşti nătărău!
Vine altul mult prost!
Pe-ista-l vrea aşăşi de-arost!
Şi de ce, de ce, de ce?
Că-i domn cu guler şi cu frac.

Eşti, de-exemplu, la un bal,
Angajezi la joc, formal;
Ea-ţi răspunde nesmintit:
„O entschuld'gen! Ich bin mud!”[48],
Here's another. Big fat clerk,

---

[46] Ordonanţe
[47] Recrutaţi
[48] „O, scuzaţi! Sunt obosită!”

(De facto a big fat jerk),
He decrees and decrees again,
Over and over again and
Asks huge rents;
Everyone complaints:
It's not easy.
He will keep pleasing
Himself. And again: why? why? why? why?
Because he's a gentleman in a tailcoat.

Many peasants will be heard,
Supported, protected. Hurt?
Offended? They may speak up!
But this man, he never fought
In a war. He always thought:
“Let the peasants fling themselves
In the fire! On my shelves,
There are my bottles of *ţuica*!
And tomorrow comes my *puica*!
Let the foolish die…
Pardon... “why?”
I am a gentleman in a tailcoat”.

If you no longer tease and tarry
And seriously plan to marry...
And you have chosen! Just for you
The girl appears to be – guess who
Will be the choice of the delicate maid?
Stupid and bald and bad-mannered and... they'd
Guess in no time who, some bright little boys:
“The... gentleman over there, in a tailcoat...”.
Vine altul, târâit,

Cu-ista joacă – acu' nu-i „mud",
Şi de ce, de ce, de ce?
Că-i domn cu guler şi cu frac.

Şi de-ai fost cumva-nvitat
La o „soare de stat"[49]
Vezi că pe-altu-l fac baron!
Pe tin' te bagă-ntr-un cotlon,
Deşi-ai studii şi maniri[50],
Nu eşti ca dânsul cavalir!
Şi de ce, de ce, de ce?
Că-i domn cu guler şi cu frac,
L-Arboroasa s-a înscris
Oareşicare din Timiş,
El îi membru fondator
În prezent şi-n viitor!
Dar taxa, asta-i bagatel!
N-o mai plăteşte nici defel!
Şi de ce, de ce, de ce?
Că-i domn cu guler şi cu frac.
Şi aşa, trăit, muncit,
Mori, c-aşa e sorocit!
Vezi, atunci, lumea de-aci
Cum te ştie preţui:
Lui îi cântă Stadtmusik[51],
Ţie, nici un cucurig!
Şi de ce, de ce, de ce?
Că-i domn cu guler şi cu frac[52].

---

[49] La un protocol
[50] Manieren – conduită impecabilă
[51] Muzica oraşului

You've been living, striving, working,
And you'll die. No one will sing
A note or a pause.
He'll enjoy some Stadtmusik
Performance post mortem – why?
He is a gentleman.
In
a
tailcoat.

---

[52] Morariu, Leca, *Iraciie şi Ciprian Porumbescu,* Editura Muzicală, 1986, pp. 230, 231

Criza de bani

Să vă cânt cu vocea lină
 De ce-acu', de zece ani,
Peste biata Bucovină
A căzut criza de bani.

Unde mergi, acu' pe stradă,
Întâlneşti numai târlani
Ce ne-nşeală şi ne pradă,
Iată, dar, criza de bani!

Şvăbălăi din toată lumea
S-au înmulţit ca guzgani
Ce deşartă fondul nostru[53],
Iată, dar, criza de bani!

Damele îşi poartă multe
Ciboţele-n gaetani
Şi frizura ca un munte,
Iată, dar, criza de bani!

Pudruite şi sfeclite
Cu pudră de cinghiscan,
Decoltate de un metru,
Iată, dar, criza de bani![54]

---

[53] Averea Fondului Religionar

Economic Crisis

Minstrel sings, his gentle voice
Trembles at the thought of it:
"Bucovina... girls and boys...
Is in crisis, is faillite".
Wherever you turn your head
You will see a tidy-dressed
Cheat. His conscience's gone and dead
Bucovina...'s being un-dressed...

Our damsels only wear
Boots with laces and no-rest
On the dance floor. And high hair-
Buns! The country... is being un-dressed...

On their cheeks, two pounds of powder
From Mongolia or the West,
Décolletages seem enormous,
Bucovina...'s being un-dressed...

They've been studying in convents
For ten years, eleven; lest
They should stay unmarried. Knowledge?
They do know how to be dressed.

---

[54] Morariu, Leca, *Iraclie şi-Ciprian Porumbescu,* Editura Muzicală, 1986, p. 233

Demoazele prin convicturi
Studiază zece ani,
Iar când ies nu ştiu nici buche,
Iată, dar, criza de bani!

Teologii de acuma
Îngâmfaţi-s ca curcani,
La peţit cer mii şi sute,
Iată, dar, criza de bani!

Muzicanţi, la noi, în ţară,
S-au înmulţit ca ciobotari,
Dacă chiar şi N. N.,
Iată, dar, criza de bani!

Îîn Costâna, de exemplu,
Cuconaşul Emilian
Joacă rol de artist mare,
Iată, dar, criza de bani!

Theologians and priests,
By all vanities possessed,
Demand dowries: thousand crowns,
Bucovina…'s being un-dressed...

Cisla[55]

Corul deputaţilor:

Cisla noastră mult vestită
Azi s-a strâns să ţie sfat.
Pentru bine e-ngrijită,
Pentru drept **şi** pentru sat:
Vornicu-i[56] vestitul ţării
Şi cu patru deputaţi,
Noi suntem capul grămezii,
Toţi ni-s nouă-ncredinţaţi.
Deci, bădică, vornicele,
Să ne spui ce-i nou prin sat,
Ce greutate sau ce jele
Avem noi de alinat!

Deputatul I:

– Tăceţi, tăceţi ca să grăiască!
– Badea vornic să trăiască!

Vornicul:

Blagocinstiţi consăteni
Din Prosteşti şi din Făleni,
Creştini buni şi toţi cu minte,
Ascultaţi a mele cuvinte!

---

[55] Adunarea consilierilor comunali (deputaţi, cum se numeau pe atunci)
[56] Primarul

The Cisla

Deputies'Chorus:

Our famous glorious Cisla
Have been gathering.
Our Cisla, yes, it is a
Village-everything:
Glory nr. 1, the vornic,
Deputees – four, wise;
We' re the head of the heap; tonic,
We'll judge, heal, advise.
So, *bădică****,*** *vornicele*,
Tell us what is new,
In the village; every alley
Has pains in its dew!

Deputy I:

– Silence please, talk no more!
– Give badea vornic the floor!

Vornic:

Highly honoured citizens
Of Silly Hill and Bragbreech,
Ye are all good Christians,
Grown-up; listen to my speech!

Deputies'Chorus:

Long live our vornic!

Corul deputaţilor:

Trăiască!

Vornicul:

Avem bani, ştiţi, în grămadă...

Corul deputaţilor:

De bani e vorba, de bani e vorba,
De bani e vorba! Să-l auzim...

Vornicul:

Strânşi cu drept, dar mult cu sfadă:
Patru sute de arginţi.
Strânse cu sudori fierbinţi!
Cum să-i punem la răcoare,
Să ne dea camătă mare,
Camătă, zău, creştinească,
Dar de nu... şi evreiască?

Corul deputaţilor:

Trăiască!
Trăiască!
Patru sute de arginţi,
Strânse cu sudori fierbinţi!
Cum să-i punem la răcoare,
Să ne dea camătă mare...
Hm, hm. hm, hm, hm, hm...

Vornic:

We've got money. And a-plenty...

Deputies' Chorus:

It's about money, money!
Money makes the world... Shsh! Listen to him...

Vornicul:

Ten today, tomorrow twenty:
Four hundred, of silver, pieces!
Let's put it aside, the treasure
We have earned with sweated faces:
Big fat usury we'll get!
Christian us'ry... Jewish measure
(During the Great Lent)!

Deputies' Chorus:

Long live ou vornic!
Long live...!
Four hundred, of silver, pieces!
We have earned with sweated faces:
Big fat usury we'll get!
During the...
Hmm, hmm, hmm, hmm, hmm, hmm...

Deputy II:

Listen now to me,

Deputatul II:

Ascultaţi de mine,
Deputaţi ca mine,
Vornice-nţelepte,
Ce faci toate drepte,
Să vă sfătuiesc,
Drept să vă grăiesc...

Corul deputaţilor:

Stat muieresc! Sfat muieresc!
Muierea-i dracu', ea te-nşală,
Nu voim nicidecum,
Că-i sfat muieresc
Şi vom fi înşelaţi,
Vom fi înşelaţi.
Nu vrem să fim înşelaţi,
Că suntem domni deputaţi!

Vornicul:

Vedeţi, oameni buni, că-i greu
A fi Domn şi cu dreptate...
Deci, ne-ajute Dumnezeu
Să nu-ntrăm, zău, în păcate!

Corul deputaţilor:

E greu, e greu, e foarte greu!
Deci, ne-ajute Dumnezeu,
Că noi oameni slabi suntem,

Numai plăcinte visăm...

Martin, deputatul al IV-lea

Daţi-mi voie, oameni buni,
Să vă dau un sfat, un sfat
Cum îl ştiu eu din străbuni
Şi cum eu l-am învăţat.
Tatăl meu, când avea bani,
Iartă-l, Doamne-Sfinte,
Nu-i mai da pe la ţărani

Ce ne scot din minte,
Îi plăcea a trăi bine,
A mânca şi-a bea domneşte,
Deci, ascultaţi-mă pe mine,
Că vă grăiesc româneşte,
Nu ne-om bate capul tare
Cum să-i punem la răcoare...
Hai să-i bem ca deputaţi,
Ca români şi-n Christos fraţi!

Corul deputaţilor

Să trăieşti, bade Martine,
Că ne-ai sfătuit de bine,
Să trăiască satul nost',
Că, vai, Doamne,-i prost!
Hai să-i bem! Hai să-i bem!
Hai să-i bem, pân' ce-i avem,
Tot voioşi,
Bucuroşi!

Deputees, you three,
Vornic, wise advisor
Always acting wise or
Saying the right thing,
I, for one, I think...

Deputies' Chorus:

Effeminate state and council!
Woman's the devil and will cheat,
It's effeminate, yes, the council,
What a treat,
What a... what a treat!
We will not be cheated, we...
I am a deputee,
You are a deputee,
He...

Vornic:

Now you can, finally, see
That it's difficult to be
Gentleman and referee...
May God keep us passion-free!

Deputies'Chorus:

Difficult, indeed, we see!
May God keep us passion-free,
We are human, weak, so, we
Focus on sarmalele...

Las’ să ştie satul nostru
Că suntem cu voie bună,
Că puşcăm cu bob în lună
Şi suntem domni deputaţi!
Hai să-i bem, hai să-i bem,
Hai să-i bem, pân’ ce-i avem.
Tot voioşi, bucuroşi,
Bucuroşi! Uraa! Uraa!”[57].

---

[57] Morariu, Leca, *Iraclie şi Ciprian Porumbescu,* Editura Muzicală, 1986, pp. 250-253

Martin, the 4th deputy

May I, may I, gentlemen,
Say how I view this myself
(Views from ancestors as sage
As a fairy or an elf).
Me old man... when he got cash
Would not fill the peasants' bags.
He'd not do anything rash
For his fellow-men in rags,
He'd eat, he'd drink like a lord,

He'd enjoy life to the full.
So, listen to me, Romanians
On this side of the Carpathians,
We won't storm our brains again
How to do a good bargain…
Let us drink! As deputees,
Brothers all in Christ, and... Cheers!

Deputies' Chorus:

Hurrah for *badea* Martin,
Who gives us good advice,
And before we are parting
Again, let's drink! No vice
No passion and no sin,
Simply enjoying life!
Long live the peasants' kin
That we can fool! We strive
For general happiness:
Be happy, merry, drink!

Let them, in their dizzyness,
Think we brainstorm hard and think
Matters over, which do ache.
Saving money, what a fake
Attitude! Go the Jew
Who is nicknamed Garlic Stew,
Get the booze and let us drink! Drink!

Adio, deci

Ieri, o floare radioasă
Străluceai tu printre flori
Şi zâmbeai dulce, voioasă
Ca un înger printre zori.

Azi, mormântu-ţi e căsuţa,
Nu mai eşti între surori:
O, iluzie pierdută,
Dormi uşor, dormi uşor!

Ne-ai lăsat, scumpă mlădiţă,
Ne-ai lăsat, ah, scump odor,
Adio, deci, scumpă Aglăiţă,
Adio, adio, dormi uşor![58].

---

[58] Morariu, Leca, *Iraclie şi Ciprian Porumbescu*, Editura Muzicală, 1986, p. 269

Good-Bye, Aglae!

Yesterday, a lily flower
Among flowers, you did rise,
You would smile at gracious hour
Like an angel sweet and wise...

An today you are no longer
With your kin, a tomb's your place,
Oh, illusion gone, you're younger
Now than ever, dearest face!

You deserted us, loved being,
You left us in sorrow deep.
Good-bye, Aglae, we'll be seeing
You Above. Now, we can weep.

Salut Arboroasei

Bine ne-am găsit pe-aice,
Tot cu bine şi de-acum,
Cât vom fi, să fim ferice,
Deci, cântăm, cântăm, ş-acum,
Naţia, scumpa noastră naţie,
Ea viseze-n viitor
Să lucreze cu-energie
La-al său bine, la-al său spor!

Arboroasa, scutul nostru,
Să-nvieze-n luciu mereu,
Iar noi, toţi, uniţi în cuget,
Toţi uniţi în Dumnezeu;
Limba noastră mult iubită
Fie-n veci de noi vorbită
Şi ne ţie ca pe fraţi!

Spirit curat, academic,
Să ne-nsufle ne-ntrerupt,
Să ne dea curaj la toate,
La lucrat şi la băut
Pentru naţiune, pentru ţară,
Şi ca toţi uniţi să fiţi![59].

---

[59] Morariu, Leca, *Iraclie şi Ciprian Porumbescu,* Editura Muzicală, 1986, p. 386

To Arboroasa

Greeted be you, all, my brothers,
Best of wishes! Our mothers
Would be happy to see us:
Singing and raising the glass
For our Romanian nation,
For its dreams, its liberation,
For our good work, in health,
With its aim: Romanian wealth!

Arboroasa, our shield,
May it never ever yield,
May it have now its new dawn,
And let us in God be one;
Let our tongue, beloved, be
Spoken here eternally
And let it keep us together!

Genuine academic spirit
Love of homeland, how we live it,
May all this inspire us
When we work, drink, study – thus
We'll never forget our nation,
Unity or liberation!

Anacreon, cântă să bem!

Anacreon, cântă să bem.
Să bem – cântă chiar şi Horaţ, valera!
Deci, hai poeţilor s-urmăm
Că sunt de Muze inspiraţi,
Grecii şi Romanii
Hunii şi Alanii
Beau necontenit,
Deci, hai, deci, hai la lucru, hai!

Moisi şi-Aron la vin chileau,
Sânt Petru-n testamentul nou,
Şi cine-acuma n-ar mai bea
Ar rămânea măgar şi bou.

Socrate, deşi-un învăţat,
De vin nicicând nu se ferea,
C-adesea, când venea-ncălţat,
Xantipa mi ţi-l scărmăna.

Iar Diogen, acel şahrai,
Şedea-ntr-o bute ca-n sicriu,
Ce însă, de departe, vai,
Puţea a vin şi a rachiu.
Moisi şi-Aron şi Diogen,
Socrat, Anacreon, Horaţ,
Ei, toţi, ne-nvaţă ca să bem.
Să fim ca dânşii învăţaţi![60].

---

[60] Muzeul Judeţean Suceava, *Ciprian Porumbescu (1853-1883),* Suceava, 1983, pp. 59,60

Anacreon, Sing! We'll Drink!

Anacreon, sing! We'll drink!
Horace sings himself, valera!
Poets, let's reckon and think:
Muse-inspired was the era
When Greeks and Romans,
When Huns and Alans
Would ceaslessly drink
Red wine, white, rose-pink,
So, go ahead, cheers!

Moses and Aaron swallowed wine
Saint Peter, new-testamentary,
Did love the dry juice of the vine;
Don't be a dombo, drink, be merry!

And Socrates, the well-known sage,
D' you think he would avoid to touch
The godly tasty beverage?
Xanthippa, she knew far too much!

Diogenes, the so-called dog,
Lived in a barrel night and day
Still, he seemed more like some fat frog
Feeding on ouzo, as “they say”.

Diogenes, sage of the booze,
Socrates, Mozes, Aaron – sages –
They all teach us how much we lose
If we keep cramming... only pages!

Nu-i viaţă mai plăcută

Nu-i viaţă mai plăcută
Decât de student,
Asta o ştie fiecare,
E lucru evident,
Căci trăiesc în dulci iubiri.

De examen nici nu-mi pasă,
Nici de *rigoros valera,*
Cu colocvii nu-mi bat capul
Că mi-s de prisos
Şi trăiesc în dulci iubiri.

Deşi n-am parale, am credit
Parole d'honneur valera,
Unde intru toţi mă ţin de-un
Grof, de-un Grand-Seigneur,
Şi trăiesc în dulci iubiri.

Vine vreun manicheu şi cere
Plată chiar valera,
Îl stropesc cu corpus juris,
Fuge-n han-tatar
Şi trăiesc în dulci iubiri.

Şi dacă la demozele nu pot să le
Plac valera
Nici nu-mi pasă, nu mă-nsor
Să ştiu că mor burlac
Şi trăiesc în dulci iubiri.

Nothing's More Pleasurable

Nothing's more pleasurable
Than a student's idle life;
This is not inferrable,
This is obvious! No wife,
But sweet time with seven sweethearts.

I don't care about exams,
Or'bout rigoros valera,
Colloqiums, just like trams,
Come and go, so, spe-ra,
Hope for the best!
I've no beans, I've got a credit,
Parole d'honneur valera,
Everybody... gives me credit
I'm Count of Terra
And have fun with seven sweethearts.

And if some manicheistic
Critter wants – valera –
Cash, I'll treat them corpus juris,
Till they roll to blazes
Then I'll see my seven sweethearts.

And if all those charming damsels
Don't like me, valera
I don't mind, still, I won't marry
May I die a bachelor!
And... just stick to seven.

Aşa trăiesc, fără grijă, cânt şi joc
Mereu valera,
Las de tot să se-ngrijească
Bunul Dumnezeu
Şi trăiesc în dulci iubiri[61].

[61] Muzeul Judeţean Suceava, *Ciprian Porumbescu (Î853-Î883),* Suceava, 1983, pp. 50, 51

I live carefree, do the polka,
Day by day valera,
And let God arrange it all,
My whole future.
I'll have fun with seven sweethearts.

Bericică cristalină

Bericică cristalină,
Guriţă de flori,
Vină de-mi alină dorul
Şi durerea mea.

Din colegiu, de vin seara,
Mă pun busta la băut
Şi beau pân-cu cupa-n mână
Aurora o salut.

Iar la luptă, de mă cheamă,
Tot la bere mă gândesc
Şi din bere scot putere
Şi curaju-mi vitejesc.

Berea-i dulce, berea-i bună,
Guriţă de floricea,
Să ciocnim, deci, împreună,
Vivat mândra ta şi-a mea![62].

[62] Muzeul Judeţean Suceava, *Ciprian Porumbescu (1853-1883),* Suceava 1983, pp. 53, 54

Crystal Beer

Crystal beer, crystal beer,
Delicate blossom breath,
Comfort me, beer dear,
Misery feels like death.

Back from school, in the night,
All I want is drinking
And I drink, till it's the light-
Footed dawn I am greeting.

And to war, if I must
Go to war and shoot
Beer is strength, beer is guts!
Of all courage the root.

Beer sweet, beer good,
Tasty blossom breath,
It is, yet, understood:
“Yes” to love, “no” to death...

Fraţi, la masa asta-ntinsă

Fraţi, la masa asta-ntinsă,
La pocalul ăst spumos,
Ne-adunat o lege sântă,
Ne-adunat un zeu frumos.

Masa-i câmpul luptei noastre,
Sticla-i arma de-apărat,
Gura, gâtul sunt hambare
Unde torni de-ai eluptat.

Vornic este cel ce trage
Şapte litri deodată,
Iar jurat, cel ce sărută
Şapte fete dup-olaltă.

Împărat nu trebuieşte,
Nici crai, nici prince regnant,
Acela-i domn, ce tot plăteşte
Şi bea cât un elefant!

Nu mă scol de-aici, fârtate,
Nu mă scol, rămân cu voi,
De la bere nu mă scoate
Nime' nici cu patru boi![63].

---

[63] Muzeul Judeţean Suceava, *Ciprian Porumbescu (1853-1883),* Suceava. 1983, pp.54, 55

At This Table Here, My Bros

At this table here, my bros,
Near this sparkling limpid glass,
Holy law has gathered us
Handsome god has cherished us.

This table's the battlefield:
Compete, compete, never yield!
Mouth and throat, these are your tools.
Booze and “fight”: these are the rules!

Vornic is the one who swallows
Seven liters all at once.
Jury is the one who kisses
Seven girls after a dance.

Emperor? Useless! King? You' re joking!
Not even a prince regnant?
What are these words? Swing! Keep waltzing…
Dance... Drink comme un éléphant!

Gentleman is he who drinks,
Comme un éléphant and pays!
I won't leave the pub. It sinks?
And so, what? I know my ways!

Spre Suvenire
la 1 septembrie 1850-1875

Părinţilor ¡radie şi Emilia, ta aniversarea nunţii lor de argint

Două decenii şi jumătate,
Timp glorios, fericit şi plăcut,
Plin de-armonie şi fidelitate,
Ca o zi dulce azi au trecut.

Două decenii şi jumătate
De la momentul din Volovăţ
Şi până astăzi în felicitate,
În dulce-unire sunteţi însoţiţi.

Tată, părinţilor, cursul acesta
Cum străluceşte cu luciu îngeresc,
Priviţi-l şi salte-vă inima-n bucurie,
Căci toţi vă admiră, toţi vă iubesc,

Astăzi e ziua că vi se-nvoieşte
Ca odinioară cununa de miri,
Azi e momentul de-unde vor creşte
Iarăşi decenii de fericiri.

In Rememberance

To my parents, Iraclie and Emilia, at their silver wedding anniversary, written on the lstofSeptemberl875

Two decades and a half, sweet time and glorious,
Two decades and a half: precious time, joyous,
In harmony, in faith and faithfulness,
Flown by... Sweet gracious togetherness.

Rejoice, father and mother, and be glad:
The brilliance your lives have always had
Comes from the angels, let it be and shine,
People love you, let's raise the glass of wine!

Today's the day. The heavy bridal crowns
Will not feel heavy on, serene, your brows
It is the very moment for more love
And happiness to come, come, from Above.

Noi, fericiţii copii, cântăm imnuri,
Imnuri de glorie şi mulţămire,
Ţara, naţiunea, vă aduc daruri,
Azi aduc daruri de mulţămire,

Iraclie şi Emilia, eterna-nsoţire
Astăzi din nou s-a încununat
Spre sănătate şi dulce-unire,
Spre trai ferice şi îndelungat![64].

---

[64] Morariu, Leca, *Iraclie şi Ciprian Porumbescu*, Editura Muzicală 1986, p. 176

Iraclie, Emilia, eternal
Shall be your wedding. Lordly and maternal
Feels our home, the home I'll always miss.
Live long! In health, in harmony and bliss!

Resemnare

Cercat-am vorbe în stare să-ţi spună
Cât mi-eşti de dragă, dar nu le-am găsit,
Cercat-am în tonuri durerea-mi nebună,
Dar dragostea-mi frânge cântul ivit.

M-am plâns la stele, la lună în noapte,
La flori ce din rouă podoabe îşi ţes,
M-am plâns către norii uriaşi de departe,
Dar mută e firea, căci nu m-a-nţeles.

Plângând duc dorul ascuns în suflet
Şi nimeni nu ştie durerea ce port,
Pân-ce va fi de chin şi de lacrimi
Privirea mea stinsă şi trupul meu mort[65].

---

[65] Cionca, Nina, *Ciprian Porumbescu / o viaţă / o epocă / un ideal,* Editura Muzicală, 1974, pp. 110, 111

Resignation

In words I've been trying to tell what I feel
For you; I've been seeking the most tender words,
In tones I've been trying my pain to reveal
But love is a passion that hardly rewards.

Quests. I am complaining to stars in the night,
To flowers that shimmer in dew at the dawn,
I'm calling to clouds far away and to light
Cool breezes I feel, but they won't hear me mourn.

While mourning and weeping, I'm carrying my love
And nobody ever has seen I'm in pain,
Soon, torments and sufferance will cease and Above
My angel will watch how I'm passing away.

Luna lui mai

Prin cea luncă sunătoare,
Printr-un fraged frăgăraş[66],
Trece-n unde grăbioare,
Murmurând, un pârâuaş.

Mii de cântece voioase,
Prin frunzişul de smarald,
Fac concerte-armonioase
Ce plutesc în aer cald

Şi cu dânsele-mpreună
Flori, cu-al lor parfum ceresc,
Se îngână şi, la lună,
De mister şoptesc.

Căci acum e primăvară
Şi e dulce luna mai,
Când în sânuri şi pe-afară
Tot e viaţă, tot e rai!

Căci e vers de primăvară,
Vers de inimi furător,
Care face de tresare
Undişoara din izvor.

---

[66] Crâng de duzi albi

Month of May

Through the happy blooming valley,
Through a mulberry tree's shadow,
Curling sweetly, rustling gently,
Flows a stream across the meadow.

Many-a song, cheerful and gay,
Concert here in harmony,
They won't stop, they play and play...
In the exquisite scenery...

And, together with the songs,
Flowers whisper and perfume
The whole valley; nothing's wrong
With a whisper to the moon...

It is spring, heavenly May,
It is sweet mesmerised time,
It's heaven, day after day,
Breath goes quick, all scent of lime...

It is spring in all this chanting,
Spring that gets you off your den,
The brook waves feel the enchanting
And they startle now and then.

Primăvara, ce tot vine
Dinspre mândrul răsărit
Duce-un dor vioi cu sine,
Duce dorul de iubit.

Ea azurul ne re-ntoarce,
Invitând, zâmbind, la joc,
Iar în inimi gingaş toarce
Visuri blânde, de noroc,

Căci, acum, e primăvară
Şi e dulce luna mai,
Când în inimi şi pe-afară
Tot e viaţă, tot e rai![67].

---

[67] Morariu, Leca, *Iraclie şi Ciprian Porumbescu*, Editura Muzicală, 1986, pp. 287, 288

Spring today and spring tomorrow,
Spring in oaks, in bees that rove,
Spring that carries our sorrow,
Bitter-sweet sorrow of love.

Spring, he'll show us clear skies
And will have us join a dance,
He'll make our hearts fret sweetly
With the mem'ry of a glance.

It is spring, a lovely season,
It's May, It's like I' m a boy!
Once again we have a reason
To be thankful and feel joy!

Nocturnă

Florilor, flori, din zori în zori,
Scumpe, iubite, dragi surori,
Vrăjiţi-o lin în suav parfum
Şi-n dulcele visului drum,
Spuneţi-i cu ce tainic dor
Şi umbra pasului i-o ador
Şi-un singur dor am pe pământ:
Amoru-i crud şi sfânt!

Dulce zefir, blând musafir
Care mi-o alinţi zile în şir,
Cu mângâieri dalbei fiinţi,
Cu sărutări pe buze fierbinţi,
Şopteşte-i tu durerea mea
Când ştiu că n-o mai pot vedea,
Ci de nespusul meu amor
Ştiu c-o să mor, să mor![68].

---

[68] Morariu, Leca, *Iraclie şi Ciprian Porumbescu,* Editura Muzicală, 1986, p. 365

Nocturnal

Ye, blossom, blossom sweet at dawn,
Sisters of mine beloved; gone,
Cast be the spell of your strong scent
On her, in dreams she dreams and dreamt,
Do tell her gently how I long
To be the echo of her song
Tell her there's one thing that I miss:
Awed, sweet, the blessing of her kiss!

Oh, zephyr, sweet and tender guest,
Cherish her being without rest,
Comfort her white appearance, kiss
With burning passion her red lips
Whisper to her about my pain,
Oh, without her I'd live in vain
And I would die if I should know
She'd go away, she'd go...

Dormi uşor

Dormi uşor!
Zefirul lin adie
Şi-n dulce armonie
Cântul meu de dor.
Dormi uşor!
Florile se-nclină
Şoptind cu vocea lină
Cântul de dor.

Dormi uşor!
Îngeri din rai
Cu dulce alai
Lin se coboară
Şi îţi zâmbesc
Şi te adorm
În dulce somn
Şi-ţi ţes un vis
De fir îngeresc.

Dulce visând,
Lin murmurând,
Curge în vale
Mândrul izvor,
Lunca duios,
Misterios,
Şopteşte cântul meu
De amor.

Sleep sweetly!

Sleep sweetly!
Like the zephyr
And in your sleep
You can hear
The sorrow in my song.
“I long...”
Sleep sweetly!
Flowers are bowing gently
Whispering notes a-plenty
“I miss...”
“I long..”.

Sleep sweetly!
Heavenly angels
In bright processions
Smoothly descend
And bend
Over your cradle
Smilingly
Lovingly
Weaving a dream
With a heavenly seam

In your Wonderland dream,
A brook and a stream,
Rustle and flow,

Îngeri din rai
Cu dulce alai
Lin se coboară
Şi îţi zâmbesc
Şi te adorm
În dulce somn
Şi-ţi ţes un vis
De fir îngeresc.
Dormi uşor![69]

[69] Porumbescu, Ciprian, *Opere alese*, ESPLA 1954, pp. 39-43

Flow and gleam,
Tender, the glade,
Lets sound and fade

Away my song
So long…
Sleep sweetly!
Heavenly angels
In bright processions
Smoothly descend
And bend
Over your cradle
Smilingly
Lovingly
Weaving a dream
With a heavenly seam!

Pluguşorul copiilor

Sus pe cer ne străluceşte
O stea nouă, ce vesteşte
Că se curmă, de acum,
Al nevoilor greu drum.

Asta-i steaua României,
A Unirii şi frăţiei,
Stea de viaţă, stea de spor,
Stea de binevoitor.

Fă-o, Doamne, să lucească,
Steaua noastră românească
Să steie tot între noi,
Să nu mai avem nevoi!

Orice rele şi nevoi
Să se ducă dintre noi,
Să se ducă pe pustie
Şi în veci să nu mai vie[70].

[70] Leu, Paul, *Ciprian Porumbescu*, Editura Muzicală 1978, p. 26

The Children's Pluguşor

Far above a star is shining
Bringing us a happy tiding:
That the struggle's over now.
We can live – and we know how.

This is the star of my land,
Of Romanians hand in hand,
Star of life and star of wealth,
Star of happiness and health.

Have it shine, God, have it shine,
Our star: his, theirs, mine,
Let it glow and stay with us
Let it grow and reign here thus!

Let all evil shrink and shrink,
Make us fly, float, never sink!
Let all evil go away,
Let us never float astray!

Din an în an

Din an **în** an sosesc la noi
La geam cu Moş Ajun,
E ger cumplit şi drumu-i greu,
Dar e-obicei străbun.

E sărbătoare şi e joc
În casa ta acum,
Mai sunt bordeie fără foc,
Dar vine un an mai bun.

E veselie şi e cânt
În casa ta acum,
Dar nu uita, când eşti voios,
Române, să fii bun!
Veniţi, veniţi de sărbători,
Veniţi, veniţi cântând
Să fie rodnic Anul Nou
Şi pace pe pământ!

Să fie pruncii sănătoşi,
Să crească năzdrăvani,
Voi, oameni buni şi trecători,
Mulţi ani, mulţi ani, mulţi ani!

Behold, They Come...

Behold, they come a-carolling
Like every year before,
Down winding path, through bitter cold,
Obeying ancient lore.

Your home is lit, all faces glow,
Your child is sweet and prays,
But don't forget the ones you know
As poor, these Christmas days.

I'm leaving with this very row,
May peace dwell in your mind.
Do not forget the ones you know
As poor, be good and kind!

Come, children, come a-carolling,
Oh, bring the New Year's Night
And let the new year peaceful be,
A lovely blooming sight!

Let babies sleep, grow bright and strong,
Let us rejoice and sing,
Good-bye, good people, and so long,
Enjoy now everything!

c u p r i n s

Cântece patriotice / Patriotic Songs

Cântece studenţeşti şi cuplete / Students' Songs and Satirical Songs

Cântece sărbătoreşti / Festive Songs